อนุสรณ์

พันเอก หลวงสวัสดิสงคราม อ.ร.,ท.ม.

(เชียร สวัสดิสงคราม)

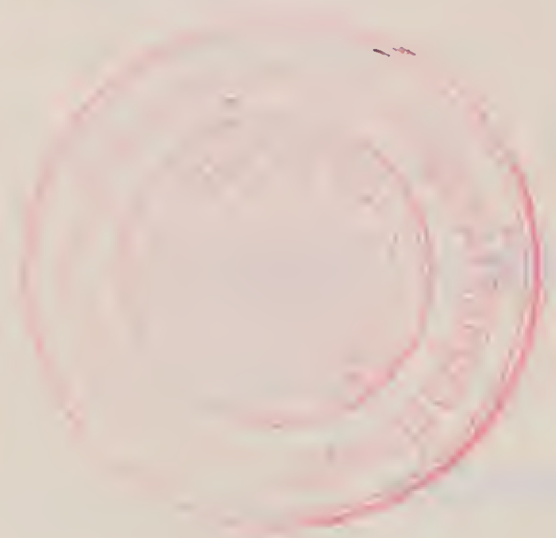
ขอมอบให้ห้องสมุดวัดบวรนิเวศวิหาร
ประชุมพร สวัสดิสงคราม
๓๐ ส.ค.๒๑

อนุสรณ์

ในงานพระราชทานเพลิงศพ

พันเอกเชียร สวัสดิสงคราม อ.ร.,ท.ม.

(หลวงสวัสดิสงคราม)

ณ ฌาปนสถานกองทัพบก วัดโสมนัสวิหาร

วันเสาร์ที่ ๒๖ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๒๑

สารบาญ

หน้า

พันเอก หลวงสวัสดิสงคราม
(เชียร สวัสดิสงคราม)
ชาตะ ๒๓ มีนาคม ๒๔๓๕
มรณะ ๑๓ พฤษภาคม ๒๕๒๑

ประวัติ

พันเอกหลวงสวัสดิสงคราม (เชี่ยร สวัสดิสงคราม) นามเดิม เชี่ยร บุณยพุกกณะ เมื่อทางการประกาศยกเลิกบรรดาศักดิ์ ๑๕ พ.ค. ๒๔๘๕ ได้ขอใช้ราชทินนาม **"สวัสดิสงคราม"** เป็นนามสกุล (และในปี พ.ศ. ๒๔๘๘ วันที่ ๒ มีนาคม ทางการได้ประกาศใช้บรรดาศักดิ์เดิมอีก จึงนับว่าท่านเป็นต้นตระกูล "สวัสดิสงคราม" โดยแท้)

พันเอก หลวงสวัสดิสงคราม เกิดเมื่อวันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๔๓๕ ตรงกับวันพฤหัส ขึ้น ๖ ค่ำ เดือน ๕ ปีมะเส็ง เป็นบุตร **ขุนโภชากร (ฉ่ำ)** และ **นางทิ้ง** มีพี่สาวร่วมบิดามารดา ๑ คน คือ **นางกระแสร์ บุณยพุกกณะ** (ถึงแก่กรรมเมื่ออายุ ๘๕ ปี)

พันเอกเชี่ยร ฯ ได้เข้าเป็นนักเรียนนายร้อยทหารบก ในโรงเรียนนายร้อยชั้นประถม เมื่อวันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๔๕๑ มีอายุได้ ๑๖ ปี และสอบไล่วิชาในโรงเรียนนายร้อยชั้นมัธยม ชั้น ๓ เป็นที่ ๑๒ ปี พ.ศ. ๒๔๕๖ (สิ้นปี)

ได้รับพระราชทานสัญญาบัตรยศทหารและบรรดาศักดิ์โดยลำดับ คือ

๑ พ.ย. ๒๔๕๗	ว่าที่ร้อยตรี
๒๘ เม.ย. ๒๔๕๘	ร้อยตรี
๒๓ เม.ย. ๒๔๖๒	ร้อยโท
๗ พ.ค. ๒๔๖๖	ร้อยเอก
๑๔ พ.ค. ๒๔๖๘	ขุนสวัสดิสงคราม ถือศักดินา ๖๐๐
๗ พ.ค. ๒๔๗๑	หลวงสวัสดิสงคราม ถือศักดินา ๘๐๐
๑๔ พ.ค. ๒๔๗๓	พันตรี
๑ เม.ย. ๒๔๘๑	พันโท
๑๙ มิ.ย. ๒๔๘๔	พันเอก

๒๘ ธ.ค. ๒๔๘๖ ลาออกจากราชการ เป็นนายทหารกองหนุนมีเบี้ยหวัด สังกัดกองบังคับการจังหวัดทหารบกกรุงเทพฯ รับเงินเดือนครั้งสุดท้าย ๕๕๐ บาท

ได้รับตำแหน่งพิเศษ

- ขึ้นบัญชีเป็นนายทหารฝ่ายเสนาธิการ เมื่อ ๑ เม.ย. ๒๔๗๑
- เป็นราชองครักษ์เวร เมื่อ ๘ ส.ค. ๒๔๘๒

ตำแหน่งราชการที่สำคัญ

- เจ้ากรมสัสดี ทหารบก เมื่อ ๑ เม.ย. ๒๔๘๑
- หัวหน้าแผนก ๑ กรมเสนาธิการทหารบก เมื่อ ๒๐ พ.ค. ๒๔๘๔
- รักษาการแทนผู้ช่วยเสนาธิการทหารบกฝ่ายธุรการ เมื่อ ๓๐ ส.ค. ๒๔๘๖

ราชการสงคราม

- ประจำกองทหารอาสาไปราชการสงคราม ซึ่งออกไปทำการติดต่อกับราชสัมพันธมิตรร่วมศึกในทวีปยุโรป ตั้งแต่ ๑๙ มิ.ย. ๒๔๖๑ ถึง ๒๑ ส.ค. ๒๔๖๒ (สงครามโลกครั้งที่ ๑)
- ไปราชการในคราวพิพาทกับอินโดจีนฝรั่งเศส เนื่องในกรณีเรียกร้องดินแดนคืน ตั้งแต่ ๔ ธ.ค. ๒๔๘๓ ถึง ๒๘ เม.ย. ๒๔๘๔
- ไปคราวประกาศสงครามกับบริเตนใหญ่ และสหรัฐอเมริกา ตั้งแต่ ๒๕ ม.ค. ๒๔๘๕ ถึง ๑ พ.ค. ๒๔๘๖

เครื่องราชอิสริยาภรณ์และเหรียญตรา

๒ ธ.ค. ๒๔๕๔ เหรียญบรมราชาภิเษก

๒๑ เม.ย. ๒๔๖๒ เครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีศักดิ์รามาธิบดี ชั้นที่ ๔ อ.ร.

๒๑ ก.ย. ๒๔๖๒ เหรียญที่ระลึกงานพระราชสงคราม

๒๖	ต.ค.	๒๔๖๖	เหรียญชัย
๒๕	ก.พ.	๒๔๖๘	เหรียญบรมราชาภิเษก (เงิน)
๖	พ.ย.	๒๔๖๙	เบญจมาภรณ์มงกุฎไทย
๖	พ.ย.	๒๔๗๑	เหรียญจักรมาลา
๖	พ.ย.	๒๔๗๔	จัตุรถาภรณ์มงกุฎไทย
๒๑	ก.ย.	๒๔๗๗	เหรียญพิทักษ์รัฐธรรมนูญ
๒๐	ก.ย.	๒๔๘๐	จัตุรถาภรณ์ช้างเผือก
๒๐	ก.ย.	๒๔๘๒	ตริตาภรณ์มงกุฎไทย
๒๐	ก.ย.	๒๔๘๓	ตริตาภรณ์ช้างเผือก
๑๗	พ.ค.	๒๔๘๔	เหรียญชัยสมรภูมิ
๑๙	ก.ย.	๒๔๘๔	ทวีติยาภรณ์มงกุฎไทย

ชีวิตสมรส

พันเอก เชี่ยร สวัสดิสงคราม ได้ทำการสมรสกับ **น.ส. สายหยุด บินยะสวน** บุตรีคนเดียวของ **ร้อยโท สวน** และ **นางผิน บินยะสวน** เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๘ ขณะมียศเป็นร้อยตรี มีบุตรธิดาด้วยกัน ๘ คน เป็นชาย ๓ หญิง ๕ เรียงลำดับดังนี้

๑. บุตรชายคนแรก ถึงแก่กรรมเมื่อยังเยาว์

๒. **พันเอก เชิญ สวัสดิสงคราม** สมรสกับ **น.ส. บุญเสริม ภาชนะทิพย์** มีหลานปู่ ๓ คนคือ

   ๑. **นายชาญชัย สวัสดิสงคราม** สมรสกับ **น.ส.จุรี ศรีวิสุทธิ์** มีหลานทวด ๑ คน

      ๑. ด.ช. รุจน์ สวัสดิสงคราม

   ๒. **นางทัศนีย์ ศรีไพพรรณ อ.บ. (เกียรตินิยมอันดับ ๒) M.A.** สมรสกับ **ดร.ชาตรี ศรีไพพรรณ** มีหลานทวด ๑ คน

      ๑. ด.ช.เกริกกฤษณ์ ศรีไพพรรณ

๓. นายวีรวัฒน์ สวัสดิสงคราม สมรสกับ น.ส. จินตนา ขวัญทะเล มีหลานทวด ๑ คน

๑. ด.ช. สุรนาท สวัสดิสงคราม

๓. พลเอก เชาว์ สวัสดิสงคราม สมรสกับ น.ส. เพ็ญพรรษ์ สมิตะพินทุ มีหลานปู่ ๔ คน คือ

๑. ร้อยเอก ชุมแสง สวัสดิสงคราม สมรสกับ น.ส. ดวงพร ณ นคร มีหลานทวด ๑ คน

๑. ด.ญ. ดวงกมล สวัสดิสงคราม

๒. นางเพ็ญพิมล เปรมาสวัสดิ์ อ.บ. M.A. สมรสกับ ร้อยเอก ปรีชา เปรมาสวัสดิ์ มีหลานทวด ๓ คนคือ

๑. ด.ช. ปรัชญา เปรมาสวัสดิ์

๒. ด.ช. ณัฐพล เปรมาสวัสดิ์

๔. ด.ช. อรชุน เปรมาสวัสดิ์

๓. ร้อยโทหญิง วิมลพรรณ เอื้อสถาพร สม.บ. สมรสกับ นายวันชาติ เอื้อสถาพร มีหลานทวด ๑ คน

๑. ด.ญ. อรรวี เอื้อสถาพร

๔. น.ส. พัชราวรรณ สวัสดิสงคราม

๔. น.ส. ประชุมพร สวัสดิสงคราม ป.ม.

๕. นางชัชวาลย์ เตมิยาจล อนุปริญญาพยาบาล ศิริราช สมรสกับ นายแพทย์สุวัฒน์ เตมิยาจล มีหลานตา ๓ คน

๑. นายวราวัฒน์ เตมิยาจล วท.บ. (ประมง)

๒. นางรัตน์ชริน ค้อคงคา อ.บ. สมรสกับ เรืออากาศโท เอกสรรค ค้อคงคา

๓.นายชินวัฒน์ เตมิยาจล

๖. **นางชูศรี สวัสดิสงคราม อ.บ., อนุ ค.บ.,** M.A. (บรรณารักษ์ศาสตร์ และจดหมายเหตุ)

มีหลานตา ๑ คน

๑. น.ส.ภาณี สาธร ค.บ.

๗. **นางชดช้อย สุภานันท์ ป.ม., กศ.บ.,** M.A. สมรสกับ**นาวาอากาศเอก บุญทรง สุภานันท์**

มีหลานตา ๒ คน

๑. น.ส. สุพรรณี สุภานันท์

๒. นายปานประดิษฐ์ สุภานันท์

๘ **นางชลอศรี รัตนพฤกษ์ ร.บ.,** ค.บ. สมรสกับ **นาวาเอก สุรัตน์ รัตนพฤกษ์**

มีหลานตา ๓ คน

๑. นายรุ่งศุกร์ รัตนพฤกษ์

๒. น.ส. ศิริลักษณ์ รัตนพฤกษ์

๓. ด.ญ.ขนิษนาฎ รัตนพฤกษ์

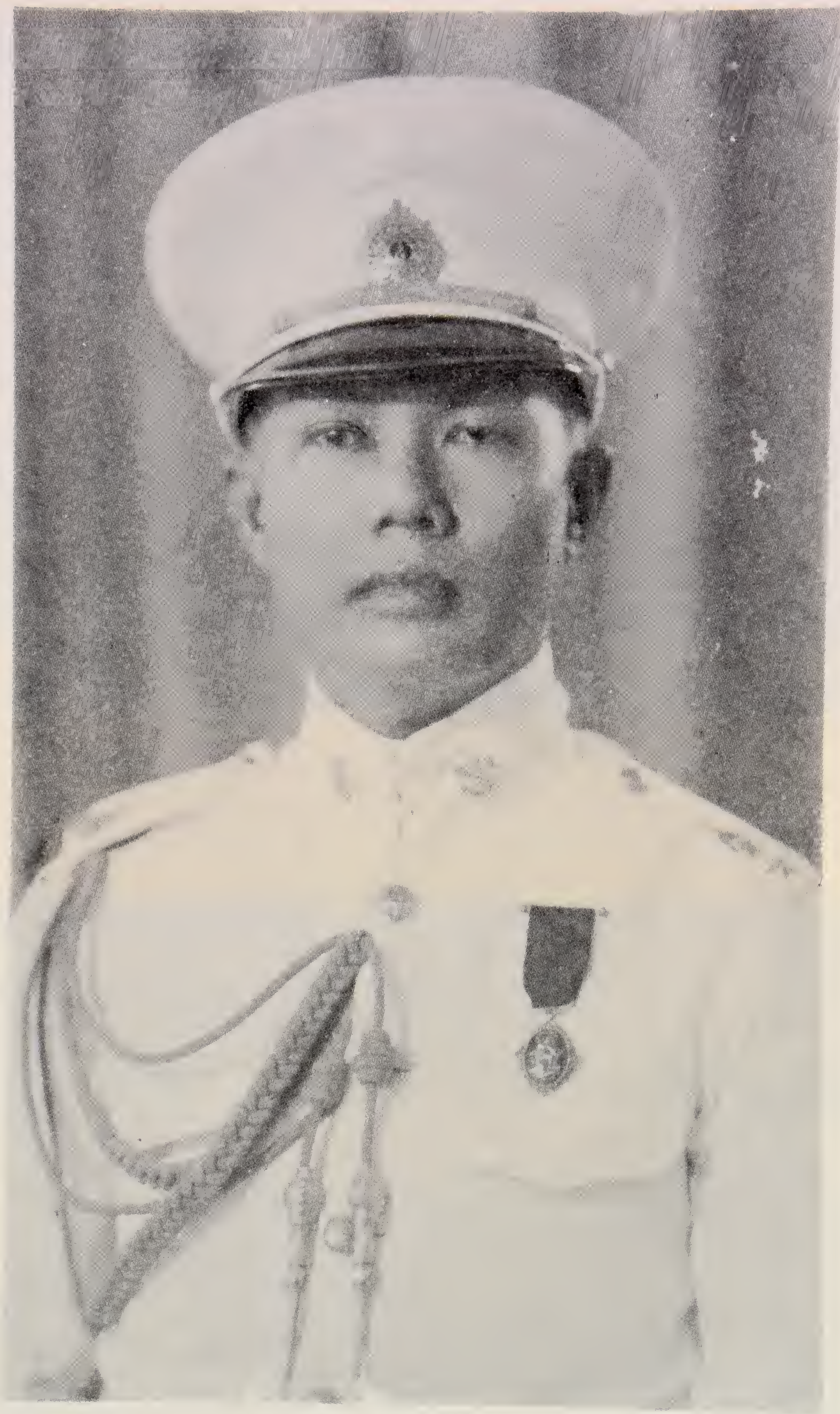
รวมมีหลานปู่ ๗ คน หลานตา ๙ คน หลานทวด ๘ คน

คุณพ่อปกติเป็นคนแข็งแรง แต่ไปได้รับเชื้อบิดอย่างแรง เมื่อคราวไปรับราชการต่างจังหวัด อาการของโรคเป็นตายเท่ากัน แต่ด้วยความสามารถของนายแพทย์ **ขุนโอสถศัลยกิจ** คุณพ่อจึงมีชีวิตรอดอยู่ได้ แต่ก็ทำให้ระบบการทำงานในร่างกายเสื่อมไปมาก เริ่มด้วยหัวใจ กระเพาะอาหาร ลำไส้ ตลอดจนประสาท มีความคิดสติปัญญาเท่านั้นที่ยังใช้การได้ดี คุณพ่อได้ระมัดระวังและรักษาสุขภาพของร่างกายเป็นอย่างดีที่สุดตลอดมา จนมีอายุได้ ๕๑ ปี เห็นว่าถ้ายังทำงานอยู่ต่อไปอายุคงจะสั้น ลูก ๆ ก็ยังอยู่ในวัยเรียนทุกคน จึงตัดสินใจลาออกจากราชการ รับเบี้ยหวัด และต่อมาเปลี่ยนเป็นเบี้ยบำนาญ ตั้งแต่ ๒๘ ธ.ค. ๒๔๘๖ เมื่อสมองเลิกใช้ความคิดในเรื่องการงาน สุขภาพก็ดีขึ้น ได้มีโอกาสเลี้ยงดูและให้การศึกษาแก่ลูก ๆ ตามสมควรแก่อัตภาพ คุณพ่อได้ศึกษาหาความรู้ในด้านพระพุทธศาสนา และประกอบการบุญการกุศลนานาชนิดเท่าที่สามารถจะทำได้อยู่ตลอดเวลา จนย่างเข้าสู่วัยชรา กำลังถอยลง ในระยะ ๓ ปีหลังเริ่มไปไหนไม่ได้ โรคภัยเบียดเบียน มักมีอาการหัวใจ จะวายอยู่เนือง ๆ ได้พยายามช่วยกันประคับประคองไว้ตลอดเวลา

จนเมื่อวันเสาร์ที่ ๑๘ มี.ค. ๒๕๒๑ คุณพ่อตื่นขึ้นมาตอนเช้า มือ ขา ข้างซ้าย ไม่มีแรง ได้ช่วยกันแก้ไขจนสามารถนั่งฟังพระสวดมนต์และฉันเพลเนื่องในวันเกิด เมื่อวันพฤหัสบดีที่ ๒๓ มี.ค. ๒๕๒๑ เสร็จเรียบร้อย โดยใช้หมอนซ้อนกันหนุนมือให้พนมไว้ และคุณพ่อจะมีอาการที่น่าใจหายแทบทุกวันเสาร์ แต่ก็ได้ช่วยกันแก้ไขจนสุดความสามารถ ทั้งแพทย์แผนปัจจุบันและโบราณ ตั้งแต่เดือนเมษายน ทุกวันเสาร์ ได้นิมนต์พระภิกษุ ๑ รูป (จากวัดอัยยิการาม คลอง ๙ ธัญญบุรี) มาโปรด ให้คุณพ่อได้มีโอกาสฟังธรรม ได้ถวายภัตตาหารเพลและปัจจัยไทยธรรมด้วยตนเอง ทำให้คุณพ่อมีจิตใจชุ่มชื่นและเกิดปีติยินดีเป็นอย่างยิ่งในเดือนพฤษภาคม ก็ได้นิมนต์พระมาโปรดในวันพุธเพิ่มขึ้นอีกวันหนึ่งด้วย ระยะนั้นอากาศร้อนจัดมากจนถึงวันพุธที่ ๑๐ พ.ค. ๒๑ หลังจากที่ให้รถไปส่งพระท่านกลับวัดแล้ว ฝนตกหนัก มีพายุและละอองฝนจัด ตอนเย็นคุณพ่อมีอาการไข้ ไอ และสำลักเสมหะ รุ่งขึ้นวันพฤหัสก็ยังมีฝนตกอยู่ วันศุกร์ที่ ๑๒ พ.ค. ๒๑ จึงได้นำคุณพ่อเข้ารักษาตัวในโรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้าฯ นายแพทย์และพยาบาลได้ให้การรักษาพยาบาลเป็นอย่างดี แต่สุดความสามารถที่จะช่วยชีวิตไว้ต่อไปได้ คุณพ่อได้สิ้นลมด้วยอาการสงบ เมื่อเวลาประมาณ ๓.๐๐ น. วันเสาร์ที่ ๑๓ พ.ค. ๒๑ ด้วยโรคหัวใจล้มเหลว สิริรวมอายุได้ ๘๖ ปี ๒ เดือน

ลูกๆคุณพ่อ ขอขอบพระคุณ พลตรี สะอาด ประเสริฐสม ผู้อำนวยการโรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้าฯ และแพทย์ พยาบาล ทุกท่านที่ได้ช่วยเหลือและให้ความสะดวกแก่คุณพ่อ แม้จะเป็นระยะเวลาอันสั้นก็ตาม จึงขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ ที่นี้ด้วย

พันเอก หลวงสวัสดิสงคราม

ถ่ายเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๒ อายุ ๔๗ ปี

ขณะมียศเป็นพันโท

ถ่ายเมื่ออายุ ๔๕ ปี

ถ่ายเมื่ออายุ ๘๕ ปี ๔ เดือน

บุตร – ธิดา ในวันสวดพระอภิธรรม

หลานปู่ – ตา – ทวด

พระครูประกาศสุนทรกิจ เจ้าอาวาสวัดตะคร้ำเอน อ. ท่ามะกา จ. กาญจนบุรี และคณะ

คุณพ่อ – คุณแม่ ร่วมการกุศลทอดกฐิน ณ วัดตะคร้ำเอน

แถวบนจากซ้าย : *พ.ท. หลวงอาวุธกรรมปรีชา หัวหน้า จร. ๑ พ.ท. หลวงสวัสดิสงคราม หัวหน้า ยก. ๑ พ.ท. หลวงสวัสดิสรยุทธ จร. ๓ พ.อ. พระขจรเนติยุทธ ผู้ช่วยปลัดกระทรวงและเจ้ากรม ธน. พ.ท. ขุนอุดมสรยุทธ เจ้ากรม ยย. พ.ต. หลวงจักรายุธวิชัย เจ้ากรม วศ. พ.ต. ไชย ประทีปะเสน จร. ๒ พ.ท. หลวงประจักษ์ภัณฑ์พลากร ผู้อำนวยการ รง. ทอผ้าไทย พ.ต. หลวงจิตร์โยธี นายทหาร ฝ. เสธ. ทบ.*

แถวกลาง : *พ.อ. พระแม่นศรแผลง หัวหน้า บก. ทบ. พ.อ. หลวงชาตินักรบ รอง จร. ทบ. พ.อ. พระสุริยสัตย์ บช. พ.อ. พระรณรัฐวิภาคกิจ เจ้ากรม ผท. พ.อ. พระอาทรธุราวุธ เจ้ากรม ขส. พ.อ. พระพิศาลศัลยกรณ์ กก. ทบ. พ.อ. พระอินทร์ศรศัลย์ เจ้ากรม พน. พ.อ. พระศัลยเวทยวิศิษฏ์ พญ. ทบ. พ.อ. พระวิสดารดุลยะรัถกิจ รองเจ้ากรม ยก. พ.ท. หลวงประกิจยุทธสมบัติ รอง พธ. ทบ.*

แถวล่าง : *พ.ท. หลวงหาญสงคราม ผบ. มณฑล ๕ พ.อ. หลวงเสนาณรงค์ ผบ. มณฑล ๔ พ.อ. หลวงชำนาญยุทธศาสตร์ ผบ. มณฑล ๓ พ.อ. หลวงไพรีระย่อเดช ผบ. มณฑล ๒ พ.อ. หลวงเกรียงศักดิ์พิชิต ผบ. มณฑล ๑ และผู้ช่วย ผบ. ทบ. พ.อ. พระประจนปัจจนึก พธ. ทบ. พ.อ. หลวงพรหมโยธี รอง ผบ. ทบ. พล.ต. หลวงพิบูลสงคราม ผบ. ทบ. พ.อ. พระยาศักดาดุลยฤทธิ์ ปลัดกระทรวงฯ พ.อ. หลวงวิชิตสงคราม เสธ. ทบ. พ.อ. หลวงเสรีเริงฤทธิ์ จร. ๔ และ จร. ๕ พ.อ. หลวงสินาดโยธารักษ์ เจ้ากรม ปตอ. พ.อ. หลวงสวัสดิรณรงค์ จร. ทบ. และเจ้ากรม ยศ. พ.ท. ประยูร ภมรมนตรี เจ้ากรม ยว. พ.อ. พระวิชัยยุทธเดชาคนี รอง เสธ. ทบ.*

ทหารอาษาไปราชการสงคราม ในทวีปยุโรป (สงครามโลกครั้งที่ ๑)
ถ่ายเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๑ ที่ประเทศฝรั่งเศส

การบำเพ็ญกุศล

หลังจากนั้นได้เชิญศพจากโรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้าฯ ไปรับพระราชทานน้ำอาบศพและตั้งสวดพระอภิธรรม ณ ฌาปนสถานกองทัพบก วัดโสมนัสวิหาร กรุงเทพฯ คืนแรกตั้งที่ศาลา ๓ จากนั้นจึงย้ายไปตั้งสวดที่ศาลา ๗ เพื่อความเหมาะสมต่อไป มีญาติมิตรและผู้ที่เคารพนับถือได้กรุณาเป็นเจ้าภาพสวดพระอภิธรรม และถวายภัตตาหารแด่พระภิกษุสงฆ์ ดังรายการต่อไปนี้

วันเสาร์ที่ ๑๓ พ.ค. ๒๕๒๑	ญาติ บุตร หลาน
วันอาทิตย์ที่ ๑๔ พ.ค. ๒๕๒๑	ญาติสกุลบุณยพุกกณะ และสกุลสมิตะพินทุ
วันจันทร์ที่ ๑๕ พ.ค. ๒๕๒๑	ข้าราชการกองทัพบก สมาคมแม่บ้าน ท.บ. คณะ ลส. ชบ. รุ่น ๑๕๘/๓
วันอังคารที่ ๑๖ พ.ค. ๒๕๒๑	ราชบพิธสมาคม ร่วมกับครูอาจารย์วัดราชบพิธ และคณะครู ร.ร. มีนบุรี กทม.
วันพุธที่ ๑๗ พ.ค. ๒๕๒๑	ว.ป.อ. รุ่น ๘ กองบริการภายใน และโรงพยาบาลการไฟฟ้านครหลวง ลส. ชบ. รุ่น ๗๗๗/๗ ศิษย์เก่าโรงเรียนราชบุรีวิทยาลัย หอจดหมายเหตุแห่งชาติ
วันพฤหัสบดีที่ ๑๘ พ.ค. ๒๕๒๑	นายทหาร นายตำรวจ จปร. รุ่น ๑๒ ธ.ค. ๒๔๘๓
วันศุกร์ที่ ๑๙ พ.ค. ๒๕๒๑	กองทัพภาคที่ ๑ วิทยาลัยการทัพอากาศ กองการศึกษา ยศ. ทอ. คณะเพื่อนบ้าน กม. ๑๓ ถนนพหลโยธิน คณะครูอาจารย์วิทยาลัยนาฏศิลป และ พ.อ. สุวัฒน์ วรรณพินทุ

บำเพ็ญกุศลครบ ๗ วัน

วันเสาร์ที่ ๒๐ พ.ค. ๒๕๒๑

เวลา ๑๐.๓๐ น.	พระสงฆ์ ๑๐ รูป สวดพระพุทธมนต์
เวลา ๑๑.๐๐ น.	ถวายภัตตาหารเพลแด่พระสงฆ์ ๑๐ รูป แล้วบังสุกุล
เวลา ๑๓.๓๐ น.	พระธรรมเทศนา ๑ กัณฑ์
เวลา ๑๔.๐๐ น.	บรรจุศพ

บำเพ็ญกุศลครบ ๕๐ วัน

วันเสาร์ที่ ๑ ก.ค. ๒๕๒๑

เวลา ๑๐.๓๐ น. พระสงฆ์ ๑๐ รูปสวดพระพุทธมนต์

เวลา ๑๑.๐๐ น. ถวายภัตตาหารเพลแด่พระสงฆ์ ๑๐ รูป แล้วบังสุกุล

กำหนดการพระราชทานเพลิงศพ

วันศุกร์ที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๒๑

เวลา ๑๕.๐๐ น. เชิญศพขึ้นตั้งบำเพ็ญกุศล

เวลา ๑๙.๓๐ น. สวดพระอภิธรรม

วันเสาร์ที่ ๒๖ สิงหาคม ๒๕๒๑

เวลา ๑๐.๓๐ น. พระสงฆ์สวดพระพุทธมนต์

เวลา ๑๑.๐๐ น. ถวายภัตตาหารเพล

เวลา ๑๓.๐๐ น. แสดงพระธรรมเทศนา ๑ กัณฑ์ สวดมาติกา บังสุกุล

เวลา ๑๖.๓๐ น. พระราชทานเพลิง

ขอขอบพระคุณ

- นายแพทย์ และพยาบาล โรงพระบาลพระมงกุฎเกล้า ฯ และโรงพยาบาลการไฟฟ้านครหลวง สามเสน ที่ได้ให้การรักษาพยาบาล พันเอก เชียร สวัสดิสงคราม เป็นอย่างดี
- ท่านเจ้าของเรื่องทุกท่านที่ได้กรุณาอนุญาตให้นำเรื่องลงพิมพ์ในหนังสือบรรณาการเล่มนี้
- ทุกท่านที่ได้ให้เกียรติร่วมช่วยเหลือในการทำบุญ และเป็นเจ้าภาพงานสวดพระอภิธรรมตลอดจนมาในงานพระราชทานเพลิงศพ

หากการต้อนรับไม่ทั่วถึง หรือมีสิ่งหนึ่งสิ่งใดขาดตกบกพร่อง ขอได้โปรดประทานอภัยด้วย

คณะเจ้าภาพ

๒๖ สิงหาคม ๒๕๒๑

มรณานุสรณ์

ในงานพระราชทานเพลิงศพ พันเอก หลวงสวัสดิสงคราม (เชียร สวัสดิสงคราม) บรรดาบุตรธิดาขอให้เขียนข้อความไว้อาลัยแด่คุณหลวง ซึ่งอาตมาภาพมีความสัมพันธ์ในฐานะเสมือนเครือญาติ เพราะคุณป้า คือ คุณโยมพัน ซึ่งได้อุปการะเลี้ยงดูอาตมาภาพมาตั้งแต่เยาว์วัย ในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงสมรรัตน์ศิริเชฏฐ์ (พระองค์เจ้าหญิงโสมาวดี) ก็ได้เสด็จมาในงานอุปสมบท ทรงรับเป็นส่วนพระองค์ เพราะคุณโยมพันได้ถวายให้เป็นพระอยู่ในพระอุปถัมภ์และพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงสมรรัตน์ ฯ ก็ได้ทรงพระเมตตา ทรงชุบเลี้ยง พันเอก หลวงสวัสดิสงครามในพระอุปการะเช่นเดียวกัน เพราะคุณโยมพันเป็นคุณป้าโดยตรง มารดาของคุณหลวงสวัสดิสงคราม เป็นน้องสาวของคุณโยมพัน ในสมัยนั้นบรรดาลูกหลานของคุณโยมพัน และบุตรธิดาของคุณหลวงสวัสดิสงคราม เรียกคุณโยมพันว่า คุณยายวังบ้าง คุณย่าวังบ้าง ตามศักดิ์ของแต่ละสกุล อาตมาภาพจึงได้เรียกคุณหลวงว่า คุณพี่หลวง เพราะอายุของพี่หลวงมากกว่า ความสัมพันธ์ในตระกูลทั้งลูกและหลานของพี่หลวงนั้น จึงถือเสมือนญาติในครัวเรือน มีสุขทุกข์อันใดเกิดขึ้น เราก็ได้ปรับทุกข์ให้กันและกันพึ่ง พี่หลวงเป็นผู้นำครอบครัวที่ดีมาก

ถ้าเราจะไม่ทวงถึงบุญคุณที่พี่หลวงได้ทำไว้ให้แก่ชาติ ในสมัยเมื่อสงครามโลกครั้งที่ ๑ พี่หลวงก็ได้ไปสู่สมรภูมิในแนวรบของข้าศึก คือ ในประเทศเยอรมันนี หลังจากสงคราม-โลกครั้งที่ ๑ ยุติลง ประเทศไทยก็ได้รับอิสรภาพมาเป็นของคนไทยอีกมากมายหลายประการ ซึ่งทุกคนก็ย่อมทราบดีอยู่แล้ว ถ้าเราจะคิดถึงค่าของชีวิตของพี่หลวงที่ได้บุกป่าฝ่าอันตรายเป็นผู้แทนของคนในชาติ และได้พลีชีวิตเสี่ยงอันตรายในสงครามครั้งนั้น เราก็ต้องถือว่าพี่หลวงเป็นเจ้าหนี้บุญคุณของคนในชาติเดียวกัน ชีวิตและความเป็นมาในหน้าที่ของผู้นำแห่งครอบครัวนั้น จะหาได้ยาก ที่มีความเป็นอยู่อย่างราบรื่นมาโดยตลอดอย่างที่พี่หลวง บุตรธิดาก็เจริญด้วยเกียรติยศและชื่อเสียง เป็นใหญ่ในราชการ เป็นนายพล นายพัน และข้าราชการ

ในแผนกอื่น ๆ อีก ดังที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบันนี้ ความตายทุกคนหนีไม่พ้น แต่เราก็ยังอยาก จะฝืนให้ชีวิตของแต่ละคนอยู่คู่กับดินฟ้าถล่มทลาย โดยหลักธรรมชาติจะเป็นไปเช่นนั้นไม่ได้ แต่เราก็ยังอยากให้เป็นไปได้ เพราะทุกคนยังมีความอยาก ถึงจะอยากและไม่อยาก ก็ไปฝืน ธรรมชาติหนีจากความตายนั้นไม่ได้ พี่หลวงได้ตายไปแต่เพียงส่วนกาย ความดีที่ทำไว้ให้แก่ชาติ และลูกหลานตลอดถึงบรรดาหมู่ญาติ ยังรู้สึกระลึกถึงความดีของพี่หลวงอยู่ย่อมจะไม่หมดสิ้นไป ตามสรีระร่าง

ขอวิญญาณของพี่หลวงจงไปสู่คติภพ เพราะพี่หลวงขณะที่มีชีวิตอยู่ ก็มิได้ห่างจาก ศาสนกิจ มีการสร้างวัดวาอาราม ผักใฝ่ในธรรมปฏิบัติอยู่ตลอดเวลา ตราบเท่าถึงชีวิตแตกดับ นี่ก็เป็นคุณธรรมของพี่หลวงที่จะติดตามไปสู่คติภพอันดี โดยมิได้สงสัยประการใด อาตมาภาพ บรรดาบุตรธิดาและญาติมิตร ขอตั้งจิตอำนวยพร แด่ ดวงวิญญาณของพี่หลวง จงประสบ แต่ความสุขสบายในสัมปรายภพในคตินั้น ๆ ทุกประการ.

พระธรรมปัญญาจารย์
เจ้าอาวาสวัดราชประดิษฐ์สถิตมหาสีมาราม

๔ กรกฎาคม ๒๕๒๑

ความเป็นจริงของสังขาร

พันเอก หลวงสวัสดิสงคราม (เชี่ยร สวัสดิสงคราม) เมื่อยังมีชีวิตอยู่ เป็นบุรุษผู้หนึ่งซึ่งเป็นผู้มีบุพเพกตะปุญญตาในปุเรชาติ ในปัจจุบันชาตินี้ประกอบอัตตสัมมาปณิธิประกอบกัน เป็นปัจจัยสำคัญเข้าอุปถัมภ์ท่านให้เป็นผู้เจริญด้วยคุณสมบัติอเนกประการ โดยฐานเป็นบุรุษเพศ หน้าที่พิเศษรับราชการในกองทัพบก อันเป็นรั้วของประเทศชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ด้วยความจงรักภักดี ได้เสวยผลเป็นที่น่าเจริญตาเจริญใจในปัจจุบัน จึงได้รับพระราชทานยศบรรดาศักดิ์เป็น พันเอก หลวงสวัสดิสงคราม จนตลอดอายุขัย ได้อุปถัมภ์บำรุงบุตรธิดาตามหน้าที่ของบุพพการีที่ดีทั้งหลาย ด้วยเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา มีพรหมวิหารธรรมเป็นเรือนใจ โดยฐานเป็นสัตตบุรุษนับถือพระพุทธศาสนา มีศรัทธาเลื่อมใสในพระรัตนตรัย มีกิริยาวาจาใจสงบเรียบร้อยดีงามมีความประพฤติเป็นสัมมาจารี รู้จักตั้งตนให้เหมาะสมแก่หน้าที่และเพศวัย เป็นผู้มีความรู้ดี และตั้งตนไว้ชอบอย่างน่าสรรเสริญ ท่านรู้จักมักคุ้นกับพระภิกษุหลายวัด สนใจอ่านหนังสือทางพระพุทธศาสนา และเนื่องจากมีพื้นความรู้ดีในทางโลกอยู่แล้ว จึงทำให้ท่านจับหลักพระพุทธศาสนาได้ดีพยายามประพฤติปฏิบัติสมกับที่เป็นพุทธศาสนิกชน ในขณะที่ยังไปไหนได้สะดวก ก็เข้าวัดรักษาศีลฟังธรรมทุกวันธัมมัสสวนะและวันอุโบสถ เว้นแต่จะมีเหตุจำเป็นเช่นเจ็บไข้ไม่สบาย ได้เคยบริจาคทรัพย์บำเพ็ญกุศลสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ ไว้มิใช่น้อย เช่นที่วัดตะคร้ำเอน อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรีเป็นต้น เป็นบุคคลที่ใครจะจูงให้เห็นผิดเป็นชอบไม่ได้ เพราะท่านเป็นตัวของตัวเอง มีหลักธรรมประจำจิต ใครคบหาใกล้ชิดก็จะรู้สึกจับใจในอัธยาศัยอันดีงามของท่าน

ผู้เกิดมาเป็นคนแล้ว จะไม่เคยทำกรรมใด ๆ เลยย่อมเป็นไปไม่ได้ เราลุกขึ้นจากเตียงนอนเดินไปล้างหน้า นั่นเป็นกรรมอัน ๑ ในจำพวกกายกรรม เพราะเป็นการกระทำลงด้วยกาย เราพบหน้าลูกหลาน เราอ้าปากพูดกับลูกหลาน นั่นเป็นกรรมอัน ๑ ในจำพวกวจีกรรมเพราะเป็นการกระทำลงด้วยวาจา เรานึกถึงสิ่งที่จะดำเนินต่อไปในชีวิต เช่นการทำมาหา

กินในอาชีพของเรา นั่นเป็นกรรมอัน ๑ ในจำพวกมโนกรรม เพราะฉะนั้นคนที่ไม่ได้ทำกรรมอะไรเลย ก็น่าจะเป็นท่อนไม้มากกว่าคน

คติพุทธศาสนาถือว่า คนจะชั่วจะดีนั้น เป็นเพราะกรรมที่ตนกระทำลง คนเรามีกรรมเป็นของตน มีกรรมเป็นทายาท มีกรรมเป็นที่เกิด มีกรรมเป็นที่อาศัย และมีกรรมเป็นที่พึ่ง เราทำกรรมอันใดไว้ จะดีก็ตาม จะชั่วก็ตาม จักได้รับผลของกรรมนั้น เมื่อเราเชื่อตามแนวคติแห่งพระพุทธศาสนาในเรื่องของกรรมนี้แล้ว เราก็ควรคืบหน้าต่อไปว่า กรรมทางดีที่เรียกว่าบุญหรือกุศลกรรมและกรรมทางชั่วที่เรียกว่าบาปหรืออกุศลกรรม อันรวมเป็นเจตสิกพอกจิตไว้เนืองนิตย์ตั้งแต่เกิดมาจนกระทั่งถึงตาย

หมอแพทย์ทายว่าไข้ ลมคุม
โหรว่าเคราะห์แรงรุม โทษให้
แม่มดว่าผีกุม ทำโทษ
ปราชญ์ว่ากรรมเองไซร้ ก่อสร้างมาเอง

พันเอก หลวงสวัสดิสงคราม มาลาละโลกนี้ไปเสียแล้ว ด้วยโรคที่นายแพทย์ไม่อาจเยียวยารักษาได้ตามธรรมดาของสังขาร แม้ในสมัยที่ท่านยังมีชีวิตอยู่ในปัจฉิมวัย ก็ยังเป็นเหตุให้เกิดความอาลัยเสียดายแก่บุตรธิดา และญาติมิตรสหายเป็นอันมาก แต่ก็สุดวิสัยที่ใคร ๆ จะขวนขวายแก้ไข ให้เป็นไปผิดจากความเป็นจริงของสังขาร เกิด แก่ เจ็บ ตาย ได้ ขอดวงวิญญาณอันบริสุทธิ์ของท่านจงสู่สุคติเทอญ

พระราชวรญาณมุนี
วัดราชประดิษฐ์สถิตมหาสีมาราม
๕ ก.ค. ๒๑

ท่านสะสมอริยทรัพย์
ท่านพันเอกหลวงสวัสดิสงคราม

ท่านคุณหลวงและครอบครัว แรกเมื่อได้พบกัน ก็ให้รู้สึกรักนับถือตั้งแต่เริ่มพบรู้จักกันไม่เท่าไรก็เหมือนกับว่าได้รู้จักกันมานานปี ถูกอัธยาศัยกันดี เพราะท่านมีคุณธรรมสมเป็นผู้ใหญ่ พูดน้อยมีเหตุผล ท่านและคุณนายเป็นนักปฏิบัติธรรม ท่านเป็นนายทหารนอกประจำการ ลูก ๆ ของท่านทั้งหญิงชาย ท่านก็พยายามให้ศึกษาหาความรู้จนสำเร็จการศึกษาชั้นสูง ๆ มีการงานทำเป็นหลักฐานหมดทุกคน นับว่าท่านเป็นอัจฉริยบุคคล เป็นสามีที่ดีของภรรยาเป็นบิดาที่ดีของบุตร ท่านทำตนของท่านให้เป็นประโยชน์ทั้งส่วนตัวและส่วนรวมตลอดถึงประเทศชาติ ท่านพอใจในสิ่งที่ตนมี ท่านพอดีในสิ่งที่ตนได้ เมื่อท่านหมดภาระทางบ้านท่านก็หันเข้าหาทางธรรม ดำเนินชีวิตอย่างสงบ แสวงหาบุญในทางพระพุทธศาสนา ท่านพาครอบครัวของท่านไปวัดต่าง ๆ ในชนบท และให้ความอุปถัมภ์ในวัดนั้น ๆ แม้ที่วัดโพธิไพโรจน์ท่านก็ได้พาครอบครัวของท่านไปมาหาสู่เสมอ ทุกครั้งที่ท่านไปเยี่ยม ท่านยังได้นำอาหารหวานคาวอันประณีตไปถวายพระภิกษุสามเณร และท่านเห็นทางวัดกำลังก่อสร้างฌาปนสถาน ท่านก็จัดหาอุปกรณ์ในการก่อสร้างมาถวายให้ความอุปการะจัดหาหีบศพทองให้ ๒ ชุด พร้อมด้วยโต๊ะหมู่ตั้งศพ ตีนเทียนแจกันขาตั้งรูป ธรรมมาสน์เทศน์ แม้กระโถนสำหรับใช้บนธรรมมาสน์ ท่านยังจัดหามาให้ สิ่งใดไม่มีท่านจัดหามาให้ทุกอย่าง ม่านหลังเครื่องตั้งศพเสื่ออาสนะตลอดทั้งเครื่องใช้ที่จำเป็น ขาดอะไรท่านรีบจัดหามาให้เหมือนบิดามารดาที่เห็นบุตรธิดาแยกครอบครัวใหม่ อะไรไม่มีท่านจัดให้พร้อม ท่านคงนึกว่าลูกเราต้องมีพร้อม ไม่ต้องอายตระกูลอื่นเขาท่านเอาใจใส่ดีมากยากที่จะหาบุคคลเช่นท่านและครอบครัวของท่านได้ ให้ความสนิทสนมเป็นกันเองเหมือนบิดามารดาเป็นห่วงบุตร แม้เทียนประจำพรรษาตามวัดบ้านนอกไม่มี เมื่อท่านทราบท่านต้องจัดหามาให้ทุกปี ทางวัดสร้างอะไรท่านเต็มใจอุปการะทุกอย่าง วัดโพธิไพโรจน์พัฒนาวัด สร้างกำแพงเขตวัด สร้างพระสุโขทัยหน้าตัก ๕ เมตร พอท่านทราบท่านก็ยินดีมี

ความเลื่อมใส ท่านช่วยบอกลูก ๆ ญาติ ๆ มาให้ความอุปการะ อุปถัมภ์จนสำเร็จ เป็นบุญอย่างยิ่งที่ได้รู้จักกับท่าน เหมือนได้ร่มโพธิ์ร่มไทรให้พึ่งพาอาศัย ได้รับความสุขสบายใจมาก ยามใดเมื่อได้เห็นสิ่งของที่ท่านสร้างไว้ ยามนั้นเหมือนกับว่าได้อยู่ใกล้ท่าน ได้สนทนาปราศรัยกับท่าน

เมื่อท่านจากไปจึงทำให้เศร้าใจเสียใจเป็นทุกข์ ดุจดังขาดอะไรที่สำคัญที่สุดในชีวิต จิตใจหดหู่ทั้ง ๆ ที่รู้ว่าอันสังขารนี้จะต้องแตกดับ เราจะต้องพลัดพรากจากกันเป็นธรรมดา แต่ก็หาดับทุกข์โศกเศร้าได้ไม่เพราะใจเรายังเป็นปุถุชน ยังปะปนอยู่กับความชอบใจความพอใจ จึงเป็นเหตุให้อาลัยและเสียดายท่าน ไม่อยากให้ท่านจากไป เพราะเมื่อท่านยังมีชีวิตอยู่ ได้พบท่าน สนทนาปราศรัยกับท่าน ยิ่งได้เห็นปฏิปทาของท่านแล้ว ทำให้เกิดสุขใจอย่างบอกไม่ถูก ท่านทำอะไรทำด้วยเหตุผลของผู้ใหญ่ ให้ความเมตตาปราณี ปฏิบัติตนเป็นครูสอนใจตัวเองและให้ผู้อื่นปฏิบัติตาม ทำอะไรทำจริงทำด้วยเหตุผล ไม่ให้เดือดร้อนแก่ตนและคนอื่น ดำเนินชีวิตเป็นขั้นตอน ท่านเป็นผู้สันโดษสร้างประโยชน์เบื้องต้นไปถึงเบื้องปลาย ท่านมีคุณธรรมประจำใจ คือพรหมวิหารอันเป็นธรรมของผู้ใหญ่ ท่านขยันรู้จักหาทรัพย์ รักษาทรัพย์ที่หามาได้ คบคนดีดำเนินชีวิตพอเหมาะพอสมกับฐานะ เป็นผู้เสียสละ พูดดีอุปการะผู้อื่นดี สงเคราะห์คนข้างเคียงดีด้วยธรรมของฆราวาส ท่านจึงดำรงชีวิตมาได้ด้วยดี ทั้งนำครอบครัวไปได้โดยเรียบร้อยไม่เดือดร้อน ท่านมีสมบัติไม่มากนัก แต่ดำเนินโดยสันโดษ ไม่เหมือนผู้มีทรัพย์มาก ท่านสะสมแต่ทรัพย์ภายใน ได้แก่อริยทรัพย์เป็นทรัพย์อันประเสริฐ จัดได้ว่าท่านเป็นหัวหน้าครอบครัวที่ดี บุตรธิดาเขยสะใภ้ตลอดทั้งหลาน ๆ ก็เป็นคนดีมีศีลธรรมเหมือนท่าน เพราะท่านเป็นคนดี คนดี ๆ ก็มาอยู่ร่วมกับท่าน เราก็พลอยรู้จักกับท่านร่วมวงศ์กับท่านด้วย นับว่าเป็นบุญอย่างยิ่งที่ได้รู้จักกับท่าน เมื่อท่านสิ้นจากเราไป ก็อดอาลัยอาวรณ์ไม่ได้ ขอดวงวิญญาณของท่านจงไปสู่สันติสุขโลกสวรรค์สมความปรารถนาของท่าน ถ้ายังเวียนว่ายอยู่ในวัฏสงสาร เกิดชาติใดก็ขอให้พบกัน ร่วมวงศ์เป็นญาติอันสนิทกันทุกชาติเทอญ

พระครูโพธาภิรักษ์

เจ้าอาวาสวัดโพธิไพโรจน์ อ. โพธาราม จ. ราชบุรี

รำลึกถึงคุณพ่อ

ตั้งแต่จำความได้ ก็เห็นคุณพ่อเป็นทหารรับใช้ประเทศชาติแล้ว จึงเป็นธรรมดาที่คุณพ่อ จะต้องโยกย้ายไปรับราชการยังจังหวัดต่าง ๆ เป็นประจำ เช่น ลำปาง พิษณุโลก อยุธยา เป็นต้น ที่อยุธยานี้คุณพ่ออยู่ได้ไม่นานก็ต้องย้ายกลับเข้ากรุงเทพ ฯ เพราะป่วยเป็นโรคบิดอย่างแรง *นายแพทย์ขุนโอสถศัลยกิจ* (ถึงแก่กรรมแล้ว) ได้ทำการรักษาอย่างเต็มความสามารถ จนอาการทุเลาลง แต่สุขภาพก็ยังไม่สมบูรณ์นัก ต้องระวังรักษาตัวอย่างเข้มงวด โดยเฉพาะอาการของโรคหัวใจ กระเพาะอาหาร ลำไส้ และประสาทสมอง ต้องรับประทานยาและฉีดยากันเป็นประจำ ลูกเป็นผู้ติดตามคุณพ่อก็เลยพลอยได้ตรวจโรคบ่อย ๆ ไปด้วย

ความเจ็บไข้ของคุณพ่อกลับเป็นบุญของลูก ๆ อย่างหนึ่ง เพราะถ้าไม่เจ็บไข้เสียก่อนก็คงไม่ได้ย้ายกลับเข้ากรุงเทพ ฯ หากต้องย้ายไปอยู่เกาะตะรุเตาตามสถานการณ์ในสมัยนั้น ลูกเล็ก ๆ ทั้ง ๗ คนคงจะลำบากกันมาก เพราะคุณพ่อเป็นลูกชายคนเดียวของคุณย่า เป็นหลักของบ้าน คุณแม่ก็ทำหน้าที่เป็นแม่บ้านแต่อย่างเดียวมิได้มีอาชีพอื่นใด ในขณะนั้นคุณพ่อปลูกบ้านหลังเล็ก ๆ อยู่ในที่ดินของทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ตรงถนนบุญศิริ ใกล้วัดมหรรณพารามแม้ร่างกายคุณพ่อจะไม่แข็งแรง แต่จิตใจนั้นเข้มแข็งและอดทนมาก คุณพ่อมีลูกมาก ค่าใช้จ่ายในครอบครัวจึงต้องประหยัด แต่ไม่ถึงกับอดอยาก เพียงแต่ไม่ฟุ่มเฟือย สมัยนั้นค่าของเงินยังสูงอยู่ จำได้ว่าคุณพ่อให้ค่ากับข้าวคุณแม่เดือนละ ๓๐ บาท ค่าถ่าน ค่าไฟฟ้า ต่างหาก (ส่วนน้ำประปามีก๊อกสาธารณะอยู่หน้าบ้าน) โดยห่อกระดาษไว้เป็นห่อ ๆ ใส่หีบเหล็กใบเล็ก ๆ ไว้ และค่ากับข้าวครึ่งเดือนหลัง ๑๕ บาทให้คุณแม่ไปฝากไว้ที่ออมสินหน้าพระลานก่อน เงินค่ากับข้าววันละ ๑ บาทในสมัยนั้นยังเหลือแบ่งเป็นค่าขนมลูก ๆ ไปโรงเรียนได้อีก หน้าทุเรียนก็เจียดเงินซื้อให้ลูก ๆ ทานได้ ผักชี–ใบหอม เพียงครึ่งสตางค์ก็พอใช้ ไปโรงเรียนได้เพียง ๖ สตางค์ ก๋วยเตี๋ยวชามละ ๓ สตางค์ ขนม ๓ สตางค์ ก็อิ่มแล้ว คุณพ่อส่งให้ลูก ๆ เรียนโรงเรียนใกล้บ้าน ลูกผู้ชายเมื่อยังเล็กก็เรียนที่โรงรียนวัดมหรรณพ์ โตขึ้นก็ย้ายไปเรียนที่

โรงเรียนวัดราชบพิธ ฯลฯ ส่วนลูกผู้หญิงก็ให้เรียนที่โรงเรียนตะละภัฏศึกษาเมื่อครั้งยังอยู่ที่แพร่งสรรพศาสตร์ (ขณะนี้อยู่ที่แพร่งนรา) แล้วไปเรียนต่อที่โรงเรียนสตรีวิทยาทั้ง ๕ คน ไม่ต้องเสียค่ารถไปโรงเรียน อยากนั่งรถรางก็ไม่ได้นั่ง กว่าจะได้นั่งสมใจก็เมื่อไปเรียนต่อที่โรงเรียนเขมะสิริอนุสรณ์ สมัยตั้งอยู่ที่ซังฮี้ สามเสน

คุณพ่อเองก็ไม่เที่ยวเตร่ให้เสียเงิน สุราไม่ดื่ม บุหรี่ไม่สูบ การพนันไม่เล่น คุณพ่อมีความรับผิดชอบอยู่ตลอดเวลาว่า มีลูกหลายคน หากคุณพ่อพลาดพลั้งไปด้วยประการใดก็ตาม ลูก ๆ ก็จะลำบาก ลูก ๆ เมื่อยังเล็กก็เจ็บป่วยกันเสียจริง คนเดียวเป็นทั้งผีขึ้นเต็มศีรษะและน้ำร้อนลวกครึ่งตัว จนต้องพาขึ้นรถม้าไปรักษาที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ บางคนแขนหักเพราะตกต้นไม้ก็มี เป็นไข้ไทฟอยด์นอนเจ็บจนผมร่วงแทบหมดศีรษะถึงกับต้องหัดเดินกันใหม่ก็มี เป็นหืดก็มี ฯลฯ ดูเหมือนแต่ละคนเกิดมาใช้กรรมกันโดยแท้ คุณพ่อต้องเลี้ยงดูลูก ๆ ด้วยความทรหดอดทนอย่างยิ่ง ไหนจะดูหนังสือสอบเพื่อความก้าวหน้าในราชการ ไหนลูกจะเจ็บไข้ได้ป่วยกระจองอแง ในช่วงเวลานั้นที่บ้านยังไม่มีไฟฟ้าใช้ ก็ต้องใช้ตะเกียงดูหนังสือกัน เรื่องราวก่อนลูกเกิดนี้คุณพ่อมักจะเล่าให้ฟังเมื่อมีโอกาส ลูกรู้สึกซาบซึ้งและเห็นใจคุณพ่อมาก ทั้งรู้สึกว่ายังทดแทนพระคุณคุณพ่อน้อยไป ไม่จุใจเลย

เงินทองที่เหลือจากค่าใช้จ่ายในครอบครัว คุณพ่อก็พยายามเก็บหอมรอมริบไว้จนสามารถซื้อที่นาแถวบางเขนได้สองสามแปลง ราคาในปี ๒๔๗๖ ถ้าเป็นที่นาติดถนนไร่ละประมาณ ๑๓๐ บาท ในซอยไร่ละประมาณ ๘๐ บาท ที่นาติดถนนใหญ่คุณพ่อให้ยกร่องทำสวนฝรั่ง มะม่วง และผลไม้อย่างอื่น ในราว พ.ศ. ๒๔๘๐ ก็ได้ปลูกบ้านไว้หลังหนึ่ง ทุกเย็นวันศุกร์คุณแม่จะเตรียมจ่ายกับข้าวไว้พร้อม แล้วคุณพ่อก็จะว่ารถแท้กซี่ขนลูก ๆ ไปพัก แล้วให้รถคันนั้นไปรับกลับเข้าเมืองในเย็นอันอาทิตย์ ค่ารถเพียงเที่ยวละหกสลึง พอถึงปี พ.ศ. ๒๔๘๕ หลังน้ำท่วมพระนครครั้งใหญ่ คุณพ่อก็ย้ายจากบ้านเก่าที่ถนนบุญศิริไปอยู่บ้านที่ซื้อใหม่ในตรอกศิลป ตึกดิน ติดกับโรงภาพยนตร์พาราไดซ์เดียวนี้ ระยะนั้นมีบ้านบอกขายหลายหลังในตรอกศิลป เพราะเป็นระยะสงครามโลกครั้งที่สอง เครื่องบินมาทิ้งระเบิดที่กรุงเทพฯ ไม่เว้นแต่ละวัน เจ้าของบ้านจึงอพยพหลบภัยไปแทบทุกคนเพราะเกรงว่าเครื่องบินจะมาทิ้งระเบิดที่อนุ-

สาวรีย์ประชาธิปไตย และบอกขายกันในราคาถูก ๆ บ้านที่คุณพ่อซื้อไว้นั้นเจ้าของเดิมคือเจ้ากรมอู่ทหารเรือ ซึ่งย้ายครอบครัวไปอยู่แถวดาวคะนอง เดิมทีคนจีนได้มาขอซื้อในราคา ๘,๐๐๐ บาท แต่มิได้มาวางประจำตามกำหนดเวลา คุณพ่อไปเจรจาเป็นที่ถูกใจเจ้าของจึงได้ลดหย่อนในราคา ๗,๐๐๐ บาททั้งบ้านและที่ดิน ท่านคงเห็นว่าเป็นทหารด้วยกัน พอวางประจำเรียบร้อยผู้ติดต่อรายแรกก็มา บ้านจึงเป็นของคุณพ่ออย่างหวุดหวิด และท่านเจ้าของเดิมยังกรุณาให้ผัดชำระเงินเสียอีก เพราะคุณพ่อยังไม่ได้รับเงินค่าเวนคืนที่ดินริมคลองบางบัวจากรัฐบาล (ที่ดินแปลงนี้มีเนื้อที่ประมาณ ๔๐ ไร่ คุณพ่อซื้อมาจากที่ดินมรดกของเจ้านายพระองค์หนึ่งในราคาไม่แพง ต่อมาถูกเวนคืนไปสร้างกรมทหารฯ) พวกเราจึงมีบ้านส่วนตัวอยู่กันอย่างอบอุ่นใจขึ้น สวนที่ยกร่องไว้ก็มีดอกออกผลเป็นรายได้ช่วยค่าครองชีพในยามที่ประเทศไทยเข้าสู่สงครามโลกครั้งที่ ๒ ระยะนี้ลูก ๆ ต้องแยกย้ายกันไปเรียนตามต่างจังหวัด เช่น ฉะเชิงเทรา อยุธยา ส่วนคุณพ่อก็ได้ลาออกจากราชการมาอยู่บ้านบางเขน

วิธีอบรมลูกของคุณพ่ออย่างหนึ่งที่จำได้ดีคือ เมื่อยังเด็ก คุณพ่อใช้ไปซื้อของ เงินทอนแม้เพียงสตางค์เดียวก็เรียกคืน ทำให้ลูกนึกไม่ชอบใจเหมือนกัน เพราะอยากได้ไว้ซื้อขนมทานบ้าง โตขึ้นมาจึงได้คิดว่า คุณพ่อหัดนิสัยลูกให้เป็นคนซื่อตรง และตรงไปตรงมาไม่เห็นแก่เล็กแก่น้อย เมื่อครั้งคุณพ่อเป็นเจ้ากรมสัสดี ใครเอาของมาให้ที่บ้านก็ไม่รับ ให้เขาเอาของนั้นกลับคืนไป เพราะถ้ารับไว้ก็อาจจะทำให้เสียความยุติธรรม ใครมีธุระอะไรก็ให้ไปหาที่ทำงาน ความตรงของคุณพ่อเป็นที่ทราบกันดี คุณพ่ออบรมลูก ๆ เสมอให้เป็นคนประหยัด โดยให้ดูคุณพ่อเป็นตัวอย่าง คุณพ่อมีความภูมิใจที่ดำเนินชีวิตมาโดยไม่เป็นหนี้เป็นสินใครเลย ทั้ง ๆ ที่มรดกก็ไม่มี

เมื่อคุณพ่อลาออกจากราชการ ไม่ต้องใช้สมองเคร่งเครียดกับการงาน สุขภาพจึงดีขึ้นเป็นลำดับ เมื่อลูก ๆ สำเร็จการศึกษาแล้ว ถึงเวลาที่จะสนับสนุนให้ลูกสร้างหลักฐาน คุณพ่อก็จัดแบ่งที่ดินให้คนละแปลงตามความเหมาะสม แล้วให้ลูก ๆ ไปก่อร่างสร้างตัวกันเองต่อไป ระยะนี้คุณพ่อคุณแม่หมดภาระเรื่องลูก ๆ แล้ว ก็หันมาสนใจในด้านศาสนาอย่างจริงจัง ไปฟังเทศน์ฟังบรรยายธรรมและปฏิบัติธรรมที่ **วัดราชประดิษฐ์** บ้าง **วัดมหาธาตุ** บ้าง เป็นประจำ

ได้ไปช่วยในการสร้างโบสถ์ที่สร้างค้างขาดผู้อุปถัมภ์ สร้างที่พักอุบาสิกา น้ำประปา ห้องครัว ห้องน้ำ ห้องส้วมจนเสร็จบริบูรณ์ที่ วัดตะคร้ำเอน อ. ท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี

นอกจากนี้ยังสมทบทุนสร้างฌาปนสถานรวมทั้งหีบทองรองนอกอีก ๒ ชุดพร้อมโต๊ะหมู่บูชาที่ **วัดโพธิ์ไพโรจน์** อ. โพธาราม จังหวัดราชบุรี ครั้นถึงเทศกาลทอดกฐิน ทอดผ้าป่า คุณพ่อก็ไปร่วมการกุศลด้วยแทบทุกอาทิตย์ โดยมากมักเป็นวัดในต่างจังหวัด โดยมีรถจิ๊บแลนด์โรเวอร์ ซึ่งนำเงินจากการขายที่ดินมาซื้อไว้ใช้เป็นพาหนะสำหรับไปทำบุญ คุณพ่อทำบุญไว้มากมายหลายอย่างในช่วงเวลา ๒๐ ปี ลูกเป็นผู้ติดตามไปด้วยทุกครั้ง บ่อยครั้งที่เพื่อน ๆ อุบาสิกาของคุณแม่ที่วัดราชประดิษฐ์ได้ไปร่วมการกุศลด้วย บัดนี้ท่านเหล่านั้นก็ได้ลาโลกไปแล้วตาม ๆ กันเริ่มแต่ *คุณป้าเภา คุณป้าแปลก* คุณแม่ *คุณป้าเกษม* และท้ายที่สุดคือคุณพ่อ ระยะหลังจากคุณแม่ถึงแก่กรรม คุณพ่ออ่อนแอลงไปมากในขณะนั้นอายุก็ร่วม ๘๒ ปีแล้ว มีอาการหนักหลายครั้ง ทำท่าจะตามคุณแม่ไปเสียให้ได้ ลูกต้องคอยปรนนิบัติดูแลอย่างใกล้ชิด ช่วงเวลาที่คุณพ่อไปไหนไม่ได้ลูก ๆ ก็จัดอาหารปิ่นโตไปถวายพระ **วัดสิริกมลาวาส** (วัดใหม่เสนานิคม)ให้ทุกวันเสาร์หรือวันอาทิตย์มิได้ขาด โดยจุดธูปให้คุณพ่อกล่าวถวายที่บ้าน แล้วให้คุณพ่อกรวดน้ำอุทิศกุศลให้ตัวคุณพ่อเอง ทั้งนี้เพราะตลอดเวลาที่ทำบุญทำกุศลคุณพ่อมักจะ "อุทิศ" กุศลให้ผู้มีพระคุณและญาติผู้ล่วงลับไปแล้ว ดังนั้นในช่วงเวลาบั้นปลายของชีวิตนี้ ลูกจึงขอให้คุณพ่ออุทิศกุศลให้กับตัวเองเสียบ้าง ตามที่ได้รับคำแนะนำมา

ในระยะ ๒ เดือนก่อนที่คุณพ่อจะสิ้นชีวิต ทุกวันเสาร์ และวันพุธ ได้นิมนต์พระมาโปรด ให้คุณพ่อถวายอาหารเพลและเครื่องปัจจัยไทยธรรมด้วยตนเองแทนการนำอาหารปิ่นโตไปวัด รู้สึกว่าคุณพ่อมีจิตใจแช่มชื่นปีติยินดีเป็นอย่างยิ่ง และบังเอิญให้คุณพ่อมามีอาการของโรคอัมพาตในช่วงเวลาโรงเรียนปิดภาค ทำให้ลูกได้มีโอกาสปรนนิบัติประคับประคองคุณพ่อได้เต็มที่ ด้วยความรักและด้วยความเห็นใจคุณพ่อเป็นที่สุด เพราะระยะนี้คุณพ่อช่วยตัวเองมิได้เลย ลูกถึงกับคิดจะลาออกจากราชการเพื่อปรนนิบัติคุณพ่อได้เต็มที่ เป็นการสนองคุณที่คุณพ่อได้เคยดูแลรักษาพยาบาลลูกด้วยความรักและห่วงใยมาแล้ว ทำไมลูกจะเสียสละเพื่อคุณพ่อไม่ได้ คุณพ่อก็ห้ามว่าไม่ต้องทำถึงอย่างนั้นหรอก แต่แล้วคุณพ่อก็มาจากลูกไปเสียก่อนใน

ช่วงเวลา ๙ วันก่อนโรงเรียนจะเปิด คุณพ่อหมดกรรมในโลกมนุษย์แล้ว และจะไปรับผลบุญที่คุณพ่อได้สะสมไว้มากมายในโลกทิพย์ แม้ลูก ๆ จะรักและอยากให้คุณพ่ออยู่กับลูก ๆ ต่อไปอีก แต่สังขารของคุณพ่ออ่อนแอเสียแล้ว ลูกก็ต้องปลงให้ตก เพราะการเกิด แก่ เจ็บ ตาย ใครเล่าจะหนีพ้นเว้นแต่จะช้าหรือเร็วเท่านั้น

ทุกคนมีชีวิตอยู่เพื่อรอวันตาย ร่างกายเรานี้ยืมโลกมาใช้ชั่วคราว จึงควรใช้ร่างกายของเราแต่ละคนให้เป็นประโยชน์ในการกระทำความดี ละความชั่ว สั่งสมบุญกุศลเพื่อเป็นเสบียงในยามที่จากโลกนี้ไป

สิ่งหนึ่งที่เป็นเรื่องภูมิใจในชีวิตของลูกก็คือ การที่ได้เกิดมาเป็นลูกคนหนึ่งของคุณพ่อ

ลูกชุม

อาลัยคุณพ่อ

ลูกไม่นึกว่า คุณพ่อจะจากลูกไปรวดเร็วเช่นนี้ ลูกใจหายและเศร้าใจจนบอกไม่ถูก ครั้งสุดท้ายวันศุกร์ที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๒๑ คุณพ่ออุตส่าห์ไปงานหมั้นลูกแป๋ม คุณพ่อยังแข็งแรง พอเดินได้ และร่วมถ่ายรูปกับลูก ๆ หลาน ๆ หลายชุด หลังจากวันนั้นคุณพ่อก็เริ่มเดินไม่ได้เนื่องจากขาไม่มีกำลัง คุณพ่อได้แต่นั่ง ๆ นอน ๆ โดยมีพี่ชุมดูแลอย่างใกล้ชิด และลูก ๆ หลาน ๆ คอยผลัดเปลี่ยนกันดูแล หลังจากเลิกงาน ลูกได้แวะไปเยี่ยมเสมอ อาการเจ็บป่วยอย่างอื่นไม่มีอะไรรุนแรง นอกจากความดันโลหิตสูงเพียงเล็กน้อย หมอสุวัฒน์ได้คอยวัดความดันและให้ยารับประทานเสมอ อาหารคุณพ่อก็รับประทานได้ นอนหลับได้ดี ประมาณหนึ่งอาทิตย์ก่อนหน้าที่คุณพ่อจะจากลูก ลูกไม่ได้ไปเยี่ยมดูอาการคุณพ่อ เพราะลูกไม่สบายแต่หมอสุวัฒน์และลูกปุ๊บไปเยี่ยมแทนทุกวัน ลูกได้ทราบว่าคุณพ่อสบายดี ไม่มีอาการน่าวิตกแต่อย่างใด พอวันศุกร์ที่ ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๒๑ ทราบว่าคุณพ่อจะต้องเข้าพักรักษาตัวในโรงพยาบาลพระมงกุฎ ฯ เพราะมีเสมหะในลำคอ เพื่อที่จะได้ใกล้ชิดหมอ แต่แล้ววันเสาร์ที่ ๑๓ พฤษภาคม ๒๕๒๑ ตอนเช้ามืดลูกได้รับโทรศัพท์จากน้องหนอนว่า คุณพ่อจากพวกเราไปแล้ว ลูกใจหายตกตะลึงไปชั่วขณะ ไม่คิดว่าคุณพ่อจะด่วนจากลูกไปเช่นนี้ ทั้ง ๆ ที่ลูกได้เตรียมตัวเตรียมใจอยู่แล้วว่าจะต้องพบกับเหตุการณ์เช่นนี้ แต่ก็อดใจหายไม่ได้

คุณพ่อเป็นคนชอบทำบุญทำทาน สร้างกุศลไว้มากมาย ในบั้นปลายของชีวิต คุณพ่อจึงไม่มีการเจ็บปวดทรมานแต่อย่างใดเลยในการจากไปของคุณพ่อ ลูก ๆ ทุกคนระลึกถึงพระคุณของคุณพ่อเสมอ ที่ได้อบรมเลี้ยงดูลูก ๆ ให้มีการศึกษาและสร้างฐานะจนมีความสุข ลูก ๆ ภูมิใจที่เกิดมาเป็นลูกของคุณพ่อ ซึ่งอดทนเหนื่อยยากเพื่อลูกทุกอย่าง ลูกทราบดีว่าคุณพ่อได้สถิตอยู่ ณ สรวงสวรรค์ชั้นสูง ลูกจะพยายามทำบุญสร้างกุศลและอุทิศส่วนกุศลให้คุณพ่อ ขอให้คุณพ่อช่วยปกปักรักษาและคุ้มครองลูกหลานทุกคนให้อยู่ด้วยความร่มเย็นเป็นสุขด้วย.

จาก ลูก–หลาน เตมิยาจล

คิดถึงคุณพ่อ

เสียงกริ่งโทรศัพท์ดังขึ้นตอนตีสามของวันเสาร์ที่ ๑๓ พฤษภาคม ๒๕๒๑ พี่ชุมส่งข่าวว่า คุณพ่อได้จากโลกนี้ไปเสียแล้ว นึกไม่ถึงเลยว่าคุณพ่อจะด่วนจากลูก ๆ ไปเร็วถึงเพียงนี้ เพราะเมื่อเย็นวันศุกร์กลับจากทำงาน ก็ยังได้แวะไปดูคุณพ่อที่โรงพยาบาลพระมงกุฎฯ ดูท่าทางคุณพ่อสดชื่นดี คิดว่าไม่กี่วันก็คงจะได้กลับไปอยู่ที่บ้านบางเขนอย่างเดิม ทุกวันเสาร์—อาทิตย์ หรือไม่ก็วันธรรมดาที่กลับจากงานแต่วัน คุณบุญทรงเคยให้คุณพ่อขี่คอเพื่อลงไปนั่งรถเข็นเที่ยวไปรอบ ๆ บริเวณบ้าน สุพรรณีก็ทำหน้าที่ตัดเล็บให้คุณตา ปานก็คอยดูแลช่วยประคับประคอง ลูกเองก็ทำหน้าที่ตัดผม ยามไม่มีคุณพ่อลูกใจหาย เหมือนบ้านที่ขาดมิ่งมงคลยิ่งไปประการหนึ่ง คุณพ่อเป็นแบบฉบับของผู้บังเกิดเกล้าที่สมควรให้อนุชนรุ่นหลังดูเป็นตัวอย่างที่ดีเลิศ ท่านมีพรหมวิหารธรรม มีความเมตตากรุณา มีใจบุญ ใจกุศล ทำบุญสุนทานอยู่เสมอ ลูก ๆ ทุกคนได้รับแจกอสังหาริมทรัพย์ที่คุณพ่ออุตส่าห์เก็บหอมรอมริบ สร้างหลักฐานขึ้นมาด้วยความเหนื่อยยาก ทำให้มีที่อยู่เป็นหลักแหล่งอย่างสุขสบายทุกวันนี้ ก็ด้วยบารมีของคุณพ่อโดยแท้ ขอคุณพ่อซึ่งเป็นร่มโพธิ์ทองของลูก ๆ จงสถิตอยู่ ณ สรวงสวรรค์ชั้นฟ้า และมีบารมีสูงยิ่ง ๆ ขึ้นในสัมปรายภพ เทอญ.

จาก ลูก—หลาน สุภานันท์

แด่คุณพ่อที่เคารพ-รัก และอาลัย

โดย นาวาอากาศเอก บุญทรง สุภานันท์

คุณพ่อ เป็นผู้ทรงไว้ซึ่งความยุติธรรม เป็นผู้ฝักใฝ่ในคำสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอยู่เสมอ ได้เคยถกปัญหาธรรมะกับผมเป็นประจำ ยิ่งคุยกับคุณพ่อ ผมก็ยิ่งได้ความแตกฉานในธรรมะมากยิ่งขึ้น ทำให้ผม ลูก ๆ และภรรยาซึ่งอยู่ห่างวัดได้เข้าใกล้วัดขึ้นทุกที ทำให้ก่อนโน้นเคยไปทำบุญหรือตักบาตรนาน ๆ ครั้ง จนต้องทำบุญตักบาตรหรือทำสังฆทานบ่อยๆ จนรู้สึกเคยชินเป็นนิสัย ก่อนที่คุณพ่อจะล้มหมอนนอนเสื่อด้วยโรคชราของท่าน คุณพ่อได้มาคุยที่บ้านผมเกือบจะทุกเวลาเย็น (เพราะบ้านเราอยู่ใกล้กัน เดินสองสามก้าวก็ถึง) ยามเมื่อเลิกงานกลับมาบ้าน ได้พบคุณพ่อนั่งยิ้มอยู่ก่อนแล้ว ยามไม่มีคุณพ่อ ทุกเย็นที่กลับมารู้สึกใจหายและว้าเหว่ ได้แต่ลำดับภาพไว้ในความรู้สึกเท่านั้นว่าคุณพ่อเคยนั่งอยู่ตรงนี้ เคยยืนอยู่ตรงนั้น เมื่อเข้าใกล้ได้ชิด กลิ่นกายของคุณพ่อหอมอย่างนี้ อากัปกิริยาของคุณพ่อยามเมื่อสนทนาปราศรัยด้วยเป็นอย่างนั้น เวลาพูด ปาก สายตา ท่าทางประกอบทำไม้ทำมืออย่างนี้ ๆ ช่างจำได้ติดตาเสียจริง ๆ ทูลหัวของลูก ๆ ทั้งหลายบ้านนี้คงจะได้สิงสถิตอยู่ ณ สรวงสวรรค์ชั้นฟ้าสุดไกลโพ้น ปรากฏการณ์ทั้งหลายที่ประจักษ์แก่ตาและใจของผู้ที่ไปในงานศพคุณพ่อมาแล้วก็ดี ต่างยอมรับทั่วกันว่า คุณพ่อเป็นผู้มีบุญ ขณะนำท่านบรรจุเข้าหีบศพเพื่อทำพิธีสวด ๗ คืน ขณะนั้นเป็นเวลาบ่าย ๓ โมง แดดกำลังเปรี้ยง ๆ อยู่แท้ ๆ ไม่มีทีท่าว่าฝนจะตกลงมาเลย ฟ้าก็ไม่ร้อง เหตุไฉนขณะที่กำลังยกศพคุณพ่อลงนอนในหีบศพเท่านั้น ฝนก็ตกมาซู่ เหมือนเทวดาประพรมน้ำมนต์ และก็ตกอยู่เช่นนั้นเม็ดใหญ่ ๆ ถย่างพร่างพรู พอจัดการตอกตะปูหีบศพเสร็จตัวสุดท้าย ฝนก็หายสนิทเหมือนปลิดทิ้ง อัศจรรย์จริง ๆ พ่อเจ้าพระคุณเอ๋ย ! เวลาเมื่อครบกำหนดทำบุญ ๗ วันแล้ว ได้นำเข้าบรรจุ ณ สุสานของวัดเพื่อรอให้ครบ ๑๐๐ วันก่อนทำพิธีพระราชทานเพลิง ก็อีกครั้งหนึ่ง พอเริ่มเคลื่อนศพเท่านั้นเอง ฝนก็เปาะแปะ ๆ ลงมา เหมือนเทวดาจะค่อย ๆ ประพรมให้เบา ๆ ไปเรื่อยๆ ไปหนักเอาตอนนำหีบศพเข้าสู่ช่องสุสานที่ได้เตรียมไว้ เห็นหรือไม่พี่น้องทั้งหลาย คุณพ่อท่านเป็นคนมีบุญแท้ ๆ ทีเดียว

ในการทำหนังสืองานพระราชทานเพลิงศพขอคุณพ่อครั้งนี้ ในฐานะที่คุณพ่อมีจิตใจฝักใฝ่ธรรมะ ได้อ่านหนังสือธรรมต่าง ๆ มาแล้ว ก็มานั่งธรรมสากัจฉานกับผมเป็นประจำ ฉะนั้นเพื่อเป็นที่ระลึกแด่คุณพ่อ ผมจึงเขียนวิจารณ์หนังสือ ประเภทกระเดียดไปทางธรรมะ มุ่งโน้มน้าวจิตใจคนส่วนใหญ่ให้คิดดีประพฤติชอบ หนังสือนั้นมีชื่อว่า "จุดขาวบนพื้นสีดำ" เป็นหนังสือออกใหม่ คงจะยังไม่แพร่หลายกันมากนัก ผมเขียนในทำนองช่วยแนะนำผู้อ่าน ให้รู้จักกับหนังสือเล่มนี้ โดยยกบางตอนขึ้นมาเป็นอุทาหรณ์ เพื่อท่านจะได้กระหายอยากอ่านต้นฉบับจริง ขอรับรองว่าหนังสือนี้ไม่เป็นพิษเป็นภัย อ่านแล้วสบายใจยิ่งคิดตามไปยิ่งเห็น ท่านผู้แต่งเรื่องนี้ได้นำเอาหลักธรรมของพระพุทธองค์ออกมาตีแผ่แยกแยะ หลายแง่ หลายมุม ในสภาพของสังคมปัจจุบัน รู้สึกง่ายต่อการที่จะคิดติดตามตัวอักษรที่ท่านผู้แต่งได้ฝากลีลาเอาไว้ในโลกของหนังสือ ท่านผู้แต่งท่านนี้คือ พระภิกษุ ชยานุโท (พ.ต.ต. อนันต์ เสนาขันธ์) ผมไม่ได้รู้จักท่านเป็นส่วนตัว ไม่เคยเห็นหน้าหรือพบปะพูดจาด้วยทั้งอดีตและปัจจุบัน ได้รู้จักท่านทางหน้าหนังสือพิมพ์เท่านั้น ไม่ขอวิจารณ์และไม่สนใจเรื่องส่วนตัวของท่านในอดีต ขอเพียงแสดงความรู้สึกว่า ตนเองมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อหนังสือที่ท่านได้แต่งแล้วนี้เช่นไร ต่อตัวอักษร ต่ออักขรวิธี วจีวิภาค ฯลฯ และลีลาการเขียนในแนวแปลกของท่านครั้งนี้อย่างไรเท่านั้น คนเรานั้นจะไปมัวติดแน่นอยู่กับอุปาทานเก่า ๆ อยู่ทำไมให้เปลืองสมอง หากบุคคลคิดดีประพฤติชอบแล้ว ก็ควรจะช่วยกันสดุดีและส่งเสริมมิใช่หรือ มีเด็กคนไหนบ้างที่โตขึ้นมาโดยไม่เคยล้มเลย เชิญเถิด เชิญท่านทั้งหลายโปรดลองมาช่วยกันพิจารณาดูทีหรือว่า ปณิธานของผู้แต่ง "จุดขาวบนพื้นสีดำ" ครั้งนี้น่าศรัทธาหรือไม่ ? ดังข้อเขียนที่จะยกมาเป็นตัวอย่างต่อไปนี้

มนุษย์เราเสพสุขจาก "ชีวิต" อย่างไม่ถนอม
"ชีวิต" จึงพบแต่ความระทมทุกข์ในบั้นปลาย
เหมือนแมลงวันที่ดูดน้ำหวานจากดอกไม้
แล้วไข่เป็นหนอนทิ้งเอาไว้จนเน่า
ผิดกับผึ้งที่ดื่มน้ำหวานด้วยประณีต
โดยมิได้ทำให้ดอกไม้นั้นช้ำแต่ประการใดเลย

ท่านผู้อ่านเห็นหลักปรัชญาที่ผู้แต่งได้แฝงไว้ไหม ? มนุษย์เรานั้นส่วนใหญ่หลงระเริง ไปตามลาภ ยศ สรรเสริญ ฯลฯ โลดแล่นไปตามอารมณ์อันหวานชื่น และสุขารมย์ที่เข้ามากระทบ มีการติดวนอยู่กับความหวานในรสที่ตนได้รับอยู่ เพื่อหวังที่จะได้รับอีก และยึดมั่นว่าสิ่งนั้นจะตอบสนองแก่เราไปนานเท่านาน แต่เมื่อพบกับความผันผวนปรวนแปรซึ่งเป็นความไม่แน่นอนอันเป็นธรรมดาของโลกในภายหลังเข้า ตนเองก็จะต้องเกิดความเดือดร้อน ทุกข์ทนหม่นไหม้ไส้ขม ได้แต่ตบอกตนเอง "โอ้อกเราเอ๋ย ! จะทำยังไง ?... จะทำยังไง ?... จะทำยังไง ?..." ผิดกับชนบางหมู่ที่มีการฝึกฝนอบรมตนไปสู่ทางที่ดีที่งามอยู่เสมอ และไม่ประมาทในชีวิต มีความประณีตในการดำรงตน ดุจผึ้งที่ดื่มน้ำหวานด้วยความประณีต ชนเหล่านี้ย่อมอยู่ในสภาพที่ดีกว่า.

ความสวยงามสดชื่นของชีวิต ย่อมเสื่อมสลาย
เหมือนคลื่นในมหาสมุทร ความรักใคร่เยื่อใย
ในญาติมิตร ย่อมเสื่อมสูญ เหมือนความฝัน
ลาภ ยศ สรรเสริญ สุข เสื่อมสิ้นเหมือนตะวัน
ยามบ่าย ความสุข ทุกข์เหมือนกระแสลม
ที่พัดหวนไป หวนมา ไม่มีแน่นอน

การเรียนรู้อะไรนั้น เรียนรู้ได้ง่าย
ถึงยากก็ไม่เกินประมาณ หรือความสามารถ
แต่การเรียนรู้ถึงชีวิตของตัวนั้น แสนยากยิ่ง

เพื่อนฝูงหลายคน เคยพูดเล่นเห็นขันว่า "ตดคนอื่นเหม็นเบื่อจนเหลือทน ตดของตนถึงเหม็นไม่เป็นไร" เป็นธรรมดาแต่อ้อนแต่ออก แต่เล็กแต่น้อย ครูบาอาจารย์ที่สอนในโรงเรียนก็ดี เราเรียนรู้อะไรของเราเองก็ดี หรือเราจะมองอะไรจะพิจารณาอะไรก็ดี เรามักจะมองออกจากตัวเราไป คือมองนอกตัวเราเองก่อนเสมอ เรียนสิ่งที่อยู่นอกตัวเรามากกว่าเรียนเรื่องในตัวของเรา เราจึงมักรอบรู้เรื่องนอกตัวเราก่อนเสมอ ท่านจึงว่า "เรียนรู้อะไรนั้นเรียนรู้ได้ง่าย ถึงยากก็ไม่เกินประมาณ" เราไม่ค่อยได้หันมาดู หรือหันมาเรียนเกี่ยวกับเรื่องตัวของ

เราสักเท่าไร เพราะไม่ค่อยได้คิด ไม่ค่อยได้เตรียมการ ครั้นต้องถูกบังคับให้หันมาคิดเรื่องของตนเองอย่างปัจจุบันทันด่วนขึ้น มันจึง "แสนยากยิ่ง" ดังที่ท่านได้กล่าวไว้แล้วนั้น.

จิตของผู้ใดตั้งมั่นไม่หวั่นไหว เป็นดังภูเขา
ไม่กำหนัดในอารมณ์อันเป็นที่ตั้งแห่งความกำหนัด
ไม่โกรธแค้นในอารมณ์อันเป็นที่ตั้งแห่งความแค้นเคือง
ทุกข์จะเข้าครอบงำจิตของผู้นั้นได้ไฉน ?

เปรียบเหมือนเรือนของบุคคลที่มุงไม่ดี
ฝนย่อมรั่วรดได้ ฉันใด
จิตที่ไม่ได้รับการอบรม ย่อมถูกราคะรั่วรดได้
ฉันนั้น
แต่ถ้าเรือนใดมุงดีแล้ว ฝนตกย่อมรั่วรดไม่ได้
จิตที่อบรมดีแล้วไม่ถูกราคะครอบงำได้ ฉันใด
ก็ฉันนั้น

การกระทำใด ๆ ของบุคคลนั้น เป็นลักษณะบ่งชี้ให้เห็นธาตุแท้ของจิตใจ เราจะสามารถบอกถึงจิตใจของคน ๆ นั้นได้ โดยดูจากการกระทำของเขา ต่อให้เขากู่ก้องร้องตะโกนสักร้อยครั้งพันครั้งว่า ตัวเขาดีอย่างโน้น ดีอย่างนี้ ก็อย่าเพิ่งเชื่อเลยในวาจานั้น รอไว้จนดูการกระทำความประพฤติของเขาเสียก่อนเถิด มันจะดังยิ่งกว่าวาจาเสียอีก แล้วเราก็จะได้พบธาตุแท้ของเขาได้เองโดยดูได้จากการกระทำนั้น เอาเวลาเป็นเครื่องช่วยตัดสินเถิด "ระยะทางไกลพิสูจน์ม้า กาลเวลาพิสูจน์คน" เป็นความจริงดั่งนี้ ดังนั้นจะเห็นได้ว่า คนเรานั้นจิตคิดอย่างไร จะทำให้เขาเองมีความประพฤติปฏิบัติตนไปเช่นนั้น คือ "จิตเป็นนาย กายเป็นบ่าว" หากบุคคลใดได้ฝึกจิตไว้ดีแล้ว ก็ย่อมเป็นยอดปรารถนา หนังสือเล่มนี้พยายามโน้มน้าวผู้อ่านให้เห็นคุณค่าของการอบรมจิต จึงยกอุทาหรณ์เปรียบเทียบให้เห็นจริงเห็นจังขึ้น ดังที่ได้ยกตัวอย่างมาให้เห็นข้างบนนั้นแล้ว

ถ้าสีดำหมายถึงความมืดมัว ไร้แสงแฝงด้วยอวิชชา
รวมทั้งความโง่ ความไม่รู้ และความหวาดกลัว
สีขาวก็คือความสว่าง ขับไล่ความโง่เขลา ทำให้รู้แจ้ง
เห็นจริง และกล้าต่อสู้

ถ้าสีดำหมายถึงความชั่วช้า สามานย์
ตลอดจนความเลวทรามอัปลักษณ์ สีขาวก็หมายถึง
ความดีความสะอาด และความบริสุทธิ์ น่ารัก น่าพิสมัย
ถ้าสีดำคือความหมิ่นกระหายในตัณหา กิเลส
มลทิน อำนาจดำฤษณา สีขาวก็คือการหยุดนิ่ง
ไร้ความปรารถนาอย่างสิ้นเชิงของสิ่งเหล่านี้

ที่ยกข้อความมาแต่เพียงเล็กน้อยข้างบนนี้ ก็เพื่อให้เห็นตัวอย่างแห่งการเขียนของผู้แต่ง ที่พยายามจะอธิบาย "อุดมการ จุดขาว บนพื้นสีดำ" ให้ทุกคนเข้าใจ ผู้แต่งได้เปรียบความวุ่นวายในสังคม ความไม่ถูกต้องทั้งหลายแม้นเช่นสีดำซึ่งมีอยู่มากมาย ดุจสีดำที่เป็นสีพื้นดาษดื่นอยู่ทั่วไปในพื้นที่ทั้งหลาย การที่จะทำให้สีขาวคือความถูกต้องทำลายพื้นสีดำ คือความมืดสนิท หรือแม้แต่จะกวาดล้างความโสโครกของสีดำให้ลดความสกปรกลงให้ได้นั้น เป็นเรื่องยากยิ่ง เพราะพลังแห่งการต่อต้านของสีขาวเปรียบได้กับศีลธรรมจรรยาของสังคมในปัจจุบันนั้น ดูจะอ่อนแรงลง อย่างไรก็ตามท่านผู้แต่งหวังว่า ถ้าความสะอาดบริสุทธิ์ของสีขาว เป็นแสงสว่างที่ปราศจากอวิชชา ก็จะยังเป็นที่ปรารถนาของมวลมนุษย์อยู่โดยทั่วไป มิช้ามินานสีขาวที่บริสุทธิ์นั้นก็อาจจะสว่างขึ้นได้ในยามวิกาล แล้วสังคมของอนุชนไทยรุ่นหลังก็จะได้เห็นแสงแห่งอริยะแทรกอยู่อย่างบริสุทธิ์ในสังคมยุคใหม่ นี่แหละ! คือปณิธานของผู้แต่งละ.

จากการที่ได้อ่านหนังสือเล่มนี้กลับไปกลับมาหลาย ๆ เที่ยวแล้ว มีความรู้สึกเหมือนกับว่าท่านผู้แต่งมีปณิธานมุ่งมั่นที่จะจุดความสว่างในดวงจิตของบุคคลที่มืดมิดให้สว่างขึ้น แม้ไม่ถึงกับสว่างไสวขอเป็นเพียงจุดขาวอยู่บนพื้นสีดำก็ยังดี มิช้ามินานได้ฝึกฝนอบรมจิตบ่อยขึ้นมากขึ้น จุดขาวนั้นก็จะค่อย ๆ สว่างจ้าขึ้น ๆ จนในที่สุดรัศมีสีขาวจะขับไล่ความมืดมิดให้ค่อย ๆ ออกไปสู่วงนอก โดยค่อย ๆ เจือจางกลายเป็นสีเทา และค่อย ๆ แปรเป็นแสงเรืองรองสลัวไปได้ในที่สุด นั่นย่อมหมายความว่า ดวงจิตของมนุษย์ได้รับการขัดเกลาขึ้นมากแล้ว หากใครมีกรรมดีมาแต่อดีตชาติ ย่อมจะได้บรรลุถึงซึ่งธรรมขั้นสูงขึ้นตามลำดับหรือย่อมถึงซึ่งอรหัตผล

ก็เป็นได้ สุดแต่การสั่งสมบุญแต่หนหลังของตน นี่คือความสำเร็จของท่านผู้แต่งภายใต้อุดมการณ์แห่ง "จุดขาวบนพื้นสีดำ"

ผมได้กล่าวแต่ต้นแล้วว่า ผมไม่ได้รู้จัก ไม่ได้สังสรรค์สนทนากับพระภิกษุ ชยานนฺโท นี้มาก่อนเลย แต่รู้สึกศรัทธาต่อข้อเขียนของท่านในครั้งนี้เป็นอย่างยิ่ง หากจะมีบุคคล หรือกลุ่มบุคคล ที่จะช่วยสร้างสรรจรรโลงสังคมจิตใจของคนไทย ที่ออก ๆ จะพิสดารหรือวิปริตขึ้นทุกวัน เช่น ที่มีการแพร่ภาพทางหนังสือพิมพ์เมื่อไม่นานมานี้เป็นตัวอย่างว่า "มีการชี้ตัวผู้ต้องหาร่วมฆ่าโหด ๓ ศพข้าราชการพนักงานศิลปากร อยุธยา ทั้งคนชี้และคนถูกชี้หัวเราะร่วน" พิโธ่เอ๋ย! นี่มันอะไรกัน? ก็คนทำผิดขั้นอุกฉกรรจ์แท้ ๆ อาจจะถูกทำโทษโดย ม. ๒๗ ถึงขั้นประหารด้วยซ้ำ ทั้งยังเป็นสิ่งที่น่าละอายในผลการกระทำของตนที่โหดเหี้ยมผิดมนุษย์มนาถึงอย่างนั้น ก็ยังมีหน้ามาหัวเราะร่วนอยู่ได้ นี่มันอะไรกัน มันวิปริตไหมนี่? นี่แหละ! ถ้าได้มีบุคคลช่วยกันสร้างสรรจรรโลงจิตใจคนให้มากขึ้น ๆ เหมือนคุณพ่อและพระภิกษุชยานนฺโทแล้ว แสงสว่างในดวงจิตของบุคคลที่มืดมนทั้งหลายเหล่านั้น ก็จะค่อย ๆ สว่างขึ้น สังคมไทยรุ่นใหม่ก็จะค่อย ๆ สงบเรียบร้อยขึ้นตามลำดับ จะไม่มีเหตุอาเพศให้เห็นเป็นที่รกหูรกตาตามหน้าหนังสือพิมพ์ต่อไปอีก.

ทรัพย์ภายนอก-ทรัพย์ภายใน

ทรัพย์ทั้งหลายภายนอกล้วนหลอกหลอน   ให้เรานอนอมยิ้มอิ่มใจหวาน
อิ่มไร่นาทุกสิ่งทรัพย์ศฤงคาร   อิ่มลาภยศบริวารสุขารมณ์
อิ่มสรรเสริญเยินยอเขาปอปั้น   อิ่มคนนั้นโค้งคำนับรับเกียรติสม
อิ่มทุกอย่างล้วนแต่ลิ้มชิมลมลม   ไล่คว้าดมสูดกลิ่นกลืนกิน "เงา"!
เพราะสมบัตินั้นวิบัติพลัดพรากได้   ใครหลงใหลก็จะเป็นเช่นคนเขลา
นึกว่าของที่มองเห็นเป็น "ของเรา"   หลงมัวเมาไขว่คว้ามาลูบคลำ
ทั้งบ้านเรือนตึกรามงามโอ่อ่า   เครื่องแต่งบ้านหรูหราไม่เก่าคร่ำ
ทั้งวิทยุ ทีวี. มีประจำ   เครื่องปรับอากาศสูงต่ำทำร้อนเย็น
พอความเจ็บมรณาเข้ามาใกล้   ก็สุดไขว่คว้าของที่มองเห็น
ต้องรับทุกข์กายใจให้ลำเค็ญ   ความจำเป็นเข้ามาถึงจึงรู้ตัว
จะหันหน้าเข้าวัดก็ขัดข้อง   ห่วงลูกหลานข้าวของห่วงเมียผัว
ห่วงเงินทองไร่นาข้าควายวัว   ตามืดมัวก้าวถลำคลำแต่ทุกข์
ไม่บำเพ็ญศีลทานการกุศล   จะหวังผลจากไหนในความสุข?
ใครติดโลกก็เหมือนอย่างตะรางคุก   วางโลกได้ใจจะสุขพ้นทุกข์ภัย
อย่านึกว่าทรัพย์ทั้งผอง "ของเรา" เล่า   หาใช่เป็น "ของเรา" เฝ้าหลงใหล
กายเรานี้ก็คือ ดิน–น้ำ–ลม–ไฟ   มาจากไหนมันก็ย้อนจรที่เดิม
ลมสู่ลม ดินสู่ดิน น้ำสู่น้ำ   ไฟสู่ไฟ ไหลสู่ "ธรรมชาติ" เสริม
แตกสลายหายเข้าธาตุเก่าเติม   อย่าเคลิบเคลิ้มห่วงใยอาลัยเลย
ทุกสิ่งอย่างจักต้องวางไว้กับโลก   ไม่ควรโศกเศร้าเสียดายสหายเอ๋ย
เมื่อเรามาอะไรมีที่ชื่นเชย?   เมื่อลงเอยก็ต้องไปอย่างไม่มี!
สละทรัพย์ร่วมทานการกุศล   ยังเป็นผลได้รับกลับเมืองผี
หวงแหนไว้นั่นแหละไร้ซึ่งความดี   กลับไป "ฟรี" เสียเวลามาเปล่าดาย

อยากไปชมเมืองสรรค์ที่ฝันไว้ ก็มิอาจขึ้นไปพบสหาย
เพราะตนเองไร้ทรัพย์น่าอับอาย มีแต่กายเปลือยเปล่าเขาไล่ลง !
เทวดาบอกว่า "อย่าขึ้นมานี่ เจ้าไม่เคยทำความดีเท่าขี้ผง
กลับไปอยู่ตามประสาคนป่าดง สวรรค์นี้มิประสงค์ต้อนรับเธอ !"
ต้องก้มหน้ากลับมาเมืองมนุษย์ ก็แสนสุดเวทนานั่งหน้าเซ่อ
มองญาติมิตรที่ไหนก็ไม่เจอ เดินซะเง้อโหยหิวหวิวหวั่นใจ
ทั้งลูกเมียแม่พ่อก็หนีหมด โศกกำสรดทุกข์ระทมขมขื่นไหม้
สิ้นที่อยู่มิรู้จะพึ่งใคร เลยต้องไปอยู่อ้างว้างกลางป่าดง
บุคคลใดไม่มี "อริยทรัพย์" จะต้องรับทุกข์ยากวิบากส่ง
อย่ากินแต่ "ของเก่า" เฝ้าทะนง เมาโลภหลงสมบัติโลกจะโศกใจ
ลาภ ยศ สุข สรรเสริญ ใครเพลินฝัน อาจทุกข์พลันผิดหวังนั่งร้องไห้
"ทรัพย์ภายนอก" ใช่ของแน่แปรเปลี่ยนไป "ทรัพย์ภายใน" คือ "บุญ" คุณอุดม
"โลกียทรัพย์" เป็นเครื่องถ่ายระบายท้อง "อริยทรัพย์" ถ่ายเครื่องดองของหมักหมม
คือ "กิเลส" ทั้งหลายร้ายระทม ที่ฉุดใจให้เราจมในสาคร
"อริยทรัพย์" คือ "กุศล" ผลอบอุ่น ซึ่งค้ำจุนเราไว้ได้ถ่ายถอน–
จากเวรจบภพชาติขาดบั่นทอน มิต้องนอนจมในโลกพ้นโศกเอย

(พ.ศ. ๒๕๐๖)

อ. ร. ณ.

วัดราชบพิธ กรุงเทพมหานคร

๑๔ กรกฎาคม ๒๕๒๑

เจริญพร คุณประชุมพร สวัสดิสงคราม

ตามหนังสือลงวันที่ ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๒๑ ขออนุญาตพิมพ์บันทึกช่วยความจำ (วิชาธรรม ทุกะ หมวด ๒) ตั้งแต่หน้า ๖ ถึง ๕๗ เพื่อแจกในงานพระราชทานเพลิงศพ พ.อ. หลวงสวัสดิสงคราม ผู้เป็นบิดาดังความแจ้งอยู่แล้วนั้น

ขออนุโมทนาสาธุการในการเผยแผ่ธรรมะของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าให้แพร่หลาย และขอกุศลธรรมบรรณาการนี้ จงเป็นปัจจัยบันดาลสุขโสมนัสสวัสดี แด่ พ.อ. หลวงสวัสดิสงคราม ตามสมควรแก่คติวิสัยในสัมปรายภพนั้น ๆ สมเจตนาอุทิศถึงทุกประการ.

ขอเจริญพร

พระเทพวราภรณ์

เลขานุการสมเด็จพระสังฆราช.

บันทึกช่วยความจำ
วิชาธรรม

โดย พระสิริวัฒนเวที* วัดราชบพิธ

ธรรมมีอุปการะมาก ๒ อย่าง

๑. สติ ความระลึกได้ ๒. สัมปชัญญะ ความรู้ตัว

การนึกก่อนจะทำ จะพูด จะคิด ให้การทำการพูดการคิดนั้น ๆ ดำเนินไปในทางถูก ถ้าเห็นว่าจะเกิดความเสียหายขึ้นก็ให้หยุดไว้ ไม่ทำต่อไป **จัดเป็นสติความระลึกได้** ความรู้ในเวลาทำ ในเวลาพูด ให้ดำเนินไปในทางที่ชอบ คอยควบคุมสติไว้ กล่าวสรุปก็คือ การคุมสติไว้ให้อยู่กับตัวเสมอนั่นเอง **จัดเป็นสัมปชัญญะ**

ถาม: สติกับสัมปชัญญะ จะควรใช้ในเวลาไหน เมื่อใช้ถูกต้องตามเวลาแล้ว ให้ผลดีอย่างไร

ตอบ: สติความระลึกได้ ควรใช้ในเวลาก่อนแต่จะทำ จะพูด จะคิด ส่วนสัมปชัญญะความรู้ยังควรใช้ในเวลากำลังทำ พูด และคิดอยู่ ธรรม ๒ ประการนี้ ถ้าใช้ให้ถูกต้องตามเวลาแล้วย่อมได้ผลดี คือสติเป็นธรรมกันความพลั้งเผลอ ทำอะไร ๆ มักไม่พลาดพลั้ง ดังทำอะไรทางกายมีเดินเป็นต้น หรือพูด หรือคิดอะไรไม่พลาดพลั้ง ส่วนสัมปชัญญะนั้น เป็นหน้าที่รู้สึกตัวอยู่เสมอ ขณะจะทำ จะพูด หรือจะคิด ก็รู้สึกอยู่ ทำและพูดและคิดย่อมไม่ผิดไปได้ สติกับสัมปชัญญะเมื่อมาประกอบให้ถูกต้องตามเวลาแล้ว ย่อมให้ผลดีดังกล่าวมานี้

ถาม: คนบางคนทำอะไรไม่มีพลั้งพลาด บางคนทำอะไรมักพลั้งพลาด นี้ต่างกันเพราะอะไร

---

* พระสิริวัฒนเวที (ทองคำ กมฺพุวณฺโณ ป.ธ.๕) ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์เป็นที่ พระเทพวราภรณ์ พ.ศ. ๒๕๒๐

ตอบ : ต่างกัน เพราะคนที่ทำอะไรไม่พลั้งพลาด มีธรรมมีอุปการะมาก ๒ อย่าง คือ สติความระลึกได้ สัมปชัญญะความรู้ตัว คนที่ทำอะไรมักพลั้งพลาด เพราะขาดธรรมมีอุปการะมาก ๒ อย่างนั้น

ถาม : คนผู้ได้ศึกษาอบรมแล้ว จะทำการสิ่งใดทั้งที่ดีและที่ชั่ว มักมีธรรมอันเป็นดุจสหายคู่ชีวิตมาคอยกระซิบใจ แนะนำตักเตือนหรือห้ามปรามชี้ถูกชี้ผิด คล้ายกับมีคนมาคอยกระซิบที่หู ธรรมที่เป็นดุจสหายคู่ชีวิตนี้ ได้แก่ธรรมอะไรในธรรมวิภาค

ตอบ : ได้แก่สติ คือความระลึกได้ หรือนึกได้ หรือความนึกเฉลียว และสัมปชัญญะความรู้ตัว หรือความรู้สึกผิดและชอบ

ธรรมเป็นโลกบาล คือ ธรรมคุ้มครองโลก ๒ อย่าง

๑. หิริ ความละอายแก่ใจ ๒. โอตตัปปะ ความเกรงกลัว

หิริ คือความละอายแก่ใจของตนเองต่อการประพฤติทุจริต คนที่ทำความชั่วเพราะความกระดากอายคนอื่น ไม่จัดว่ามีหิริ ต่อเมื่อเกิดความละอายขึ้น แม้ไม่มีใครรู้เห็นก็ไม่กล้าทำ **โอตตัปปะ** ได้แก่ความเกรงกลัวผิด ไม่กล้าทำความผิด ด้วยความละอายใจตนเองด้วยเกรงกลัวต่อผลของความผิดด้วย คนจะทำบาปกลัวบิดามารดา เกรงจะถูกลงโทษ กลัวคนจะติเตียน ไม่จัดเป็นโอตตัปปะ

ถาม : หิริกับโอตตัปปะ ต่างกันอย่างไร

ตอบ : ต่างกันดังนี้ หิริ แปลว่า ความละอาย หมายถึง ความละอายแก่ใจของตนเอง ในขณะที่ตนจะประพฤติชั่ว โอตตัปปะ แปลว่า ความเกรงกลัว หมายถึงความเกรงกลัวต่อผลของความชั่ว ที่ตนจะได้รับในขณะที่ทำความชั่วลงไปด้วยตนเอง.

ถาม : หิริและโอตตัปปะ เป็นธรรมคุ้มครองโลกอย่างไร จงแสดงพอให้เห็นได้

ตอบ : เป็นธรรมคุ้มครองโลกอย่างนี้ คือโลกนี้ ถ้าขาดธรรม ๒ ประการ คือ หิริและโอตตัปปะเสียแล้ว ต่างคนก็ต่างจะเบียดเบียนซึ่งกันและกัน โดยใช้อุบายและอำนาจข่ม-

เหงเอาด้วยพลการ ก็จะเกิดสัมปหารฆ่าฟันกันและกัน ต่างคนต่างไว้ใจกันไม่ได้ในที่ทุกสถาน เมื่อเป็นเช่นนี้ ก็ย่อมจะควบคุมกันให้เป็นหมวดหมู่เพื่อบำรุงความสุขของกันและกันดังอย่างทุกวันนี้ไม่ได้อยู่เอง ลงสุดท้ายก็จะเหลือแต่แผ่นดินเปล่า นี้หาเป็นเช่นนั้นไม่ ก็เพราะอาศัยหิริและโอตตัปปะคุ้มครอง

ถาม : โลก คือหมู่มนุษย์ที่ควบคุมกันอยู่เป็นปึกแผ่นแน่นหนาสืบเนื่องมาจนบัดนี้ มีธรรมอะไรเป็นเครื่องรักษา จงพรรณนาให้เห็นจริง

ตอบ : มีหิริและโอตตัปปะเป็นเครื่องรักษา คือเป็นเครื่องเหนี่ยวรั้งห้ามปรามไม่ให้กล้าทำความชั่วลงได้ แม้เป็นโอกาสที่เชื่อว่า ไม่มีผู้รู้เห็นได้ยินหรือนึกสงสัยเลย แต่เมื่อเข้าใจว่าการที่จะทำเป็นความชั่วแล้ว ก็ให้รู้สึกละอายหวาดหวั่นในใจไม่อาจทำ หากนึกจะทำบ้างก็อาจยั้งไว้ได้ เพราะนับถือหิริและโอตตัปปะเป็นใหญ่ และมนุษย์โดยมากยังสมัครที่จะทำความดี มีเบียดเบียนกันบ้างก็เพียงเล็กน้อยหรือชั่วคราวที่พอจะระงับได้ โลกจึงมีความสงบเป็นพื้น และตั้งอยู่ยั่งยืนสืบมา.

ธรรมอันให้งาม ๒ อย่าง

๑. ขันติ ความอดทน ๒. โสรัจจะ ความเสงี่ยม

ขันติ มี ๓ ประเภท คือ ๑. ทนลำบาก ๒. ทนตรากตรำ ๓. ทนเจ็บใจ ความอดทนต่อทุกขเวทนา เช่น เจ็บไข้ ไม่แสดงอาการทุรนทุราย ชื่อว่าทนลำบาก ความอดทนต่อหนาวร้อนมุ่งหน้าทำการงาน ไม่พรั่นพรึงต่ออะไรทั้งสิ้น ชื่อว่าทนตรากตรำ ความอดทนต่อความหมิ่นประมาทของคนอื่น ตลอดถึงถูกกล่าวหาเสียดสีให้ร้ายต่าง ๆ ชื่อว่าทนเจ็บใจ ความรู้จักทำใจให้แช่มชื่นในเมื่อกระทบอารมณ์อันไม่ถูกใจ มีกิริยาสงบเสงี่ยมไม่แสดงอาการโต้ตอบ แม้ตนสามารถจะทำเช่นนั้นได้ชื่อว่า **โสรัจจะ**

ถาม: ขันติโสรัจจะ จัดเข้าในไตรสิกขาจำพวกไหน

ตอบ: จัดเข้าในสมาธิสิกขา

ถาม: ขันติกับโสรัจจะ ต่างกันอย่างไร และควรประกอบธรรมทั้ง ๒ นี้ในขณะไหนจึงจักว่าธรรมทำให้งามได้

ตอบ: ขันติความอดทน โสรัจจะความเสงี่ยม ต่างกันอย่างนี้ ธรรม ๒ ประการนี้ ควรประกอบในเวลาที่ประสบกับอารมณ์อันไม่เป็นที่ชอบใจ ส่วนโสรัจจะนั้น ควรประกอบในเวลาที่จะต้องอดทน คือ แสดงกิริยาแช่มชื่น ไม่แสดงอาการเสียอกเสียใจหรือโกรธเคืองให้ปรากฏ แสดงอาการสม่ำเสมออยู่ ดังนั้นธรรม ๒ ประการ คือ ขันติกับโสรัจจะนี้ ถ้าใครปฏิบัติให้สมบูรณ์แล้ว อาจยังผู้นั้นให้งามในพระพุทธศาสนาได้

ถาม: ขันติโสรัจจะ เป็นธรรมทำให้งาม ไม่ควรค้าน ไม่ใช่หรือ ถ้าเช่นนั้น เมื่อผู้ปกครองลงโทษในเวลาที่ท่านทำผิด ท่านคงนึกว่าไฉนท่านผู้ปกครองจึงไม่ใช้ขันติโสรัจจะละซิ

ตอบ: ขันติโสรัจจะ ย่อมเป็นธรรมให้งามจริงในเมื่อใช้ถูกฐานะ ถ้าใช้ผิดฐานะย่อมเป็นเหตุเสียหายได้ เช่น ผู้ปกครองหมู่คณะ ถ้าบริษัทของตนกำเริบ จะใช้ขันติโสรัจจะในเวลาเช่นนั้นย่อมไม่เหมาะ เป็นการทำให้บริษัทระเริง ย่อมต้องกำราบเพื่อให้สงบ ถ้าใช้ในเวลาที่ประสบเหตุอันควรอดทน ไม่แสดงกิริยาเสียอกเสียใจหรือแค้นเคืองให้ปรากฏ นั่นแลเป็นธรรมทำให้งามจริง

บุคคลหาได้ยาก ๒ อย่าง

๑. บุพพการี บุคคลผู้ทำอุปการะก่อน

๒. กตัญญูกตเวที บุคคลรู้อุปการะที่ท่านทำแล้วและตอบแทน

คนที่เอื้อเฟื้ออุดหนุนคนอื่น โดยไม่หวังการตอบแทนจากเขา ทำประโยชน์แก่คนอื่นด้วยน้ำใจอันกว้างขวาง เช่น มารดา บิดา อุปถัมภ์บำรุงบุตรธิดาเป็นต้น ได้ชื่อว่าบุพพ-การี คนผู้ได้รับอุปการะจากผู้อื่น เห็นบุญคุณของคนอื่นที่ช่วยเหลือตน มีใจแสวงหาโอกาสจะตอบแทนบุญคุณนั้นอยู่เสมอ เช่น บุตรธิดาระลึกถึงบุญคุณของบิดามารดาแล้วหาทางตอบแทนบุญคุณนั้น ๆ คนเช่นนี้ได้ชื่อว่ากตัญญูกตเวที

ถาม: ท่านเรียกคนเช่นไร ว่าเป็นหนี้ท่านผู้อื่นอยู่ เมื่อได้เปลื้องหนี้แล้ว ควรเรียกว่าอย่างไร

ตอบ: ท่านเรียกชนผู้ได้รับอุปการะจากท่านแล้ว ว่าเป็นหนี้บุญหนี้คุณของท่านอยู่ เช่นลูกเป็นหนี้มารดาบิดา ศิษย์เป็นหนี้ครูบาอาจารย์ ประชาชนเป็นหนี้สมเด็จพระเจ้าแผ่นดิน

พุทธบริษัทเป็นหนี้พระพุทธเจ้า เมื่อเป็นหนี้บุญคุณท่านอยู่เช่นนี้ สมควรที่จะทำอุปการะตอบแทนคุณท่านจึงจะเปลื้องหนี้เสียได้ เมื่อทำได้แล้ว ควรเรียกชื่อว่า กตัญญูกตเวที

ถาม : บุคคลผู้อกตัญญูอกตเวที คือคนเช่นไร จงแสดงให้เห็นพอเป็นตัวอย่าง

ตอบ : คือบุคคลผู้ไม่รู้สึกอุปการคุณของท่านผู้มีพระคุณและไม่ตอบอุปการะท่าน เช่นตนเมื่อมารดาบิดาอุปถัมภ์บำรุงมาด้วยความเหนื่อยยากและสิ้นเปลือง แล้วไม่รู้สึกบุญคุณของท่านและเมื่อสามารถ ไม่ปฏิการะตอบแทนไม่เลี้ยงดูท่านเป็นต้น ชื่อว่าเป็นลูกหนี้ของท่านแล้วไม่คิดเปลื้องหนี้เหมือนอย่างบุคคลผู้หยิบยืมกู้ทรัพย์คนอื่นเขามาใช้แล้ว เมื่อมีแล้วไม่ใช้เขา บุคคลเห็นบาปนี้ชื่อว่าอกตัญญูกตเวที

ถาม : ศิษย์ทำอย่างไรแก่อาจารย์ ได้ชื่อว่ากตัญญู ทำอย่างไรได้ชื่อว่ากตเวที

ตอบ : ศิษย์ระลึกรู้อุปการะที่อาจารย์ทำไว้แก่ตน โดยนัยเป็นต้นว่า "ท่านแนะนำเราดี ให้เราเรียนดี บอกศิลปวิทยาให้เราสิ้นเชิง ป้องกันในทิศทั้งหลาย" ดังนี้ จึงชื่อว่ากตัญญู ศิษย์ตอบแทนอุปการะรับใช้ เชื่อฟังคำท่าน อุปัฏฐากท่าน เรียนศิลปวิทยาโดยเคารพดังนี้เป็นต้น ชื่อว่า กตเวที

ถาม : บางคนเข้าใจว่า "ความกตัญญูกตเวที จะปฏิบัติได้ต่อเมื่อเป็นผู้ใหญ่และมั่งมีเท่านั้น เด็กและคนจนปฏิบัติไม่ได้" ความเข้าใจอย่างนี้จะชอบด้วยความจริงหรือไม่ จงอธิบาย

ตอบ : ความเข้าใจอย่างนั้น ไม่ชอบด้วยความจริง อันที่แท้ความกตัญญูกตเวทีไม่ว่าคนวัยไหนและชั้นไหน ย่อมสามารถจะปฏิบัติได้ตามชั้นของตน ๆ ทั้งนี้ เช่น เด็กปฏิบัติกตัญญูกตเวที โดยเชื่อฟังและทำตามผู้ใหญ่ เป็นต้นว่า พ่อแม่ ครูอาจารย์ นอบน้อมเคารพรับใช้ ช่วยเหลือการงาน หมั่นเรียน ไม่เกะกะเหลวไหล ส่วนคนจนอาจปฏิบัติกตัญญูกตเวทีได้ โดยแสดงความซื่อสัตย์ จงรักภักดี ช่วยเหลือด้วยกำลังกาย ด้วยกำลังความคิด เป็นต้น

รัตนะ ๓ อย่าง

๑. พระพุทธเจ้า ๒. พระธรรม ๓. พระสงฆ์

ท่านผู้สอนให้ประชุมชนประพฤติชอบด้วยกาย วาจา ใจ ตามพระวินัยที่เรียกว่า พระพุทธศาสนา ชื่อ พระพุทธเจ้า พระธรรมที่เป็นคำสอนของท่าน ชื่อ พระธรรม หมู่ชนที่ฟังคำสอนของท่านแล้ว ปฏิบัติชอบตามพระธรรมวินัย ชื่อว่า พระสงฆ์

ถาม: เหตุไรท่านจึงจัดพระรัตนะเป็น ๓ จะมีแต่พระพุทธรัตนะไม่ได้หรือ

ตอบ: ถ้ามีแต่พระพุทธรัตนะ คุณของพระพุทธรัตนะเองจักไม่ปรากฏแก่โลก จึงจัดพระธรรมเป็นรัตนะอีกอย่างหนึ่ง แม้อย่างนั้น ถ้าไม่มีผู้ประพฤติตามพระธรรม ๆ นั้นจักไม่สำเร็จประโยชน์แก่ใครเลย จึงต้องจัดพระสงฆ์เป็นรัตนะอีกอย่าง ๑ เมื่อมีรัตนะเป็น ๓ พระสงฆรัตนะย่องส่องความดีของพระธรรมรัตนะ ๆ ย่องส่องความดีของพุทธรัตนะ

ถาม: พวกเราเหล่าพุทธบริษัท พากันเคารพนับถือต่อพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ โดยไม่จืดจาง เพราะมีความเชื่อมั่นในใจอย่างไร

ตอบ: เพราะเชื่อมั่นในพระคุณของท่านว่า พระพุทธเจ้ารู้ดีรู้ชอบด้วยพระองค์เองก่อนแล้วสอนผู้อื่นให้รู้ตามด้วย พระธรรมย่อมรักษาผู้ประพฤติมิให้ตกไปในที่ชั่ว พระสงฆ์ปฏิบัติชอบตามคำสอนของพระพุทธเจ้า สอนผู้อื่นให้ทำตามด้วย

ถาม: ทุก ๆ ศาสนา ย่อมมีคำสอนเป็นหลัก สำหรับพระพุทธศาสนา มีคำสอนอะไรเป็นหลัก

ตอบ: มีโอวาท ๓ ข้อเป็นหลัก คือ เว้นจากทุจริต ๑ ประกอบสุจริต ๑ ทำใจของตนให้หมดจดจากเครื่องเศร้าหมอง ๑

ถาม: ผู้นับถือพระพุทธศาสนาควรปฏิบัติอย่างไร จึงจะตรงจุดหมายคือความประสงค์แห่งพระพุทธศาสนา

ตอบ: ควรเว้นจากประพฤติชั่ว แล้วประพฤติแต่ความดีด้วย กาย วาจา ใจ และทำใจของตนให้หมดจดจากกิเลส มีโลภ โกรธ หลง เป็นต้น ประพฤติอย่างนี้จึงจะตรงจุดหมาย

ถาม: เขียนหนังสือกล่าวคำหยาบช้าแก่เขา จัดเข้าในทุจริตอย่างไหนหรือไม่

ตอบ: จัดเข้าในวจีทุจริต ข้อวาจาหยาบได้ เพราะเมื่อเขารู้เรื่องแล้ว ย่อมไม่ชอบใจ หนังสือก็เป็นสิ่งที่ใช้แทนคำพูดได้อย่างดีเหมือนกัน

โอวาทของพระพุทธเจ้า ๓ อย่าง

๑. เว้นทุจริต คือประพฤติชั่วด้วยกาย วาจา ใจ

๒. ประกอบสุจริต คือ ประพฤติชอบด้วยกาย วาจา ใจ

๓. ทำใจของตนให้หมดจดจากเครื่องเศร้าหมอง มีโลภ โกรธ หลง เป็นต้น

อกุศลมูล ๓ อย่าง

รากเง่าของอกุศล เรียกอกุศลมูล มี ๓ อย่าง คือ โลภะ อยากได้ ๑ โทสะ คิดประทุษร้าย ๑ โมหะ หลงไม่รู้จริง ๑

กุศลมูล ๓ อย่าง

รากเง่าของกุศล เรียกกุศลมูล มี ๓ อย่าง คือ อโลภะ ไม่อยากได้ ๑ อโทสะ ไม่คิดประทุษร้ายเขา ๑ อโมหะ ไม่หลง ๑

ถาม: โลภะ โทสะ โมหะ เป็นไฉน เมื่อใคร่จะเปลื้องเสีย จะพึงเปลื้องด้วยธรรมข้อไร

ตอบ: โลภะ คือความอยากได้ โทสะ คือความขัดเคือง โมหะ คือความหลงไม่รู้จริง เมื่อใคร่จะเปลื้องเสีย โลภะ พึงเปลื้องด้วยทานการให้ปันสิ่งของแก่ผู้ที่ควรให้ปัน โทสะ พึงเปลื้องด้วยศีลการรักษากิริยากายวาจาให้เรียบร้อย โมหะ พึงเปลื้องด้วยการเจริญภาวนา

ถาม: ความประพฤติของคนเรามีทั้งดีทั้งชั่ว อะไรเป็นสมุฏฐานให้เป็นเช่นนั้น

ตอบ: โลภะ โทสะ โมหะ นี่เป็นสมุฏฐานให้คนประพฤติชั่ว อโลภะ อโทสะ อโมหะ นี่เป็นสมุฏฐานให้คนประพฤติดี

บุญกิริยาวัตถุ ๓ อย่าง

๑. ทานมัย บุญสำเร็จด้วยการบริจาคทาน

๒. สีลมัย บุญสำเร็จด้วยการรักษาศีล

๓. ภาวนามัย บุญสำเร็จด้วยการเจริญภาวนา

คำว่า "บุญ" เป็นคุณชาติอันหนึ่ง ซึ่งเกิดขึ้นแล้วชำระใจให้สะอาดบริสุทธิ์ **ทานมัย** ได้แก่การสละทรัพย์ของตนแก่คนทั้งหลาย ด้วยอัธยาศัยอันเผื่อแผ่ ส่วนการชี้แจงแสดงบาปบุญ

คุณโทษตลอดถึงการสอนศิษย์ให้เล่าเรียนศึกษา ก็จัดเป็นทานเหมือนกัน เรียกว่าธรรมทาน *สีลมัย* ได้แก่การรักษาศีล จัดเป็นบุญอย่างหนึ่ง *ภาวนา* ได้แก่การทำกรรมฐานเป็นการทำใจให้สงบจากกิเลสเครื่องเศร้าหมอง มีราคะ โทสะ โมหะ เป็นต้น

ถาม: ทาน ศีล ภาวนา ท่านยกย่องว่าเป็นที่ตั้งของการบำเพ็ญบุญ อะไรเป็นตัวบุญ

ตอบ: ความสุข อันเกิดขึ้นทางกายและทางใจ เพราะอาศัยความทำทั้ง ๓ อย่างนั้น เป็นตัวบุญ

ถาม: ทาน ศีล ภาวนา มีลักษณะต่างกันอย่างไร เหตุไรจึงเรียกว่าบุญกิริยาวัตถุ

ตอบ: การบริจาคพัสดุของตนให้เกิดสุขแก่ผู้อื่น นี้เป็นลักษณะแห่งทาน การสำรวมกายวาจาให้เรียบร้อย นี้เป็นลักษณะแห่งศีล ความอบรมใจให้ตั้งอยู่ในความดี นี้เป็นลักษณะแห่งภาวนา เพราะเป็นที่ตั้งแห่งการบำเพ็ญบุญ

สามัญลักษณะ ๓ อย่าง

๑. อนิจจตา ความเป็นของไม่เที่ยง

๒. ทุกขตา ความเป็นทุกข์

๓. อนัตตตา ความเป็นของไม่ใช่ตน

บรรดาวัตถุ บุคคล สิ่งของทั้งหลาย เมื่อเกิดขึ้นแล้วก็ต้องตกอยู่ในความเป็นของไม่เที่ยงคือแปรปรวนยักย้าย เป็นอย่างโน้นเป็นอย่างนี้ ชื่อว่า *อนิจจตา ความเป็นของไม่เที่ยง* อาการที่แปรปรวนของวัตถุ บุคคล สิ่งของทั้งหลาย ซึ่งไม่สามารถคงที่อยู่ได้ ชื่อว่า *ทุกขตา ความเป็นทุกข์* บรรดาวัตถุ บุคคล สิ่งของทั้งหลายที่เกิดขึ้นมานั้น เป็นของไม่มีตัวตนเป็นของประกอบขึ้นจากสิ่งต่าง ๆ ชื่อว่า *อนัตตตา ความเป็นของไม่ใช่ตน*

ถาม: คนที่เกิดมาแล้ว ก็เที่ยงที่จะแก่ จะเจ็บ จะตาย พระพุทธเจ้าทรงสอนให้พิจารณาว่าไม่เที่ยง มิผิดจากความเป็นจริงหรือ จงอธิบาย

ตอบ: ไม่ผิด ถูกแล้วคนที่เกิดมาแล้วไม่คงที่ ต้องแก่ขึ้นแก่ลงโดยลำดับ และจะเป็นคนดีไม่เจ็บไข้เลยไม่ได้ ต้องเจ็บไข้ เคยหายใจมาแล้วจะต้องเลิกหายใจ คือต้องตาย เพราะฉะนั้น จึงไม่เที่ยง ความที่เป็นสภาพไม่เที่ยงเช่นนั้นแล เป็นความแน่นอน จึงชื่อว่าเที่ยง

อคติ ๔

๑. ลำเอียงเพราะรักใคร่กัน เรียก ฉันทาคติ

๒. ลำเอียงเพราะไม่ชอบกัน เรียก โทสาคติ

๓. ลำเอียงเพราะเขลา เรียก โมหาคติ

๔. ลำเอียงเพราะกลัว เรียก ภยาคติ

อคติ แปลว่า ประพฤติในสิ่งที่ไม่ควรประพฤติ ฉะนั้นบุคคลจะทำอะไร ควรทำให้สมเหตุสมผล มุ่งความเที่ยงตรงเป็นหลัก เว้นอคติทั้ง ๔ นี้ ตั้งอยู่ในความยุติธรรม คุณธรรมข้อนี้ย่อมเป็นเหตุปลูกความรัก ความเคารพนับถือให้เกิดขึ้น ส่วนผู้ที่ถูกอคติครอบงำ จัดว่าเป็นคนไม่น่าเคารพนับถือ

ถาม: จงแสดงตัวอย่างคนลุอำนาจโทสาคติ

ตอบ: เช่นอาจารย์มีศิษย์ ๒ คน คนหนึ่งอาจารย์เกลียดชัง คนหนึ่งอาจารย์รักใคร่ ศิษย์ ๒ คนไปทำความผิดมาด้วยกันและความผิดก็เสมอกัน อาจารย์ลงโทษศิษย์ที่ตนเกลียดชังมากกว่าคนที่ตนรัก การลงโทษด้วยอำนาจความเกลียดชังเช่นนั้น เรียกว่า ลุอำนาจโทสาคติ

ถาม: การลำเอียงเพราะรักใคร่กัน เพราะไม่ชอบกัน เพราะกลัว ท่านติว่าเป็นกิจไม่ควรประพฤติก็ชอบอยู่ เพราะเป็นข้อที่ผู้ทำ ๆ ด้วยจงใจ ส่วนการลำเอียงเพราะเขลา ผู้ทำ ๆ ด้วยไม่มีเจตนาลำเอียงเลยมิใช่หรือ ไฉนท่านจึงปรับเป็นอคติด้วยเล่า

ตอบ: จริงอยู่ การลำเอียงเพราะเขลา ผู้ทำ ๆ ด้วยไม่มีเจตนาจะให้ผิด แต่ถึงดังนั้นก็ยังควรติได้ว่าเป็นคนไม่รอบครอบ อันจะเป็นเหตุให้เสียผลแก่คนอื่น ด้วยไม่ได้ความยุติธรรมเสมอกัน เหตุนั้นท่านจึงปรับเป็นอคติด้วยเหมือนกัน

อธิษฐานธรรมคือธรรมที่ควรตั้งไว้ในใจ ๔ อย่าง

๑. ปัญญา รอบรู้สิ่งที่ควรรู้

๒. สัจจะ ความจริงใจ คือประพฤติสิ่งใดก็ให้ได้จริง

๓. จาคะ สละสิ่งที่เป็นข้าศึกแก่ความจริงใจ

๔. อุปสมะ สงบใจจากสิ่งเป็นข้าศึกแก่ความสงบ

ปัญญา รอบรู้สิ่งที่ควรรู้ ได้แก่สิ่งอันเป็นหน้าที่ของตนควรจะต้องรู้ เช่นวิชาการต่าง ๆ เป็นต้น *สัจจะ ความจริงใจ* คือเมื่อตนจะประกอบการงานสิ่งไร ก็ให้ใช้วิริยะอุตสาหะบากบั่นจริง ๆ ไม่ยอมถอยหลังจนกว่าสิ่งที่มุ่งหมายนั้นจะสำเร็จลง *จาคะ สละสิ่งที่เป็นข้าศึกแก่ความจริงใจ* สิ่งที่เป็นข้าศึกของความจริงนั้น ก็คือความเกียจคร้าน เพราะเมื่อความเกียจคร้านเกิดขึ้นแล้ว ความจริงก็กลับกลายเป็นความไม่จริงไป เหตุนั้นต้องใช้ความเพียรเป็นเครื่องต่อสู้กับความเกียจคร้านนั้น *อุปสมะ สงบใจจากสิ่งเป็นข้าศึกแก่ความสงบ* หมายถึงการทำใจไม่ให้ฟุ้งซ่าน เมื่อมีเหตุการณ์อย่างหนึ่งอย่างใดมากระทบ ก็ข่มใจไม่หวั่นไหวไปตามเหตุการณ์นั้น ๆ

ถาม : จงอธิบายอธิษฐานธรรม ๔ ให้เนื่องถึงกัน

ตอบ : ใช้ปัญญาพิจารณาสภาวธรรมอยู่เสมอ จนรู้ตามเป็นจริงอย่างไร แต่นั้นจักละโมหะและกิเลสอันเป็นฝ่ายเดียวกัน อันเป็นข้าศึกแก่การรู้จริงเสียได้ เช่นนี้ใจย่อมสงบเป็นอุปสมะ

อิทธิบาท คือคุณให้สำเร็จความประสงค์ ๔ อย่าง

๑. ฉันทะ พอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น

๒. วิริยะ เพียรประกอบสิ่งนั้น

๓. จิตตะ เอาใจฝักใฝ่สิ่งนั้นไม่วางธุระ

๔. วิมังสา หมั่นตริตรองพิจารณาเหตุผลในสิ่งนั้น

อิทธิบาท แปลว่า คุณเครื่องให้สำเร็จความประสงค์ แต่ถ้าปฏิบัติเพียงบางประการไม่ครบทั้ง ๔ ย่อมจะไม่สำเร็จประโยชน์ตามที่มุ่งหมายได้ ในอิทธิบาททั้ง ๔ นั้น ฉันทะ เป็นสำคัญที่สุด เมื่อมีฉันทะ ความพอใจอยู่แล้ว อีก ๓ ประการนั้นย่อมเกิดตาม ฉะนั้น เมื่อจะทำอะไร พึงปลูกฉันทะ ความพอใจให้เกิดเสียก่อน

ถาม : ผู้ประกอบกิจสำเร็จก็มี ไม่สำเร็จก็มี เหตุนี้เป็นด้วยอะไร

ตอบ : ผู้ประกอบกิจสำเร็จนั้น ย่อมเป็นได้ด้วยบริบูรณ์ด้วยคุณธรรม ๔ ประการ ซึ่งเรียกกว่าอิทธิบาท คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และ วิมังสา ผู้ประกอบกิจไม่สำเร็จนั้นเพราะขาดคุณธรรม ๒ ข้อนั้น

ถาม : คนบางคนเป็นผู้รักการศึกษา ทั้งอุตสาหะก็มีมาก แต่เรียนไม่รู้ หรือรู้ไม่ดีจะเป็นเพราะขาดธรรมะอะไร

ตอบ : ขาดอิทธิบาท ข้อวิมังสา คือ ไม่หมั่นตริตรองพิจารณาเหตุผลในสิ่งนั้น ๆ

อารักขกัมมัฏฐาน ๔

๑. พุทธานุสสติ ระลึกถึงคุณพระพุทธเจ้าที่มีในพระองค์ และทรงเกื้อกูลแก่ผู้อื่น

๒. เมตตา แผ่ไมตรีจิตคิดจะให้สัตว์ทั้งปวงเป็นสุขทั่วหน้า

๓. อะสุภะ พิจารณาร่างกายตนและผู้อื่นให้เห็นว่าเป็นของไม่งาม

๔. มรณัสสติ นึกถึงความตายอันจะมีแก่ตน

กัมมัฏฐาน ๔ อย่างนี้ ควรเจริญเป็นนิตย์

พุทธานุสสติ ระลึกถึงคุณพระพุทธเจ้าที่มีในพระองค์ เช่นนึกถึงพระพุทธจรรยาของพระองค์ซึ่งได้บำเพ็ญมาเป็นลำดับมิได้เห็นแก่ความเหนื่อยยาก เมื่อจะเจริญกัมมัฏฐานข้อนี้พึงบริกรรมว่า "อรหํ ๆ" หรือ "พุทฺโธ" ทำเช่นนี้ชื่อว่าเจริญพุทธานุสติกัมมัฏฐาน **เมตตา** แผ่ไมตรีจิตปรารถนาจะให้สรรพสัตว์เป็นสุขทั่วหน้ากัน พึงนึกเทียบกับตนว่า เรารักสุขเกลียดทุกข์ฉันใด คนอื่นก็รักสุขเกลียดทุกข์ฉันนั้น ไม่เบียดเบียนล้างผลาญกัน ผู้มีเมตตาประจำใจย่อมไม่มีความพยาบาทต่อใคร ๆ **อสุภะ** พิจารณาร่างกายตนและผู้อื่นให้เห็นว่าเป็นของไม่งาม เช่น พิจารณา ผม ขน เล็บ ฟัน หนัง เป็นต้น ให้เห็นว่าเป็นของไม่งาม เพราะสิ่งเหล่านี้ถ้าไม่ชำระทำความสะอาดแล้วก็เป็นของสกปรกโดยสิ้นเชิง คนที่มีปรกติรักสวยรักงามต้องเจริญอสุภะกัมมัฏฐานนี้ **มรณสติ** ระลึกถึงความตายอยู่เสมอ จะเป็นเหตุให้เกิดความไม่ประมาทมัวเมา ในวัย ในชีวิต เป็นต้น รีบเร่งบำเพ็ญคุณงามความดี เพราะคนเรามีชีวิตอยู่ได้ไม่กี่ปีก็ต้องตายเหมือนกันหมด

ถาม : เมตตาในอารักขกัมมัฏฐาน ทำคนผู้เจริญให้มีอัธยาศัยอย่างไร

ตอบ : ทำคนผู้เจริญให้มีอัธยาศัยกว้างขวางอ่อนโยน มีความเอ็นดูกรุณา เป็นผู้มีภัยเวรแก่สัตว์ทั้งหลายไม่มีประมาณ และจะเป็นผู้ที่สัตว์ทั้งหลายรักใคร่ชอบใจอยู่เสมอ เป็นเครื่องแก้พยาบาทและโทสะด้วย

ถาม : นึกถึงความตายอันจะมีแก่ตน เป็นความดีอย่างไร ท่านแสดงไว้ในที่ไหนบ้าง

ตอบ : เป็นความดีอย่างนี้ คือ ทำผู้เจริญให้ปรารภความเพียรไม่ย่อท้อ เมื่อพิจารณาถึงความตายอันจะมีแก่ตนแล้ว แต่นั้นจะได้รีบเร่งขวนขวายทำกิจอันเป็นประโยชน์แก่ตนและผู้อื่น ย่อมรู้ตามความเป็นจริงของความตาย จักเป็นคนกล้าไม่กลัวตาย แม้ความตายจักมาถึงเข้า ก็เป็นผู้มีสติสัมปชัญญะ ระลึกรู้ตัวอยู่เสมอ

พรหมวิหาร ๔

๑. เมตตา ความรักใคร่ ปรารถนาจะให้เป็นสุข

๒. กรุณา ความสงสาร คิดจะช่วยให้พ้นทุกข์

๓. มุทิตา ความพลอยยินดี เมื่อผู้อื่นได้ดี

๔. อุเบกขา ความวางเฉย ไม่ดีใจไม่เสียใจเมื่อผู้อื่นถึงความวิบัติ

พรหมวิหารทั้ง ๔ นี้ เป็นเครื่องอยู่ของท่านผู้ใหญ่

คำว่า พรหมวิหาร แปลว่า ธรรมเป็นเครื่องอยู่ของพรหม พรหมโดยสมมติ ได้แก่ท่านผู้ใหญ่ ได้แก่ บิดามารดา อุปัชฌาย์ อาจารย์ ครู ตลอดถึงท่านผู้มีหน้าที่ปกครองคนเป็นต้น ควรจะมีธรรมทั้ง ๔ ข้อนี้ประจำใจ ถ้าไร้คุณสมบัติทั้ง ๔ นี้ จัดว่าเป็นผู้ใหญ่ชั้นเลว ไม่มีใครเคารพนับถือ เป็นที่ดูหมิ่นของคนทั่วไป

ถาม : การแสดงน้ำใจเผื่อแผ่ช่วยผู้ที่ตกทุกข์ได้ยาก ท่านว่าเป็นการเจริญพรหมวิหารอย่างหนึ่ง ดูก็ชอบ แต่การที่ทำใจเป็นอุเบกขาวางเฉย ไม่แสดงช่วยเหลือเผื่อแผ่ใคร ท่านก็จัดเป็นพรหมวิหารด้วยนั้น ข้อนี้ดูกระไรอยู่ไม่ใช่หรือ ๆ ท่านประสงค์อย่างไร ขอฟังอธิบาย

ตอบ : อุเบกขาในพรหมวิหารนั้น ท่านมิได้ประสงค์ความวางเฉยอย่างคนที่เขาเรียกว่าใจจืดหรือใจดำ ท่านประสงค์เอาความวางเฉยในเมื่อแสดงพรหมวิหารข้อต้น ๆ ไม่สำเร็จแล้วจึงให้วางเฉย แต่ก็ไม่ใช่เฉยโดยไร้วิญญาณ ต้องเฉยประกอบด้วยกัมมัสสกตาญาณ จึงจะเป็นอุเบกขาพรหมวิหารโดยถูกต้อง

ถาม : เมตตาได้ชื่อว่าพรหมวิหาร เพราะอรรถว่าอย่างไร

ตอบ : เมตตาได้ชื่อว่าพรหมวิหาร เพราะอรรถว่าเป็นเครื่องอยู่ของท่านผู้ใหญ่ ที่จัดว่าเป็นพรหมโดยสมมติ

สติปัฏฐาน ๔

๑. กายานุปัสสนา สติกำหนดพิจารณากายเป็นอารมณ์

๒. เวทนานุปัสสนา สติกำหนดพิจารณาเวทนาเป็นอารมณ์

๓. จิตตานุปัสสนา สติกำหนดพิจารณาใจที่เศร้าหมองหรือผ่องแผ้วเป็นอารมณ์

๔. ธัมมานุปัสสนา สติกำหนดพิจารณาธรรมที่เป็นกุศลหรืออกุศล ที่บังเกิดกับใจเป็นอารมณ์

ถาม : อะไรเป็นอารมณ์ของสติปัฏฐาน

ตอบ : กาย เวทนา จิต ธรรม ๔ ประการนี้แลเป็นอารมณ์ของสติปัฏฐาน

ถาม : จะนอน จะนั่ง หรือจะขบ จะฉัน นึกก่อนจึงค่อยทำ สงเคราะห์เข้าในสติปัฏฐานข้ออะไรได้หรือไม่

ตอบ : สงเคราะห์เข้าในกายานุปัสสนาสติปัฏฐาน เพราะทำอย่างนั้นเป็นอารมณ์ของกาย

ถาม : ไปเห็นซากศพในป่าช้า นึกพิจารณาว่าไม่งาม แล้วน้อมเข้ามาในตนว่า จะต้องเป็นเช่นนั้น จัดเข้าในสติปัฏฐานข้อไหนได้หรือไม่ เพราะเหตุไร

ตอบ : จัดเข้าในกายานุปัสสนาสติปัฏฐานได้ เพราะเป็นการพิจารณากายภายนอกและและภายใน

อริยสัจ ๔

๑. ทุกข์ ความไม่สบายกาย ไม่สบายใจ ได้ชื่อว่าทุกข์ เพราะเป็นของทนได้ยาก

๒. สมุทัย ได้แก่ตัณหาความทะยานอยาก เพราะเป็นเหตุให้ทุกข์เกิด

๓. นิโรธ ได้แก่ดับตัณหาได้โดยสิ้นเชิง เพราะเป็นความดับทุกข์

๔. มรรค คือข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ มรรคนั้นมี ๘ ประการ คือ

๑. ปัญญาอันเห็นชอบ ๒. ดำริชอบ ๓. เจรจาชอบ ๔. ทำการงานชอบ ๕. เลี้ยงชีวิตชอบ ๖. ทำความเพียรชอบ ๗. ตั้งสติชอบ ๘. ตั้งใจชอบ

ถาม: รู้อริยสัจจัดเป็นความรู้อย่างสูงในศาสนานี้ รู้อย่างไรเรียกว่ารู้อริยสัจ

ตอบ: รู้ชาติชรามรณะเป็นต้น เป็นทุกข์จริง ตัณหาเป็นสมุทัยให้เกิดทุกข์จริง ความที่ตัณหาดับปราศจากไปโดยไม่เหลือ เป็นความดับทุกข์ได้หมดจริง มรรคคือปัญญาอันเห็นชอบ เป็นข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ได้จริง รู้อย่างนี้แหละเรียกว่ารู้อริยสัจ

ถาม: มีคู่แล้ว อยากเลิก มีใหม่ เป็นตัณหาอะไร

ตอบ: อยากเลิก เป็นวิภวตัณหา อยากมีใหม่ เป็นกามตัณหา

ถาม: อยากข้าว อยากน้ำ จัดเป็นตัณหาอะไรหรือไม่ เพราะเหตุไร

ตอบ: ไม่จัดเป็นตัณหาอะไร เพราะความอยากเช่นนั้น ย่อมเป็นไปตามธรรมดาของสังขาร ซึ่งต้องการความบำรุงเช่นนั้นเพื่อความทรงอยู่ แม้พระอริยเจ้าผู้สิ้นตัณหาแล้ว ท่านก็ยังต้องบำรุงสังขาร ด้วยการบริโภคอาหารเป็นต้น เช่นเดียวกับสามัญชน เพราะฉะนั้น ความอยากที่เป็นไปตามธรรมดาเช่นนั้น จึงไม่จัดเป็นตัณหา

ถาม: ปรารถนาสิ่งใด ไม่ได้สมหวัง จัดเป็นทุกข์หรือเป็นสมุทัยอย่างไร

ตอบ: จัดเป็น ๒ อย่าง คือตอนปรารถนา เป็นสมุทัย เพราะเป็นความทะยานอยากซึ่งเป็นเหตุให้ทุกข์เกิด ตอนไม่ได้สมหวังเป็นทุกข์ เพราะเป็นความไม่สบายใจ ซึ่งเป็นสิ่งทนได้ยาก

อนันตริยกรรม ๕

๑. มาตุฆาต ฆ่ามารดา

๒. ปิตุฆาต ฆ่าบิดา

๓. อรหันตฆาต ฆ่าพระอรหันต์

๔. โลหิตุปบาท ทำร้ายพระพุทธเจ้าถึงยังพระโลหิตให้ห้อขึ้นไป

๕. สังฆเภท ยังสงฆ์ให้แตกจากกัน

กรรม ๕ อย่างนี้ เป็นบาปอันหนักที่สุด ห้ามสวรรค์ ห้ามนิพพาน ตั้งอยู่ในฐานปาราชิกของผู้ถือพระพุทธศาสนา ห้ามไม่ให้ทำเด็ดขาด

อธิบาย : บรรดาบาปทั้งหลายทั้งปวง ไม่มีบาปอื่นหนักเท่าอนันตริยกรรม ๕ อย่างนี้ ผู้ใดทำเข้าแล้ว จักไม่ได้บังเกิดในสวรรค์ จักไม่ได้บรรลุพระนิพพาน บุญกุศลที่ได้ทำไว้ก็ไม่สามารถจะหักล้างกรรมที่ตนทำขึ้นนั้นได้ ทั้งขาดจากความเป็นพุทธศาสนิกชน ประดุจภิกษุต้องอาบัติปาราชิกย่อมขาดจากความเป็นภิกษุฉะนั้น

ถาม : ในพระพุทธศาสนา กล่าวว่าอะไรเป็นบาปหนักที่สุด

ตอบ : ในพระพุทธศาสนากล่าวว่าอนันตริยกรรม ๕ เป็นบาปหนักที่สุด

ถาม : บุตรจากมารดาไปตั้งแต่ยังเยาว์ ต่อมาเจริญวัยขึ้นจำมารดาไม่ได้ ภายหลังฆ่ามารดาตายโดยไม่รู้ว่าเป็นมารดา จะจัดว่าเป็นอนันตริยกรรมด้วยหรือไม่ เพราะเหตุไร

ตอบ : จัดว่าเป็นอนันตริยกรรมด้วย เพราะฆ่ามารดา การฆ่ามารดาที่จัดว่าเป็นอนันตริยกรรมในที่นี้ ท่านมิได้ประสงค์แต่เพียงว่าเป็นมารดาแล้วฆ่าเท่านั้น ตนจะจำได้หรือไม่ได้ก็ตาม รู้ว่าเป็นมารดาหรือไม่รู้ก็ตาม เมื่อทำให้ตายก็ต้องจัดเป็นอนันตริยกรรม

พละ คือธรรมเป็นกำลัง ๕ อย่าง

๑. สัทธา ความเชื่อ

๒. วิริยะ ความเพียร

๓. สติ ความระลึกได้

๔. สมาธิ ความตั้งใจมั่น

๕. ปัญญา ความรอบรู้ (อินทรีย์ ๕ ก็เรียก เพราะเป็นใหญ่ในกิจของตน)

อธิบาย : คนเราจะประกอบกิจการงานอย่างใดอย่างหนึ่ง ต้องมีศรัทธาความเชื่อเป็นเบื้องต้นก่อน คือเชื่อว่าทำอย่างนั้นจักได้รับผลอย่างนั้น เมื่อเชื่อในทางที่จะให้ได้รับผลดีแล้ว ก็เป็นเหตุให้ลงมือประกอบกิจการงานด้วยความเพียรและความบากบั่น มุ่งเฉพาะผลที่หมายเป็นเบื้องหน้าแต่วิริยะ ถ้าขาดสติกำกับ มักไม่ตรงทางเหตุนั้น จึงต้องอาศัยสติช่วยควบคุม ไม่ให้พลั้ง ๆ ผิด ๆ แต่เพียงสติเท่านั้น เป็นแต่คุมเข้าไว้ไม่ให้พลั้งพลาดยังไม่แน่นแฟ้น ต้องอาศัย

สมาธิหนุนเป็นกำลังอีกแรงหนึ่ง เพื่อป้องกันรวนเรให้กิจนั้น ๆ ยืนยาวมั่นคงแล้วใช้ปัญญาสอดส่องใคร่ครวญค้นหาเหตุผลในกิจนั้น

ถาม : อินทรีย์กับพละก็ธรรม ๕ ชื่อเดียวกันนั่นเอง เหตุไฉนจึงแยกเป็น ๒ หมวด

ตอบ : ก็เพราะธรรมทั้ง ๕ อย่างนั้น เป็นธรรมสามัคคี คือเป็นกำลังและเป็นใหญ่ในกิจของตน เช่นศรัทธาความเชื่อ คนเราเมื่อมีความเชื่อแล้ว จะทำกิจอะไรก็ทำโดยเข้มแข็ง เพราะศรัทธานั้นชักพาให้เป็นไป นี้เป็นพละ และไม่ท้อถอยในกิจนั้น ๆ ด้วยเพราะศรัทธานั้นควบคุมอยู่ นี้เป็นอินทรีย์ ด้วยเหตุนี้แลท่านจึงแยกเป็น ๒ หมวด

นิวรณ์ ๕

ธรรมอันกั้นจิตไม่ให้บรรลุความดี เรียกนิวรณ์ มี ๕ อย่าง คือ

๑. พอใจรักใคร่ในอารมณ์ที่ชอบใจ มีรูปเป็นต้น เรียกกามฉันท์

๒. ปองร้ายผู้อื่น เรียกพยาบาท

๓. ความที่จิตหดหู่และเคลิบเคลิ้ม เรียก ถีนมิทธะ

๔. ฟุ้งซ่านและรำคาญ เรียกอุธัจจกุกกุจจะ

๕. ลังเลไม่ตกลงได้ เรียกวิกิจฉา

อธิบาย : กามฉันท์ ได้แก่พอใจรักใคร่ในอารมณ์ที่เป็นไปในทางกาม เมื่อกามฉันทะเกิดขึ้นจะพึงปลดเปลื้องให้เบาบางลงด้วยการพิจารณากายของตนและของคนอื่นให้เป็นของไม่งาม พยาบาท คือมักนึกคิดแต่จะเบียดเบียนปองร้ายผู้อื่น จะพึงปลดเปลื้องให้เบาบางด้วยการเจริญเมตตากรุณามุทิตา คิดถึงคุณธรรมความดีของเขา จนให้จิตเกิดรักใคร่สงสาร และพลอยยินดีในคุณธรรมของเขา ถีนมิทธะ มักมีอารมณ์ง่วงเหงาไม่ร่าเริง พึงแก้ด้วยการเจริญพุทธานุสสติระลึกถึงคุณของพระพุทธเจ้าเป็นต้น ก็จะยังความยินดีให้เกิดขึ้น อุธัจจกุกกุจจะ มักฟุ้งซ่านไปในอารมณ์ต่าง ๆ จะคิดอะไรก็มักคิดจนเหลิงเกินกว่าเหตุ พึงแก้ด้วยการเจริญกสิน ๑๐ เพื่อผูกใจไว้ในอารมณ์เดียว วิจิกิจฉา มักมีความลังเลสงสัย จะคิดจะทำ ก็ไม่มีความแน่นอนใจ เมื่ออารมณ์เช่นนี้เกิดขึ้น พึงแก้ด้วยการเจริญธาตุกัมมัฏฐาน หรือกัมมัฏฐานอื่น ซึ่งเป็นอุบายที่ให้รู้จักความเป็นจริง

ขันธ์ ๕

กายกับใจนี้ แบ่งออกเป็น ๕ กอง เรียกว่าขันธ์ ๕ คือ

๑. รูป ๒. เวทนา ๓. สัญญา ๔. สังขาร ๕. วิญญาณ

อธิบาย : คำว่า รูป ได้แก่ธาตุ ๔ คือ ดิน น้ำ ลม ไฟ ประชุมกันเป็นกายนี้ **เวทนา** ได้แก่ความรู้สึกอารมณ์ว่าเป็นสุข หรือเป็นทุกข์ หรือเฉยๆ **สัญญา** คือความจำได้หมายรู้ เช่น จำรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ อารมณ์ที่เกิดกับใจได้ **สังขาร** คืออารมณ์ที่เกิดกับใจเป็นส่วนดีเรียกกุศล เป็นส่วนชั่ว เรียกอกุศล เป็นกลางๆ ไม่ดี ไม่ชั่ว เรียกอัพยากฤต **วิญญาณ** ได้แก่ความรู้อารมณ์เมื่อรูปมากระทบตา เป็นต้น

ถาม : ท่านหมายประโยชน์อย่างไร จึงแจกขันธ์ ๕ ไว้

ตอบ : ท่านหมายประโยชน์ ที่จะให้รู้ตามสภาวะของธรรมดาว่าร่างกายนี้ ไม่ใช่ตัว ตน สัตว์ บุคคล เรา เขา เป็นแต่เพียงขันธ์ ๕ ประชุมกันเข้าเท่านั้น เมื่อรู้ตามความเป็นจริงอย่างไรแล้วจะได้ละความยึดมั่นถือมั่นเสียได้ ไม่หลงไปตามอำนาจความแปรปรวนของเบญจขันธ์

ถาม: ความฟุ้งซ่านรำคาญใจ จัดเข้าในขันธ์ ๕ ข้อไหนได้บ้าง เพราะเหตุไร

ตอบ: ความฟุ้งซ่านและรำคาญ จัดเข้าในสังขารขันธ์ได้ เพราะความฟุ้งซ่าน และรำคาญใจ เป็นอารมณ์ที่เกิดกับใจ

สัปปุริสธรรม ๗ อย่าง

ธรรมของสัตบุรุษ เรียกว่า สัปปุริสธรรม มี ๗ อย่าง คือ

๑. ธัมมัญญุตา ความเป็นผู้รู้จักเหตุ เช่นรู้จักว่าสิ่งนี้เป็นเหตุแห่งสุข สิ่งนี้เป็นเหตุแห่งทุกข์

๒. อัตถัญญุตา ความเป็นผู้รู้จักผล เช่นรู้จักว่า สุขเป็นผลแห่งเหตุอันนี้ ทุกเป็นเป็นผลแห่งเหตุอันนี้

๓. อัตตัญญุตา ความเป็นผู้รู้จักตนว่า เราว่าโดยชาติ ตระกูล ยศศักดิ์สมบัติบริวาร ความรู้และคุณธรรมเพียงเท่านี้ ๆ แล้วประพฤติตนให้สมควรแก่ที่เป็นอยู่อย่างไร

๔. มัตตัญญุตา ความเป็นผู้รู้ประมาณในการแสวงหาเครื่องเลี้ยงชีวิตแต่โดยทางที่ชอบและรู้จักประมาณในการบริโภคแต่พอควร

๕. กาลัญญุตา ความเป็นผู้รู้จักกาลเวลาอันสมควรในอันประกอบกิจนั้น ๆ

๖. ปริสัญญุตา ความเป็นผู้รู้จักประชุมชน และกิริยาที่จะต้องประพฤติต่อประชุมชนนั้น ๆ ว่า หมู่นี้เมื่อเข้าไปหาจะต้องทำกิริยาอย่างนี้ จะต้องพูดอย่างนี้ เป็นต้น

๗. ปุคคลปโรปรัญญุตา ความเป็นผู้รู้จักเลือกบุคคลว่า ผู้นี้เป็นคนดีควรคบ ผู้นี้เป็นคนไม่ดีไม่ควรคบ เป็นต้น

ถาม: คนเป็นอสัตบุรุษ มีอะไรเป็นเครื่องหมาย จงอธิบาย

ตอบ: มีความประพฤติเป็นเครื่องหมาย คือคนที่เป็นอสัตบุรุษนั้น หาได้ประพฤติตามธรรมของสัตบุรุษ ๗ ประการนั้นไม่ กลับมีความประพฤติตรงกันข้ามกับธรรมของอสัตบุ-รุษ ๗ ประการนั้น ๆ

ถาม: การปฏิบัติทางพระพุทธศาสนา นิยมการพูดกิริยามารยาท เป็นไปตามความนิยมของโลกด้วยบ้างหรือไม่ มีธรรมอะไรเป็นข้ออ้าง

ตอบ: นิยมเหมือนกัน มีสัปปุริสธรรมข้อ ๖ คือ ปริสัญญุตา ความเป็นผู้รู้จักประชุมชนเป็นต้น เป็นข้ออ้าง

โพชฌงค์ ๗

๑. สติ ความระลึกได้

๒. ธัมมวิจยะ ความสอดส่องธรรม

๓. วิริยะ ความเพียร

๔. ปีติ ความอิ่มใจ

๕. ปัสสัทธิ ความสงบใจและอารมณ์

๖. สมาธิ ความตั้งใจมั่น

๗. อุเบกขา ความวางเฉย

อธิบาย: สติ ความระลึกได้ เมื่อเกิดขึ้นทำหน้าที่พิจารณา กาย เวทนา จิต ธรรม เป็นอารมณ์ จนตั้งมั่นเป็นสติปัฏฐานแล้ว สติอันทำหน้าที่พิจารณานั้น ย่อมรู้อารมณ์ที่พิจารณา

นั้น ตามความเป็นจริง เพราะรู้ตามความเป็นจริงเช่นนั้น จึงได้ชื่อใหม่ว่า สติสัมโพชฌงค์ คือสติเป็นองค์ตรัสรู้ เมื่อสติสัมโพชฌงค์เกิดทำหน้าที่รู้อารมณ์ที่พิจารณาตามความเป็นจริง จนเห็นอารมณ์เหล่านั้น ซึ่งเคยเป็นที่ยึดถือว่า ไม่ใช่สัตว์บุคคล ตัวตน เรา เขา แล้วก็คลายความยึดมั่นอารมณ์เหล่านี้แล้ว จากนั้นย่อมรู้ว่า อย่างไรดี อย่างไรไม่ดี แล้วให้เกิดวิริยะความเพียรละชั่วทำดี ครั้นละชั่วได้และดำเนินตนในทางดีแล้ว ย่อมเกิดปีติอิ่มใจ เมื่ออิ่มใจเกิดขึ้นดับความกระวนกระวาย ปัสสัทธิความสงบก็เกิดขึ้น เมื่อจิตสงบเรียบร้อยดีแล้ว ก็ตั้งมั่นเป็นสมาธิ เมื่อจิตตั้งมั่นเป็นสมาธิ อุเบกขา ความวางเฉยเข้าไปเพ่งดูย่อมเกิดขึ้น โพชฌงค์ทั้ง ๗ มีอธิบายเนื่องกันเป็นลำดับอย่างนี้

ถาม: อุเบกขาในพรหมวิหาร กับอุเบกขาในโพชฌงค์ ต่างกันหรือเหมือนกันอย่างไร

ตอบ: ต่างกัน อุเบกขาในพรหมวิหาร เป็นไปในสัตว์ อุเบกขาในโพชฌงค์ เป็นไปในธรรม

ถาม: ในโพชฌงค์ ๗ ข้อไหนเป็นสำคัญ เหตุไฉนจึงเข้าใจอย่างนั้น

ตอบ: สติสัมโพชฌงค์เป็นข้อสำคัญ เพราะเป็นธรรมที่มีประโยชน์มาก ใช้ได้ทั่วไปในกิจการทั้งปวง ยิ่งเป็นธรรมที่สูงหรือประณีตเช่นโพชฌงค์นี้ สติสัมโพชฌงค์ย่อมเป็นของที่ต้องปรารถนามากขึ้น

โลกธรรม ๘

ธรรมที่ครอบงำสัตว์โลกอยู่ และสัตว์โลกย่อมเป็นไปตามธรรมนั้น เรียกว่า โลกธรรม มี ๘ อย่าง คือ มีลาภ ๑ ไม่มีลาภ ๑ มียศ ๑ ไม่มียศ ๑ นินทา ๑ สรรเสริญ ๑ สุข ๑ ทุกข์ ๑

ในโลกธรรม ๘ ประการนี้ อย่างใดอย่างหนึ่งเกิดขึ้นควรพิจารณาว่า สิ่งนี้เกิดขึ้นแล้วแก่เรา ก็แต่ว่ามันไม่เที่ยง เป็นทุกข์ มีความแปรปรวนเป็นธรรมดา ควรรู้ตามที่เป็นจริง อย่าให้มันครอบงำจิตได้ คืออย่ายินดีในส่วนที่ปรารถนา อย่ายินร้ายในส่วนที่ไม่ปรารถนา

ถาม : เราเกิดมาจะต้องพานพบโลกธรรมอยู่เสมอจะทำอย่างไร เหตุไฉนจึงตอบอย่างนั้น

ตอบ : จริงอยู่เมื่อเกิดมาก็จำเป็นอยู่เองที่จะต้องได้ประสบโลกธรรม ต่อเมื่อเกิดขึ้นแล้วก็จักต้องคอยพิจารณาให้รู้เท่าทันต่ออารมณ์ที่เกิดขึ้นว่าจะตั้งอยู่ไม่นาน ชั่วครู่หนึ่งขณะหนึ่งก็จักต้องสิ้นไปเสื่อมไป ที่ตอบอย่างนี้ก็เพราะว่าโลกธรรมนี้ย่อมจะต้องได้ประสบอยู่ด้วยกันทุกคน ถ้าเมื่อเกิดขึ้นแล้วไม่ค่อยพิจารณา ก็ย่อมจะพาให้มัวเมาในส่วนที่ปรารถนา จักต้องได้รับความทุกข์เดือดร้อนในส่วนที่ไม่น่าปรารถนา

ถาม : เมื่อลาภก็ดี ยศก็ดี จะทำใจอย่างไรจึงจะไม่ตื่น

ตอบ : ควรทำในใจว่า มันไม่เที่ยง เป็นทุกข์ มีความแปรปรวนเป็นธรรมดา

มละ คือ มลทิน ๙ อย่าง

โกรธ ๑ ลบหลู่บุญคุณท่าน ๑ ริษยา ๑ ตระหนี่ ๑ มายา ๑ มักอวด ๑ พูดปด ๑ มีความปรารถนาลามก ๑ เห็นผิด ๑

อธิบาย : มลทินทั้ง ๙ นี้ จะละเสียได้ด้วยอุบายเหล่านี้ คือ เจริญเมตตาแก้ความโกรธ บำเพ็ญกตัญญูกตเวทิตา แก้ความลบหลู่บุญคุณท่าน เจริญมุทิตาแก้ความริษยา บำเพ็ญจาคเจตนาหรือทานเจตนา แก้ความตระหนี่ ทำความซื่อตรงไม่มีเล่ห์เหลี่ยมแก้มายา บำเพ็ญอปจายนะถ่อมตัวแก้มักอวดทะนงตัว พูดวาจาจริงแก้พูดปด ทำความมักน้อยสันโดษแก้ความปรารถนาลามก ทำความเห็นชอบแก้ความเห็นผิด

อนุสสติคืออารมณ์ควรระลึก ๑๐ ประการ

๑. พุทธานุสสติ ระลึกถึงคุณของพระพุทธเจ้า

๒. ธัมมานุสสติ ระลึกถึงคุณของพระธรรม

๓. สังฆานุสสติ ระลึกถึงคุณของพระสงฆ์

๔. สีลานุสสติ ระลึกถึงศีลของตน

๕. จาคานุสสติ ระลึกถึงทานที่ตนบริจาคแล้ว

๖. เทวตานุสสติ ระลึกถึงคุณที่ทำบุคคลให้เป็นเทวดา

๗. มรณัสสติ ระลึกถึงความตายที่จะมาถึงตน

๘. กายคตาสติ ระลึกทั่วไปในกาย ให้เห็นว่าไม่งาม น่าเกลียด โสโครก

๙. อานาปานสติ ตั้งสติกำหนดลมหายใจเข้าออก

๑๐. อุปสมานุสสติ ระลึกถึงคุณพระนิพพานซึ่งเป็นที่ระงับกิเลสและกองทุกข์

ถาม: พระพุทธเจ้าก็นิพพานแล้ว นึกถึงท่านดีอย่างไร จึงจัดเป็นอนุสสติประการหนึ่ง

ตอบ: พระพุทธเจ้านั้น เป็นต้นแห่งพระพุทธศาสนา นึกถึงท่านจะได้เห็นพระคุณของท่านแล้วจะได้มั่นคงในพระพุทธศาสนา นึกถึงท่านอย่างนี้ จึงจัดเป็นอนุสสติประการหนึ่ง

ถาม: เหตุไฉน เทวตานุสสติ ท่านจึงว่าเป็นอารมณ์ที่ควรระลึกประการหนึ่ง

ตอบ: เพราะว่าการระลึกถึงคุณที่ทำบุคคลให้เป็นเทวดานั้น เป็นเหตุปลุกใจของบุคคลผู้อยากเป็นเช่นนั้นให้ตื่น แต่นั้นจะได้ปฏิบัติคุณความดีที่จะให้เป็นผู้เช่นนั้นหรือยิ่งกว่านั้น เป็นอุบายที่จะป้องกันความฟุ้งซ่านได้ เพราะฉะนั้นจึงจัดว่าเป็นอารมณ์ที่สมควรระลึกประประการหนึ่ง

อุปกิเลส คือโทษเครื่องเศร้าหมอง ๑๖ อย่าง

๑. อภิชฌาวิสมโลภะ ละโมบไม่สม่ำเสมอ คือความเพ่งเล็ง ๒. โทสะ ร้ายกาจ ๓. โกธะ โกรธ ๔. อุปนาหะ ผูกโกรธไว้ ๕. มักขะ ลบหลู่คุณท่าน ๖. ปลาสะ ตีเสมอคือยกตนเทียมท่าน ๗. อิสสาริษยา คือเห็นเขาได้ดีทนอยู่ไม่ได้ ๘. มัจฉริยะ ตระหนี่ ๙. มายา มารยา คือ เจ้าเล่ห์ ๑๐. สาเถยยะ โอ้อวด ๑๑. ถัมภะ หัวดื้อ ๑๒. สารัมภะ แข่งดี ๑๓. มานะ ถือตัว ๑๔. อติมานะ ดูหมิ่นท่าน ๑๕. มทะ มัวเมา ๑๖. ปมาทะ เลินเล่อ

ถาม : โทสะ กับ โกธะ ต่างกันอย่างไร

ตอบ : โทสะ ความร้ายกาจ คือความดุร้ายปราศจากเมตตากรุณา โกธะ ความโกรธ คือความฉุนเฉียวในเมื่อมีอารมณ์อันไม่พอใจมากระทบ ปราศจากขันติ ต่างกันอย่างนี้

ถาม : การผูกโกรธไว้ เป็นเครื่องเศร้าหมองอย่างไร ทำไมจึงเป็นอุปกิเลสด้วยเล่า

ตอบ : การผูกโกรธไว้ ทำใจให้มัวหมองเร่าร้อน เหมือนร่างกายอยู่ใกล้ไฟ ทั้งเป็นเหตุให้เกิดพยาบาทปองร้ายเขา อันเป็นที่ตั้งแห่งทุกข์อันร้ายแรงอีกต่อหนึ่ง ผูกไว้เพียงใดใจก็ไม่ได้ความสะอาด มีแต่เศร้าหมองขุ่นมัวอยู่เพียงนั้น จึงจัดเป็นอุปกิเลสด้วย

ถาม : อิสสา กับ มัจฉริยะ มีลักษณะต่างกันอย่างไร

ตอบ : อิสสา มีความหึงหวงเป็นลักษณะ คือเห็นเขาได้ดีทนอยู่ไม่ได้ ส่วนมัจฉริยะมีความหวงแหนเป็นลักษณะ คือไม่อาจทำวัตถุสิ่งของ ๆ ตนให้เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น มีลักษณะต่างกันอย่างนี้

กรรมกิเลสคือกรรมเครื่องเศร้าหมอง ๔ อย่าง

๑. ปาณาติบาต ทำชีวิตสัตว์ให้ตกล่วง

๒. อทินนาทาน ถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ได้ให้ ด้วยอาการแห่งขโมย

๓. กาเมสุ มิจฉาจาร ประพฤติผิดในกาม

๔. มุสาวาท พูดเท็จ

ถาม : ความบริสุทธิ์กับความเศร้าหมอง ท่านชอบทางไหน ถ้าเป็นคฤหัสถ์จะปฏิบัติอย่างไร จึงจะได้อย่างที่ท่านชอบ

ตอบ : ชอบความบริสุทธิ์ ผู้ที่เป็นคฤหัสถ์เมื่อหวังความบริสุทธิ์พึงปฏิบัติตัวอย่างนี้ คือเป็นผู้มีเมตตากรุณาไม่ฆ่าเขา ไม่เบียดเบียนเขา ช่วยเหลือเขาด้วยกำลังกาย กำลังความคิดตามความสามารถ เว้นการลักเขาฉ้อโกงเขา และเป็นผู้มีอัธยาศัยเผื่อแผ่เจือจานแก่ผู้ที่ควรเจือจาน ไม่ทำชู้ในลูกเมียเขา ยินดีแต่ในภรรยาของตน ไม่พูดเท็จ พูดแต่คำสัตย์ ปฏิบัติอย่างนี้นับว่าเป็นผู้บริสุทธิ์

ถาม : จะประพฤติอย่างไร จึงจะไม่เศร้าหมองและเป็นที่สรรเสริญแห่งนักปราชญ์

ตอบ : ต้องประพฤติอย่างนี้ คือไม่ทำชีวิตสัตว์ให้ตกล่วงไป ไม่ถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ให้ด้วยอาการแห่งขโมย ไม่ประพฤติผิดในกาม ไม่พูดเท็จ

ทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ คือประโยชน์ในปัจจุบัน ๔ อย่าง

๑. อุฏฐานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความหมั่นในการประกอบอาชีพ และการศึกษาเล่าเรียน

๒. อารักขสัมปทา ถึงพร้อมด้วยรักษาทรัพย์สมบัติที่หาได้ ไม่ให้เป็นอันตราย รักษาการงานของตัว

๓. กัลยาณมิตตา ความมีเพื่อนเป็นคนดี ไม่คบคนชั่ว

๔. สมชีวิตา ความเลี้ยงชีวิตพอดี ไม่ให้ฝืดเคืองนัก ไม่ฟุ่มเฟือยนัก

ถาม : ความมั่งมีเป็นสิ่งที่ทุก ๆ คนต้องการ ผู้จะประสบผลเช่นนั้น จะต้องประกอบด้วยคุณธรรมอะไร และละเว้นข้อที่เป็นโทษข้อไรบ้าง

ตอบ : ต้องประกอบด้วยคุณธรรมที่จะอำนวยผลเช่นนั้น มีทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์เป็นต้น และละเว้นอบายมุขช่องที่จะให้ถึงความฉิบหายเสีย จึงจะประสบผลเช่นนั้น

อบายมุขคือเหตุเครื่องฉิบหาย ๔ อย่าง

๑. ความเป็นนักเลงหญิง
๒. ความเป็นนักเลงสุรา
๓. ความเป็นนักเลงเล่นการพนัน
๔. คบคนชั่วเป็นมิตร

โทษ ๔ ประการนี้ ไม่ควรประกอบ

มิตตปฏิรูปคือคนเทียมมิตร ๔ จำพวก

๑. คนปอกลอก
๒. คนดีแต่พูด
๓. คนหัวประจบ
๔. คนชักชวนในทางฉิบหาย

คน ๔ จำพวกนี้ มิใช่มิตร เป็นแต่คนมิตรเทียม ไม่ควรคบ

มิตรแท้ ๔ จำพวก

๑. มิตรมีอุปการะ
๒. มิตรร่วมทุกข์ร่วมสุข
๓. มิตรแนะประโยชน์
๔. มิตรมีความรักใคร่

มิตร ๔ จำพวกนี้ เป็นแท้มิตร ควรคบ

สังคหวัตถุ ๔ อย่าง

๑. ทาน ให้ปันสิ่งของของตนแก่ผู้อื่นที่ควรให้ปัน

๒. ปิยวาจา เจรจาวาจาที่อ่อนหวาน

๓. อัตถจริยา ประพฤติสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น

๔. สมานัตตตา ความเป็นคนมีตนเสมอไม่ถือตัว

ทั้ง ๔ ข้อ เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวใจของผู้อื่นไว้ได้

ถาม : เมื่อปรารถนาจะสมานไมตรี ในระหว่างตัวเรากับมิตรสหาย จะพึงตั้งอยู่ในธรรมอะไร

ตอบ : ควรตั้งอยู่ในสังคหวัตถุทั้ง ๔ คือ ๑. ....๒. ....๓. ....
๔. สมานัตตตา ความไม่ถือตน

สุขของคฤหัสถ์ ๔ อย่าง

๑. สุขเกิดแต่ความมีทรัพย์

๒. สุขเกิดแต่การจ่ายทรัพย์บริโภค

๓. สุขเกิดแต่ความไม่ต้องเป็นหนี้

๔. สุขเกิดแต่การประกอบการงานที่ปราศจากโทษ

ตระกูลอันมั่งคั่งจะตั้งอยู่นานไม่ได้เพราะสถาน ๔

๑. ไม่แสวงหาพัสดุที่หายแล้ว

๒. ไม่บูรณะพัสดุที่คร่ำคร่า

๓. ไม่รู้จักประมาณในการบริโภคสมบัติ

๔. ตั้งสตรีหรือบุรุษทุศีล (คนชั่ว) ให้เป็นแม่บ้านพ่อเรือน

ธรรมของฆราวาส ๔

๑. สัจจะ สัตย์ซื่อแก่กัน ๒. ทมะ รู้จักข่มจิตของตน

๓. ขันติ อดทน ๔. จาคะ สละสิ่งของของตน

ประโยชน์เกิดแต่การถือโภคทรัพย์ ๕ อย่าง

๑. เลี้ยงตัว มารดา บิดา บุตร ภรรยา บ่าวไพร่ ให้เป็นสุข

๒. เลี้ยงเพื่อนฝูงให้เป็นสุข

๓. บำบัดอันตรายที่เกิดแต่เหตุต่าง ๆ

๔. ทำพลี เช่นสงเคราะห์ญาติเป็นต้น

๕. บริจาคทานในสมณพราหมณ์ผู้ประพฤติชอบ

สมบัติของอุบาสก ๕ ประการ

๑. ประกอบด้วยศรัทธา

๒. มีศีลบริสุทธิ์

๓. ไม่ถือมงคลตื่นข่าว คือเชื่อกรรม

๔. ไม่แสวงหาเขตบุญนอกพระพุทธศาสนา

๕. บำเพ็ญบุญแต่ในพระพุทธศาสนา

อุบาสกพึงตั้งอยู่ในสมบัติ ๕ ประการ และเว้นวิบัติ ๕ ประการอันตรงกันข้ามกับสมบัติ

ทิศ ๖

๑. ปุรัตถิมทิศ คือทิศเบื้องหน้า มารดา บิดา

๒. ปัจฉิมทิศ คือทิศเบื้องหลัง บุตรภรรยา

๓. ทักขิณทิศ คือทิศเบื้องขวา อาจารย์

๔. อุตรทิศ คือทิศเบื้องซ้าย มิตร

๕. เหฏฐิมทิศ คือทิศเบื้องต่ำ บ่าว

๖. อุปริมทิศ คือทิศเบื้องบน สมณพราหมณ์

อนุโมทนา

คุณประชุมพร สวัสดิสงคราม มีความประสงค์จะพิมพ์หนังสือบางเรื่องในชุด "กฎแห่งกรรม" เพื่อแจกเป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พันเอก เชียร สวัสดิสงครามผู้เป็นบิดา

ข้าพเจ้าอนุญาตให้จัดพิมพ์ได้ตามความประสงค์ หากมีบุญกุศลใดเกิดขึ้นจากหนังสือชุดนี้ ข้าพเจ้าขอให้กุศลนั้นจงดลบันดาลให้วิญญาณของ พันเอก เชียร สวัสดิสงคราม จงไปสู่สุคติภพตามความปรารถนาของท่านเจ้าภาพทุกประการเทอญ

ท. เลียงพิบูลย์

๕๕๒ ถนนเพชรบุรี
กรุงเทพมหานคร

หัวอกพ่อแม่

ท. เลียงพิบูลย์

เด็กวัยรุ่นในยุคปัจจุบันนี้ ส่วนมากเห็นความกตัญญูกตเวทีต่อพ่อแม่นั้นไม่สำคัญ น้อยนักที่จะรู้ซึ้งถึงจิตใจพ่อแม่ ซ่อนความรู้สึกในส่วนลึกซึ่งมีต่อเลือดเนื้อเชื้อไขของตัว ได้มอบความรักและความตามใจลูก มีไม่น้อยที่ลูกเคี่ยวเข็ญพ่อแม่ เมื่อต้องการสิ่งใดก็จะเอาให้ได้อย่างใจ หากพ่อแม่ขัดใจก็โกรธ ทำกิริยาท่าทางกระฟัดกระเฟียดหน้างอ ทำกระเง้ากระงอด บางคนใช้กิริยาดุด่าพ่อแม่เหมือนทาส เพราะจะต้องการสิ่งใดก็จะให้พ่อแม่หามาให้ได้อย่างใจ ท่านได้พบเห็นลูกชนิดนี้แล้วก็ต้องเศร้าใจ ผู้ใหญ่สมัยก่อนยกมือท่วมหัวพลางอธิษฐานในจิตว่า เกิดมาชาติใดฉันใดก็ขออย่าได้พบลูกชนิดนี้เลย ขอให้ห่างไกลออกไปร้อยโยชน์แสนโยชน์ ทำบุญกรวดน้ำคว่ำกะลาขออย่ามาเกิดเป็นลูกเป็นเต้ากันเลย และพ่อแม่บางคนก็รักลูกจนหลง ถูกลูกดุกึงก ๆ เงิน ๆ เพราะตามใจลูกจนเคยตัว เคราะห์ดีที่ลูกพวกนี้ไม่ค่อยจะมีมากนัก นานๆ ก็เคยพบเคยเห็นสักครั้งหนึ่ง ทำให้คิดว่ามนุษย์เรานี้มีนิสัยแปลกแตกต่างกันไป เห็นพ่อแม่เป็นขี้ข้าก็มี แต่พวกนี้ไม่มีสิริมงคลและไม่เจริญ ส่วนมากที่เห็นพ่อแม่เป็นพระที่ควรยกย่องบูชาก็มี พวกนี้จะมีแต่ความเจริญรุ่งเรืองเพราะความกตัญญูกตเวที ก็เห็นจะเป็นกุศลและอกุศลกรรมในอดีตที่ติดตามมาสนองแต่สิ่งที่ข้าพเจ้าเคยเห็นยุคนี้เป็นตัวอย่างมากราย คนทำชั่วหนีไม่พ้นอกุศลกรรมอันนี้

หากลูกคนใดใจชั่วด่าพ่อแม่ คนสมัยก่อนมักกล่าวว่าใช้พ่อแม่เหมือนทาสในเรือนเบี้ย ซึ่งเป็นมาแต่ครั้งโบราณตลอดมาจนถึงยุคปัจจุบันนี้ ทั้งได้เห็นเองและผู้ใหญ่เล่าให้ฟัง คนที่ดุด่าพ่อแม่ คนผู้นั้นหากมีลูกต่อไป ก็ถูกลูกดุด่าสืบสันดานชั่วเช่นเดียวกัน หนีไม่พ้น

เมื่อพูดถึงความกตัญญูแล้ว ข้าพเจ้าก็อดคิดถึงประวัติของท่านธมฺมวิตกฺโก หรือท่านเจ้าคุณพระยานรรัตนราชมานิต ซึ่งข้าพเจ้าอยากจะยกท่านว่า "ยอดแห่งความกตัญญู" ทำให้ข้าพเจ้านึกถึงจดหมายฉบับหนึ่ง แม้จะไม่ลงนามมาก็ดี แต่เมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่า

ควรจะหยิบยกบางตอนขึ้นมาให้รู้ว่าพระคุณหัวอกของพ่อแม่นั้น คนในยุคนี้มักจะมองข้ามหัวไป ไม่ใยดีที่จะนำมาพิจารณาหาเหตุผลเรื่องนี้ แม้ข้าพเจ้าเองเมื่ออ่านแล้วก็ไม่แน่ใจว่าท่านผู้เป็นเจ้าของเรื่องนี้เป็นหญิงหรือชาย ไม่กล้าเดาชี้ขาดลงไป แต่ก็เห็นจะไม่สำคัญอะไร เพราะเราเพียงต้องการตัวอย่างผู้ที่หูตาสว่างขึ้นจากการหลงผิด คำว่าข้าพเจ้าต่อไปนี้โปรดอย่าเข้าใจว่าผู้เขียน ขอให้ทราบว่าเป็นคำแทนตัวผู้เป็นเจ้าของจดหมายหรือบันทึกฉบับหนึ่งในจำนวนมาก-มาก ตอนหนึ่งมีใจความว่า

ข้าพเจ้ารู้ตัวภายหลังเมื่อหูตาสว่างแล้วว่า เป็นคนที่มีความทะเยอทะยานที่ผิดทาง ความจริงเรากำลังศึกษาชั้นสูงของมหาวิทยาลัย แต่เพื่อนข้าพเจ้าส่วนมากพ่อแม่เขาส่งไปชุบตัวเมืองนอก จะมีความรู้ติดตัวมามากน้อยเพียงใดไม่ต้องพูดถึง เพราะบางคนก็ไม่ได้ดีกรีอะไรกลับมาเลย บางคนก็ได้ปริญญาชั้นสูง แล้วแต่บุคคล ความประพฤติ และสติปัญญา แต่เมื่อกลับมาถึงเมืองไทยแล้วก็รู้สึกว่าอยากจะแสดงตัวว่าสูงกว่าพวกเรา เพราะได้ผ่านเมืองนอกมา สำหรับข้าพเจ้าเห็นพ่อแม่เขาส่งลูก ๆ ซึ่งเป็นเพื่อนไปหลายคน ตนเองก็เกิดอยากจะไปเมืองนอกกับเขาบ้าง จึงรบเร้าผู้ปกครองขอให้จัดส่งไปเรียนเมืองนอกเพื่อจะได้ชุบตัวเหมือนอย่างเพื่อน ๆ บ้าง ข้าพเจ้าได้พยายามอ้อนวอนพ่อแม่ขอให้ข้าพเจ้าไปศึกษาต่างประเทศ โดยได้ติดต่อทางมหาวิทยาลัยต่างประเทศเตรียมไว้ก่อน ด้วยการแนะนำของเพื่อนที่เคยผ่านต่างประเทศมาแล้ว ความจริงฐานะทางบ้านข้าพเจ้าเมื่อทราบภายหลังก็ไม่ได้มีเงินทองมากนัก เพียงแต่พอมีพอใช้ แต่ความทะเยอทะยาน ความอยากมุ่งมั่นใจจะไปให้ได้ มิได้พิจารณาความลำบากทางผู้ปกครองจะมีเพียงใดไม่เคยคิด และยังนึกอยู่เสมอว่า พ่อแม่เรามีเงินพอที่จะส่งให้ไปศึกษาต่อเมืองนอกได้ความอยาก ความเห็นแก่ตัวตามอารมณ์เป็นใหญ่ เพราะพ่อแม่ตามใจจนเคยตัวจึงอยากหาทางไปชุบตัวให้เหมือนเพื่อน ไม่อยากให้น้อยหน้าเพื่อน คิดว่าเมื่อสำเร็จมาจากต่างประเทศแล้วรู้สึกว่าคงโก้ เดินไปไหนตัวคงสูงเด่นกว่าธรรมดาเพราะเขาคงเรียกว่า "หัวนอก" ดูเป็นเรื่องของความรู้สึกอย่างคิดไปตามอารมณ์เหมือนเด็กไม่เดียงสาในเวลานั้น เอาอะไรก็จะเอาให้ได้อย่างใจ ไม่ยอมให้ขัดใจเพราะพ่อแม่รักและตามใจจนเคยตัวนิสัยเสีย จะพูดให้ถูกก็คิดว่าเวลานั้นเป็นโรคอยากไปนอกขึ้นสมอง เมื่อจบทางเมืองไทยแล้วข้าพเจ้าก็เคี่ยวเข็ญขอเงิน

พ่อแม่เป็นค่าเครื่องบินค่าใช้จ่ายการกินอยู่ศึกษาในต่างประเทศ คิดแล้วเป็นเงินไม่น้อยต่อปี รู้สึกว่าพ่อแม่เคยตามใจข้าพเจ้ามาก่อนแล้วคงไม่ขัด แรก ๆ ก็บอกว่าลูกเรียนจบในนี้ก็พอแล้ว อย่าไปเรียนนอกเลย เรียนนอกจะวิเศษมาทุกคนเมื่อไหร่ เรียนในนี้ดีกว่านอกถมไป นอกจากจะเสียค่าใช้จ่ายแพงมากแล้ว พ่อแม่ก็ไม่อยากให้ลูกห่างไกล เพราะเราไม่เคยจากกันนาน ๆ พ่อแม่เป็นห่วงคิดถึงอยู่ ข้าพเจ้าก็เถียงว่า ลูกโตแล้วพ่อแม่ไม่ต้องห่วงที่ลูกของคนอื่นๆทำไมพ่อแม่เขาจึงไม่ห่วงเขาไปกันได้ พ่อแม่เขาไม่เคยคิดอย่างพ่อแม่เลย เขากลับสนับสนุนไม่เห็นเขาเป็นห่วง

แต่พ่อแม่ก็อ้อนวอนจนอ่อนใจ เพราะข้าพเจ้ายืนกระต่ายขาเดียว คือจะไปให้ได้ รู้ว่าพ่อแม่มีข้าพเป็นลูกคนเดียว ถึงอย่างไรก็คงตามใจ แต่ที่สุดพ่อแม่เสียอ้อนวอนลูกไม่ได้ก็รับปากว่าจะจัดการส่งข้าพเจ้าไปเรียนเมืองนอกตามที่ข้าพเจ้าต้องการอย่างไม่เต็มใจ

ในที่สุดข้าพเจ้าก็พอใจและมีความดีใจแล้ว เพราะได้มีโอกาสไปชุบตัวเมืองนอกคราวนี้ ความดีใจของข้าพเจ้าทำให้พ่อแม่ต้องหน้าเศร้า ข้าพเจ้าก็คิดว่าพ่อแม่คงเป็นห่วงลูกมากที่ต้องจากห่างไกลออกไปอยู่คนละทวีป และดีใจอย่างลิงโลด เตรียมตัวเดินทางตัดเสื้อผ้านำไปใช้ เมื่อรู้ว่าจะได้ไปนอกโดยทุนของพ่อแม่ไม่ให้น้อยหน้าเพื่อนในคราวนี้ คืนนั้นข้าพเจ้าไปในงานวันเกิดที่บ้านเพื่อน และบอกทางบ้านว่าคืนนี้ข้าพเจ้าจะกลับดึก เพราะเพื่อน ๆ จะเอารถมารับและมาส่ง อย่าเป็นห่วงข้าพเจ้าเลย และตั้งใจจะประกาศให้เพื่อน ๆ รู้ว่าข้าพเจ้าจะไปเรียนต่อเมืองนอก

แต่ความจริงคืนนั้น ข้าพเจ้าไม่สามารถจะอยู่ดึกดังที่บอกทางบ้านไว้ จึงกลับแต่หัวค่ำ และมาถึงบ้านก็ปรากฏว่าพ่อแม่ไม่อยู่ ไม่ทราบว่าท่านไปไหน และคนในบ้านก็ไม่รู้ว่าข้าพเจ้ากลับมาแต่หัวค่ำ เหตุที่ข้าพเจ้ากลับแต่หัวค่ำคืนนั้นก็เพราะแรก ๆ ก็สนุกสนานกับเพื่อนๆว่าข้าพเจ้าจะไปเรียนต่อต่างประเทศ คิดว่าตอนดึกเมื่อจะกลับบ้านค่อยบอกดีกว่า แต่ยังไม่ทันจะบอกก็มีเพื่อนคนหนึ่งพูดกันในหมู่เพื่อน ๆ ว่า "พวกนักเรียนทุนส่วนตัวความรู้ยังไม่ถึงขนาดถือว่ามีเงินก็ส่งไป พ่อแม่อยู่ทางนี้ก็ส่งเงินไปให้ลูกตามที่ลูกของตัวอ้างความจำเป็นอย่างโน้นอย่างนี้ พ่อแม่ไม่รู้ก็ส่งเงินไปให้เที่ยวเตร่เสียผู้เสียคน เอาเงินไปล้างผลาญสบาย บางคนก็หาที่เรียนไม่ได้ แล้วก็เอาแต่สนุกสนานทำให้เสียชื่อจนต้องถูกเนรเทศกลับเมืองไทย เพราะ

ประพฤติตัวเหลวแหลกเสียชื่อก็มีมากรายด้วยกัน พ่อแม่อยู่ทางนี้ไม่รู้ก็จัดหาเงิน บางรายก็ต้องจำนองจำนำข้าวของที่ดินแทบหมดตัว หวังจะให้ลูกมีความรู้หาเลี้ยงพ่อแม่เมื่อแก่ ส่งไปนึกว่าลูกกำลังเรียนดี ที่สุดกว่าจะรู้ว่าผิดหวังเมื่อทางการสั่งให้ส่งกลับประเทศ พ่อแม่ลมจับเมื่อรู้ว่าลูกเป็นกุ๊ยที่เมืองนอก ไว้ผมรุงรัง รู้ว่าทำเสียชื่อเสียงเมืองไทย รู้สึกว่าคนไปนอกเวลานี้ไม่ค่อยจะมีเกียรติเท่าที่คิดที่นึก นอกจากพวกเรียนดีสอบชิงทุนได้เพราะมีความรู้ดีอยู่แล้ว และคนที่ไปทุนส่วนตัวที่ตั้งใจเรียนจริง ๆ จัง ๆ เพราะเห็นใจพ่อแม่ลงทุนเสียเงินเสียทองก็มีมาก แต่ก็มีไม่น้อยเพราะเอาตัวอย่างชั้วมาใช้เสียคนง่าย" คำพูดของเพื่อนสะกิดใจข้าพเจ้ามาก ฉะนั้นคืนนั้นข้าพเจ้าจึงกลับแต่หัวค่ำ มานอนกระสับกระส่ายเพราะคิดมาก เลิกคิดจะบอกเพื่อน

จนรู้สึกว่าพ่อแม่กลับมายังไม่ดึกมากนัก ห้องนอนพ่อแม่ติดห้องข้าพเจ้า เสียงเปิดประตูเข้าห้อง ได้ยินเสียงพ่อแม่ถอนหายใจเหมือนทุกข์หนัก ข้าพเจ้าพยายามสงบนิ่งฟังว่าท่านทั้งสองจะพูดอะไรถึงข้าพเจ้า ท่านคงนึกว่ายังไม่กลับ เพราะบอกว่ากลับดึก เสียงแม่ถอนหายใจแล้วพูดว่า

"แล้วนี่จะทำอย่างไร รับปากกับลูกว่าจะส่งไปเรียนเมืองนอก เงินก็ยังมีไม่พอถ้าลูกผิดหวังคงเสียใจมากทั้งที่รับปากไว้แล้ว ลูกกำลังดีอกดีใจที่จะได้ไปนอก ที่นาแถวรังสิตของเราเวลานี้จะขายเขาก็ให้ราคาต่ำมาก ไม่ขายก็ไม่รู้ว่าจะเอาเงินที่ไหนมาส่งลูก พรุ่งนี้เราลองไปหาสำนักงานซื้อขายที่ดิน หากยังกดราคาเราก็ต้องไปหาที่อื่นที่เขารับซื้อ หรือรับจำนองดูอีกแห่งหนึ่งคงจะได้เพิ่มราคาขึ้นบ้าง เพราะพวกนี้ถ้ารู้ว่าใครร้อนเงินก็มักจะกดราคาให้ต่ำ หากได้ราคาพอสมควรพอจะส่งลูกไปได้งวดแรก พี่ก็ต้องตกลงแล้วค่อยคิดกันใหม่"

ข้าพเจ้าได้ยินก็รู้สึกหัวใจเต้นแรงวูบขึ้นมาเพราะไม่เคยรู้เรื่องนี้มาก่อนว่าจะทำให้พ่อแม่เดือดร้อนถึงเพียงนี้ น้ำตาก็เริ่มไหลออกมาเป็นครั้งแรกที่เกิดสงสารพ่อแม่ แต่ต้องทนฟังต่อไปก็ได้ยินเสียงแม่พูดว่า "ถ้าไม่พอน้องก็จะเอาเครื่องเพชรเครื่องทองที่น้องมีอยู่เก็บไว้เอามาขาย ก็พอจะช่วยบ้าง แต่ถ้าของเราหมดไปแล้วลูกยังเรียนไม่จบไม่สำเร็จล่ะ พี่จะทำอย่างไร" เสียงพ่อถอนหายใจรู้สึกว่าความคิดไม่ปลอดโปร่งนัก แล้วตอบออกมาอย่างใช้ความคิดว่า "ถ้าไม่พอจริง ๆ พี่ก็เห็นจะต้องเอาบ้านหลังนี้พร้อมที่ดินไปจำนองธนาคารเพื่อแก้หน้าลูกจนกว่าจะ

เรียนจบ.....” ข้าพเจ้าได้ยินเพียงเท่านี้มันตื้นตันใจอยากจะลุกขึ้นไปแล้วเข้าไปกราบท่านทั้งสอง แล้วพูดว่า “ลูกไม่ต้องการจะไปแล้วเมื่อพ่อแม่ของลูกเดือดร้อนถึงเพียงนี้ และลูกจะไม่ไปในเงินทุนของพ่อแม่อีกแล้ว ขอโทษให้ลูกด้วย ลูกไม่สามารถจะเห็นพ่อแม่เสียสละให้ลูกถึงเพียงนี้ ลูกยังไม่เคยรู้เลยว่าพ่อแม่คนไหนเขาจะเสียสละให้ลูก ตัวเองต้องเดือดร้อนอยู่ในอกโดยไม่ยอมให้ลูกได้รับรู้” แต่ข้าพเจ้าก็ไม่ได้เปิดประตูห้องนอนมาบอกพ่อแม่ตามที่คิด นึกว่าควรจะคิดทำให้ดีกว่านี้ จึงได้แต่เอาหมอนหนุนหัวทับหน้า เอามือรัดไว้ไม่ให้เสียงสะอื้นร้องไห้ออกจากปากให้พ่อแม่ได้ยิน คืนนั้นไม่สามารถจะข่มความรู้สึกให้หลับได้เพราะจิตใจคิดฟุ้งซ่านย้อนหลังคิดถึงครั้งยังเป็นนักเรียนกินนอน อยู่โรงเรียนชาวต่างประเทศและต่างศาสนา เขาก็สอนศาสนาของเขา เวลาเมื่ออยู่โรงเรียนเขาสอนให้ ก่อนกินอาหารต้องนั่งก้มหน้าระลึกถึงคุณของพระเจ้า ซึ่งได้ทรงประทานอาหารเลี้ยงชีวิตตลอดมา แล้วก็ใช้นิ้วแตะที่หน้าผากและไหล่ซ้ายขวา เราอยู่โรงเรียนเขาเราก็ต้องทำตามอย่างเขาแม้จะสนใจหรือไม่ก็ตาม

มาคืนนั้นได้ยินเสียงพ่อแม่พูดถึงเรื่องจะหาเงินส่งลูกไปเรียนนอก ตามคำร้องขอของลูก ทำให้นึกขึ้นได้ว่าพ่อแม่บังเกิดเกล้าที่รักลูก ตามใจลูก จะเอาสิ่งใดก็หาให้แม้ตัวจะลำบากก็เสียสละเพื่อลูก พ่อแม่นั้นก็เหมือนพระเจ้าของลูกที่ได้ส่งเงินให้ค่าศึกษาเล่าเรียน จ่ายค่ากินอยู่หลับนอน ตลอดค่าเทอมแล้วเทอมอีกจนกว่าจะสำเร็จ ซึ่งเงินทองค่าใช้จ่ายมาจากพ่อแม่ทั้งสิ้น พระเจ้าของลูกที่แท้จริงก็คือพ่อแม่ที่ควรแก่การเคารพบูชายิ่ง ลูกควรจะมีความกตัญญูกตเวทีและเห็นอกเห็นใจสงสารพ่อแม่มากขึ้น คำพูดของพ่อแม่เสียดแทงเข้าไปในดวงใจ ด้วยความรักและสงสารมากขึ้น จนไม่สามารถจะฟังพ่อแม่ปรับทุกข์กันต่อไป ใช้หมอนใช้ผ้าห่มปิดปากข่มความรู้สึก ไม่ให้เสียงสะอื้นออกจากปาก คืนนั้นนอนหลับ ๆ ตื่น ๆ รู้สึกอ่อนเพลีย

เช้าวันนั้น ข้าพเจ้าลุกขึ้นเข้าห้องน้ำสายกว่าวันธรรมดา เพราะนอนหลับเอาจวนรุ่งสว่างจึงตื่นสาย แล้วออกมากินข้าวเช้ากับท่านทั้งสองซึ่งกำลังรออยู่ ก็ถูกท่านทักว่าเช้าวันนี้ทำไมหน้าตาซูบซีดหูตาแดง เมื่อคืนไปมีเรื่องกับเพื่อนมาหรือ หลับดึกไหมลูก ข้าพเจ้าก็เพียงพูดค่อย ๆ เพราะใจยังสั่นสะอื้นอยู่ในอกไม่หายว่า “ไม่มีเรื่องอะไรมากนัก มีเพื่อนเขาพูดว่านักเรียนทุนส่วนตัวที่ไปนอก ส่วนมากไปผลาญเงินพ่อแม่ ไม่เคยคิดถึงอกพ่อแม่เลย แล้วก็ไปทำ

ชื่อเสียงเสีย บางคนก็ถูกส่งตัวกลับเพราะประพฤติชั่ว สู้พวกสอบชิงทุนไม่ได้ เพราะพวกนี้เขามีความรู้ดีเอาใจใส่ในการเรียน ไม่เคยทำเสียชื่อเสียง" เสียงพ่อบอกว่า "เท่านั้นก็ไม่ควรเสียอกเสียใจต้องร้องไห้ร้องห่มทำไม เพราะคนไปทุนส่วนตัวที่ดีก็มีมาก คนชั่วก็มี พ่อทราบว่าบางคนชั่วไปจากเมืองไทยแล้ว พ่อแม่ผู้ปกครองคิดว่าส่งไปเมืองนอกแล้วจะดีขึ้นบ้าง แต่กลับไปถูกโรงเรียนไล่ออก กลับไปทำเสียชื่อถึงเมืองนอก ทำชื่อเสียในเมืองไทยยังไม่พอ ทำให้นักเรียนไทยที่ดีถูกชาวต่างประเทศมองดูพลอยมัวหมองไปด้วย" ข้าพเจ้าจึงบอกว่าต่อไปนี้ลูกจะไม่รบกวนเงินพ่อแม่เรื่องไปนอก จะสมัครสอบชิงทุน มิฉะนั้นก็ไม่ไปดีกว่า พ่อแม่มองดูข้าพเจ้าแล้วก็มองดูตากันทั้งสองท่านแล้วมองดูข้าพเจ้าอย่างสงสัยว่า ทำไมข้าพเจ้าจึงเปลี่ยนใจง่ายและรวดเร็ว เพียงแต่ได้ฟังคำพูดของเพื่อน ๆ เท่านั้น และท่านก็ไม่รู้ว่าข้าพเจ้าได้ยินคำพูดของท่านเมื่อคืนนี้ เพราะไม่บอกว่าได้ยิน และพ่อแม่ก็ไม่รู้

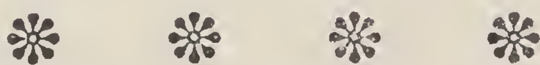
นับแต่วันนั้นมา ข้าพเจ้าก็พยายามใช้เวลาศึกษาเล่าเรียนขยันดูหนังสือให้มากขึ้นกว่าแต่ก่อน ซึ่งเมื่อก่อนไม่ได้สนใจมากนัก พยายามเรียนรู้วิชาภาษาต่างประเทศ และพยายามทุกทางที่เกี่ยวกับวิชาความรู้ในแขนงที่ข้าพเจ้ารัก ทำให้พ่อแม่รู้สึกพอใจและรักเอ็นดูข้าพเจ้ามากขึ้น ที่สุดปีต่อมาก็มีสอบชิงทุนหลายทุน ที่สุดข้าพเจ้าก็สอบชิงทุนได้ที่ดี การไปนอกเขาก็ออกค่าใช้จ่ายทั้งหมดไม่มียกเว้น ตลอดทั้งค่าใช้จ่ายส่วนตัวประจำเดือนได้สูงเพราะสอบได้ลำดับดีและดีกว่าทุนอื่น ๆ ทั้งไม่มีข้อผูกมัดใด ๆ เพราะเป็นทุนต่างประเทศ ปัญหาเรื่องเรียนต่อต่างประเทศโดยลำแข้งของข้าพเจ้าก็สำเร็จเป็นความจริงขึ้นทำให้พ่อแม่มีความยินดีกับข้าพเจ้ามาก แม่ดีใจจนน้ำตาไหล ข้าพเจ้าได้ทุนที่ดีจึงมีเงินเหลือใช้ส่วนตัว อยู่เมืองนอกพยายามประหยัดใช้ มีเงินเหลือส่งมาให้พ่อแม่ทางบ้าน แทนที่พ่อแม่จะส่งให้ข้าพเจ้า จวบจนข้าพเจ้าสำเร็จการศึกษาได้ปริญญาแล้ว ข้าพเจ้าคิดถึงพ่อแม่ คิดถึงเพื่อนฝูง ที่อดทนก็เพื่อเรียนให้สำเร็จเมื่อรู้ว่าจะได้กลับบ้านก็ยิ่งคิดถึงบ้านมากขึ้น อยากจะให้ถึงบ้านเร็ว ๆ แต่แล้วเวลาเดินทางกลับบ้านเกิดเมืองนอนก็มาถึง ข้าพเจ้าขึ้นอยู่บนเครื่องบินเหมือนตนเองอยู่บนสวรรค์ ที่จะได้เห็นหน้าพ่อแม่ที่รักใจจะขาด แม้เครื่องบินจะเร็วเพียงใดแต่ก็ยังช้ากว่าใจเร็วอย่างข้าพเจ้า ไม่ช้าเรือบินก็ข้ามทะเลเข้ามาในเขตไทย ข้าพเจ้าดีใจและตื่นเต้นเมื่อได้มองลงมาเห็นวัดวาอารามโบสถ์

เหลืองอร่ามด้วยสีทองเป็นเครื่องหมายของพระพุทธศาสนา ข้าพเจ้าระงับไว้ไม่อยู่ ปลื้มปีติจนน้ำตาไหล ทั้งในไม่ช้าข้าพเจ้าก็จะได้เห็นหน้าพ่อแม่ญาติพี่น้อง นึกวาดภาพคงจะแวดล้อมข้าพเจ้าด้วยความดีใจ เรือบินกำลังจะบินเข้ามาในเขตของจังหวัดพระนครแล้ว ใจข้าพเจ้ายิ่งเต้นตึกตักเพราะตื้นปีติ เมื่อเข้าเขตพระนครก็เห็นรถยนต์วิ่งขวักไขว่ไปมาบนท้องถนน เมื่อเครื่องบินถลาลงสนามเข้าจอดตรงลานบิน เมื่อผู้โดยสารกำลังเดินลงจากเครื่องบินข้าพเจ้าติดตามลงมาเป็นคนที่สามแล้วส่ายตามองหาพ่อแม่ เมื่อผ่านศุลกากรและด่านตรวจคนเข้าเมืองแล้ว ข้าพเจ้ารีบออกมาเหมือนแทบจะวิ่ง แม้จะหอบข้าวของพะรุงพะรังก็ไม่สนใจใครจะมองในแง่ใด ตาส่ายหาหน้าพ่อแม่ผู้บังเกิดเกล้าที่รักทั้งสอง ข้าพเจ้าเห็นคนมากมายเดินขวักไขว่ที่สนามบินดอนเมือง ข้าพเจ้าส่ายตาจ้องดูทางซ้ายทางขวารู้สึกตาพร่าไปหมดพอดีข้าพเจ้ามองเห็นผู้บังเกิดเกล้าส่ายตามองหาข้าพเจ้าเหมือนกัน เห็นจะเป็นเพราะข้าพเจ้าหอบข้าวของพะรุงพะรัง พ่อแม่จึงจำข้าพเจ้าไม่ได้ ข้าพเจ้าดีใจตะโกนร้องเรียกไปเสียงดัง ไม่สนใจใคร หมดอายว่า พ่อจ๋า แม่จ๋า แล้วข้าพเจ้าก็โผเข้าไปกอดสะเอวท่านทั้งสองไว้แล้วก็ซบหน้าน้ำตาไหลด้วยความปีติเมื่อได้เห็นหน้า พ่อแม่อีกครั้งหนึ่งหลังจากที่ได้จากกันหลายปี พ่อแม่ก็น้ำตาไหลออกมาเช่นเดียวกัน ข้าพเจ้าพูดได้เพียงว่า "เมื่อคืนลูกนอนไม่หลับเพราะรู้ว่าวันนี้จะได้พบพ่อพบแม่" เสียงแม่ก็ตอบอย่างกระเส่าทั้งน้ำตาที่ปีติว่า "เมื่อคืนพ่อกับแม่ก็นอนไม่หลับเหมือนกัน เพราะคิดว่าวันนี้คงจะต้องมาพบลูกเช่นเดียวกัน" เรามัวดีใจที่ได้พบกันจนเพลิน แม่จึงเตือนว่า เรากลับไปบ้านกันเถิด แม่ได้แกงเขียวหวานไก่ไว้ให้ลูกแล้วตามที่ลูกได้เขียนจดหมายมาบอกว่าอยากกิน ความดีใจทำให้ข้าพเจ้าลืมทำเนียมไทยไป ข้าพเจ้ากราบที่ตักท่านทั้งสองด้วยความรักและเคารพฝังอยู่ในความกตัญญูกตเวที เพราะนึกถึงน้ำใจของท่านที่เคยคิดว่าจะยอมเสียสละได้ทุกสิ่งทุกอย่างเพื่อลูก ยังซึ้งใจข้าพเจ้าฝังลึกอย่างไม่รู้ลืม และคำพูดประโยคหนึ่งของคุณพ่อที่ทำให้ข้าพเจ้าไม่สามารถจะกลั้นน้ำตาไว้ได้ว่า "ลูกรัก ลูกได้สร้างตัวเองด้วยความสามารถของลูก โดยพ่อและแม่ไม่ต้องเดือดร้อนอะไร พ่อและแม่ปลื้มใจมาก" ข้าพเจ้าจำคืนก่อนที่จะเดินทางไปนอกได้ดี ข้าพเจ้าขอเขียนมาเป็นตัวอย่างของความ

กตัญญูที่เปลี่ยนใจข้าพเจ้าในปัจจุบันเพราะเห็นใจในความรักลูก เห็นอกของพ่อแม่มาอภินันทนาการแก่ท่านเรื่องหนึ่งที่เกิดขึ้นแก่ชีวิตข้าพเจ้ามาแล้ว

ผู้เรียบเรียงเขียนข้อความบันทึกนี้ ไม่กล้าจะสันนิษฐานว่า ท่านผู้นี้จะเป็นสุภาพบุรุษหรือสุภาพสตรี เพราะท่านผู้บันทึกใช้คำพูดกลาง ๆ ไม่ได้บอกและลงชื่อมาด้วย จะหญิงหรือชายขอท่านผู้อ่านผู้ฟังจงพิจารณาดูเอง แต่เรื่องของท่านผู้นี้ได้ก่อให้เกิดความกตัญญูกตเวทีขึ้นมา จึงเกิดเป็นศิริมงคลขึ้นแก่ตนเองเป็นตัวอย่าง ฉะนั้นผู้เขียนคิดว่าการก่อเกิดอารมณ์ขึ้นทางจิตใจเพราะได้ยิน ได้ฟัง ได้อ่าน ได้รู้ ได้เห็น สิ่งเหล่านี้ ย่อมจะมีทั้งดีและไม่ดีได้เช่นเดียวกัน หากท่านจะป้องกันไว้ก่อนโดยฝึกจิตให้เป็นผู้โกรธยาก ไม่เห็นแก่ตัว เป็นคนอารมณ์เย็น แม้เราจะได้ยินสิ่งไม่ดีแสลงหู จิตใจตั้งอยู่กลาง ๆ ก็จะได้มีเวลาใช้สติปัญญา สมองพิจารณาสิ่งใดดีสิ่งใดชั่ว และปฏิบัติในสิ่งที่ดี โดยเฉพาะคำสั่งสอนของพ่อแม่ผู้หวังดี จะเป็นตัวอย่างผู้ปฏิบัติดีอย่างน่าเคารพนับถือบูชาตลอดไป

พ่อแม่เป็นบุพการี มีพระคุณเหมือนพระเจ้าของลูก ควรแก่การเคารพบูชา บุคคลใดได้อ่านเรื่องนี้ เกิดความกตัญญูกตเวทีขึ้นมา ก็จะเริ่มต้นเป็นศิริมงคลความเจริญแก่ผู้นั้นต่อไป.

"ถ้าลูก ๆ จะทำบุญกับพระ ก็ควรพิจารณาทำบุญกับพระในบ้าน คือพ่อแม่เราเสียก่อนแล้วค่อยทำบุญกับพระนอกบ้านภายหลัง และทำตนให้อยู่ในหลักของศีล ๕ มีจิตใจพร้อมทั้งพรหมวิหารสี่ จะเป็นมงคลแก่ตัวเองตลอดไป"

เรื่องเวร

ท. เลียงพิบูลย์

เมื่อก่อน พ.ศ. ๒๕๐๑ เป็นเวลาที่ชีวิตของข้าพเจ้าต้องตกอยู่ในความทุกข์ทรมานจิตใจอย่างแสนสาหัสทนแทบไม่ไหว เกือบจะระเบิดออกมาเป็นความบ้า เพราะข้าพเจ้าเป็นผู้ถือความเป็นธรรม สิ่งใดที่เห็นว่าไม่เป็นธรรม ข้าพเจ้าไม่ยอมปฏิบัติและไม่ยอมเห็นดีด้วย การที่ข้าพเจ้าต้องตกอยู่ภายใต้บังคับบัญชาของผู้หลงอำนาจผู้หนึ่ง ที่มีจิตใจหยาบช้าเอาแต่อารมณ์ของตนเองเป็นใหญ่ เห็นแก่ตัวโดยไม่คำนึงถึงหลักธรรม แม้ใครจะเดือดร้อนก็ช่าง หวังแต่ให้ได้ประโยชน์ส่วนตัวก็แล้วกัน เป็นธรรมดาอยู่เองเมื่อไม่ลงรอยกันเช่นนี้ สายตาย่อมไม่กินกัน ข้าพเจ้าก็ถูกกลั่นแกล้งอย่างไม่เป็นธรรม นอกจากนั้นข้าพเจ้ายังได้รับคำดูหมิ่นเสียดสีจากพวกประจบสอพลอท่านองนายว่าขี้ข้าพลอย ใช้คำพูดแดกดันเยาะเย้ยถากถางจนบางครั้งข้าพเจ้าแทบจะกระอักออกมาเป็นโลหิตเพราะความโกรธแค้น แต่ข้าพเจ้าสามารถทนอยู่ได้ก็เพราะความซื่อสัตย์สุจริตปฏิบัติงานมาแต่เก่าก่อน เจ้านายชั้นสูงยังมีใจเป็นธรรมอยู่บ้าง เห็นความดีของข้าพเจ้า จึงเป็นเหมือนเกราะแก้วคอยป้องกันภัยเหล่าอธรรมไว้ได้โดยไม่สามารถสั่งให้ข้าพเจ้าพักงาน เพื่อหวังตำแหน่งให้ลูกน้องใกล้ชิดประจบสอพลอได้ ฉะนั้นจึงถูกแกล้งทุกสิ่งทุกอย่างเพื่อให้ทนอยู่ไม่ได้จนลาออกไปเอง แต่ข้าพเจ้าไม่ยอมลาออกคิดว่า ธรรมย่อมชนะอธรรม จึงถูกแกล้งจนประสาทเกือบเสียหลายครั้ง ต้องไปนอนคิดด้วยความกลัดกลุ้มใจ เพราะทั้งเจ็บทั้งแค้น รู้สึกมีอาการสมองมึนชาประสาทหลงลืมเหมือนจะครึ่งหลับครึ่งตื่น บางครั้งเกือบจะไม่รู้กาลเวลาว่าเช้าหรือเย็นกลางคืนหรือกลางวันคล้ายกับถูกผีอำ จิตใจไม่มีสติจะคิดอะไรได้ ครั้นรู้สึกตัวก็พยายามทำใจนิ่งสงบหยุดคิดฟุ้งซ่าน นึกถึงแต่พระธรรมทำจิตใจให้เป็นอิสระไม่ยอมอยู่ในอารมณ์ใด ๆ อาการร้ายเช่นนี้เป็นระยะหนึ่งไม่นานก็หายไป เมื่อถูกกดขี่กลั่นแกล้งมากเข้า เป็นเหตุให้ความแค้นถึงที่สุดขีดกลายเป็นความพยาบาทเกิดขึ้นในใจ ข้าพเจ้าหมดความอดทนความอาลัยใยดีในชีวิตต่อไปแล้วปรารถนาให้สิ้นสุดกันที คิดว่าความชั่วช้า

สามานย์เช่นนี้อย่าให้มีชีวิตอยู่ในโลกต่อไปเลย เราควรจะตายไปข้างหนึ่ง แผนสังหารก็เกิดขึ้นในสมองทันที เราจะอยู่ร่วมโลกกันไม่ได้

ข้าพเจ้าจึงเตรียมการไว้เรียบร้อย และคิดว่าจะลงมือในวันสองวันนี้ อยากจะเห็นมันเจ็บปวด อยากจะเห็นมันดิ้นตายไปต่อหน้าต่อตาเพื่อให้สมกับความแค้น ข้าพเจ้าเริ่มวางแผนการณ์ไว้อย่างแนบเนียนตั้งใจจะลงมือเอง เพราะความแค้นอย่างพยาบาทจะทำได้ทุกสิ่งทุกอย่างที่ไม่เคยทำมาก่อน เมื่อกำหนดวันโดยเรียบร้อยแล้ว ในวันนั้นรู้สึกจิตใจมันว้าเหว่ เหมือนตัวคนเดียวโดดเดี่ยวอยู่ในโลกกว้างใหญ่ ซึ่งมองไม่เห็นใครเป็นที่พึ่งจะระบายความแค้นให้ทราบได้นอกจากอัดไว้ในอกของตัวเอง ต้องซ่อนความรู้สึกที่แท้จริงไว้ในใจ ไม่ยอมให้เกิดพิรุธเป็นที่สงสัยแก่ผู้อื่น แม้แต่ภรรยาและบุตร เมื่อหวนมานึกถึงบุตรและภรรยาแล้วก็สะท้อนใจ เห็นท่วงทีบริสุทธิ์ร่าเริงอย่างไม่เดียงสา แกคงไม่ทราบว่า พ่อของแกและสามีของเธอกำลังจะเป็นฆาตกรกำลังจะเป็นผู้ร้ายฆ่าคน อีกสองวันถ้าหากเธอทราบว่าข้าพเจ้าเป็นตัวการผู้ร้ายฆ่าคนเธอจะรู้สึกอย่างไร คิดแล้วใจหายไม่สบายใจ รู้สึกเศร้าอย่างบอกไม่ถูกไม่ทราบจะระบายอย่างไร

เข้าไปนอนห้องพระกราบพระพุทธรูปและอัฐิบุพการีที่ได้ล่วงลับไป ซึ่งตั้งเรียงรายอยู่ตรงหน้า คืนนั้นเป็นคืนเดือนหงาย แต่ไม่มีความหมายอะไรสำหรับคนมีความทุกข์ความแค้นและความพยาบาทอย่างข้าพเจ้า ยิ่งนึกถึงเวลาที่จะลงมือใกล้เข้ามา ก็ยิ่งกระสับกระส่ายกระวนกระวาย เพราะไม่เคยมีฝีมือประหัตประหารมนุษย์ พยายามตั้งจิตให้สงบและนึกถึงคุณพระรัตนตรัยแล้วก็ระบายความคับแค้นในใจให้พระรับทราบ และวิญญาณบุพการีว่าข้าพเจ้าได้รับความแค้น และกำลังจะล้างแค้น ขอให้พระและวิญญาณบุพการีช่วยคุ้มครองข้าพเจ้าด้วยข้าพเจ้าไม่เคยสร้างบาปกรรมใด ๆ มาแต่ก่อน ขอให้จิตใจข้าพเจ้าเข้มแข็งด้วยเจตนาอันแรงกล้าขอให้การสังหารมนุษย์ชั่วเกิดผลตามประสงค์ แม้กระนั้นก็ยังรู้สึกว่า จิตใจยังไม่ปลอดโปร่ง เพราะพระพุทธรูปมิได้แสดงกิริยาเห็นดีเห็นชอบหรือคัดค้านประการใด

ขณะนั้นจิตหวนระลึกถึงพระภิกษุรูปหนึ่ง ที่ข้าพเจ้าเคารพนับถือมาก ข้าพเจ้าคุ้นเคยกับท่านก่อนที่จะอุปสมบท แม้ว่าท่านจะอ่อนพรรษาและอ่อนทั้งวัย แต่ข้าพเจ้าก็รู้สึกว่ายังไม่เคยมีใครถูกชะตาเท่ากับพระภิกษุรูปนี้ และข้าพเจ้าก็รู้สึกว่าท่านเองมีความกรุณารักใคร่

ข้าพเจ้าไม่น้อยกว่าที่ข้าพเจ้าเคารพนับถือท่าน เห็นจะเป็นเพราะเรามีจิตใจตรงกัน เมื่อท่านไปบวชเป็นภิกษุท่านก็มุ่งปฏิบัติทางธรรมอย่างเคร่งครัด สมกับท่านได้สละแล้วในทางโลก ข้าพเจ้าระลึกถึงพระภิกษุรูปนี้ขึ้นมาได้ ก็รู้สึกจิตใจผ่องใสขึ้นมาทันที เห็นแสงเดือนสว่างทางเข้าวัด ก็ไม่สู้ลำบากนัก และระยะทางระหว่างบ้านกับวัด แม้จะอยู่ห่างไกลสักหน่อย แต่การไปมาก็สะดวกนักได้เช่นนั้นข้าพเจ้าก็แต่งตัวออกจากบ้านทันที พอไปถึงที่วัดสำนักของพระภิกษุผู้เป็นเพื่อนก็รีบขึ้นไปบนกุฏิ ทราบจากเด็กว่าท่านกำลังสวดมนต์ในห้อง ข้าพเจ้านั่งรออยู่ข้างนอกสนทนากับเด็กไปพลาง เพื่อรอเวลาท่านสวดมนต์จบ สายตาก็มองไปรอบ ๆ บริเวณวัด เห็นหลังคาโบสถ์เหลืองอร่ามเมื่อสีทองต้องกับแสงเดือน มองเห็นสุสานที่ไว้ศพเป็นช่องเรียงเป็นแถวเห็นเมรุเผาศพถาวรทุกสิ่งทุกอย่างที่เห็นมันเป็นสิ่งที่เตือนจิตให้สำนึกถึงสังขารอันไม่เที่ยงแท้แน่นอนมองดูสุสานก็นึกถึงร่างที่นอนเรียงรายอยู่ภายในอย่างเงียบสงบ ร่างเหล่านั้นคงจะมีทั้งดีและชั่วบางท่านเคยพบสำมะเลเทเมาตามสถานที่หย่อนใจในราตรี พร้อมทั้งสุรานารี เต้นรำตามเสียงเพลงอย่างสนุกสนานในสถานที่มีแสงสีอันงดงาม ไม่เคยนึกถึงความตายมาจบชีวิตง่าย ๆ ก็นอนสงบรวมอยู่ในสถานที่นั้น บางท่านกำลังสาวสวยสดงดงาม ความรู้สูงพร้อมทั้งทรัพย์สินมหาศาล ชื่อหอมฟุ้งไปทั่วทิศ ใครเห็นก็ชมอยากรู้จัก แต่ต้องมาจบชีวิตกำลังสาวสวยด้วยความประมาท ต้องมานอนสงบท่ามกลางแสงเดือนในป่าช้า ร่างที่เคยสวยสดงดงาม บัดนี้เหลือแต่ร่างที่น่าเกลียดน่ากลัว บางท่านข้าพเจ้าเคยรู้จัก ครั้งหนึ่งเคยรุ่งเรืองด้วยอำนาจวาสนา พร้อมด้วยทรัพย์สมบัติบริบูรณ์ตึกรามบ้านช่องใหญ่โต เครื่องบำรุงความสุขทุกอย่างที่จะหาได้ด้วยเงินตาม แต่เมื่อจบชีวิตแล้วญาติก็นำมาฝากวัด ส่วนทางบ้านมุ่งหวังที่จะช่วงชิงทรัพย์สินที่ผู้ตายเหลือทิ้งไว้ บางคนก็แช่งด่าผู้ตายว่าไม่ให้ความยุติธรรมเลยนำร่างฝากไว้ที่วัด มิได้กำหนดจัดการสิ่งใดลงไป ข้าพเจ้าเคยเดินดูทั้งที่รู้จักและไม่รู้จักมากมายด้วยกันคิดแล้วก็เศร้าใจ

กำลังคิดเพลินอยู่ภิกษุผู้เพื่อนก็ออกจากห้องกุฏิ เห็นข้าพเจ้านั่งคอยอยู่ก็ทักทายปราศรัยตามควร ข้าพเจ้ากราบท่าน ท่านจัดแจงรินน้ำชาใส่ถ้วยส่งให้ แล้วท่านก็เอ่ยขึ้นว่า

"วันนี้เธอคงมีธุระสำคัญ จึงได้มาหาอาตมาในเวลาค่ำคืนนี้"

ข้าพเจ้าอึดอัดอยู่พักหนึ่ง เพราะไม่รู้จะเริ่มต้นอย่างไรถูก ทั้ง ๆ ที่ท่านเคยเป็นเพื่อนรักใคร่กันมาก่อน จิตใจข้าพเจ้าเกิดจะรวนเร เพราะเรื่องคอขาดบาดตายอย่างนี้ ไม่ควรจะรบกวนผู้ทรงศีล แต่คิดว่าไหน ๆ ก็ตั้งใจมาแล้วก็หักใจเรียนท่านไปว่า

"ผมมีธุระสำคัญที่สุดในชีวิต อยากจะแจ้งให้หลวงพี่ทราบเป็นความลับ"

ท่านนิ่งฟังไม่พูดอะไร เดินผลักบานประตูกุฏิแล้วหันมาพยักหน้ากล่าวว่า

"เข้ามาพูดข้างในนี้ดีกว่า"

"ข้าพเจ้าลุกขึ้นตามท่านเข้าไปแล้วงับบานประตูไว้ ในห้องมีพระพุทธรูป และตั้งเครื่องบูชาประดับไว้อย่างงดงาม รู้สึกหอมอบอวลไปด้วยกลิ่นธูปควันเทียน และกลิ่นผ้าเหลือง ข้าพเจ้าถือโอกาสกราบพระบูชาสามครั้ง เมื่อกราบพระพุทธรูปแล้ว ท่านก็ให้ข้าพเจ้าเริ่มเรื่องธุระกับท่าน ข้าพเจ้าก็เล่าถึงเหตุผลตั้งแต่ต้นจนสิ้นสุดทุกสิ่งทุกอย่าง ตลอดจนวางแผนการณ์ที่จะล้างแค้น เวลาที่ข้าพเจ้าเล่าท่านนั่งฟังด้วยความสงบและสนใจ จนข้าพเจ้าเล่าเรื่องจบ ท่านก็นั่งนิ่งใช้ความคิดตริตรองสักครู่หนึ่ง ท่านจึงพูดขึ้นว่า

"อาตมาเห็นใจในเรื่องของเธอมาก สมควรแล้วที่เธอจะต้องแค้น พูดตามจิตใจของผู้ที่อยู่ในทางโลก อาตมาเห็นใจเธอในเรื่องนี้ ถ้าอาตมายังไม่เข้ามาสู่ความสงบในทางธรรมยังอยู่ในทางโลกเหมือนเมื่อครั้งก่อนก็คงคิดอย่างเธอเหมือนกัน และอาจร่วมมือกับเธอด้วยคิดว่าคนชั่วชนิดนี้ ไม่ควรจะมีอยู่ในสังคมใดบ้านใดเมืองใด เพราะจะนำความเดือดร้อนมาสู่บ้านนั้นเมืองนั้น หากผู้นั้นมีวาสนามากขึ้นก็จะนำความปั่นป่วนมาสู่โลกได้ คนชนิดนี้เกิดมาเพื่อทำลาย

ข้าพเจ้าได้ยินคำพูดของท่านแล้ว รู้สึกปีติยินดีอบอุ่นขึ้นอย่างประหลาด และเพิ่มความเคารพท่านยิ่งขึ้น ที่ท่านผู้เป็นภิกษุสงฆ์ทรงศีลยังให้ความเห็นอกเห็นใจ ทำให้อุ่นใจที่ไม่ว้าเหว่อย่างที่คิด แต่แล้วท่านก็พูดต่อไปว่า

"แต่เวลานี้อาตมาเป็นสงฆ์มิบังควรจะบอกความเห็นใจสิ่งที่ผิดต่อศีลธรรม เรื่องการฆ่าฟันกันนั้นมันมิใช่กิจของสงฆ์ที่จะส่งเสริมหรือห้ามปรามในเวลานี้ สงฆ์มีหน้าที่จะชักนำไปสู่ทางดีเท่านั้น"

ท่านพูดแล้วก็หันหน้ามามองข้าพเจ้า เหมือนจะอ่านจิตใจว่าข้าพเจ้ากำลังคิดอะไรอยู่ ข้าพเจ้ากำลังปลาบปลื้มใจในคำพูดของท่าน ข้าพเจ้าก้มลงกราบท่านน้ำตาไหลซึมออกมาด้วยความดีใจ แล้วก็พูดว่า

"ขอบคุณหลวงพี่ที่ให้ความเห็นอกเห็นใจ ผมมีความอบอุ่นขึ้นอย่างประหลาด อย่างน้อยก็ก็มีหลวงพี่องค์หนึ่งที่เห็นใจ"

แต่แล้วท่านก็กล่าวเรียบ ๆ ว่า

"ที่เธอจะทำการครั้งนี้ เหมือนเอาชีวิตเข้าแลกด้วยจิตใจที่เข้มแข็ง ไม่ยอมให้สิ่งใดมาเปลี่ยนแปลงเจตนาของเธอได้"

ข้าพเจ้าตอบว่า "จริงครับหลวงพี่ ถ้าผมไม่ได้ล้างแค้น จะอยู่เป็นคนต่อไปก็ไม่มีความสุขตลอดชาติ"

ท่านอมยิ้มอย่างเห็นใจแล้วพูดว่า

"ก่อนเธอจะสร้างกรรมลงไปนั้น อาตมาใคร่แนะนำในสิ่งที่ดีและเป็นมงคลกับตัวเธอสักอย่างหนึ่ง ไม่ทราบว่าเธอจะทำตามหรือไม่ แต่ไม่เป็นที่ขัดขวางเกี่ยวข้องกับการกระทำสิ่งใดของเธอเลย"

ท่านพูดแล้วก็นิ่งฟังคำตอบของข้าพเจ้า ๆ คิดแล้วจึงตอบท่านว่า

"หลวงพี่ผู้เดียวที่ผมไว้ใจ และเป็นผู้ที่เห็นใจผม สิ่งใดที่หลวงพี่แนะนำไปในทางดีไม่ขัดต่อการกระทำผมยินดีปฏิบัติทุกสิ่งทุกอย่าง"

เมื่อท่านได้ยินข้าพเจ้าพูด ท่านก็แสดงความพอใจและเสริมว่า

"อาตมาเห็นว่าเป็นสิ่งที่ไม่เที่ยงแท้แน่นอน จึงอยากจะให้สร้างความดีเสียก่อน คือจะทำอะไรลงไป คืออยากให้เธอถือศีล ๘ อยู่ที่วัดนี้กับอาตมาสัก ๘ วัน และอยากจะให้เริ่มต้นแต่วันพรุ่งนี้เพราะเป็นวันพระขึ้น ๑๕ ค่ำแล้ว ให้ถึงวันพระแรม ๘ ค่ำ เป็นวันสิ้นสุดตามอาตมาร้องขอ ต่อจากนั้นอาตมาจะไม่ร้องขออะไรอีกเลย"

เมื่อข้าพเจ้าได้ยินเช่นนั้น ทำให้อึกอักมิได้ตอบรับทันที การที่ให้ข้าพเจ้าถือศีล ๘ วันนั้นหมายความว่าข้าพเจ้าจะยืดเวลาตามแผนการณ์ออกไปอีกหลายวัน เมื่อท่านเห็นข้าพเจ้านิ่งท่านก็พูดต่อไปว่า

การที่อาตมาแนะนำให้ถือศีลนั้น ก็เพื่อจะได้ชำระจิตใจให้สะอาดบริสุทธิ์เสียก่อนเพื่อกุศลอันนี้จะได้ช่วยเธอได้บ้าง

ข้าพเจ้าทบทวนดูแล้ว คิดว่าการถือศีลเพียง ๘ วันเท่านั้น ไม่ทำให้ข้าพเจ้าเปลี่ยน-แปลงจิตใจได้ นอกจากจะประวิงเวลาให้ช้าไปเท่านั้น การถือศีลก็เป็นความดีอย่างหนึ่งของท่านไม่เสียหายอะไร เพื่อสนองความหวังดี และเห็นอกเห็นใจท่านที่มีต่อข้าพเจ้า ก็ตกลงรับปากกับท่านว่าจะถือศีลอยู่กับท่านให้ครบ ๘ วัน ก่อนจะทำอะไรลงไป ท่านแสดงความพอใจและยินดีด้วย

รุ่งขึ้นข้าพเจ้าก็ลาพักงานทันที แล้วก็มาอยู่ที่วัดตามที่ตกลงไว้ ทำให้บุตรและภรรยาของข้าพเจ้าแปลกใจที่จู่ ๆ ก็เข้าวัดถือศีล ซึ่งก่อนหน้านี้ไม่มีวี่แววเลย การมาอยู่และถือศีลทำให้จิตใจปลอดโปร่งขึ้น จิตใจสบาย ซึ่งแรมปีที่แล้วมาข้าพเจ้าไม่เคยมีความสบายใจเช่นนี้มาก่อนเลย หลวงพี่ท่านไม่เคยพูดและเอ่ยถึงสิ่งอะไรทั้งสิ้น นอกจากพูดสอนศีลธรรมทางปฏิบัติทั่ว ๆ ไป

ต่อจากนั้นอีก ๒ วันก็ถึงวันพระ ๘ ค่ำ เป็นวันหมดกำหนดที่ข้าพเจ้าตกลงไว้ วันนั้นท่านได้กล่าวขึ้นว่า

อาตมาจะเล่าเรื่องจริงให้ฟังสักเรื่อง แม้เรื่องนี้จะเกิดนานมาแล้วก็ดี แต่เรื่องมันก็คล้ายคลึงกับเรื่องที่เธอประสบมา เรื่องมีอยู่ว่าวัดทางชนบทวัดหนึ่ง มีอาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิในทางวิปัสนากรรมฐาน ชื่อพระอาจารย์พรหม มีคนเคารพนับถือมากมาย มีลูกศิษย์ที่รักใคร่คนหนึ่งชื่อเจียม วันหนึ่งที่วัดมีงานออกร้าน มีเพลง ละครรำ และลิเก ๓ วัน ๓ คืน ซึ่งตามบ้านนอกในสมัยนั้น ก็นับว่าเป็นงานสนุกสนาน เพราะนานปีจะมีสักหน ผู้คนชาวบ้านใกล้ไกลต่างชวนกันมาเที่ยวอย่างคับคั่ง ห่างจากวัดออกไปหลายคุ้งน้ำมี หมู่บ้านหมู่หนึ่ง ชาวบ้านมีอาชีพในทางทำนา ในหมู่บ้านนี้มีชายหนุ่มอยู่คนหนึ่ง ชื่อนายพุ่ม ซึ่งพ่อแม่แม้จะทำนาก็พอมีอันจะกิน วันนั้นนายพุ่มอยากจะไปเที่ยวงานวัดที่อาจารย์พรหมอยู่ เพราะไม่เคยไปเลย และนายพุ่มแม้จะเป็นลูกชาวนาเกิดในละแวกบ้านก็ดี แต่พ่อแม่ได้ส่งมาอยู่กับลุงที่บางกอกตั้งแต่เด็ก เพิ่งจะกลับไปอยู่บ้านไม่กี่เดือน ฉะนั้นเมื่อได้ทราบข่าวว่าที่วัดอาจารย์พรหมมีงาน ทำให้ใจจดใจ-

จ่ออยากจะไปอย่างที่สุด ในชีวิตนายพุ่มไม่เคยมีเช่นนี้มาก่อนเลย เที่ยวชวนเพื่อนหนุ่ม ๆ ในละแวกบ้านก็ไม่มีใครเขาไปเป็นเพื่อน เพราะต่างก็ยังติดงานนวดข้าว ขอร้องให้นายพุ่มรอไว้ให้วันสุดท้าย จึงจะไปเป็นเพื่อนด้วย แต่นายพุ่มไม่ทันใจอยากจะไปแต่วันต้น เมื่อไม่มีใครไปเป็นเพื่อน ก็ถามหนทางที่จะไปให้แน่นอนเพื่อกันหลงทาง ธรรมดาจากหมู่บ้านไปทางเรือกว่าจะถึงวัดก็หลายชั่วโมง หากจะเดินตัดทุ่งก็ราวสองชั่วโมงก็ถึง ฉะนั้นนายพุ่มจึงเลือกเอาทางบก แม้พ่อแม่จะห้ามปรามนายพุ่มก็ไม่ยอมฟังเสียง เพราะตั้งใจอย่างเด็ดขาดไว้แล้ว นายพุ่มออกเดินทางจากบ้านมีไม้ตะพดอันเดียวเป็นเพื่อนร่วมทาง พวกเพื่อนและพ่อแม่คิดว่าคงไปติดลูกสาวชาวบ้านใกล้วัดแถบนั้นเป็นแน่

ครั้นนายพุ่มไปถึงในบริเวณวัดที่มีงาน ก็เดินเที่ยวชมงานอยู่คนเดียว ดูโน่นนิดนี่หน่อยจนมาถึงโรงละครรำเห็นชายกลุ่มหนึ่งกำลังเพลินอยู่ เนื่องจากละครกำลังเล่นบทตลกจึงมีเสียงเฮฮาอย่างครื้นเครงทั่วไป นายพุ่มจึงเร่เข้าไปดูด้วย ขณะที่กำลังยืนดูอยู่ เหลือบไปเห็นหน้าชายคนหนึ่งซึ่งยืนอยู่ใกล้ ๆ กัน นายพุ่มไม่เคยรู้จักชายคนนั้นมาก่อนเลย แต่เห็นหน้าแล้วรู้สึกไม่ถูกชะตา ให้รู้สึกชังน้ำหน้าเหมือนกับว่าเป็นศัตรูคู่อริกันมานาน ไม่ว่าชายคนนั้นจะแสดงกิริยาสนุกหรือร่าเริงอย่างไร ก็รู้สึกขัดนัยน์ตาของนายพุ่มทุก ๆ อย่าง ชายคนนั้นไม่รู้ตัวคงตั้งหน้าดูละครและหัวเราะอย่างสนุกสนาน นายพุ่มเองก็นึกแปลกใจตนเองเหมือนกันว่า ทำไมจึงเกลียดชายคนนั้นอย่างรุนแรงถึงเพียงนี้ ทั้งนี้ไม่เคยทำความเจ็บช้ำน้ำใจมาก่อนเลย

นายพุ่มยืนดูสักครู่ รู้สึกหมั่นไส้กิริยาท่าทางของชายคนนั้นจนทนไม่ไหว ลืมตัวไปวูบหนึ่งนายพุ่มจึงใช้ไม้ตะพดที่ถือมาตีหัวชายคนนั้นเต็มแรง ทำให้ชายคนนั้นซึ่งไม่รู้ตัวถลาลงไปนอนดิ้นอยู่พักหนึ่ง คนซึ่งกำลังดูละครเรื่องสนุก ๆ แตกฮือกันขึ้น ตัวละครชะงักการเล่นกลางคัน ส่วนนายพุ่มนั้นพอได้สติรู้ตัวว่าทำอะไรลงไปแล้วก็ตกใจ เห็นคนแตกตื่นตกตลึงกันอยู่ จึงถือโอกาสหนีทั้ง ๆ ที่ตัวเองก็ไม่ชำนาญทาง พวกเพื่อน ๆ ของชายคนนั้น เมื่อหายตกตลึงก็วิ่งตามหลังนายพุ่มมาทันที นายพุ่มวิ่งไปหลบอยู่ใต้ถุนกุฏิพักเดียว เห็นผู้คนล้อมเข้ามารอบด้านก็รู้ว่าตัวใกล้จะจนมุม ครั้นเห็นไม้กระดานใต้ถุนกุฏิแห่งหนึ่งมีช่องโหว่ พอตัวจะรอดขึ้นไปได้ จึงใช้มือเหนี่ยวโหนตัวขึ้นไปทันที ก่อนพวกติดตามจะแลเห็น พอทรงตัวได้

ก็เห็นพระภิกษุรูปหนึ่งยืนดูอยู่ที่ชานหน้ากุฏิ นายพุ่มนั้นรู้สึกตัวกลัวความผิดจนตัวสั่น ครั้นพบพระก็ก้มลงกราบแล้วบอกว่า

"ช่วยผมด้วยเถิดครับหลวงพ่อ เขากำลังจะตามจับผม"

พระภิกษุรูปนั้นชี้เข้าไปในห้อง นายพุ่มรีบวิ่งหลบเข้าไปในห้อง พระองค์นั้นเดินตามเข้ามาและปิดประตูห้องกุฏิ แล้วท่านจึงสั่งให้นายพุ่มนั่งลง สงบสติอารมณ์ให้ดีแล้วเล่าเรื่องให้ท่านฟัง ท่านรับรองว่าเมื่อนายพุ่มอยู่กับท่านจะปลอดภัย นายพุ่มค่อยหายกลัวจึงนั่งลงเล่าเรื่องตั้งแต่ตอนที่อยู่บ้านและมีความรู้สึกอยากมาเที่ยวในงานเหลือเกิน จึงพยายามมาเที่ยวจนได้ตลอดจนได้มาพบเห็นและเกิดเรื่องต่าง ๆ ขึ้น แล้วตัวโหนช่องโหว่หนีขึ้นมาบนกุฏิ เมื่อเล่าจบก็พอดีได้ยินเสียงผู้คนเดินอยู่นอกห้องขวักไขว่ และได้ยินเสียงพูดขึ้นว่า

"หลวงพ่อคงจำวัด"

แต่อีกเสียงหนึ่งบอกว่า

"ต้องบอกให้ท่านรู้ เพราะลูกศิษย์ของท่านถูกตีหัวเป็นการลบเหลี่ยมพวกเรา และดูถูกหลวงพ่อด้วย แล้วพวกเราก็มากมายยังจับมันไม่ได้ ปล่อยให้มันลอยนวลไปได้"

อีกเสียงหนึ่งกล่าวว่า

"มันไวยังกะปรอท เผลอเดี๋ยวเดียวหายตัวไปแล้ว พวกเราก็มัวตลึงอยู่ ไม่นึกว่าจะมีนักเลงต่างถิ่นมาเหยียบจมูก ถ้าข้าพบจะไม่ไว้ชีวิตมันแน่"

นายพุ่มได้ยินเสียงคนพูดหลายเสียง เต็มไปด้วยความโกรธแค้นก็นั่งตัวสั่นอยู่ในกุฏิกราบแล้วกราบอีกให้หลวงพ่อช่วย ท่านจึงบอกให้นั่งนิ่ง ๆ ก่อน และทำใจให้ดี ท่านจะจัดการให้เรียบร้อย หลวงพ่อจะเปิดประตูกุฏิออกไปพบลูกศิษย์ของท่านแสดงความโกรธแค้นแต่ละคนถือไม้ตะพดและอาวุธอื่น ๆ ท่าทางเอาเรื่อง ถ้าพบคนต้นเหตุอย่างน้อยก็มีหวังเนื้อตัวน่วมเป็นแน่ พวกลูกศิษย์ครั้นเห็นอาจารย์พรหมออกมาจากห้อง ต่างก็นั่งลงไหว้และรายงานเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นให้ทราบ ท่านอาจารย์นิ่งฟังโดยสงบ ไม่พูดว่ากระไร แต่หันกลับไปหยิบไพลออกมาแล้วยื่นให้ลูกศิษย์ชื่อเจียมที่ถูกตีหัวโนเท่าลูกมะกรูด พลางบอก

"เอาไปทาประเดี๋ยวก็ยุบ" นายเจียมลูกศิษย์คนโปรดเห็นชามใส่ไพลก็ตกใจ เพราะเมื่อเช้าหลวงพ่อสั่งให้ฝนไพลไว้ เมื่อเขาถามว่าฝนไปทำไม หลวงพ่อก็บอกว่าเอาไว้ให้ตัวเขาเอง

เจียมยังหัวเราะนึกว่าท่านพูดตลกเล่น เพราะไม่นึกว่าตัวเองจะเจ็บป่วยเป็นอะไรเนื่องจากเป็นคนแข็งแรง

บัดนี้ท่านได้ยื่นชามไพลมาให้ จึงรู้ว่าท่านพูดจริง ไม่ได้พูดตลกเล่นขัน ๆ ตามความเข้าใจเสียแล้ว เจียมนึกในใจว่าหลวงพ่อนี้ ทายเหตุการณ์ล่วงหน้าได้แม่นยำ เสียแต่ว่าท่านไม่บอกให้รู้ตัวจึงพูดอย่างน้อยใจว่า

"หลวงพ่อรู้ว่าผมจะถูกตี ทำไมไม่เตือนให้ผมรู้ตัวบ้าง เสียแรงเป็นลูกศิษย์ของหลวงพ่อแท้ ๆ ยังปล่อยให้คนอื่นมาทำได้"

หลวงพ่อจึงปลอบนายเจียมว่า

"เจียมเอ๋ย เจ้าอย่าน้อยใจเลย หลวงพ่อรู้ก็บอกเจ้าไม่ได้ เพราะมันเป็นการก่อเวรไม่สิ้นสุด จึงอยากจะให้พ้นเวรสิ้นกรรมกันเสียทีชาตินี้ การที่เจ้าถูกตีหัววันนี้เป็นเวรกรรมกันมาแต่ชาติก่อน เมื่อชาติก่อนเจ้าถูกเขาฆ่า มาชาตินี้ถ้าหลวงพ่อบอกเจ้าว่ามีคนจะมาทำร้าย เจ้าก็จะต้องฆ่าเขาตายเป็นการใช้เวรกันแต่ชาตินี้ เจียม เจ้าควรหัดเป็นคนมีความอดทนรู้จักเสียสละและการให้อภัย เวรย่อมระงับด้วยการไม่จองเวร แล้วเจ้าก็จะมีความสุข"

ท่านพูดจบแล้วนายเจียมยังไม่หายน้อยใจจึงกล่าวว่า

"หลวงพ่อจะให้ผมเสียสละอดทน แต่ผมถูกลอบตีหัวโดยไม่รู้ตัว ผมไม่เคยทำความเจ็บใจให้มันมาก่อนเลย แล้วหลวงพ่อจะให้ผมยอมแพ้มันง่าย ๆ หลวงพ่อเห็นคนอื่นดีกว่าผมเสียแล้วหรือครับ"

เจียมพูดด้วยกิริยาเศร้าโศกเสียใจ ท่านอาจารย์พรหมท่านประกอบด้วยความสุขุมจึงปลอบศิษย์รักของท่านว่า

"เจียมเอ๋ย เท่าที่เจ้าอยู่กับหลวงพ่อมา เคยเห็นหลวงพ่อมีอคติลำเอียงต่อศิษย์คนใดบ้าง เจ้าเคยเป็นศิษย์ที่ดี มีความกตัญญู เดี๋ยวนี้เจ้าหมดความนับถือไม่เชื่อฟังคำหลวงพ่อแล้วหรือ การใดที่ทำไปนั้นก็ด้วยความหวังดีต่อเจ้า และเพื่อเป็นการให้ระงับเวรในชาตินี้ และวันนี้หลวงพ่อต้องการให้เจ้าพ้นทุกข์ หลวงพ่อเป็นสงฆ์ไม่เคยหวังร้ายต่อใครมีแต่หวังดีทั้งสิ้น"

พอท่านพูดจบ เจียมก็รู้สึกตัวว่า ตัวเองออกจะวู่วามและทำให้อาจารย์เสียใจ จึงตรงเข้ากราบขอโทษพร้อมกับกล่าวว่า

"พระคุณหลวงพ่อ ที่กรุณาผมมาตั้งแต่น้อยคุ้มใหญ่ ผมยังไม่ได้ทดแทนคุณเลย ที่พูดไปนั้นด้วยความน้อยใจเท่านั้น บัดนี้ผมรู้สึกตัวแล้ว ผมขออภัยหลวงพ่อด้วย ผมจะเชื่อหลวงพ่อ ผมจะอดทนที่ต้องรับความเจ็บปวด ผมจะเสียสละและให้อภัยแก่คนที่ทำผมลับหลังโดยที่ผมไม่รู้จักตัว ขอให้หลวงพ่อเมตตาผมเหมือนเดิม ถ้าผมไม่มีหลวงพ่อคุ้มครองวันนี้คงจะเจ็บมากกว่านี้"

พระผู้เป็นอาจารย์เห็นศิษย์เชื่อฟังก็พอใจ พลางบอกให้ศิษย์อื่น ๆ รออยู่ข้างนอกชวนนายเจียมเข้าไปกราบพระในกุฏิ พอนายเจียมเข้าไปท่านก็ปิดประตูลงกลอน ในห้องมืดสลัวเพราะท่านได้ปิดหน้าต่างหมดทุกด้าน ท่านให้นายเจียมจุดธูปเทียนบูชาพระพุทธรูป ๓ ครั้ง แล้วกล่าวต่อหน้าพระว่า

"ข้าขอสัญญาว่า วันนี้ข้าถูกทำร้ายโดยศัตรูที่ไม่เคยรู้จักกันมาก่อนเลย ข้าจะขออโหสิกรรมให้และไม่ขอจองเวรกันต่อไปไม่ว่าชาตินี้หรือชาติไหน ๆ ขอพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ จงเป็นองค์พยานด้วย"

นายเจียมกล่าวจบก็ก้มลงกราบพระพุทธรูปอีกครั้งหนึ่ง นายพุ่มซึ่งหลบอยู่ในมุมมืดได้ยินการสนทนาระหว่างศิษย์กับอาจารย์ทราบความตลอดหมด เมื่อศิษย์และอาจารย์เข้ามาในห้อง นายพุ่มก็จับตาดูตลอดเวลาด้วยหัวใจที่สั่นระริก เมื่อเจียมกล่าวคำต่อหน้าพระเสร็จแล้วก็รู้สึกเบาใจ อาจารย์ก็พยักหน้าให้นายพุ่มออกมา นายพุ่มก็คลานออกมาจากมุมห้อง เจียมได้ยินเสียงก๊อกแก๊กก็เหลียวมาดู เห็นคนคลานออกมาก็ตกตลึง เพราะไม่เคยนึกฝันมาก่อน นายพุ่มเมื่อคลานออกมาตรงหน้า นายพุ่มก็ก้มลงกราบ พลางพูดว่า

"ขอพี่จงยกโทษให้ฉันด้วยเถิด ที่ฉันทำไปเพราะอารมณ์วูบเดียวแท้ ๆ แล้วหนีมาพบท่านอาจารย์จึงรอดชีวิตมาได้ ท่านอาจารย์บอกว่าเป็นเพราะกรรมเก่าแต่ชาติก่อนเราเคยก่อเวรจองกรรมกันมา ท่านจึงขอให้เราอโหสิกรรมเสียในชาตินี้ให้หมดเวรหมดกรรมกันเสียทีขอพี่อภัยให้ด้วย"

นายพุ่มนั้นไม่ได้กล่าวแต่เพียงคำพูดอย่างเดียว แต่สะอื้นน้ำตาไหลเนื่องจากสำนึกในความผิดของตัว เจียมครั้งแรกเห็นคนคลานจากที่มืดก็ตกตลึงอยู่แล้ว เมื่อนายพุ่มเข้ามากราบขอโทษจึงเดาเรื่องถูกหมด ครั้งแรกก็ยังนึกโกรธอยู่ เพราะตัวถูกเจ็บโดยไม่รู้เรื่องราว แต่เมื่อ

นึกว่าตัวได้สัญญากับอาจารย์ จะอโหสิกรรม และตัวเองก็ได้ประกาศต่อหน้าพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์แล้ว จิตใจก็อ่อนลง เห็นนายพุ่มร้องไห้ก็สงสารจึงปลอบนายพุ่มว่า

"นิ่งเสียเถิดน้องชาย พี่ยกโทษให้หมดแล้ว เราไม่ขอจองเวรจองกรรมกันต่อไป เราสองคนนี้เป็นหนี้พระคุณของหลวงพ่อท่านที่ท่านช่วยระงับเวร ซึ่งเนื่องมาจากชาติก่อนให้สิ้นสุดกันไป"

ท่านอาจารย์เห็นทั้งสองปรองดองกันได้เรียบร้อยก็มีความพอใจ ท่านจึงบอกให้ทั้งสองรับศีลห้าพร้อมกัน เสร็จแล้วทั้งสองก็กล่าวคำอโหสิต่อหน้าพระพุทธรูปในกุฏินั้นพร้อมกันอีกครั้งหนึ่ง นายพุ่มอ่อนกว่านายเจียมสองปี จึงถือนายเจียมเป็นพี่ ต่อจากนั้นมา ทั้งสองก็รักใคร่กันมากและสามารถตายแทนกัน จึงเป็นเรื่องที่ศัตรูกลายเป็นมิตร เรื่องนี้ชาวบ้านแถบนั้นเล่าให้ลูกหลานฟังกันตลอดมา และที่วัดนั้นต่อมาเมื่อจัดงาน ทางวัดก็ห้ามคนถือตะพดเข้าไปเที่ยวในบริเวณงานอีก ใครจะถือติดมือไปก็ต้องฝากไว้ทางประตูทางเข้าในงาน โดยทางวัดจัดให้มีคนคอยรับฝาก ให้ความสะดวกโดยทำเบอร์เลขเป็นใบรับตรงกันไว้ให้ และก็เป็นตัวอย่างของงานวัดอื่นต่อมา

เมื่อข้าพเจ้าได้ฟังเรื่องราวที่พระท่านเล่านั้น ก็มาครุ่นคิดถึงเรื่องของตัวเอง จิตใจรวนเรตัดสินใจอะไรไม่ถูก เพราะระยะที่ได้ถือศีลนั้นได้เปลี่ยนจิตใจของข้าพเจ้า ให้เบาบางจากความแค้นลงไปมาก คิดถึงเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นเมื่อข้าพเจ้าได้ล้างแค้นสมประสงค์ ข้าพเจ้าคงจะไม่มีความสุขอย่างที่หวัง เพราะมือกฎหมายก็คงจะจัดการกับข้าพเจ้า ข้าพเจ้าอาจถูกคุมขังหรืออาจถูกประหาร ผลที่ได้รับมันยิ่งร้ายเสียกว่าการทรมานใจเนื่องจากความแค้นมากมาย ถ้าข้าพเจ้าจะยึดการให้อภัย ความอดทน และการเสียสละ เหตุการณ์ต่าง ๆ คงจะคืนดีมาเอง และข้าพเจ้าก็ได้ชื่อว่าชนะใจตัวเอง บัดนี้ข้าพเจ้าได้สำนึกว่าการที่ข้าพเจ้าคิดแก้แค้นทำลายชีวิตคนเป็นทางผิด ข้าพเจ้าได้ตกลงใจเลือกเดินทางที่ถูกต้องแล้ว จิตใจข้าพเจ้าปลอดโปร่งขึ้น ความอาฆาตมาดร้ายผ่อนคลายลง ข้าพเจ้าไม่รู้สึกทรมานใจเหมือนก่อน

รุ่งเช้าวันสุดท้ายที่ข้าพเจ้าครบกำหนดถือศีลวันที่ ๘ พอดี ข้าพเจ้าไปหาพระภิกษุผู้ชี้ทางสว่างให้แก่ข้าพเจ้า แล้วนั่งสนทนาอยู่ชั่วครู่ ข้าพเจ้าบอกว่านอนไม่หลับ ข้องใจในเรื่อง

ต่าง ๆ ที่ได้ยินได้ฟัง แต่รู้สึกว่าจิตใจสบายขึ้นกว่าเดิม ท่านได้ฟังเช่นนั้นก็หัวเราะและพูดว่า

"นั่นแหละจิตเราเกิดกุศลขึ้นแล้ว การอดทน การเสียสละ และการให้อภัยนั้น ถ้าใครยึดถือได้ก็ย่อมทำให้จิตใจสงบเกิดความสุขแก่ผู้นั้น และถือว่าเป็นผู้ชนะจิตใจตนเองได้ขั้นหนึ่ง อันผู้ใดได้ก่อกรรมชั่วไว้ กรรมย่อมสนองผู้นั้นไม่ช้าก็เร็ว ฉะนั้นที่เธอคิดจะแก้แค้นด้วยชีวิตนั้น มันเป็นการก่อเวรขึ้น ไม่สมควรที่เธอจะเข้าไปเกี่ยวข้อง ให้เกิดเวรขึ้นตามสนองจองล้างกันตลอดไปไม่สิ้นสุด อาตมาจึงอยากจะห้ามตั้งแต่ตอนแรกที่เธอมาระบายความแค้นออกมาให้ทราบแล้ว แต่อาตมาคิดว่าหากห้ามเวลานั้นคงไม่สำเร็จ ถือสุภาษิตโบราณว่าน้ำเชี่ยวอย่าขวางเรือ อาตมาจึงให้ความเห็นอกเห็นใจและคล้อยตามไปก่อน ทำให้เธอคลายความตึงเครียดลงบ้าง เพราะอย่างน้อยก็ยังมีผู้เห็นอกเห็นใจ หากเวลานั้น ถ้าอาตมาห้ามปรามในขณะที่เธอกำลังโกรธแค้น ย่อมมุมานะทำสิ่งที่ไม่สมควรลงไป เพราะคนเรามีความอวดดีประจำตัวไม่มากก็น้อย ยิ่งห้ามยิ่งยุเหมือนยิ่งยุ อาตมาจึงได้ประวิงเวลาไว้เพื่อให้เธอได้ผ่อนคลายอารมณ์แค้นลง และให้เธอได้คิดภายหลัง แล้วบัดนี้การที่เธอได้ตัดสินใจยอมอโหสิกรรมนั้น อาตมามีความพอใจและตรงตามความประสงค์ของอาตมา ปล่อยให้กรรมชั่วสนองผู้สร้างเองดีกว่าจงคอยดูไป อาตมาว่าไม่ช้ากรรมนั้นคงสนองแน่"

ข้าพเจ้าได้ฟังท่านให้โอวาท จิตใจผ่องใสสดชื่นขึ้น ข้าพเจ้ากราบท่านแล้วพูดว่า "หลวงพี่รู้เรื่องนายพุ่มละเอียดมาก คิดว่าหลวงพี่คงเป็นศิษย์อาจารย์พรหมคนหนึ่ง"

ท่านยิ้มแล้วตอบว่า "มิได้ นายพุ่มเป็นปู่ทวดของอาตมา" ข้าพเจ้าจึงว่า

"กระผมรู้สึกผิดชอบแล้วครับหลวงพี่ ผมจะอดทนต่อไปและเสียสละ และจะให้อภัยแก่เขาผู้นั้น"

แล้วข้าพเจ้าก็เข้าไปกราบพระพุทธรูปขออโหสิกรรม ไม่จองเวรจองกรรมต่อไปตั้งแต่บัดนี้ และตั้งใจว่าหากถูกกลั่นแกล้งอย่างไรอีก ข้าพเจ้าจะอดทนและให้อภัยและคิดถึงทางธรรมว่าให้ทุกข์แก่ท่านทุกข์นั้นถึงตัว เมื่อคิดได้จิตใจก็สบายไม่ทุกข์ทรมานเหมือนอย่างเดิม เพียงระยะ ๘ วัน ที่ข้าพเจ้าได้เข้าวัด เปลี่ยนจิตใจของข้าพเจ้าผิดกันคนละคน

หลังจากข้าพเจ้ากลับเข้าทำงานแล้ว ทุกสิ่งเปลี่ยนแปลงไปอย่างประหลาด การกลั่นแกล้งทำลายจิตใจเกือบจะไม่มี เห็นจะเป็นเพราะข้าพเจ้าอดทนให้อภัย หน้าตาคงจะเปลี่ยนจากความเคร่งเครียดมายิ้มแย้ม จึงทำให้ทุกอย่างเข้าสู่ระดับปกติ ต่อจากนั้นไม่นานนักเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงไปอย่างนึกไม่ถึงก็เกิดขึ้น ผู้บังคับบัญชาที่เคยกลั่นแกล้งทางจิตใจจนเกือบจะทำให้ข้าพเจ้าเป็นบ้าเป็นหลังเสียผู้เสียคน จวนจะเป็นผู้ร้ายใจเหี้ยมก็หมดอำนาจวาสนาดับแสงลงทันทีท่ามกลางความรุ่งเรืองซึ่งตัวเองก็ไม่เคยนึกฝันมาก่อน พวกประจบสอพลอก็พากันตีตนออกห่าง ที่คอยติดหน้าตามหลังก็หายไปสิ้น ข้าพเจ้าก็ได้ลืมเรื่องเก่าๆ และได้อโหสิกรรมให้อภัยสิ้นแล้ว เมื่อเห็นกรรมตามสนอง ก็อดมิใจกลับนึกสงสารและก็คิดถึงคำว่า "ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว" ยังยืนยงคงอยู่ไม่อับแสง ลบล้างสิ่งที่ข้าพเจ้าเคยคิดว่า "คนสร้างกรรมชั่วแต่กลับได้ดี" บัดนี้กรรมชั่วได้ตามสนองเห็นผลทันตาแล้ว จากนั้นข้าพเจ้ารู้สึกว่าชีวิตช่างมีความหมาย โลกเต็มไปด้วยความสดชื่นน่าพิสมัย ทุกสิ่งทุกอย่างเต็มไปด้วยชีวิตจิตใจ แม้แต่ต้นไม้ดอกไม้ดอกหญ้าช่างสวยสดงดงามเหมือนจะยิ้มรับ อันคนเรายามสุขนั้นมองเห็นทุกสิ่งทุกอย่างสดชื่นเบิกบาน อันยามทุกข์มองเห็นทุกสิ่งทุกอย่างเหี่ยวแห้งมีแต่ตรมเศร้า จะแก้ไขได้ด้วยก็ที่ใจของตัวเอง แต่ผู้นั้นจะต้องมีจิตใจที่บริสุทธิ์ มีความอดทนให้อภัยและเสียสละ ดังตัวข้าพเจ้าได้ประสบมาเป็นตัวอย่าง ข้าพเจ้ายังนึกถึงพระคุณของพระภิกษุผู้จูงข้าพเจ้าออกจากที่มืดมาสู่แสงสว่างที่สดชื่น ซึ่งเป็นชีวิตใหม่ ที่ได้ปรับปรุงจิตใจสดใสบริสุทธิ์ มองดูโลกได้ทุกแง่ ข้าพเจ้าจะขอจดจำพระคุณอันนี้จนกว่าชีวิตจะหาไม่

หมายเหตุ : คำว่า "ข้าพเจ้า" นั้น เป็นผู้ที่ได้รับประสบการณ์ ซึ่งไม่ประสงค์จะออกนาม ข้าพเจ้าผู้เขียนเป็นผู้เรียบเรียง หากผู้ใดไม่เชื่อในกรรมดีกรรมชั่วก็ขอให้คิดว่าเป็นเรื่องอ่านเล่นเพราะเรื่องกรรมดีกรรมชั่วนั้นเป็นเรื่องเข้าใจกันยาก นอกจากประสบกับตัวเท่านั้น.

กรรมที่มองไม่เห็น

ท. เลียงพิบูลย์

เหตุการณ์เกิดขึ้นกับบุคคลที่ได้รับเคราะห์กรรมนั้น ส่วนมากก็มักจะโทษโชคชะตา หรือที่ไม่เชื่อโชคชะตาก็มักจะพูดว่าเหตุบังเอิญ หรือไม่ก็โทษเพราะพรหมลิขิต แต่ไม่ค่อยจะมีใครโทษตัวเองที่สร้างกรรมไว้ ส่วนมากโยนให้เป็นบาปกับเคราะห์เพื่อให้พ้นตัว แล้วเหตุการณ์เหล่านั้นผ่านไปในความรู้สึกง่าย ๆ ไม่มีผู้ใดที่จะหาต้นเหตุที่จะเกิดผลเคราะห์กรรม หากมนุษย์เชื่อกรรมแล้วค้นคว้าหาสาเหตุ ต้นเรื่อง "กรรม" ก็คงจะเห็นได้ว่าผลนั้นย่อมเกิดจากต้นเหตุ จะเปรียบเทียบก็ไม่ผิดอะไรกับเราปลูกข้าว ผลก็ออกมาเป็นเมล็ด จะเป็นพืชอื่นไปไม่ได้ นอกจากอดีตจะมีกรรมชั่วติดตามมาสนอง ซึ่งข้าพเจ้าได้พยายามรวบรวมเรื่องที่เกิดขึ้นมา แล้วจะให้เห็นว่า "กฎแห่งกรรม" นี้ ถ้าได้พิจารณาหาเหตุผลด้วยจิตใจเที่ยงธรรมค้นคว้าให้ถึงแก่นแล้วก็จะเห็นได้อย่างชัดเจน เป็นกฎของสากลทั่วไปมิได้ยกเว้นชาติใดภาษาใด หรือศาสนาใดในโลก ซึ่งสัตว์โลกและมนุษย์เกิดมาก็ต้องตกอยู่ภายใต้ "กฎแห่งกรรม" ด้วยกันทุกรูปทุกนาม บางทีเหตุการณ์ตัวอย่างที่เกิดขึ้นผ่านไปแล้ว อาจจะช่วยชี้ให้เห็นความกระจ่างแจ้งขึ้นบ้าง เช่น

วันหนึ่งข้าพเจ้าได้ไปหาคุณพี่ที่ฝั่งธนฯ เมื่อได้นั่งสนทนากันพอสมควรแล้ว คุณพี่ก็เล่าเรื่องซึ่งได้รับฟังมาจากโรงพยาบาลทหารเรือว่า มีนายทหารเรือไทยผู้หนึ่งได้เดินทางไปต่างประเทศ และเป็นผู้ที่ได้เห็นมาด้วยตนเองเล่าให้ฟังว่า กัปตันเรือเดินทะเลคนหนึ่งเป็นฝรั่ง เมื่อนำเรือเข้าจอดเทียบท่าแล้ว ได้มีแมวเจ้ากรรมตัวหนึ่งเข้าไปอยู่ในห้องกัปตัน และบังเอิญกัปตันผู้นั้นเป็นคนเกลียดแมวอย่างเข้ากระดูกดำ แทนที่กัปตันจะไล่แมวออกมาให้พ้นจากห้องแล้วคิดว่าเหตุการณ์อะไรก็จะไม่เกิดขึ้น แต่กัปตันผู้นี้แกมีความโกรธความพยาบาทแมว คล้ายจะเป็นศัตรูคู่จองเวรกันมาก่อน กลับปิดประตูขังไว้ไม่ยอมให้ออกจากห้อง หลังจากนั้นก็ใช้ท่อนไม้ไล่ตี แมวเคราะห์ร้ายตัวนั้นก็วิ่งหนีวนเวียนอยู่ในห้องหาทางออกไม่ได้ เมื่อถูกตีอย่างเจ็บปวด ก็ยิ่งร้องวนเวียนวิ่งหนีอยู่ภายในห้องอย่างหัวซุกหัวซุนด้วยความกลัวจนสุดขีด

เป็นธรรมดาของสัตวโลกไม่ว่าจะเป็นสัตว์เล็กหรือสัตว์ใหญ่ตลอดทั้งมนุษย์ เห็นจะมีความรู้สึกตรงกันก็คือกลัวความตาย กลัวความเจ็บปวดด้วยกันทุกรูปทุกนาม แมวตัวนั้นก็เช่นเดียวกันหนีอย่างสุดชีวิต ทั้งร้องก้องคล้ายจะร้องขอชีวิตเพราะความเจ็บปวดที่ถูกตีหนัก มันเป็นเรื่องสลดใจกับผู้ได้พบเห็นเหตุการณ์ครั้งนั้น พวกลูกเรือกุลีและกะลาสีและพวกต้นเรือ ซึ่งต่างก็รู้ดีว่าไม่มีใครสามารถจะยับยั้งห้ามปรามกัปตันผู้นั้นได้ นอกจากกัปตันจะเป็นผู้มีอำนาจสิทธิ์ขาดในเรือแล้ว ยังเป็นคนมีใจคอดุร้าย ทำให้นายทหารเรือไทยผู้นั้นต้องทำจิตใจให้เป็นอุเบกขา เพราะสิ่งใดที่ไม่สามารถจะช่วยได้ก็ต้องทำจิตใจให้ปกติไม่ยินดียินร้าย ทำให้อยู่กลาง เพราะพวกลูกเรือกะลาสีเหล่านั้นรู้ดีว่าหากใครจะไปตบประตูขัดขวางก็เท่ากับไปยุให้กัปตันเพิ่มความบ้าโกรธมากขึ้น นึกถึงคำโบราณของคนไทยเราว่า ใครฆ่าแมวก็บาปหนักเท่ากับฆ่าเณรผู้มีศีล แต่แล้วเสียงโครมครามและเสียงแมววิ่งร้อง และวิ่งไล่ในห้องกัปตันก็เงียบลง ต่อมาประตูห้องกัปตันก็เปิดออก กัปตันเดินออกมาเหงื่อโทรมกาย หน้าตายังมีริ้วรอยความดุร้าย ในมือจับหางแมวหิ้วตัวหัวห้อยออกมา ปรากฏว่าแมวตัวนั้นเลือดไหลออกทางปากทางจมูกตายอย่างสนิทไม่ดิ้นรนได้อีก แต่แล้วกัปตันหิ้วเดินมาทางกราบเรือเหวี่ยงศพแมวตัวนั้นโยนลงน้ำท่ามกลางสายตาผู้พบเห็นอย่างติเตียน ต่างก็มีความรู้สึกสะอิดสะเอียนการกระทำของกัปตันในครั้งนั้น

เหตุการณ์มิได้หยุดเพียงนี้ เพราะหลังจากกัปตันได้ตีแมวตาย ในวันรุ่งขึ้นตัวกัปตันก็หายไปไม่มีใครทราบว่าไปไหน เหตุการณ์ก็โกลาหล เพราะรองกัปตันก็ต้องทำงานแทนไปก่อน แต่แล้วต่อมาศพของกัปตันก็ลอยอืดขึ้นมาในบริเวณที่จอดเรือ นี่ก็เป็นเรื่องลึกลับอัศจรรย์ ตามสันนิษฐานว่ากัปตันตกน้ำตายอย่างธรรมดาเพราะดื่มเหล้าเมาจัด ทางการได้สอบสวนร่างกายไม่พบร่องรอยบอบช้ำพอจะยกขึ้นมาพิสูจน์หาสาเหตุข้อสงสัยว่าถูกฆาตกรรม

นี่ถ้าถือตามหลักกรรมก็พอบอกได้ กรรมที่ได้รับผลทันตาเห็น หากมีผู้ที่ไม่รู้เรื่องกรรมก็บอกว่ากัปตันกินเหล้าเมาตกน้ำตายโดยบังเอิญ นี่เป็นธรรมดาเรื่องหนึ่งที่นายทหารเรือผู้เห็นเหตุการณ์ท่านได้นำมาเล่าเป็นเรื่องที่น่าคิด

เมื่อฟังเรื่องราวกัปตันฝรั่งตกน้ำตาย กรรมสนองที่ได้ฆ่าแมว เพราะความอาฆาตพยาบาททำให้ข้าพเจ้านึกถึงครั้งข้าพเจ้าได้ไปหาเพื่อนผู้คุ้นเคยกันมานาน และเป็นทันตแพทย์

เนื่องจากสุขภาพของหมอไม่ค่อยจะปกตินัก ข้าพเจ้าจึงไปถามข่าวเยี่ยมเยียนในฐานะผู้ที่รักใคร่คุ้นเคยกันมานาน

ก่อนที่จะเข้าบ้านหมอ ข้าพเจ้าก็เห็นพระภิกษุรูปหนึ่งกำลังเดินสวนออกจากบ้าน พระรูปนั้นมีลูกศิษย์จูงนำเดินหน้า ทำให้นึกว่าพระภิกษุรูปนั้นคงตาพิการหรือบอด คิดสงสัยตาท่านบอด ทำไมถึงบวชได้ เมื่อได้เข้าไปในบ้านหมอผู้คุ้นเคยแล้ว เราจึงทักทายปราศรัยกันพอสมควร ข้าพเจ้าจึงเอ่ยถามหมอว่า

"นี่หมอ ผมเห็นพระองค์ที่ออกไปจากบ้านหมอเมื่อครู่นี้สวนทางก่อนหน้าผมจะเข้ามานั้น ท่านตาบอดใช่ไหม จึงมีลูกศิษย์จูง" หมอยิ้มแล้วพูดว่า "ใช่ ท่านเป็นมหา ๓ ประโยค ตาท่านบอดภายหลังเมื่อท่านบวชหลายปี" ข้าพเจ้าสงสัยจึงถามต่อไป

"ทำไมไม่หาหมอแผนปัจจุบันมารักษา ผมคิดว่าสามารถจะรักษาให้หายได้" หมอหัวเราะแล้วพูดว่า "รักษาแล้วไม่หาย ท่านได้เล่าให้ผมฟังเรื่องในอดีตที่ท่านได้ทำกรรมไว้ และท่านได้รู้ตัวว่ากรรมตามสนอง ในชาตินี้ท่านก็ต้องใช้กรรมที่ท่านได้ทำไว้จนกว่าจะหมดหนี้" ข้าพเจ้าฟังแล้วก็เกิดความสนใจ จึงขอร้องให้หมอช่วยเล่าเรื่องอดีตของท่านให้ข้าพเจ้าฟัง หมอก็ได้กรุณาเล่าให้มีใจความว่า

"เมื่อครั้งท่านมหาสมัยยังไม่บวช และอยู่ในวัยรุ่น บ้านของท่านอยู่ติดกับคลอง มีกระไดท่าน้ำ เวลานั้นชาวบ้านส่วนมากไม่ชอบใส่รองเท้า ถนนยังไม่ดี หน้าฝนจะเป็นโคลน เมื่อไปไหนมาไหนกลับมาถึงบ้าน ก็จะต้องไปที่กระไดท่าน้ำเพื่อล้างเท้าให้สะอาดก่อนจะขึ้นบ้านขึ้นเรือน

วันหนึ่งท่านได้กลับมาจากเที่ยวก็ไปที่ท่าน้ำลงไปล้างเท้า เป็นเวลาที่มีปลาแขยงชุกชุม เมื่อมีคนลงมาล้างเท้า พวกปลาก็พากันมาตอด ท่านมีความโกรธมากตามอารมณ์ร้อนแรงของคนวัยหนุ่มขาดสติ มีความประมาท คิดแต่จะแก้เผ็ดที่เจ้าพวกปลาแขยงมาตอดเท้า นึกพยาบาทคิดจะต้องทำให้หายแค้น จึงรีบขึ้นบนเรือนคว้าได้สวิงรีบลงมาเพราะอารมณ์โกรธ ลงไปที่ตีนท่าทำเป็นล้างเท้ากระทุ่มน้ำพอเป็นพิธี พวกฝูงปลาแขยงต่างก็ว่ายเข้ามาตอดเท้า ทันใดนั้นท่านก็เอาสวิงช้อนปลาขึ้นมาได้ ๖–๗ ตัว คิดว่าจะทุบตีให้มันตายก็ง่ายเกินไป ยังไม่สมกับอารมณ์

แค้น และความโกรธ จะต้องทรมานให้สาสมจึงจะสมแค้น จึงรีบวิ่งขึ้นเรือนหาได้เข็ม รีบจัดแจงลงมาที่ท่าน้ำ แล้วก็เอาเข็มแทงลูกนัยน์ตาทั้งสองข้างทุกตัวแล้วก็ปล่อยลงน้ำไป เมื่อทำแก่ปลาเหล่านั้นได้ก็คลายความโกรธลงบ้าง ในใจนึกสมน้ำหน้าที่มันมาตอดเท้า

ครั้งหลายปีต่อมาเมื่ออายุครบบวช ก็เข้าอุปสมบทเป็นพระภิกษุสงฆ์ในพระพุทธศาสนาได้ศึกษาเล่าเรียนในทางธรรม สอบได้เป็นมหาเปรียญ ๓ ประโยค ท่านก็เริ่มเจ็บตาข้างหนึ่งแม้จะรักษาอย่างไรก็ไม่หาย ทั้งเจ็บทั้งปวดแสนสาหัสแทบจะทนไม่ไหว เมื่อให้แพทย์แผนปัจจุบันตรวจก็บอกว่าต้องผ่า มิฉะนั้นก็ไม่มีโอกาสหาย ที่สุดหมอก็ได้ผ่าตาแต่ก็ไม่สามารถจะรักษาได้ ที่สุดตาก็บอดลง ท่านก็นึกรู้ได้ทันทีนั้นว่า กรรมที่ท่านได้มีจิตอาฆาตพยาบาทกับปลาแขยงในสมัยวัยรุ่นนั้น บัดนี้กรรมได้ติดตามมาทันแล้ว ต่อมาไม่นานตาที่ยังใช้ได้ดีข้างหนึ่งก็เกิดปวดขึ้นมา รู้สึกว่าความเจ็บปวดมากมายแทบจะปะทุออกมา ต้องไปหาแพทย์ แพทย์ก็ลงความเห็นว่าไม่มีทางอื่นจะต้องผ่าอีก เมื่อไม่มีทางอื่นเลือกท่านก็ยอมเสี่ยงอีกครั้งหนึ่ง ที่สุดตาของท่านก็บอดสนิททั้งสองข้าง ท่านจึงนึกว่าโรคกรรมเวรนี้หมอเก่งเพียงไรก็ไม่สามารถจะรักษาหายได้

นี่ก็ชี้ให้เห็นว่ากรรมใดที่พวกเราก่อขึ้นด้วยอำนาจจิตคิดพยาบาทอาฆาต ย่อมก่อให้เกิดผลขึ้นมาได้ เมื่อข้าพเจ้าได้ฟังหมอเล่าแล้วรู้สึกเศร้าใจที่มนุษย์อีกจำนวนไม่น้อยที่ไม่เชื่อกรรม ฉะนั้นโลกในยุคปัจจุบันนี้จึงมีการฆ่าฟันเอาชีวิตกันง่าย เพราะไม่เกรงกรรม ไม่เกรงเวรเกรงบาป จิตใจจึงเหี้ยมโหดชั่วร้าย หากมีผู้เชื่อกรรมเชื่อบุญเชื่อบาปแล้ว โลกที่เราอยู่ทุกวันนี้ก็จะเกิดความสงบขึ้นอีกมาก

เมื่อข้าพเจ้าได้ฟังหมอเล่ามาแล้ว ก็เกิดความสนใจมาก จึงบอกว่า "หมอจะกรุณาช่วยติดต่อขออนุญาตท่านมหาเพื่อให้ผมได้เขียนเรื่องนี้ขึ้นได้ไหม" หมอยิ้มแล้วบอกว่า "ผมยินดีที่จะติดต่อขออนุญาตให้ คิดว่าท่านคงไม่ขัดข้อง เพราะท่านเองก็รู้ตัวแล้วว่า ท่านกำลังรับใช้กรรม และก็ไม่อยากให้ผู้อื่นได้สร้างกรรมเช่นนี้ต่อไป" หมอพูดแล้วก็หัวเราะอย่างอารมณ์ดี แม้หมอจะมีสุขภาพในปัจจุบันไม่ค่อยสมบูรณ์นัก แต่กำลังใจของหมอยังดี แล้วหมอก็พูดต่อไปว่า

"เมื่อก่อนผมก็ไม่เชื่อเวรกรรม ผมเคยล่าสัตว์ทำบาปมามาก แต่บัดนี้ผมเชื่อแล้วไม่มีอะไรสงสัยอีก ผมเองก็เจ็บป่วย ออด ๆ แอด ๆ ไม่รู้จักหาย ไม่มีความสุขความสบาย นึกเบื่อชีวิต เงินทองทรัพย์สินก็ไม่ช่วยอะไรได้มากนัก เช่นท่านมหาเป็นตัวอย่าง เวลานี้ผมคิดได้ว่า เราเกิดมาในร่มโพธิ์ของพระพุทธศาสนา เป็นศาสนาที่ประเสริฐที่สุดในโลก แต่เราก็ยังไม่รู้จักศาสนาดี เมื่อคิดแล้วก็นึกละอายในใจว่า เรานี้ไม่น่าจะเสียชาติเกิดเลย ใช้ชีวิตเวลาวัยหนุ่มให้หมดในการสร้างบาป เมื่อบั้นปลายรู้ตัวก็ควรจะทำอะไรในทางบุญกุศล ให้สมกับได้เกิดมาในพระพุทธศาสนาบ้าง

ฉะนั้นบั้นปลายในชีวิตของผม ถ้ายังสามารถทำอะไรได้ก็อยากจะทำอะไรให้เกิดประโยชน์เป็นแก่นสาร เมื่อเรายังมีลมหายใจ ยามมีชีวิต จะได้ทันตาเห็น เพราะผมมองเห็นแล้ว เมื่อเจ็บไข้ได้ป่วย บางครั้งก็ทำให้คิดว่าทรัพย์สินเงินทองเมื่อเราไม่ใช้ให้เกิดประโยชน์ยามมีชีวิตอยู่เมื่อเราจะตายทรัพย์สินก็ไม่สามารถจะถ่ายชีวิตเราได้ แล้วเราหาทรัพย์สินตั้งแต่หนุ่มจนแก่เพื่อประโยชน์อะไร ตัวอย่างความไม่เที่ยงตามพระท่านว่าที่เราพอจะเห็นได้ มีมากมายเป็นเด่นที่รู้ทั่วไปของโลกในยุคนี้ก็เห็นจะมี นายโรเบิร์ต เอฟ. เคนเนดี้ ผู้สมัครรับเลือกตั้งจะเป็นประธานาธิบดีของสหรัฐอเมริกาคนต่อไปสมัยหน้า ซึ่งกำลังอยู่ในท่ามกลางของประชาชน เสียงโห่ร้องแสดงความยินดีที่ชนะได้คะแนนเสียงข้างมากจากประชาชนที่นิยมตัวเขาแม้ตัวเองก็กำลังมีความตื่นเต้นดีใจ เพราะมองเห็นตำแหน่งประธานาธิบดีของสหรัฐกำลังรอเวลาคอยอยู่ข้างหน้า แต่ทางพระท่านบอกว่า ในโลกนี้ไม่มีอะไรเที่ยงแท้แน่นอน ที่ไหนมีสุขที่นั้นมีทุกข์ ท่ามกลางประชาชนโห่ร้องกึกก้องไปทั้งเมืองเพื่อแสดงความยินดีและรับขวัญนายโรเบิร์ต เอฟ. เคนเนดี้ อย่างลิงโลดทั่วท้องถนน ทันใดนั้นเสียงปืนก็ดังขึ้นข้างตัวนายโรเบิร์ต เอฟ. เคนเนดี้ หลายนัดทำให้ผู้ชนะเลือกตั้งซึ่งกำลังตื่นเต้นดีใจก็ดับวูบลงอย่างไม่รู้ตัว ท่ามกลางผู้คนแสดงความโลดเต้นโห่ร้องก็เงียบลงทันที เพราะตกตะลึงพรึงเพริดสิ่งที่ทั่วทั้งโลกไม่มีใครเคยนึกฝันว่า จะเกิดเหตุร้ายแรงขึ้น แต่ก็เกิดขึ้นแล้ว ไม่ใช่ความฝันเป็นความจริง เสียงร้องไห้กึกก้องแผ่นดินแทบจะถล่มทลายลงของพวกสนับสนุนโห่ร้องรับขวัญ ความหวังว่านายโรเบิร์ต เอฟ. เคนเนดี้ จะได้เป็นประธานาธิบดีคนใหม่อายุน้อย สำหรับตำแหน่งอันสูงส่ง

ของสหรัฐอเมริกาในอนาคตก็ดับลง เหมือนแสงสว่างอันมีรัศมีแก่กล้าแสงสุกใสไม่มีแสงใดมาเทียบเท่า ก็ดับมืดลงทันทีทางพระพุทธศาสนาก็ชี้ให้เห็นแล้วว่า ทุกสิ่งเป็นของไม่เที่ยง อย่ามัวทะนงหลงตัวว่ายังหนุ่มสาวยังแข็งแรงไม่ตายง่าย ชีวิตกับความตายไม่แน่นอน ไม่มีใครรู้ล่วงหน้า สิ่งที่แน่ก็คือทุกคนต้องผจญทุกข์ แม้นายเคนเนดี้เป็นคนหนุ่ม มีเกียรติสูงที่จะมีอนาคตอีกไกล แต่ก็ตายอย่างไม่ทันรู้ตัว จะมีเงินมากมายหลายสิบล้าน แต่เงินเหล่านั้นก็ไม่สามารถจะช่วยแลกซื้อชีวิตของนายโรเบิร์ต เอฟ. เคนเนดี้ คืนมาได้ เมื่อพิจารณาดูแล้วก็คงจะเป็นกรรมในอดีตเห็นชัดแจ้งตามหลักธรรม ทำให้ผมเกิดความรู้สึกตัวคิดได้ เวลานี้ผมจัดการเลี้ยงพระ ทำบุญ ทำทาน ถวายอาหารคาวหวานให้ท่านมาฉันที่บ้านทุกวันอาทิตย์ เอาเงินทองทรัพย์สินมาแลกเป็นบุญกุศลเพื่อจะได้บารมี มีทานติดตามวิญญาณเมื่อสังขารดับสูญไปแล้ว แต่วิญญาณเป็นอมตะไม่สูญสิ้น และผมก็มีโอกาสได้สนทนากับพระท่านทำให้จิตใจผมสบายขึ้น และคิดจะทำประโยชน์อะไรให้แก่ส่วนรวมต่อไป

เมื่อได้ทราบว่า เวลานี้หมอได้เริ่มก่อการสร้างกุศล ทำให้ข้าพเจ้าพลอยปลื้มปีติ เพราะหมอเป็นผู้มั่งคั่งผู้หนึ่ง สามารถจะทำประโยชน์สร้างกุศลในทางศาสนาได้มาก จึงบอกว่า "ผมขอแสดงความยินดีด้วยที่หมอได้เกิดความรู้สึกในทางดีในบั้นปลายของชีวิต ขออนุโมทนาด้วยความจริงใจ ขอให้ช่วยกันสร้างประโยชน์ในเมื่อเรายังมีชีวิตอยู่ และได้เห็นผลงานของเราเพื่อจะได้เป็นกรรมดี เกิดกุศลบารมีติดตามไปสู่ที่สุดคติในชาติต่อไป เพราะเรายังไม่มีโอกาสบรรลุนิพพาน ยังต้องวนเวียนว่ายตายเกิดอย่างไม่รู้สิ้นสุด ผู้ไม่ประมาทย่อมคิดได้"

อโหสิกรรม

ท. เลียงพิบูลย์

คืนหนึ่งในเดือนมิถุนายน ๒๕๑๑ ข้าพเจ้ากำลังนั่งทำงานอยู่ในห้องหนังสือ ในยามเงียบสงัดปราศจากเสียงรบกวนทำให้อารมณ์สงบ เด็กเข้ามาบอกว่า มีผู้ต้องการพูดด้วยทางโทรศัพท์ ข้าพเจ้าก็ต้องรีบวางงานออกจากห้องไปรับโทรศัพท์ กล่าวขอโทษที่มารับโทรศัพท์ช้าไป เพราะห้องที่ทำงานกับโทรศัพท์อยู่คนละแห่ง เมื่อท่านผู้นั้นได้ทราบว่าข้าพเจ้าเป็นผู้พูดก็แสดงความดีใจและกล่าวคำขอโทษที่รบกวนในยามค่ำคืนดึกดื่นเช่นนี้ บอกชื่อและที่อยู่ให้ทราบแล้วท่านก็เริ่มระบายอารมณ์ที่ขุ่นมัวออกมาทั้งโกรธแค้นเจ็บใจที่อัดไว้แล่นออกมาในเสียงทางโทรศัพท์ ข้าพเจ้าก็นิ่งฟังด้วยจิตสงบให้ความสนใจและเห็นใจ เราพูดกันคนละฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาซึ่งเราไม่เห็นตัว ทำให้นึกเดากิริยาท่าทางของผู้พูดออกมาเสียงขุ่น ๆ ตอนหนึ่งว่า "คุณเขียนแต่เรื่องพบคนดี ทำไมไม่เขียนเรื่องพบคนชั่วบ้าง คุณเป็นคนโชคดีพบแต่คนดี แต่ผมโชคร้าย หนีไม่พ้นคนชั่ว มันน่าเจ็บใจเหลือเกิน มนุษย์สมัยนี้บางคนมีร่างกายเป็นมนุษย์แต่จิตใจมันโสมมยิ่งกว่าสัตว์ที่น่ารังเกียจ เพราะหาความแน่นอนไม่ได้ มีแต่ความสับปรับ แม้แต่ภายนอกมันจะแสดงตัวเป็นสุภาพบุรุษกิริยาอ่อนน้อม และนั่งรถยนต์ราคาแพง แต่มันก็แฝงความชั่วไว้ภายใน ห่อหุ้มฉาบหน้าแสดงท่าเป็นสุภาพบุรุษไว้ภายนอก ผมได้พบมนุษย์ชนิดนี้มาแล้ว" แต่แล้วข้าพเจ้าก็ได้ยินเสียงดังกว่าปกติคล้ายอารมณ์เสียว่า "นี่คุณฟังอยู่หรือเปล่า" ข้าพเจ้าสะดุ้งแล้วรีบตอบ "ผมกำลังฟังอยู่ด้วยความสนใจทุกคำทุกประโยค โปรดพูดต่อไปเถิดครับ ผมคอยฟังอยู่แล้ว" เสียงหัวเราะในทางโทรศัพท์ว่า "ขอบคุณที่ได้สนใจฟังอย่างสงบ เผลอไปคิดว่าคุณไม่ได้ฟังขอโทษด้วย นึกว่าปล่อยให้ผมพูดอยู่คนเดียว เหตุที่ผมต้องโทรศัพท์มารบกวนในยามค่ำคืนนี้ก็เพราะเหตุที่คุณเป็นผู้เขียนเรื่อง "พบคนดี" ในชุดกฎแห่งกรรม เมื่อได้อ่านแล้วทำให้จิตใจสบายซาบซึ้งถึงคุณธรรมสูงของท่านที่ประกอบกรรมทำดี เป็นผู้เสียสละมิได้เห็นแก่ตัว แม้จะเป็นคนในประเทศหรือนอกประเทศ รู้สึกมีชีวิตที่ราบรื่น โลกนี้

น่าอยู่มีแต่ความสดชื่นสวยงาม อบอวลไปด้วยกลิ่นของคุณธรรมสูง ชื่อเสียงบริสุทธิ์เหมือนดอกไม้ที่สวยสดงดงามและกลิ่นหอม เป็นที่เคารพนับถือของคนที่รู้จักทั่วไป ผู้ใดประสบการณ์เข้าไปอยู่ในหมู่คนดีมีศีลธรรม ก็นับว่าเป็นผู้ที่โชคดีที่สุดในโลก มีความอบอุ่นด้วยคุณธรรม" ผู้พูดหยุดระยะหนึ่งแล้วพูดต่อไปว่า

"ผมอยากทราบว่า ถ้าคุณพบคนชั่วที่แฝงอยู่ในร่างมนุษย์ คุณจะทำอย่างไร จะหาทางสั่งสอนมันด้วยเลือดให้สมกับความชั่วของมันไหม คุณจะเขียนเรื่องพบคนชั่วไหม" ได้ฟังผู้พูดระบายความรู้สึกออกมาตามอารมณ์แล้ว ข้าพเจ้าก็หัวเราะพูดปลอบใจว่า

"คนเราเกิดมาเป็นมนุษย์อยู่ในโลก หนีไม่พ้นที่จะต้องพบทั้งคนดีและคนชั่ว ผิดแต่ว่าเมื่อเราจะชักจูงให้การเห็นผิดเป็นชอบ กลับมาเป็นผู้ที่เกิดมีศีลธรรม เห็นว่าตนหลงมัวเมากลับจิตใจได้หรือไม่ ถ้าไม่สามารถช่วยให้กลับตัวได้ เพราะสันดานชั่วติดแน่น เราก็แผ่ความสงสารให้มาก แล้วก็ทำจิตใจให้อยู่ในอุเบกขา เพราะรู้ว่าเขาจะต้องรับเคราะห์กรรมที่เขาก่อขึ้น ตามสนองอย่างแน่นอนไม่ช้าก็เร็วมีตัวอย่างมากมายที่ผู้ก่อกรรมชั่วขึ้นเอง เป็นต้นเหตุให้เคราะห์กรรมติดตามให้ผลภายหลัง ผมจึงไม่สมัครใจจะเขียนเรื่อง "พบคนชั่ว" เพราะยุคนี้มีผู้ทำชั่วกันมาก สำหรับผู้สร้างกรรมดีนั้นหาได้น้อยมากเหมือนเพชรเป็นสิ่งที่หายาก จึงมีค่าสูงสำหรับศึกษาเป็นตัวอย่างที่ดี เพราะฉะนั้น ผมจึงต้องส่งเสริมคนสร้างกรรมดี เพราะจะทำให้ผู้เขียนและผู้อ่านผู้ฟังมีจิตใจเบิกบานอิ่มเอิบสดชื่น ส่วนเรื่องคนชั่วนั้นอยู่ที่ไหนก็ทำให้คนดีเดือดร้อน และชื่อเสียงเหม็นที่นั้น เป็นที่รังเกียจของคนดีทั่วไป เมื่อฟังแล้วก็มีแต่เศร้า จิตใจหดหู่ มีแต่เรื่องฆ่า เรื่องปล้น เรื่องยิง เรื่องฟันกันตาย เรื่องหักหลังล้างแค้น ทำลายพระพุทธรูป เห็นจะไม่มียุคใดสมัยใด ที่มนุษย์ชั่ว จิตเหี้ยมโหดใจทมิฬ ตัดเศียรพระพุทธรูป มีข่าวประจำทำลายจิตใจชาวพุทธส่วนรวมทั้งประเทศ พากันสลดใจเศร้าหมอง กรรมหนักก็จะติดตามสนองมนุษย์ชั่วชาติในบั้นปลายของชีวิต

ทุกวันนี้มนุษย์ได้ประพฤติตนผิดศีล ๕ ข้อ ของพระพุทธศาสนา จึงเกิดฆ่าฟันทำลายชีวิตเพื่อล้างแค้นในการผิดลูกผิดเมีย เป็นข่าวที่น่าเศร้าสลดใจ เพราะฉะนั้น ผมจึงไม่อยากเขียนเพราะเป็นดาบสองคม แทนที่จะเป็นตัวอย่าง กลับเอาแบบอย่างความชั่วไปใช้กันง่ายขึ้น อย่า

เข้าใจว่าผมพบแต่คนดีไม่เคยพบคนชั่ว หากแต่พบคนชั่วน้อย เพราะผมไม่สนใจ เมื่อเราได้พบก็นึกว่าเป็นธรรมดา เพราะเราเป็นมนุษย์ปุถุชนยังวนเวียนอยู่ในโลก แม้แต่พระอริยเจ้าหรือสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์เลิศด้วยบารมี ทรงเสียสละทุกสิ่งทุกอย่างเพื่อแสวงหาสัจธรรม หวังจะช่วยให้สัตว์โลกทั้งหลาย ให้พ้นทุกข์ ให้พ้นจากความมัวเมาหลงเวียนว่ายตายเกิดไม่รู้จักจบสิ้น ก่อนที่พระองค์จะทรงบรรลุเป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์ก็ต้องผจญมารใจชั่ว มุ่งหวังทำลายมิให้พระองค์สำเร็จพระบรมโพธิญาณ ไม่ยอมให้ช่วยสัตว์โลกให้พ้นจากความทุกข์ แต่เมื่อพระพุทธองค์ทรงประกาศพระศาสนา พระองค์ทรงพบคนชั่ว คือพวกเดียรถีร์สมัยพุทธกาล มีลัทธิเอาชีวิตและเลือดเนื้อบูชายัญ ตรงกันข้ามกับศีลธรรมของพระพุทธองค์ เมื่อพระพุทธศาสนาเกิดขึ้นแล้ว พวกเดียรถีร์ก็อับแสงและเสื่อมจากลาภ ขาดผู้สักการบูชาลง จึงมีจิตอิจฉาริษยาพยาบาท จึงออกอุบายใช้นางจิญจมาณวิกาแสดงเป็นหญิงมีครรภ์ เที่ยวประกาศตัวว่า ตนได้ร่วมและมีครรภ์กับองค์พระศาสดา ท่ามกลางฝูงชนที่มาคอยสดับฟังพระองค์แสดงสัจธรรม

แต่องค์พระตถาคตมิได้ทรงยินดียินร้ายด้วยบารมีศีลบริสุทธิ์สะอาด ซึ่งพระองค์ได้สละเวียงวังส าวสนมนางในและพระราชอำนาจออกแสวงหาสัจธรรม ได้ดับกิเลสตัณหาที่เป็นต้นเหตุแห่งธรรม จนบรรลุสัจธรรม เพื่อทรงสอนประชาชนให้พ้นทุกข์ ผลแห่งบารมีเกิดบันดาลให้คนชั่วคิดร้ายใส่ความในพระองค์ต้องรับกรรมชั่วที่เกิดขึ้นตามสนอง นางจิญจมาณวิกาก็ถูกแผ่นดินสูบเป็นกรรมตามสนอง

นี่ก็เห็นว่า ผู้ใดประกอบกรรมชั่ว กรรมนั้นจะต้องตามสนองไม่ช้าก็เร็ว ฉะนั้นพระศาสดาจึงสอนเราอย่าประมาท ให้เรามีสติ รู้ตัวก่อน หากว่าความโกรธกำลังจะเกิดขึ้นมีเวลายับยั้ง มีปัญญาพอจะรู้ได้ว่าความโกรธเป็นภัยที่ร้ายแรงแก่ผู้โกรธเอง ยิ่งโกรธมากเท่าใดก็ยิ่งเป็นโทษเป็นภัยมากเท่านั้น เห็นภัยจะติดตามมาภายหลัง เรามีสติพอ มีเวลาสามารถที่จะดับความโกรธลงได้ก่อนที่จะถึงจุดบ้าร้อนแรงเดือดพลุ่งขึ้นมา พอที่จะเผาผลาญอนาคตและชีวิตของตนเองได้" เสียงหัวเราะมาทางโทรศัพท์และพูดว่า "ขอบใจที่ได้อธิบายอย่างยืดยาว เป็นสิ่งที่น่าคิดมาก คุณเคยปฏิบัติได้ผลมาหรือยัง และคุณได้หลักธรรมนี้มาจากไหน" ข้าพเจ้าพ...

แล้วรู้สึกว่าท่านผู้นั้นค่อยมีอารมณ์ดีขึ้นมาก จึงบอกไปว่า "เรื่องเล่านี้ผมได้ฟังมาจากพระภิกษุผู้ทรงความรู้ และอาจารย์ต่าง ๆ ได้พูดทางกระจายเสียง มีทั้งเช้าเย็น และกลางคืน และโทรทัศน์ และค้นคว้าตำรับตำราต่าง ๆ ที่ท่านผู้ทรงคุณเป็นปราชญ์ได้เขียนขึ้นเพื่อเป็นประโยชน์แก่อนุชนรุ่นหลังได้ศึกษาและนำไปปฏิบัติ ที่ผมสนใจก็เพราะทุกวันนี้ คนเราห่างไกลจากหลักธรรมทางศาสนา ขาดศีลธรรม ขาดสติ มีความประมาทเห็นแก่ตัว เบียดเบียนผู้อื่น คอยทำลายผู้อื่นเพื่อความสุขแก่ตัวเองและพวกพ้อง ไม่สนใจว่าผู้อื่นจะได้รับความเดือดร้อน ฉะนั้นมนุษย์ในยุคนี้ จึงมีอารมณ์โกรธง่ายโมโหร้ายพยาบาทอาฆาตความแค้น จองเวร สาเหตุเพียงเล็กน้อยก็ฆ่ากันตายเหมือนทำลายตัวเองและชีวิตในครอบครัว เป็นข่าวมากจนชินเป็นเหมือนของธรรมดา เป็นคดีมากมาย เป็นเรื่องเศร้าใจ ครอบครัวใดมีคนชั่วปนอยู่ด้วย นับว่ามีทุกข์หนักเป็นเวรกรรม

หากคนเรามีหลักศาสนธรรมเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ ก็ทำให้มีสติอยู่ตลอดเวลา มีอารมณ์เย็น โกรธยาก โมโหยาก จะทำอะไรก็ใช้สติไตร่ตรองตัดสินใจก่อนทำ จึงมีคุณประโยชน์มาก มีโทษน้อยเพราะคิดหน้าคิดหลังดีแล้ว ทำสิ่งที่อยู่ในขอบเขตของศีลธรรม ไม่เบียดเบียนตัวเอง ไม่เข้ากับตัวเอง เมื่อผิดก็ยอมรับผิดด้วยหน้าชื่นตาบาน ถือเอาความผิดเป็นบทเรียนแก้ไขให้ดี ประพฤติให้มีศีลธรรม ไม่มีความลับทั้งภายนอกภายใน ใจจิตก็สบาย ชาติไทยจะมีพลเมืองอยู่กันด้วยความสงบสุขเหมือนครั้งปู่ ย่า ตา ยาย เพราะต่างมีศีลธรรมอยู่ในขอบเขต แม้บ้านเมืองยังไม่เจริญ ไม่มีเครื่องใช้บำรุงบำเรอความสะดวกสบายภายนอก ตึกรามสูงใหญ่สวยงามยังไม่ค่อยมี แต่คนสมัยนั้นก็มีความสงบสบายทางจิตใจเพราะไม่เดือดร้อน ไม่วุ่นวาย ใจคอไม่โหดร้ายเหมือนทุกวันนี้ ก็เปรียบเทียบให้เห็นระหว่างผู้ที่มีหลักธรรมปฏิบัติกับผู้ปฏิบัติไปตามอารมณ์ไม่มีขอบเขต ในปัจจุบันจะพบเห็นสิ่งแตกต่างกันมาก ทุกคนเกิดมาจะต้องพบกับมนุษย์ทุกชนิดไม่ว่าดีหรือชั่ว เพื่อความไม่ประมาท เราก็เตรียมจิตใจหาหลักธรรมคอยแก้ไข เอาความดีชนะความชั่ว ให้อภัย อโหสิกรรม ไม่พยาบาทจองเวรจองกรรม ให้เหตุร้ายผ่านไปโดยยอมรับเอาความทุกข์ไว้ในความรู้สึก ไม่อยู่ใต้อารมณ์ของความโกรธ ความเจ็บแค้น ความพยาบาท" เสียงหัวเราะแสดงว่ามีอารมณ์ดีมากมาทางโทรศัพท์ว่า "ผมฟังคุณ

พูดเสียเพลิน ฟังง่าย เหตุผลงดงามแก่ผู้ปฏิบัติ แต่การปฏิบัติซึ่งเกี่ยวกับความรู้สึกของมนุษย์ปุถุชนธรรมดานั้น เห็นจะยากเกินกำลัง เข้าตำราที่ว่า พูดง่ายแต่ทำยาก จะไม่มีอะไรแยบคายพอที่จะปฏิบัติให้ง่ายเข้าบ้างไหม" ข้าพเจ้าได้ฟังผู้พูดด้วยความสนใจ จึงตอบไปว่า

"สำหรับผมนั้นอยากจะเรียนให้ทราบว่า ผมเอาหลักธรรมจากได้ยินได้ฟังคำสั่งสอนของท่านอาจารย์ที่มีผู้ยกย่องเคารพ นำมาพิจารณาปะติดปะต่อเพื่อสร้างหลักไว้ใช้ชีวิตครองเรือนในทางโลกเมื่อเรายังอยู่ในสังคมจะได้ปฏิบัติอยู่ในขอบเขตของศีลธรรม ถ้าจะลองนำไปพิจารณาดูว่า จะเกิดผลเพียงใดก็ยังไม่แน่ใจ คือ

ได้พิจารณาดูแล้ว จึงอยากแบ่งมนุษย์ในโลกนี้ออกเป็น ๓ ชั้น คือ ชั้นสูง ชั้นกลาง และชั้นต่ำ

ชั้นสูง คือบุคคลที่ควรแก่การเคารพบูชากราบไหว้ ได้แก่พระอริยเจ้าผู้ทรงศีลธรรมบริสุทธิ์และองค์พระมหากษัตริย์ซึ่งอยู่ในทศพิธราชธรรม และผู้ทำคุณประโยชน์แก่ประเทศชาติและพ่อแม่ ครูบาอาจารย์ทั้งหลายที่เป็นผู้มีพระคุณ และผู้สร้างคุณงามความดี เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวมทั่วไป ไม่เลือกว่าจะยากจนเข็ญใจ หรือมั่งมีเป็นเศรษฐี หากเป็นผู้สร้างคุณความดีย่อมเป็นที่ยกย่องขึ้นเคารพบูชาความดี

ชั้นกลาง คือตัวของเราเอง ทุกคนคงจะเข้าใจตัวเองดีว่า เราเกลียดความทุกข์ชอบความสุขความสบายด้วยกัน และเกลียดความชั่ว รักความดี กลัวบาป และชอบบุญ รู้สึกเช่นเดียวกันเพียงแต่เราจะปฏิบัติอย่างไรจึงจะหลีกทุกข์ หลีกชั่ว หลีกบาป ไปได้เท่านั้น ก็เห็นหลักธรรมของพระศาสนาเท่านั้นที่จะแก้ได้ เราไม่ได้อยู่ค้ำฟ้า ก็ควรสร้างแต่กรรมดีในทางบุญกุศลทำให้จิตใจสงบ เมื่อเวลาตายก็ขอให้ตายอยู่ในความดี เพราะวันหนึ่งที่รออยู่ข้างหน้าคือวันตาย เพียงแต่เราไม่รู้ว่าวันใดเท่านั้น

คราวนี้มาพูดถึงคนชั้นต่ำ ผมไม่ได้หมายความว่า มนุษย์ที่ยากจนเข็ญใจ แต่หมายถึงมนุษย์ที่ใจต่ำ แม้จะมั่งมีเป็นผู้สูงด้วยอำนาจและทรัพย์ แต่จิตใจโหดร้ายขาดศีลธรรม ก็ยกมาในพวกชั้นต่ำเห็นจะไม่ต้องจาระไนถึงความชั่ว เพราะส่วนมากก็รู้กันแล้วว่า คนชั่วมีข่าวเป็นประจำ

ฉะนั้น เราเป็นเพียงแต่มนุษย์ปุถุชน หนีไม่พ้นที่จะต้องพบบุคคลทั้งสามชั้น เป็นเรื่องธรรมดาแม้แต่ประเทศชาติและโลก ยังต้องพบกับประเทศชาติที่มีคนชั่วเป็นผู้นำ และที่มีคนดีเป็นผู้นำ

ยุคปัจจุบันเป็นยุคที่มืดมัว เพราะคนชั่วกำลังก่อความยุ่งยาก เหมือนศีลธรรมไม่มีความยุติธรรมคนชั่วเมาอำนาจหลงตัวเอง ใช้กำลังและใช้อำนาจเหนือกว่าเข้าข่มเหงกดขี่ชาติที่มีกำลังน้อยที่รักอิสระเสรี กดให้ตกเป็นทาสตลอดไป ไม่มีวันเห็นแสงของความเป็นอิสระเสรี มิได้หวั่นเกรงชาวโลกพากันเคียดแค้นชิงชังสาปแช่งในการทำทารุณกรรมของพวกอธรรม ไม่มียุคใดสมัยใดเท่า ป่าเถื่อนชั่วร้ายยิ่งกว่าโลกยังไม่เจริญ อยากจะทำสิ่งใดก็ไม่สนใจว่าจะผิดหรือถูก หรือถืออำนาจเป็นธรรม ความกตัญญูกตเวทีหาได้ยาก นี่ก็ชี้ให้เห็นว่าแม้แต่โลกก็ต้องพบกับชาติที่ชั่วร้าย ที่ก่อกวนความสงบสุขของชาวโลก

ชาติมหาอำนาจซึ่งมีกำลัง ซึ่งรักอิสระเสรี รักความเป็นธรรม ทนเห็นโลกและศีล-ธรรมจะถูกทำลายเพราะคนชั่วอยู่ไม่ไหว ต้องเสียสละทุกอย่างเพื่อเข้าขัดขวาง ต้องใช้จ่ายทรัพย์สินเงินทองมากมาย แม้แต่ชีวิตทหารก็ต้องสูญเสียไปไม่น้อย เพื่อป้องกันอิสรภาพและผดุงความเป็นธรรมของโลกไว้ และช่วยเหลือชาติเล็กที่ไม่มีกำลังพอจะป้องกันให้พ้นภัยจากพวกคนชั่วมัวเมาอำนาจ ป้องกันพลเมืองของโลกไม่ให้ถูกมนุษย์กระหายเลือดฆ่าฟันอย่างทารุณ เพื่อรักษาสันติภาพให้ยืนยงคงอยู่ แม้การเสียสละเช่นนั้นก็ยังมีผู้นำบางชาติหาบุญคุณไม่ได้ หาทางตำหนิติเตียนอย่างไร้สติหาเหตุผลไม่ได้ บางชาติยังรุกรานเพื่อนบ้านให้แตกสามัคคี มิได้นึกถึงว่าเวลาควรร่วมสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียว ช่วยกันต่อต้านทำลายพวกอธรรมชาติชั่วให้สิ้นซาก เพื่อความสันติของโลก กลับเห็นแก่ได้ เกิดความประมาท คิดแล้วเป็นเรื่องเศร้า ความโลภของมนุษย์ไม่มีที่สิ้นสุด พวกหลงตัวลืมตายไม่ได้คิดถึงว่าภัยที่ร้ายแรงจะกลับสนองตัวในวันหนึ่งข้างหน้า

แม้มนุษย์ชั่วร้ายหรือชาติชั่ว ทางกฎหมายของโลกไม่สามารถจะเอาตัวมาลงโทษได้ เพราะถือว่ากำลังอำนาจเฉลียวฉลาดในทางคดโกงหลบหลีกไปได้ก็ดี แต่ก็หนีความตายไม่พ้น เมื่อดับจากโลกนี้ก็ต้องไปรับใช้กรรมในโลกหน้า หรืออบายภูมิ เพราะได้สร้างกรรมหนักไว้

แก่โลก ที่สุดธรรมย่อมชนะอธรรม "ความดีย่อมชนะความชั่ว" แต่แล้วเสียงทางโทรศัพท์ก็พูดสวนขึ้นว่า "ขอบคุณมากที่ได้กรุณาเล่าเหตุผลยืดยาวให้ฟัง แต่รู้สึกไม่ค่อยตรงกับเรื่องของผม ซึ่งมนุษย์ใจชั่วมันทำให้ผมโกรธจนจะเป็นบ้า ยังเป็นบุญที่ผมยังไม่ขาดสติ ถ้าเป็นเมื่อก่อนแล้ว มันก็ต้องล้างกันด้วยเลือด ผมเป็นคนรักความเที่ยงตรงยุติธรรม แต่ไม่ชอบให้ใครมาดูถูกเหยียบย่ำเกียรติ"

ข้าพเจ้าฟังมานานแล้ว ก็ยังไม่รู้เรื่องเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับท่านผู้นั้น แล้วเสียงทางโทรศัพท์บอกว่า "โอจริง ผมลืม ต้องขอโทษที่ยังไม่ได้เล่าเรื่องสาเหตุให้คุณฟังเลย คุยกันเป็นนานจนเพลินตั้งใจจะเล่าแต่แรกแล้วลืมไป อารมณ์มันขุ่นมัวตลอดทั้งวัน เจ็บใจไม่หาย" แล้วท่านผู้นั้นก็เล่าเรื่องต้นเหตุที่เกิดขึ้นให้ข้าพเจ้าฟังตลอดและละเอียด เมื่อข้าพเจ้าพิจารณาดูแล้วก็เห็นใจ ไม่นึกว่ายังมีมนุษย์นิสัยชั่วร้ายเช่นนี้แฝงอยู่ในร่างสุภาพบุรุษ แต่ข้าพเจ้าตั้งใจจะเขียนแต่เรื่องผู้สร้างความดี หรือคนชั่วที่รู้ตัวกลับใจเป็นคนดี การที่เอาความชั่วของผู้อื่นที่ยังไม่ยอมทิ้งนิสัยชั่ว เพราะลืมตัวหลงมัวเมาชั่วติดในสันดานแก้ไม่หายมาเขียนนั้นย่อมไม่ควรอย่างยิ่ง ฉะนั้น ข้าพเจ้าขอให้เรื่องพบคนชั่วผ่านไป แต่แล้วท่านผู้นั้นพูดต่อท้ายหลังจากเล่าเรื่องเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแล้วว่า "ความแค้นมันทำให้ผมไม่รู้สึกว่า ผมกำลังคิดจะทำอะไรลงไปบ้าง พอได้สติผมก็รู้ตัว จึงนึกว่าการฆาตกรรมเกิดขึ้นแก่คนในยุคนี้ รู้สึกมันง่ายเหลือเกินสาเหตุใช่เรื่องอื่น เรื่องความโกรธความแค้นความเจ็บใจทำให้คนเราเป็นบ้า เสียสติไปพักหนึ่งเวลานั้นไม่รู้ถูกรู้ผิด ไม่นึกถึงศีลธรรมและกฎหมายบ้านเมือง ขาดสติลืมตัวเพราะความโกรธความเสียใจจนสุดขีด ทำได้ทุกสิ่งทุกอย่าง คนโบราณว่าเวลาโกรธแล้วเห็นช้างเท่าหมู สามารถฆ่าคนตายด้วยอำนาจโทสะ พอได้สติรู้ตัวก็นึกได้ว่า ถ้าเราฆ่าเขาเหตุการณ์อะไรมันจะเกิดขึ้นภายหลัง เมื่อรู้สึกตัวก็สายเสียแล้ว ทางโลกก็ยังเป็นคดีอาญากรรมของแผ่นดิน ทางธรรมก่อเวรก่อกรรมจะติดตามสนองไม่มีที่สิ้นสุด เมื่อคิดแล้วทำให้ผมมีธรรมเกิดแทรกเข้าไปรู้สึกทางจิตใจ ถึงเช่นนั้นก็แทบจะทนไม่ไหว ผมเพียงแต่ระงับลงได้พักหนึ่ง แต่ก็ไม่แน่ใจว่าจะระงับใจได้นานเพียงไร แต่แล้วก็หวนมาคิดเจ็บใจอีก ฉะนั้นผมจึงโทรศัพท์มาหาคุณเพื่อจะถามปัญหาว่า หากคุณได้พบมนุษย์ที่มีใจเป็นสัตว์นรก แล้วคุณจะมีความรู้สึกอย่างไร และจะ

แก้ไขอย่างไร คำตอบของคุณบางทีอาจจะทำให้ผมคลายอารมณ์แค้นเจ็บใจลงได้บ้าง มิฉะนั้นมันก็ยังคุกรุ่นอยู่ภายในใจยังดับไม่ลง"

ข้าพเจ้าฟังแล้วก็รู้สึกเห็นใจ แต่ข้าพเจ้าก็ยังไม่เคยประสบการณ์เช่นนี้มาก่อน ยังนึกไม่ออกว่าจะพูดอย่างไรเพื่อให้ท่านผู้นี้คลายความเจ็บแค้นลงบ้าง ก็นึกได้ว่าข้าพเจ้าได้รับจดหมายจากเรือนจำภาคเหนือ ที่ท่านผู้หนึ่งได้เขียนระบายถึงความรู้สึกให้ข้าพเจ้าฟัง คิดว่าเป็นเรื่องที่มีคติดี จึงพูดกรอกไปทางโทรศัพท์ว่า "ผมมีเรื่องที่จะเล่าให้ฟังเรื่องหนึ่ง คอยฟังผมแล้วคิดดู บางทีเรื่องนี้จะให้สติบ้าง จดหมายฉบับนี้มาจากเรือนจำภาคเหนือ ในจดหมายตอนหนึ่งมีใจความว่า

ผมถูกข้อหาว่าฆ่าคนตายหรือจ้างหรือวาน ผมต้องเข้าไปอยู่ในเรือนจำ ผมเป็นคนสุจริตบริสุทธิ์ไม่มีความผิดตามข้อกล่าวหาเลย ฉะนั้น ทำให้ผมโกรธแค้นมาก ฝังอยู่ในจิตใจคิดว่าไม่มีโอกาสก็แล้วไป เมื่อใดได้มีโอกาสแล้วก็จะขอล้างแค้นให้สมใจ ในใจมิได้คิดอย่างอื่น มีแต่วางแผนจะคอยทำลายด้วยความอาฆาตพยาบาท คอยจองเวรมนุษย์ที่สร้างความเจ็บแค้นให้ผม จะไม่ยอมให้มันมีชีวิตอยู่ในแผ่นดินเดียวกัน จิตใจหาความสงบไม่ได้ คิดอยู่ตลอดเวลาต้องหาโอกาสล้างแค้นให้ได้สมใจ ความโกรธเกือบจะเดือดเป็นบ้า คิดว่าถ้าได้ล้างแค้นแล้วคงจะมีความสบายใจที่หายแค้นสมความตั้งใจแล้ว

ในเรือนจำมีห้องสมุด เมื่อกลุ้มใจมากขึ้นก็คิดว่าหนังสือคงเป็นเพื่อนที่จะช่วยผ่อนคลายความเคร่งเครียดของอารมณ์ลงได้บ้าง ผมจึงได้หยิบหนังสือขึ้นมาเล่มหนึ่ง เมื่อแรกพลิกไปมายังไม่สนใจ แต่เมื่อเริ่มอ่านก็เพิ่มความสนใจมากขึ้น และชื่อเรื่องหนังสือก็แปลก แม้หนังสือเล่มนี้จะหนาและใหญ่แต่ก็ทำให้ผมสงบความรู้สึกกระวนกระวายลงได้ ผมก็อ่านจบอย่างเพลิดเพลิน แล้วก็อยากอ่านทวนอีกจบหนึ่งไม่เบื่อ ความรู้สึกนึกคิดก็ค่อย ๆ เปลี่ยนแปลงไปในทางดี ความโกรธความแค้นความอาฆาตก็เพลาลง ทำให้คิดได้ จึงตั้งปัญหาถามตัวเองว่า

ถ้าเราผูกพยาบาทอาฆาตเพราะความโกรธ คอยจ้องจะล้างแค้นเมื่อมีโอกาส สมแค้นแล้วจะได้อะไรดีขึ้น นอกจากจะเกิดกรรมติดตามสนองทำให้หมดอิสระ สุดสิ้นชีวิตที่รุ่งเรืองในอนาคต เป็นไปตามกฎแห่งกรรมหนีไม่พ้น จะต้องเพิ่มทุกข์หนักยิ่งขึ้นกว่าเวลายังไม่แก้แค้น

อีกหลายเท่า ผิดทั้งทางโลกและทางธรรม จะเกิดการก่อเวรก่อกรรมกันไม่มีวันสิ้นสุด ไม่สิ้นชาติสิ้นภพ แล้วเมื่อเรามีสติเกิดปัญญารู้แล้ว ทำไมจะต้องพยาบาทอาฆาตไปล้างแค้น ให้จิตใจตกอยู่ในความทุกข์หนักต่อไปไม่มีวันสิ้นสุด เรานึกว่าเมื่อล้างแค้นได้สมใจแล้วเราคงสบายใจเป็นการหลอกตัวเอง เมื่อถึงเวลาจริง ๆ แล้วคงจะไม่เหมือนอย่างคิด เพราะมีอกฎหมายจะต้องเข้ามาจัดการ ชีวิตหมดความสุขหมดอิสระ การอโหสิกรรมทางเดียวที่ทำให้เราสบายใจ หลุดพ้นกรรมชั่วที่ไม่มีเวรกรรมต่อไป คิดได้ก็ตัดสินใจอโหสิกรรมทันที เพราะเห็นว่าเรื่องที่เกิดขึ้นก็เป็นกรรมอดีตที่เราก่อขึ้นตามสนอง เราอย่าก่อกรรมอีกเลย คิดได้แล้วก็สบายใจ จิตใจปลอดโปร่ง ไม่มีความโกรธแค้นอยู่ในจิตใจอีกเลย มิฉะนั้นมันก็คงกรุ่นอยู่ในใจมีความรู้สึกพยาบาทอาฆาตอยู่ตลอดเวลาไม่มีความสงบสุขเลย บัดนี้ผมได้รับความสบายใจแทนแล้ว

การที่ผมเขียนจดหมายมานี้ อยากขอให้คุณช่วยหาหนังสือชุดนี้ให้ผมสักชุดหนึ่ง แม้ราคาเท่าใดผมก็ต้องการ เพื่อไว้บอกแก่ลูกหลานของผมต่อไปภายหน้า จะได้รู้ว่าผมได้กลับใจได้จากหนังสือในชุดกฎแห่งกรรม ทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว พิมพ์แจกในงานพระราชทานเพลิงศพหลวงแจ่มวิชาสอน ผมจึงอยากได้หนังสือชุดนี้เป็นกรรมสิทธิ์เพื่อเป็นอนุสรณ์แก่เด็กรุ่นหลัง"

เมื่อข้าพเจ้าเล่าเรื่องจดหมายให้ฟังแล้ว ท่านผู้ฟังๆ อย่างสนใจ แล้วถามว่า "คุณได้ส่งหนังสือเล่มที่เขาขอมานั้นไปให้หรือเปล่า" ข้าพเจ้าตอบว่า "ผมมีหนังสืองานพระราชทานเพลิงศพหลวงแจ่มวิชาสอนเหลือเล่มเดียว นอกจากนั้นผมแจกไปหมดและที่เหลือเล่มเดียวก็ไม่ได้อยู่กับผม มีผู้ยืมไปอ่านกลับมาไม่นานก็มีผู้อื่นตามมายืมต่อ ๆ กัน"

เสียงบ่นมาอย่างเป็นทุกข์แทนทางโทรศัพท์ "น่าเสียใจที่ผู้นั้นต้องผิดหวัง แล้วคุณจะจัดการอย่างไรต่อไป" ข้าพเจ้าตอบว่า "ผมได้ส่งจดหมายฉบับนั้นไปให้คุณนายผิน แจ่มวิชาสอน ที่โรงงานยาสีฟันวิเศษนิยม อำเภอพระโขนง เพราะคิดว่าคงจะมีเหลือบ้าง"

เสียงถามทางโทรศัพท์อย่างร้อนรนว่า

"แล้วคุณได้หนังสือเล่มที่ว่านั้นหรือเปล่า" ข้าพเจ้าได้บอกว่า "ทางคุณนายผินก็แจกหมดเหมือนกันเพราะมีผู้ขอมามาก" ข้าพเจ้ายังพูดไม่จบ ก็ได้ยินเสียงถอนใจทางโทรศัพท์อย่างคนผิดหวังเหมือนจะเกิดขึ้นแก่ตัวท่านผู้นั้นเอง แล้วพูดว่า "น่าสงสารผู้สนใจมาก คง

ผิดหวัง" ข้าพเจ้าพูดว่า "คุณนายผินท่านได้พยายามไปหามาจากหลานของท่านได้มาเล่มหนึ่ง แต่ไม่ค่อยจะเรียบร้อย ปกหนังสือออกจะเปื้อนไปสักหน่อย เห็นจะยืมอ่านกันมาก แล้วส่งมาให้ผมจัดส่งไปให้ผู้ต้องการ

เสียงถอนใจอย่างโล่งใจ แล้วพูดว่า

"ก็ยังดีที่ยังไม่ผิดหวัง ผมขอแสดงความยินดีมาด้วย"

แต่แล้วก็เสียงหายเงียบ ข้าพเจ้าถือหูโทรศัพท์ไว้เพื่อคอยฟัง สักครู่หนึ่งก็ได้ยินเสียงแจ่มใสร่าเริง แล้วเสียงแสดงความยินดีเคล้าปนเสียงหัวเราะออกมาว่า "ผมคิดได้แล้วผมสบายใจ ผมได้สติได้ความคิดว่า การอโหสิกรรมเป็นบุญกุศลอันสูงยิ่ง และได้เห็นผลทันตา สามารถกำจัดความโกรธ ความแค้น ความพยาบาทให้หลุดพ้นไปได้ เป็นการชนะใจตัวเอง เพราะผมได้อโหสิกรรมแล้ว ไม่มีความโกรธไม่มีความแค้นเหลืออยู่อีก เหมือนปลดของหนักออกจากบ่า ทำให้ตัวเบาสบาย ทำให้จิตใจแจ่มใสมองเห็นแสงสว่างขึ้นมาแล้ว ขอขอบคุณที่รบกวนเวลาของคุณยามดึกดื่นมาก คุณได้ให้ข้อคิดหลักการอโหสิกรรมแก่ผม ทำให้ผมได้สติกลับมาเป็นตัวเอง ไม่เป็นทาสของกิเลส ตัณหา คือความโกรธ ความแค้น ความพยาบาท เรื่องที่ผมจะให้เขียนพบคนชั่วไม่ต้องเขียนแล้ว คืนนี้ผมคงหลับสบาย ขอขอบคุณอีกครั้งหนึ่งที่ทำให้ผมสบายใจ เพราะปลดความทุกข์ที่หนักอกลงได้แล้ว สวัสดี"

ข้าพเจ้าถือหูโทรศัพท์งง ไม่ได้พูดอะไรเลย ไม่นึกไม่ฝันว่าเรื่องจะลงเอยกันง่าย ๆ แต่รู้สึกพอใจที่เหตุการณ์เข้าสู่ความเป็นปรกติด้วยความดีของหลักธรรม ข้าพเจ้าก็สบายใจด้วย แม้จะดึกเลยเวลานอนมานมนานแล้วก็ไม่รู้สึกง่วง แม้จะสนทนาต่อไปก็ยังไม่รู้สึกเบื่อ เพราะผลที่สามารถทำให้ผู้อื่นหลุดพ้นจากทุกข์ จากความโกรธความแคนอาฆาตพยาบาทลงได้โดยไม่จองเวร เป็นความพอใจเกินค่าที่ได้เสียเวลาเกือบสองชั่วโมงในการสนทนาทางโทรศัพท์ครั้งนี้ ซึ่งข้าพเจ้าไม่เคยพูดยืดยาวเวลาดึกเช่นนี้มาก่อนเลย แต่ฟังแจ่มใสชัดเจนดีในกลางดึก ข้าพเจ้ารีบพูดแสดงความดีใจก่อนที่ท่านจะวางหูว่า "ผมขอแสดงความยินดีด้วยที่คุณเป็นตัวเองแล้ว ขอให้หลับสบาย สวัสดี"

วิญญาณที่วัดสะแก

ท. เลียงพิบูลย์

ข้าพเจ้าได้เคยเขียนเรื่องเกี่ยวกับวิญญาณหลายเรื่อง ทุกครั้งที่เขียนก็ไม่ค่อยสบายใจนัก กลัวบางท่านจะเข้าใจผิดคิดว่าข้าพเจ้างมงาย แต่ความจริงข้าพเจ้าฝีใจรักจะเขียนในสิ่งลี้ลับดำมืดแต่แฝงไว้ด้วยความมหัศจรรย์ ซึ่งทางวิทยาศาสตร์ของโลกยังไม่สามารถจะพิสูจน์ได้ ข้าพเจ้าเองก็จะได้มีโอกาสศึกษาควบคู่ไปด้วย ทั้งเวลานี้ก็ได้มีผู้ให้ความสนใจอยากรู้อยากเห็น อยากค้นคว้าศึกษามากขึ้น หากผู้ใดมีความสนใจศึกษา จะเป็นงานที่น่าเพลิดเพลิน เข้าธรรมในเรื่องของโอปปาติกะ เข้าใจเรื่องตายแล้วเกิดลึกซึ้งยิ่งขึ้น มองเห็นบุญบาปตามกฎแห่งกรรม เป็นเรื่องที่ควรศึกษา หากท่านที่ไม่สนใจเพราะถือว่าไม่มีเหตุผลพิสูจน์ไม่ได้ ก็ขอให้ท่านอ่านแล้วก็ผ่านไป เพราะคนเรามีความรู้สึกผิดกันต่างจิตต่างใจ ความรู้สึกก็ต้องแปลกออกไป เรื่องลี้ลับเกี่ยวกับวิญญาณและภูตผีปีศาจ เมื่อก่อนไม่มีผู้สนใจมากนัก แต่บัดนี้มีผู้หันมาสนใจมากขึ้น ยิ่งเป็นเรื่องลี้ลับอัศจรรย์มีอภินิหารมากเพียงไร ก็ยิ่งทำให้มีผู้สนใจมากเพียงนั้น เพราะความอยากรู้เป็นธรรมดาของมนุษย์ปุถุชนส่วนมาก หากท่านจะถามเรื่องวิญญาณมีจริงหรือ ข้าพเจ้าจะตอบอย่างเคยตอบมาแล้ว ท่านเชื่อว่าจริงก็จริง ท่านไม่เชื่อก็ไม่จริง ถูกทั้งสองอย่าง ข้าพเจ้าจะไม่พยายามอธิบายให้ท่านเชื่อและก็ไม่กีดกันให้ท่านไม่เชื่อ เพราะเรื่องเช่นนี้จะหาหลักฐานมาพิสูจน์ให้เห็นแจ่มชัดไม่ได้ แม้ทางวิทยาศาสตร์ก็ยังไม่สูงพอที่จะค้นคว้าคลี่คลายสิ่งลี้ลับออกมาเปิดเผย แต่ก็ไม่สามารถจะปฏิเสธหรือรับว่ามีจริงหรือไม่มีเช่นเดียวกัน ข้าพเจ้าก็ได้แต่นำเรื่องที่เกิดขึ้นแล้วมาเล่าให้ฟัง จะเท็จจริงหรือไม่โปรดพิจารณาเอา เพื่อท่านที่สนใจจะได้ค้นคว้าศึกษาหาความจริงต่อไป แม้ว่าเราอยู่ในยุควิทยาศาสตร์เจริญก้าวหน้า สามารถจะส่งมนุษย์ออกไปนอกโลกก็ดี ก็ยังมีผู้สนใจเรื่องวิญญาณและสิ่งลี้ลับเพิ่มขึ้นไม่น้อย

ฉะนั้น เรื่องที่ข้าพเจ้าจะเล่าต่อไปนี้ เข้าใจว่าคงมีผู้รู้ข่าวเรื่องนี้มาก่อนและสนใจ เพราะเป็นเรื่องประหลาดมหัศจรรย์เรื่องหนึ่งที่เกิดขึ้นแล้วท่ามกลางสายตาของประชาชนชาวบ้าน

นับร้อย ๆ พร้อมทั้งพระภิกษุสงฆ์ เหตุนี้เกิดที่วัดสะแก อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี

หลายเดือนก่อนจะถึงเดือนมิถุนายน คุณแก้ว รักกตัญญู เป็นผู้ชอบพอนับถือกับข้าพเจ้า ได้บอกว่าทางวัดสะแกจะทำการขุดศพล้างป่าช้า วัดนี้สร้างขึ้นเมื่อครั้งกรุงศรีอยุธยายังเป็นราชธานี มีอายุสี่ร้อยกว่าปีมาแล้ว เป็นวัดเก่าแก่เคยมีผีดุที่สุดวัดหนึ่ง แม้แต่พระสงฆ์ก็เคยถูกหลอก ปัจจุบันนี้ท่านพระครูสง่าเป็นสมภาร และคณะกรรมการของวัดมีความประสงค์จะขุดศพล้างป่าช้า จึงขอร้องให้คุณแก้วช่วยพาไปติดต่อกับท่านนายกสมาคมพุทธมามกะสงเคราะห์การกุศลแห่งประเทศไทย ที่อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี เพราะคณะกรรมการทางวัดสะแกได้ยินกิตติศัพท์ว่าทางสมาคมนี้ทำการกุศลช่วยขุดศพทั่วไปทุกจังหวัดในประเทศไทย และพิธีประหลาดมหัศจรรย์สามารถจะชี้ไม่เลือกสถานที่ซึ่งใต้ดินมีศพฝังอยู่ได้อย่างแม่นยำ การล้างป่าช้าจะขุดศพขึ้นหมด ไม่มีตกค้างหลงเหลืออยู่เลย ทั้งยังสามารถบอกได้ว่าศพนั้นเป็นหญิงหรือชาย ยังบอกชื่อของศพได้อย่างถูกต้อง ทั้งรู้ถึงการตายด้วยเหตุใด นับว่าเป็นสิ่งมหัศจรรย์เป็นศาสตร์ที่ลี้ลับไม่สามารถพิสูจน์ได้ คุณแก้วอยากให้ข้าพเจ้าไปพบเห็นด้วยตนเองเพื่อบันทึกไว้ แล้วเขียนขึ้นให้อนุชนรุ่นหลังและผู้สนใจจะได้ค้นคว้าศึกษาต่อไป ข้าพเจ้ามีความสนใจมากอยู่แล้ว เพราะเคยได้ทราบข่าวในเรื่องนี้มาก่อนว่ามีสิ่งลี้ลับมหัศจรรย์ต่าง ๆ และอภินิหารที่พิสูจน์ไม่ได้ แต่ยังไม่เคยพบเห็นกับตาตนเอง เพราะไม่ทราบว่าจะไปค้นคว้าเรื่องนี้ได้ที่ไหน จึงบอกว่าต้องไปเพราะเป็นเรื่องแปลกประหลาดมหัศจรรย์หาดูได้ยากในชีวิต และข้าพเจ้าก็สนใจมากไม่อยากพลาดโอกาสอันดี แต่แล้วเวลาได้ผ่านไปหลายเดือน ก็ยังไม่ได้รับข่าวกำหนดว่าจะจัดงานล้างป่าช้าเมื่อใด เมื่อนานวันผ่านไปข้าพเจ้าก็ค่อย ๆ ลืมเรื่องงานล้างป่าช้าวัดสะแกวันหนึ่งคุณแก้วก็ขอร้องให้คุณวิชัยติดต่อโทรศัพท์มาบอกข้าพเจ้าว่า ถึงกำหนดวันงานที่จะล้างป่าช้า แต่ระยะเวลากระชั้นชิดข้าพเจ้ากลับตัวไม่ทัน เพราะตรงกับวันเวลาที่ได้นัดไว้กับผู้ที่อยู่ต่างจังหวัดภาคเหนือจะลงมาพบก่อนหน้าที่จะทราบข่าวจากคุณแก้ว จึงเสียดายโอกาสอันดีเพราะการที่ล่าช้าข้าพเจ้าได้ทราบว่า ทางคณะกรรมการขุดศพล้างป่าช้าทางวัดสะแกได้ไปติดต่อทางสมาคมพุทธมามกะสงเคราะห์การกุศล ฯ ที่บ้านบึงจังหวัดชลบุรีหลายครั้ง ก็ยังไม่สามารถที่จะได้พบกับท่านนายกสมาคม ฯ เพราะท่านมีกิจการงานมากไม่ค่อยอยู่ ครั้งหลังคณะกรรมการ

มีพระครูสง่าและเรือเอกมานิต อรุณมิตร คุณแก้ว และอีกหลายท่าน ได้เดินทางไปอำเภอบ้านบึงอีกครั้งหนึ่ง ด้วยความร้อนใจ เพราะได้เดินทางมาหลายครั้งไม่มีโอกาสได้พบกับท่านนายกสมาคม ฯ ครั้งหลังก็เช่นเดียวกันคือ ไม่มีโอกาสจะได้พบท่าน อาจารย์พระครูสง่าก็ได้พบกับคุณนายแม่บ้านของท่านนายกสมาคมพุทธมามกะสงเคราะห์ คราวนี้ท่านเจ้าอาวาสได้กล่าวถึงการพยายามที่จะขอพบท่านนายกด้วยความลำบากที่มาหลายครั้ง เพื่อจะขอร้องให้ทางสมาคม ฯ ช่วยขุดศพล้างป่าช้าวัดสะแก ชาวบ้านชาววัดต่างก็ทราบว่าคราวนี้เป็นการขุดพิเศษซึ่งไม่เคยมีมาก่อนในจังหวัดนี้ โดยใช้อำนาจลึกลับประหลาดที่สามารถจะบอกว่า เป็นศพหญิงหรือศพชายหรือศพเด็ก ฉะนั้นพวกชาวบ้านก็รู้กันมาว่าท่านได้มาติดต่อทางสมาคม ฯ แล้วหลายครั้ง ต่างคนต่างคอยเวลาด้วยความกระหายที่อยากจะเห็นสิ่งลี้ลับแปลกประหลาด ซึ่งชาวบ้านยังไม่เคยเห็นมาก่อนฉะนั้น การขุดศพล้างป่าช้าครั้งนี้ ถ้าผิดหวังไม่สามารถจะขอความช่วยเหลือจากสมาคมพุทธมามกะสงเคราะห์การกุศล ฯ ได้แล้ว ท่านสมภารก็ไม่รู้จะเอาหน้าไว้ที่ไหน เพราะข่าวได้กระจายออกไปไกล ท่านเองก็ร้อนใจ ตลอดเวลาเกือบ ๔๐ พรรษา ท่านสร้างชื่อเสียงคุณความดีไว้มาก มีผู้คนเคารพนับถือทั่วไป แต่คราวนี้การล้างป่าช้าจะจัดงานพิเศษ หากเกิดไม่เป็นความจริงขึ้นมา ท่านก็อาจเกิดเสียหายขึ้นมาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ท่านได้เล่าให้แม่บ้านของท่านนายกสมาคม ฯ ฟัง แม่บ้านของท่านนายกสมาคม ฯ รับฟังไว้ด้วยความเห็นใจ เห็นความพยายามของท่านและจะเป็นภาระช่วยพูดกับท่านนายกสมาคม ฯ ให้และคณะของท่านก็ต้องลากลับเพราะผิดหวังที่ไม่พบท่านนายกสมาคม ฯ ตามเคย แต่ก็มีความหวังเพราะทางแม่บ้านรับภาระจะช่วยพูดให้ ท่านค่อยเบาใจและคอยต่อไปด้วยใจกังวล

แต่แล้วต่อมาท่านก็ได้รับจดหมายจากสมาคมพุทธมามกะสงเคราะห์การกุศล ฯ ตกลงจะรับจัดการขุดศพล้างป่าช้า และกำหนดวันแน่นอนมาเสร็จ ความหวังของเจ้าอาวาสก็สำเร็จลงด้วยความเห็นใจ นี่เป็นเหตุให้ข้าพเจ้ากลับตัวไม่ทัน แต่ข้าพเจ้าก็ได้ขอร้องเพื่อนรุ่นพี่และรุ่นน้องไปบันทึกเหตุการณ์แทน เพราะข้าพเจ้าไม่สามารถจะไปได้ ท่านพระครูสง่าเจ้าอาวาสได้ออกบัตรเชิญในงานนี้มีกำหนด ๒ วัน คือวันศุกร์ที่ ๒๑ วันเสาร์ที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๑๑ ทุกคนเข้าใจว่าวันศุกร์เป็นเพียงแต่วันเริ่มต้น วัดเก่าแก่นับตั้งสี่ร้อยกว่าปีมาแล้ว ยังไม่เคยล้างป่าช้ามาก่อน คิดว่าอย่างน้อยต้องมีศพนับร้อยขึ้นไป คงจะไม่เสร็จเรียบร้อยตามที่กำหนดไว้เพียง ๒ วัน ทุกคนก็คงคิดเช่นเดียวกัน จึงตกลงว่าจะไปงานวันเสาร์

แต่แล้ว ผู้เดินทางไปวัดสะแกในวันเสาร์เช้าก็ผิดหวังเพราะทุกสิ่งทุกอย่างสมาคม ฯ ได้จัดการเรียบร้อยหมดภายในวันเดียว เห็นว่าเป็นงานเล็ก เพราะเคยขุดต่างจังหวัดเวลาแรมเดือน เท่าที่ข้าพเจ้าทราบมาว่า ทางสมาคม ฯ ได้จัดตั้งกองอาสาสมัครหญิงชายมาช่วยการกุศลครั้งนี้ร้อยกว่าคนทุกคน ทำงานอย่างเข้มแข็งมิได้คิดว่าเป็นงานที่น่ารังเกียจ มีสุภาพบุรุษและสุภาพสตรีที่อายุประมาณ ๑๖–๑๗ เป็นส่วนมาก และมีทั้งหญิงชายทุกวัย มีอายุถึงห้าหกสิบ ต่างก็อาสาสมัครมาจากจังหวัดชลบุรี พวกนี้มีความประสงค์จะช่วยขุดศพและช่วยนำกระดูกขึ้นด้วยมือ ได้ข่าวว่าทุกครั้งที่มีการขุดศพที่ใดก็ดีสุภาพสตรีสาวและไม่สาว และหญิงชายทุกรุ่นเหล่านี้จะแย่งกันอาสาสมัคร ทั้งที่สมาคมมิได้มีสินจ้างรางวัลใดเป็นประโยชน์ตอบแทน แต่ทุกคนก็มีจิตศรัทธาเข้มแข็งอยากร่วมกุศลด้วยกัน ข้าพเจ้าได้ทราบกันมาก่อนว่า มีบางครั้งศพกำลังเน่าเฟะขึ้นอืดเป็นภาพน่ากลัวน่าเกลียดสะอิดสะเอียนทั้งกลิ่นเหม็น บางคนก็ไม่กล้าดูส่วนมากทนกลิ่นไม่ไหว แต่พวกอาสาสมัครเหล่านี้มิได้รังเกียจ กลับเห็นเป็นของน่าปฏิบัติ สำหรับศพที่ขึ้นอืดนี้ทางสมาคมเขามีน้ำปูนใช้ทามือให้ทั่วก่อนที่จะจับต้องศพ เห็นจะป้องกันเชื้อโรคเข้าสู่ร่างกาย นอกนั้นพวกอาสาสมัครยังได้รับผ้ายันต์สีส้มแจกคนละผืนเพื่อป้องกันวิญญาณร้ายต่าง ๆ เท่าที่เคยปฏิบัติมาแล้ว ข้าพเจ้าทราบก็อดชมความศรัทธาเลื่อมใสของหมู่สาวเหล่าอาสาสมัครนั้นมิได้ รู้สึกว่ามีจิตใจเข้มแข็งอดทน สามารถที่จะทำในสิ่งที่ปรกติสังคมทั่วไปรู้สึกทั้งกลัวทั้งรังเกียจ นอกจากผู้ที่เข้าถึงพระธรรมคำสอนให้คิดได้ ปลงตกถึงสังขารเป็นของไม่เที่ยง เกิดแล้วก็ต้องเจ็บต้องตายเป็นธรรมดาทั่วไป ข้าพเจ้าก็ไม่แน่ใจว่าเหล่าอาสาสมัคร เฉพาะผู้ที่เป็นสตรีซึ่งกำลังอยู่ในวัยรักสวยรักงามจะปฏิบัติอย่างปลงตกแทนที่จะรังเกียจกลับมีความสนใจอยากอาสาปฏิบัติงานอย่างผู้เสียสละด้วยจิตเลื่อมใสศรัทธา คงจะเห็นผลการสร้างกรรมดีมาแล้ว เป็นที่น่าคิดและน่ายกย่องสรรเสริญยิ่งนัก และทุกคนที่อาสามานั้นล้วนแต่ผู้ที่อยู่ในฐานะอันมีจะกิน ข้าพเจ้าเกิดความเลื่อมใสในกิจการของสมาคมพุทธมามกะสงเคราะห์การกุศลแห่งประเทศไทยในส่วนรวม

เสียดายไม่หายที่งานขุดศพล้างป่าช้าในวันที่ ๒๑ มิถุนายน ๒๕๑๑ ข้าพเจ้าไม่ได้ไปตามที่ตั้งใจ เช้าวันเสาร์ผู้ที่ไปถึงวัดต่างก็รู้สึกเอะใจว่าทำไมเงียบเชียบ เมื่อพบท่านเสมภารก็รู้ว่าทุกสิ่งได้ผ่านไปแล้ว ศพก็ได้ขุดขึ้นในวันเดียวหมดในจำนวน ๖๒๔ ศพ เป็นศพชายหญิงและเด็กต่างก็แยกออกศพชายไว้ที่หนึ่ง ส่วนศพหญิงกับเด็กก็รวมกันไว้อีกแห่งหนึ่ง หลังจาก

นั้นต่อมาข้าพเจ้าได้เดินทางไปวัดสะแกกับเพื่อน ๆ ได้มีโอกาสสนทนากับท่านเจ้าอาวาสและพระในวัด ทั้งชาวบ้าน ชาววัดหลายท่าน ได้กรุณาชี้แจงเล่าให้ฟังถึงการขุดศพอย่างประหลาดมหัศจรรย์ ในสายตาของท่านสมภารและชาวบ้านจำนวนร้อย ๆ และเล่าถึงวิธีการทรงตลอดจนถึงการต่อสู้กับวิญญาณในวัด ท่านพระครูสง่าเจ้าอาวาสได้กรุณาเล่าข้อปลีกย่อยและรายละเอียดเกี่ยวกับการทำพิธี เพื่อท่านที่สนใจในเรื่องเกี่ยวกับวิญญาณจะได้มีโอกาสพิจารณาค้นคว้า ฉะนั้น เมื่อข้าพเจ้าได้นมัสการท่านพระครู ถามถึงเหตุการณ์เท่าที่ได้เห็นได้พิจารณาในสิ่งมหัศจรรย์ที่เกี่ยวกับการขุดศพ ในวันนั้นแต่ต้นจนจบ และได้ถามอาจารย์อร่ามแห่งวัดใต้อยู่อำเภอพระโขนง จังหวัดพระนคร ซึ่งท่านได้เห็นเหตุการณ์ตลอดเวลาได้กรุณาเล่าให้ฟังตลอดพระภิกษุสงฆ์และผู้อื่นที่ได้เห็นพิธีประหลาดพิสดารในวันนั้น เมื่อรวบรวม ข้าพเจ้าก็ได้เรื่องได้ราวที่จะเล่าให้ฟังต่อไปนี้

เมื่อวันที่ ๒๑ มิถุนายน ๒๕๑๑ เวลาเช้าคณะกรรมการสมาคมพุทธมามกะสงเคราะห์การกุศล พร้อมทั้งเหล่าอาสาสมัครขุดศพรวมจำนวนหญิงชายประมาณ ๑๕๐ คน ได้ไปถึงวัดสะแก อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี โดยเรียบร้อย ซึ่งสมาคมได้จัดพาหนะและเครื่องใช้ต่าง ๆ พร้อมเครื่องมือขุดดิน และสิ่งของจำเป็นที่จะต้องใช้ ทางสมาคมได้จัดหามาเองทั้งสิ้น การเดินทางจากอำเภอบ้านบึงไปวัดสะแกก็ไม่สะดวกมากนัก เพราะต้องขึ้นรถลงเรือใช้เวลาไม่น้อย และต้องมาถึงแต่เช้า เห็นจะเป็นเพราะต่างมีจิตศรัทธาจึงไม่ย่อท้อต่อความลำบาก คณะที่มานั้นส่วนมากยังไม่เคยรู้จักวัดสะแกมาก่อน ฉะนั้น เมื่อหลังจากเลี้ยงอาหารเช้าแล้วทางหัวหน้าผู้แทนของสมาคมก็ขอร้องให้ทายกทางวัดจัดโต๊ะบูชาเพื่อทำพิธีอัญเชิญ คณะกรรมการเลือกได้ใต้ต้นจามจุรีใหญ่ แผ่กิ่งก้านสาขาออกไปเป็นที่ร่มเย็น เมื่อทางวัดได้จัดโต๊ะตามที่คณะสมาคมต้องการแล้ว คณะกรรมการในการขุดศพก็เริ่มจัดการตั้งโต๊ะบูชา มีผลไม้ ๙ อย่างใส่จานเรียบร้อย มีน้ำ มีข้าวสาร และธูปเทียน นอกจากเครื่องบูชาแล้วยังมีธง กระบี่อาญาสิทธิ์ และอาวุธโบราณวางอยู่บนโต๊ะ และอาวุธอีกชนิดหนึ่งคนไทยเราเรียกว่า หนามทุเรียน ได้วางไว้บนโต๊ะบูชา นอกจากนั้นก็ยังมีโต๊ะไม้ขาพับและถ่างออกได้ แล้วมีกระดิ่งขนาดกลางวางไว้ที่นั้น และมีไม้เป็นง่ามเป็นรูปตัว วี. สำหรับถือสองข้างขนาดศอกกว่า ซึ่งไม้นี้ทำจากไม้ต้นงิ้ว ถือว่าเป็นไม้ศักดิ์สิทธิ์

เมื่อจัดโต๊ะบูชาเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ผู้จะเข้าในพิธีนี้ ๘ ท่าน ก็แต่งตัวเสื้อผ้าขาวสะอาดตลอดทั้งเกือกยางขาว เมื่อได้แต่งตัวเสร็จ ผู้ที่เข้าทรงก็เริ่มมายืนล้อมเป็นวงกลมหน้าโต๊ะบูชา ในจำนวน ๘ ท่านด้วยกันที่แต่งขาว สองท่านถือไม้เป็นรูปตัววี. มีร่างทรงสองท่านใช้มือจับไม้ศักดิ์สิทธิ์คนละข้าง เริ่มสวดพร้อมกันใช้เวลาประมาณ ๒๐ นาที ไม้ที่ถือเหมือนจะมีชีวิตขึ้น เริ่มหมุนไปรอบ ๆ กระดัง ผู้ถือไม่สามารถจะฝืนได้ต้องปล่อยไปตามกำลังแรงของสิ่งลี้ลับจะต้องการ เหมือนวิญญาณสิงอยู่ในไม้แล้วก็เอาพู่กันเสียบตรงช่องรูปลายไม้ศักดิ์สิทธิ์แล้วจุ่มลงไปในน้ำหมึกสีแดง เขียนยันต์ลงไปในผ้าแดงผืนเล็ก ๆ จำนวนมากอย่างรวดเร็วเสร็จแล้วก็ไปเจิมที่เครื่องมือเตรียมขุดค้น เสร็จแล้วกรรมการก็นำผ้ายันต์มาแจกพวกอาสาสมัครทุกคนทั่วกันแล้วก็ให้ไปรับน้ำมนต์ไปดื่มลูบหน้าและลูบตามตัว เพื่อเป็นศิริมงคล แล้วก็ไปเขียนเป็นตัวหนังสือบนกระดังธรรม มีข้าวสารแผ่อยู่บาง ๆ มีคนคอยอ่านข้อความหนึ่งคน และพวกแต่งขาวพร้อมทั้งศิษย์ทั้งหลายที่ยืนอยู่ในบริเวณนั้น ตามปกติเซียนไม่พูด จะเขียนหนังสือแทนคำพูด ไม้ได้หมุนไปเขียนเป็นตัวหนังสือเป็นการบอกและตอบคำถามว่า ในบริเวณวัดนี้มีศพฝังไว้ยังเป็นวิญญาณมี ๖๒๔ ในวิญญาณเหล่านี้ เป็นวิญญาณชายมี ๓๑๒ นอกนั้นเป็นวิญญาณหญิงกับเด็กทั้งหมด ผู้จดก็จดลงเป็นหลักฐาน หากผู้อ่านตรงไปที่แปลความหมายไม่ถูกเซียนก็จะเขียนจนกว่าจะอ่านได้ถูกต้องตามความหมาย จากนั้นประมาณ๑๐นาที เซียนผู้ถือไม้ศักดิ์สิทธิ์ก็เริ่มจะรู้สึกวิญญาณในไม้กำลังจะพาวิ่งตรงไปหน้าวัด เวลานั้นท่านพระครูสง่าเจ้าอาวาสวัดสะแก พระสงฆ์และประชาชนจำนวนมากต่างก็จับตาดูตั้งแต่แรกเริ่มทำพิธีตลอดเวลา ท่านพระครูเจ้าอาวาสได้บอกว่า "อาตมาเห็นพวกเซียนวิ่งไปที่ถนนหน้าวัด ในความรู้สึกก็ชักจะสงสัยแล้ว คิดว่าคราวนี้คงเหลวแน่ เพราะอาตมาจำพรรษาอยู่ในวัดนี้นับแต่เป็นเณรตลอดมาจนเป็นสมภารมา ๓๗ ปีแล้ว ไม่เคยมีวี่แววหรือคนรุ่นก่อนบอกว่า ทางแถวหน้าโบสถ์ข้างถนนตรงไปท่าน้ำหน้าวัดนั้นก็ไม่เคยฝังศพมาก่อนเลย นึกในใจว่าคราวนี้เหลวแน่ คงจะไม่เป็นอย่างที่เขาเล่าลือกันว่า คณะสมาคมนี้มีอำนาจลี้ลับศักดิ์สิทธิ์ที่คอยชี้ศพฝังอยู่ใต้ดินไม่เคยผิดพลาดเป็นที่รู้กันทั่วไป แต่คราวนี้ทำไมวิ่งไปคนละทิศละทางกับป่าช้า แต่อาตมาก็นิ่งคิดอยู่ในใจมิได้พูดอะไร และคอยดูต่อไป แล้วอาตมาเห็นวิ่งไปถึงทางแล้วไม้ศักดิ์สิทธิ์ก็หยุดชี้ลงไป ผู้

ติดตามก็เอาธงแดงปักไว้ เซียนที่วิ่งตามมาด้วยก็ซัดข้าวสาร อีกคนหนึ่งก็พรมน้ำมนต์ลงไป พวกอาสาสมัครก็วิ่งตามกันมาเป็นหมู่มีเครื่องมือพร้อมก็รีบลงมือขุดลงไปทันที ช่วยกันขุดโกยดินเก็บศพที่เหลือแต่กระดูกขึ้นมา อาตมามองดูเขาขุดด้วยความตื่นเต้น ก็ปรากฏว่ามีศพฝังอยู่ใต้ดินจริง มันเป็นสิ่งที่น่าแปลกน่าอัศจรรย์มาก การวิ่งเที่ยวชี้ใช้ธงของพวกนั้น บางครั้งก็บุกเข้าในดงหญ้าดงไผ่ ไม่น่าจะเป็นไปได้ว่าจะมีศพฝังอยู่ที่นั่น รู้สึกว่าไม้ศักดิ์สิทธิ์มีอำนาจพิเศษ มีกำลังดึงดูดเอาผู้ถือวิ่งไป ตลอดเวลาที่ธงปักไม่เคยผิดพลาด จะต้องขุดศพขึ้นมาทุกครั้ง เซียนจะต้องบอกทางเขียนหนังสือว่าหลุมนี้หลุมนั้นเป็นหญิงหรือชาย แล้วคนขุดก็มาแยกพวกกระดูกและกระโหลกไว้ให้เป็นพวกไม่ปนกัน ส่วนเด็กนั้น ให้ปนอยู่ในพวกผู้หญิงได้ การทำพิธีขุดศพในครั้งนี้ ในสายตาของคนทั่วไปที่พบเห็นว่าเป็นสิ่งประหลาดเรื่องหนึ่งในชีวิตของอาตมาก็เพิ่งจะได้พบได้เห็น และชาวบ้านชาววัดที่อำเภอสามโคกที่ได้มาเห็นต่างก็พากันตื่นเต้นบอกเล่ากันต่อไป ท่านเจ้าอาวาสท่านบอกต่อไปว่า "เมื่อแรกอาตมาก็ยังไม่เชื่อสนิท แต่บัดนี้อาตมาเชื่ออย่างขาวสะอาดไม่มีข้อสงสัย การที่เซียนสามารถชี้ที่ฝังศพได้อย่างแปลกประหลาดเช่นนี้ ซ้ำยังบอกได้ว่าศพที่ฝังอยู่นั้นเป็นหญิงหรือเป็นชาย นับว่าเป็นความสามารถอย่างประหลาดและลี้ลับมาก อยู่เหนือวิทยาศาสตร์ซึ่งไม่สามารถค้นคว้าพิสูจน์ได้แม้แต่ข้างกุฏิพระ อาตมาก็เห็นเซียนวิ่งไปชี้ห่างจากเสากุฏิไม่เท่าใด เมื่อได้ขุดลงไปแล้วก็พบศพ ถ้าไม่เห็นด้วยตาก็ไม่น่าเชื่อ นับว่าแปลกไม่มีใครนึกฝันว่าจะมีศพฝังอยู่ในที่ใกล้กุฏิซึ่งห่างจากป่าช้าคนละทิศละทางเช่นนี้ ทางสมาคมได้ทำเพื่อการกุศล ทุกคนที่มานั้นต่างทำด้วยจิตใจศรัทธาอย่างเต็มอกเต็มใจเข้มแข็งไม่เห็นแก่เหนื่อยยากลำบาก ทำเพื่อหวังบุญกุศลด้วยแรงศรัทธาจริง ๆ ของใช้สำหรับเซ่นวิญญาณหรือสิ่งของในการประกอบพิธีครั้งนี้ ทุกอย่างทางสมาคมเตรียมพร้อมมิได้เรียกร้องทางวัด กลับนำของที่เหลือมอบถวายวัด บางอย่างก็เตรียมมาไม่พอ เช่น เสื้อผ้าที่ทำด้วยกระดาษก็จัดมาเพียง ๕๐๐ ชุด เพราะคณะกรรมการไม่นึกว่าจะมีวิญญาณในวัดสะแกถึง ๖๒๔ วิญญาณจึงไม่เพียงพอแต่ก็ได้รวมเผาหมด การชี้โดยเซียนผู้ที่จับไม้ง่ามจะพาไปแห่งใดนั้นพวกเซียนก็ต้องผลัดเปลี่ยนกันทำเป็นชุดเปลี่ยนถึง ๔ ชุดทุกครั้งที่ผลัดเปลี่ยนนั้นก็จะต้องกลับมาที่โต๊ะตั้งพิธีบูชาเริ่มต้น และก็มีเหตุการณ์ประหลาดเกิดขึ้น ทำให้คณะกรรมการในงานนี้ได้บอกภายหลังว่ายังไม่

เคยมีวัดใดหรือป่าช้าใดเท่าที่คณะกรรมการได้เคยไปขุดล้างป่าช้าจะนับไม่ถ้วน ไม่เคยมีเหตุการณ์แปลกประหลาดขึ้นเช่นวัดนี้ คือพอถึงเวลาบ่ายประมาณ ๑๕.๐๐ น. คณะเจ้าหน้าที่และพวกอาสาสมัครกำลังขุดศพเป็นการใหญ่ เร่งงานแข่งกับเวลาเพื่อให้เสร็จเรียบร้อย ทันใดนั้นได้เกิดเรื่องประหลาดขึ้นมาหน้าโบสถ์ เหล่าหมู่เซียนที่แต่งเครื่องขาวนั้นต้องหยุดชะงักต่างก็แสดงท่าทางตื่นเต้น เหตุการณ์เปลี่ยนแปลงทันที ต่างก็หันมารำเพลงมวยเพลงอาวุธ แสดงกิริยาท่าทางคล้ายได้เกิดปะทะต่อสู้กันขึ้นระหว่างเซียนกับฝ่ายวิญญาณทางวัดสะแก ซึ่งมองไม่เห็นตัว ประชาชนและพระภิกษุสงฆ์ซึ่งอยู่ในที่นั้นต่างก็ไม่นึกว่าจะเห็นเหตุการณ์ที่แปลกประหลาดเกิดขึ้นในวันนั้น ต่างก็พากันแตกตื่นตกใจ เพราะเซียนบางท่านก็หงายหน้าเซไปมาหลายครั้งเหมือนถูกชกต่อยอย่างจัง ทั้งที่มองไม่เห็นคู่ต่อสู้ ชาวบ้านบางคนที่กลัวมากจนอกสั่นขวัญหายก็รีบหนีออกจากเขตนั้น ที่ใจกล้าไม่กลัวก็คอยหลบหนีอยู่ใกล้ ๆ คอยดูว่าจะเกิดอะไรต่อไป ชาวบ้านที่กล้าและพระสงฆ์คงเห็นพวกเซียนฝ่ายเดียวที่แสดงท่าทางว่าได้กำลังต่อสู้ระหว่างวิญญาณพวกเจ้าถิ่นในวัดสะแกกับพวกเซียน เพราะการร่ายรำหลบหลีกซึ่งท่าทางของเพลงอาวุธสู้รบกันในสมัยโบราณ มีการรุกไล่ ถอยไป รุกเข้ามา ผลัดกันถอยผลัดกันรุก เซียนบางท่านก็มีฝีมือกำลังเข้มแข็ง สามารถหลบหลีกอย่างว่องไวและรวดเร็ว เป็นการสู้รบกับศัตรูที่คนธรรมดามองไม่เห็นตัว

มีหลายท่านที่บอกว่า มันเป็นสิ่งที่แปลกประหลาดมหัศจรรย์จริง ๆ ในชีวิตนี้ยังไม่เคยพบเห็นมาก่อน คงจะหาดูไม่ได้อีก คงจะไม่มีวันลืมตลอดไปว่า โลกนี้ยังมีสิ่งลี้ลับอีกมากมาย การต่อสู้ระหว่างเซียนกับพวกวิญญาณเจ้าที่เจ้าทาง เป็นฝ่ายที่เรามองไม่เห็นฝ่ายหนึ่งแสดงท่าทางต่อสู้ทิ่มแทงอากาศที่เปล่าอยู่พักหนึ่ง ฝ่ายเซียนรู้สึกว่าจะอ่อนกำลังเริ่มถอย แสดงว่าไม่สามารถจะปราบเอาชนะวิญญาณเจ้าถิ่นได้ ทันใดนั้นก็ได้ยินเสียงเซียนร้องขึ้นมาเสียงดังลั่นได้ยินไปทั่วบริเวณ จะตีความหมายว่าจะเรียกร้องให้ช่วยเหลือเพราะบาดเจ็บก็ไม่แน่นอน เพราะกรรมการต่างพากันตกใจตกตะลึง เพราะยังไม่เคยประสบเหตุการณ์เช่นนี้มาก่อน ก็ตื่นเต้นไม่รู้จะจัดการแก้ไขอย่างใด เหตุการณ์เกิดขึ้นครั้งนี้ มีผู้เห็นยืนยันว่ามิใช่แกล้งแสดง

ส่วนอีกด้านหนึ่งหรืออีกมุมหนึ่ง มีชายจีนผู้อาสาสมัครกำลังใช้แรงขุดดินในสภาพเปลือยท่อนบน ไม่ใส่เสื้อมีแต่กางเกง ตั้งอกตั้งใจขุดดินตรงที่มีธูปปักไว้เป็นเครื่องหมายว่ามีศพฝังอยู่ใต้ดิน มิได้สนใจกับใคร มุ่งแต่จะขุดศพขึ้นมา แต่เมื่อได้ยินเสียงเซียนร้อง ทันใดชายจีนคนนั้นก็เปลี่ยนสภาพไป รู้สึกว่ามีวิญญาณรีบเข้ามาสิงในร่างทันที กิริยาผิดปรกติธรรมดาแล้วออกวิ่งอย่างรีบร้อนไปในหมู่เซียน แล้วเอามีดเชือดลิ้นป้ายเขียนยันต์ไว้ตามเสาไฟฟ้าในวัดออกคำสั่งให้รีบนำอาวุธ เอาหนามทุเรียนมาให้ แล้วก็แสดงท่ารำท่าทางหวดซ้ายปาดขวาตีตามตัวเอง ลูกตุ้มหนามทุเรียนนี้ มีหนามเป็นเหล็กแหลมคมมาก แต่การนำมาปาดตามตัวก็ไม่รู้สึกเจ็บปวด แล้วรีบสกัดแก้สถานการณ์ที่กำลังคับขันไว้ได้ พวกเซียนก็กลับเป็นฝ่ายรุกไล่พวกวิญญาณเจ้าถิ่นกลับเป็นฝ่ายถอยหนี เพราะเซียนที่เข้าครั้งหลังองค์นี้ ได้ทราบภายหลังว่าเป็นชั้นอาจารย์ผู้ใหญ่มีฤทธิ์เดชอำนาจมาก ตามปรกติไม่คับขันจริง ๆ แล้วก็ไม่ปรากฏ ฉะนั้นวิญญาณเจ้าถิ่นทางวัดสะแกจึงไม่สามารถที่จะต่อต้านเอาชนะได้ พวกเซียนก็รุกไล่วิญญาณไปทางด้านเหนือและด้านใต้ วิ่งกันอย่างขวักไขว่ตัดหน้าตัดหลังคล้ายจะวิ่งสกัดจับผู้ร้ายสำคัญ ที่สุดพวกเซียนก็วิ่งรวมกัน ล้อมต้นประดู่ใหญ่อยู่หลังโบสถ์แล้วก็เริ่มสวดคาถา แล้วอาจารย์ใหญ่ก็เอากระบี่แทงไปในโพรงต้นประดู่ใหญ่อยู่หลายครั้ง ได้ความภายหลังว่าวิญญาณทั้งหลายได้พ่ายแพ้พวกเซียน ได้หลบหนีเข้าไปสิงอยู่ในต้นไม้ และที่สุดได้ทราบว่าวิญญาณที่ดุร้ายยอมแพ้ทางเซียนก็ได้เผากระดาษเงินทองให้ เป็นอันว่าได้อโหสิกรรมไม่จองเวรจองกรรมกันต่อไปเพราะหมู่เซียนก็มุ่งหวังสร้างความดี วิญญาณที่วัดสะแกก็ยอมให้เรียกวิญญาณทั้งหลายในวัดไปได้ เป็นอันสิ้นสุดการปราบวิญญาณทางวัดสะแก

นอกจากข้าพเจ้าจะได้เรื่องจากท่านพระครูสง่าเจ้าอาวาสและท่านอร่ามแล้ว อีกมุมหนึ่งข้าพเจ้าได้จากเรือเอกมานิต อรุณมิตร ท่านผู้นี้ได้เป็นกรรมการผู้หนึ่ง ได้บอกกับข้าพเจ้าว่า "เมื่อแรกผมเองก็ยังไม่แน่ใจ เมื่อยังไม่ลงมือแสดง แต่เมื่อผมถามเซียนว่าอยากทราบว่าศพบิดาของผมอยู่ที่ไหนโดยไม่ได้บอกชื่อ เซียนชี้บอกว่า ฝังอยู่ระหว่างต้นข่อย มีอยู่ ๔ วิญญาณด้วยกันคือ วิญญาณชื่อนายสมบูรณ์ นายจันทร์ นายสี นายเพื่อน ผู้ที่เป็นใหญ่กว่าวิญญาณทั้งหลายคือนายเพื่อน อีก ๓ วิญญาณที่ชื่อนายสมบูรณ์ นายจันทร์ นายสี นั้น เป็น

วิญญาณที่รับใช้ใกล้ชิดสนิทของวิญญาณนายเพื่อน นายเพื่อนเป็นผู้มีความสุขกว่าวิญญาณทั้งหลาย เมื่อผมได้ทราบว่าวิญญาณชื่อเพื่อนเป็นใหญ่ในตำบลก็สะดุ้ง เพราะนายเพื่อนเป็นชื่อบิดาของผมเอง ก็พากันตื่นเต้นแปลกใจ เพราะเมื่อก่อนบิดาผมเป็นคนมีชื่ออยู่ในตำบลนี้มาเก่าแก่เป็นที่รู้จักทั่วไป เซียนยังบอกว่าหากผมยังต้องการนำวิญญาณนายเพื่อนผู้เป็นบิดาไปไว้ที่บ้านทางเซียนก็จะจัดการวิญญาณให้เข้าไปสิงอยู่ในก้อนดินเพื่อนำไปบ้าน ผมคิดดูตัวเองก็มีอายุมากแล้ว ทางบ้านผมก็มีเด็กมาก ไม่สมควรจะนำวิญญาณบิดาไปอยู่บ้าน กลัวต่อไปจะเป็นภาระหนักแก่เด็กรุ่นหลังทั้งอยากให้ท่านไปผุดไปเกิดเสียที คุณมานิตพูดต่อไปว่า ผมแปลกใจที่ชื่อวิญญาณอีก ๓ ชื่อ มีนายสมบูรณ์ นายจันทร์ นายสีนั้น เมื่อถามผู้ใหญ่รุ่นเก่าที่รู้เรื่องดีก็บอกว่า เมื่อสมัยก่อนก็มีชื่อนั้นจริง เป็นเรื่องแปลกประหลาดมาก เมื่อก่อนผมเป็นคนเกิดในอำเภอสามโคก และได้ไปอยู่กรุงเทพ ฯ ได้ศึกษาเล่าเรียนและรับราชการจนได้เป็นนายทหารนาน ไม่ค่อยจะกลับบ้าน เมื่อ ๔๐ ปีก่อนนั้นบิดาผมตกต้นตาลตายและได้ฝังไว้ในวัดนี้ ภายหลังผมได้มาจัดงานฌาปนกิจศพบิดา แต่ก็ไม่รู้ว่าฝังอยู่ที่ไหน ให้คนช่วยขุดก็ไม่พบจึงต้องใช้เขียนชื่อเผาแล้วทำบุญอุทิศไปให้ บัดนี้ทางเซียนได้ชี้หลุมให้และยังบอกว่า ดินในตำบลนี้เปรี้ยวเป็นกรดและน้ำขึ้นถึงเสมอ นาน ๆ กระดูกก็ผุ เช่นกระโหลกหัวก็ได้เหลือเพียงครึ่งกะลามะพร้าวซึ่งเป็นเรื่องแปลกจริง ๆ

สิ่งประทับใจผมอีกครั้งหนึ่ง คือ เมื่อขุดศพล้างป่าช้าเสร็จเรียบร้อยในวันเดียวเมื่อประมาณ ๑๗.๐๐ น. และมีการเลี้ยงอาหารก่อนกลับ หลังจากนั้นได้มีสุภาพสตรีในหมู่อาสาสมัครเข้าใจว่าเป็นหัวหน้าหรือเป็นผู้ที่อาสาสมัครนับถือผู้หนึ่งได้ขอบาตรหนึ่งใบแล้ว ได้ยืนขึ้นพูดชักชวนให้ร่วมใจบริจาคเงินเพื่อการกุศลสมทบทำบุญในวัดสะแก ทันใดก็มีผู้บริจาคเงินร่วมกันใส่เงินลงไปในบาตรด้วยความเลื่อมใสรวบรวมเป็นจำนวน ๘๓๘ บาทและมอบให้ทางวัดต่อไป ผมเห็นแล้วปลื้มใจ เพราะเท่าที่อุทิศแรงงานก็นับว่าเป็นมหากุศล ที่ปลงตกไม่นึกรังเกียจทำได้อย่างสนิทสนม แม้แต่สัปเหร่อเป็นงานอาชีพกับศพบางคนก็ต้องดื่มเหล้าย้อมใจก่อน เหล่าอาสาสมัครนี้ นอกจากอุทิศทั้งแรงงานและเวลา และเงินอีก น่ายกย่องที่มีจิตใจงามมาก

นอกจากนั้น ข้าพเจ้าก็ยังได้เรื่องจากภิกษุโสม ซึ่งท่านได้จำพรรษาอยู่ที่วัดสะแก ได้ทราบว่ามีส่วนร่วมเห็นการขุดศพล้างป่าช้าที่วัดนี้ด้วย ท่านได้บอกว่าเป็นพิธีที่น่าเลื่อมใส อาตมาและพวกชาวบ้านที่มีอายุหลายคนที่รู้เห็น มีที่ฝังศพอยู่หลุมหนึ่ง แต่เมื่อเห็นเซียนวิ่งผ่านไปมา ไม่เห็นชี้ให้ปักหลุมนั้นสักทีก็ชักสงสัย แต่จะดูให้ถึงที่สุดเมื่อเขาวางมือบอกว่าขุดหมดแล้ว เราก็จะบอกให้รู้ภายหลัง เวลานี้ต้องการทดสอบว่าจะจริงเพียงไรว่าไม่มีศพหลงเหลือ มีชาวบ้านหลายคนที่รู้เรื่องต่างก็คิดเช่นเดียวกับอาตมาอยากจะทดสอบพิสูจน์ลองความสามารถ แต่แล้วที่สุดพวกเซียนก็ปักธงลงมือขุด เป็นศพสุดท้าย อาตมาจึงเห็นว่าเขาแน่จริง อาตมาอยากจะทดสอบต่อไปจึงถามเซียนว่าอยากจะทราบว่าศพสุดท้ายเป็นอะไรตาย เพราะชาวบ้านมีอายุส่วนมากรู้เรื่องดี แต่เมื่อเซียนตอบก็ทำให้อาตมาสะดุ้งและชาวบ้านต้องตกตะลึงไปตามกัน เพราะเซียนบอกว่า "วิญญาณชายนี้บอกว่าตกน้ำตาย" พวกชาวบ้านชาววัดรู้ว่าเมื่อ ๑๗ ปีก่อน ได้มีศพชายผู้หนึ่งลอยน้ำมาติดอยู่ที่ท่าหน้าวัด พวกชาวบ้านและพระได้ช่วยกันนำขึ้นมาฝังไว้ในวัด เป็นศพตกน้ำตาย เป็นศพสุดท้ายที่ฝังในวัด จากนั้นต่อมาก็ไม่ได้ฝังศพอีกเลยเป็นเวลาผ่านมา ๑๗ ปี เป็นเรื่องแปลกประหลาดที่สามารถรู้ได้ ทั้งที่ฝังศพเหล่านั้นนานวันก็เป็นที่ราบเหมือนพื้นดินธรรมดาทั่วไป บางแห่งก็มีหญ้าขึ้นรกเป็นดง ไม่มีเครื่องหมายบอกให้รู้ว่าเป็นที่ฝังศพ แต่พวกเซียนก็สามารถจะชี้ได้ถูกต้องและแม่นยำไม่ผิดพลาด การขุดศพล้างป่าช้ามิใช่จะขุดสุ่มๆ อย่างธรรมดา การเข้าพิธีแบบนี้จะต้องเริ่มขุดที่ฝังเป็นศพแรกก่อน และศพที่ฝังรองลงมาจนฝังสุดท้าย

อาตมาจึงเชื่อได้ว่า เป็นพิธีที่ขุดศพล้างป่าช้าที่ทำได้อย่างหมดจดและมหัศจรรย์มาก อาตมาไม่ประสบกับตาตนแล้วก็ยากที่จะเชื่อได้สนิท เมื่อเห็นด้วยตาตนเองแล้วก็เกิดเลื่อมใสในพิธีประหลาดครั้งนี้มาก

ข้าพเจ้ากล่าวขอบพระคุณ ที่พระคุณเจ้าได้กรุณาเล่ารายละเอียด และส่วนปลีกย่อยและความรู้สึกออกมา ซึ่งทำให้เราได้รู้ว่า โลกนี้ยังมีสิ่งลี้ลับมหัศจรรย์ลึกลับอีกมาก ไม่สามารถจะพิสูจน์หาเหตุผลได้

เมื่อข้าพเจ้าได้ข้อความเพื่อเขียนเรื่อง "วิญญาณที่วัดสะแก" ทุกแง่ทุกมุมจากผู้ที่เชื่อถือและผู้ทรงศีลไม่มีข้อใดสงสัยอีก เมื่อจะเริ่มลงมือเขียน ก็มีความรู้สึกเกิดศรัทธาอยากจะ

ทำบุญอุทิศแผ่ส่วนกุศลทั่วไป เพื่อเป็นการเคารพต่อเซียนผู้สร้างกรรมดี และเหล่าวิญญาณทั้งหลายที่วัดสะแก ตั้งใจว่าจะทำบุญด้วยการถวายสังฆทานอุทิศ เพื่อจะได้แผ่กุศลให้ทั่วถึงกันก่อนที่จะจัดพิมพ์หนังสือเรื่องนี้เข้าเล่มเพื่อแจกต่อไป

เพื่อให้อนุชนและผู้สนใจค้นคว้าหาเหตุผล หาความรู้ต่อไปในอนาคต ข้าพเจ้าจึงได้พยายามติดต่อท่านที่ได้ประสบการณ์ในวัดสะแกในครั้งนั้น เพื่อขออนุญาตนำนามจริงของท่านลงไว้ในเรื่องเพื่อประโยชน์แก่ผู้สนใจศึกษา

ข้าพเจ้าขอกราบนมัสการ และขอบคุณพระคุณเจ้าที่ได้กรุณา ได้ร่วมอนุญาตให้นามจริงของท่านลงในเรื่องนี้ เพราะสิ่งประหลาดมหัศจรรย์ในเรื่องวิญญาณเช่นนี้ ย่อมจะมีผู้สนใจอยากรู้อยากเห็น เพราะเป็นเรื่องที่น่าตื่นเต้น เป็นธรรมดาของมนุษย์ปุถุชนทั่วไป ผู้ประสบการณ์ในครั้งนั้นนับเป็นจำนวนร้อย ๆ ย่อมจะนำไปเล่าสู่กันฟัง รับช่วงนำไปเล่าต่อ ๆ กันไปไม่สิ้นสุด เป็นธรรมดาเรื่องที่เล่ากันด้วยปากเปล่า นานวันจะค่อยไกลจากความจริงออกไปต้องเกิดขึ้นเป็นธรรมดาไม่มากก็น้อย ที่สุดเนื้อแท้ของความจริงก็ค่อย ๆ หมดไป เพราะไม่สามารถจะรักษาเนื้อแท้ให้ยั่งยืนไว้ได้ ที่สุดเรื่องก็สูญ

ข้าพเจ้าจึงได้เดินทางหลายครั้งหลายหน เพื่อให้ได้เนื้อแท้เป็นแก่นความจริงของเรื่องที่เกิดขึ้นในเรื่อง "วิญญาณที่วัดสะแก" เมื่อวันที่ ๒๑ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๑๑

ก่อนพิมพ์มีเพื่อนฝูงทราบว่า ข้าพเจ้าเขียน "วิญญาณที่วัดสะแก" ก็พากันสนใจ บางท่านที่รู้เรื่องอยู่ก่อนแล้ว ก็แนะว่าควรจะไปสัมภาษณ์สตรีวัยรุ่นที่อุทิศทั้งเวลา และแรงงานตลอดทั้งบริจาคทรัพย์เพื่อร่วมการกุศลด้วย นับว่าเป็นจุดที่น่าสนใจและตื่นเต้น ทำอย่างไรจึงเกิดศรัทธาขึ้นมา

ข้าพเจ้าก็เห็นด้วย หากได้มีโอกาสได้นำความรู้สึกมาเขียนลง ก็ทำให้เพิ่มประโยชน์แก่เรื่องวิญญาณที่วัดสะแก หากแต่ขัดข้องด้วยเวลาของข้าพเจ้ามีน้อยและจำกัด รับว่าจะส่งต้นฉบับให้โรงพิมพ์ก่อนสิ้นเดือนกันยายนนี้ หากจะต้องใช้เวลาเดินทางไปบ้านบึง จังหวัดชลบุรี ก็ยังไม่แน่ใจว่าจะมีโอกาสได้พบกับสุภาพสตรีวัยรุ่นเหล่านั้นหรือไม่ เพราะตามปกติต่างก็มีงานอาชีพประจำด้วยกันเป็นส่วนมาก ทั้งข้าพเจ้าก็ไม่เคยรู้จักหรือเห็นหน้าแม้แต่ผู้เดียว คิดว่าจะ

ต้องขอร้องท่านนายกพุทธมามกะสงเคราะห์การกุศลแห่งประเทศไทย เพื่อช่วยแนะนำ เป็นความหวังอันเดียว แต่ท่านนายกสมาคมนั้นพบตัวยาก ข้าพเจ้าได้โทรศัพท์ทางไกล ๒ ครั้ง และเพื่อนฝูงได้ช่วยโทร ๆ ไปก็ไม่พบตัว ยิ่งมีเวลาน้อยเป็นเวลาที่จำกัด ทำให้มีความรู้สึกว่าผลงานก็ยิ่งเชื่องช้า แต่เวลาผ่านไปเร็วเห็นจะเป็นความรู้สึกธรรมดาของมนุษย์ที่ทำงานแข่งกับเวลาทั่วไป นับว่าเป็นงานหนักใจพอตัว แต่เมื่อนึกถึงว่างานนี้เราทำเพื่อเกิดประโยชน์ส่วนรวมมิใช่งานส่วนตัว ทำให้เกิดกำลังใจขึ้นมา คิดว่าจะต้องพยายามไปอีกครั้งหนึ่ง โดยเหตุบังเอิญเช้าวันที่ ๒๖ กันยายน พ.ศ. ๒๕๑๑ คุณวิชัยได้โทรศัพท์มาแต่เช้า ชวนไปจังหวัดชลบุรี ได้ความว่าคุณวิชัยมีความประสงค์จะไปหาอาจารย์สูหรือเซียนสู และไม่เคยรู้จักกันมาก่อนเลย ข้าพเจ้าก็ไม่เคยรู้จักเช่นเดียวกัน แต่คิดว่าเราคงจะไปถามที่อยู่ของท่านได้ที่จังหวัดชลบุรี

ตกลงวันนั้นคุณวิชัยนำรถมารับที่บ้าน เพื่อไปพบอาจารย์สู และได้รับผู้ที่คุ้นเคยนับถืออีก ๒ ท่าน กว่าจะออกจากกรุงเทพฯ ก็ใกล้เพลเข้าไปแล้ว หลังจากถึงเมืองชล และกินอาหารกันเรียบร้อยแล้วก็บ่าย เราจึงหาตำบลที่อยู่ของอาจารย์สู แต่ก็หาไม่ยากนัก เพราะมีผู้รู้จักทั่วไป เมื่อข้าพเจ้าเดินเข้าไปในบ้านก็เห็นอาจารย์สูเดินยิ้มรับลงมา แม้ข้าพเจ้าจะได้พบอาจารย์สูเป็นครั้งแรก แต่กิริยาท่าทางของท่านทำให้ข้าพเจ้าเลื่อมใสเหมือนกับว่าจะรู้จักกันมานานปี เพราะท่านให้ความเป็นกันเอง ย่อมจะเกิดความสนิทสนมกันเร็ว

เมื่อได้ร่วมสนทนา ท่านอาจารย์ท่านได้ให้ข้อคิดเรื่องเกี่ยวแก่วิญญาณหลายข้อหลายตอน ทำให้เกิดความรู้ เกิดประโยชน์แก่ผู้สนใจอยู่แล้ว เราได้สนทนาแต่เรื่องที่เป็นสาระในสิ่งลี้ลับ การสนทนาในวันนั้นทำให้เพลิดเพลินทั้งผู้ให้และผู้รับความรู้ ตอนหนึ่งคุณวิชัยได้ถามอาจารย์สูว่า

"ผมได้ทำหนังสืออุทิศมอบซากร่างหลังจากดับจิตหมดลมแล้ว เพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้ศึกษาต่อไป อยากทราบว่าวิญญาณของเราจะวนเวียนอยู่กับซากร่างนี้หรือไม่ ?"

อาจารย์สูบอกว่า "การที่เรามอบซากร่างของเรายกให้แก่โรงพยาบาลเพื่อประโยชน์เป็นการกุศล ถือว่าเราได้สละสิทธิ์ขาดไปแล้ว วิญญาณจึงหมดสิทธิ์ไม่มีข้อผูกพันกับซากนั้น

จึงไม่มีวิญญาณวนเวียนอยู่กับซากศพร่างนั้นต่อไป” เราได้รับความรู้จากการสนทนากับอาจารย์อีกมากมาย คุณวิชัยอยากจะให้อาจารย์สูช่วยตรวจดูอาการโรคภัยไข้เจ็บ อาจารย์สูได้ให้บุตรสาวซึ่งกำลังเดินเข้ามา บุตรสาวผู้นี้เป็นคนโต ซึ่งมีชื่อเล่นว่า บ๊วย ชื่อจริงว่าฉวีวรรณ คุณฉวีวรรณหรือบ๊วยได้เข้าสมาธิหรือทางในแล้วบอกอาจารย์สูให้ทราบถึงอาการป่วย ข้าพเจ้าเกิดสนใจการดูทางใน เพราะข้าพเจ้าเคยเห็นเมื่อครั้งยังเป็นเด็ก มีพระสมภารองค์หนึ่งท่านนั่งดูทางใน ทายโรคได้แม่นยำ ท่านเป็นชาวทวาย เป็นสมภารอยู่ที่วัดดอน อำเภอยานนาวา ชาวบ้านเรียกว่าท่านใหญ่ มีผู้คนเคารพนับถือมาก

โดยบังเอิญทราบจากคุณบ๊วยว่า ได้เคยอ่านและสนใจหนังสือชุด “กฎแห่งกรรม” มาก่อน ข้าพเจ้าจึงถือโอกาสเล่าถึงเรื่องการเขียนเรื่อง “วิญญาณที่วัดสะแก” และตั้งใจจะหาสุภาพสตรีที่เคยอาสาสมัครไปขุดศพ แต่ก็ยังมืดแปดด้าน เพราะยังไม่เคยรู้จักสุภาพสตรีเหล่านั้นมาก่อนว่าอยู่ที่ไหนบ้าง หากจะเที่ยวถามเดาสุ่มทั้งที่ไม่เคยรู้จักชื่อเสียงและเห็นหน้ามาก่อนเขาคงจะเข้าใจว่าถ้าไม่ใช่คนบ้าก็คนเมาแน่ คุณบ๊วยเมื่อได้ยินข้าพเจ้าพูดเช่นนั้นก็หัวเราะ และพูดว่าเธอเองก็เคยอาสาไปเช็ดล้างกระโหลกและกระดูก เพื่อทำความสะอาด แต่เธอมีเพื่อนคนหนึ่งเคยอาสาสมัครไปหลายแห่งหลายจังหวัด มีจิตใจเข้มแข็ง คุณบ๊วยเล่าว่าได้ไปขุดศพที่ป่าช้าของโรงพยาบาลแห่งหนึ่ง เมื่อขุดไปถึงศพปรากฏว่าศพนั้นขึ้นอืดตัวพองบวมด้วยน้ำเหลือง ซ้ำในหลุมยังมีน้ำขังอยู่ด้วย แต่เพื่อนของเธอกระโดดลงไปช้อนร่างศพยกขึ้นมา เพื่อนเธอทำได้อย่างสนิทสนมมิได้มีสีหน้าแสดงความรังเกียจแม้แต่น้อย เราฟังคุณบ๊วยเล่าด้วยความสนใจและตื่นเต้น นับว่าเป็นเรื่องแปลกประหลาดที่หญิงสาวปฏิบัติได้ด้วยความสมัครใจ ทำในสิ่งที่คนส่วนมากทั้งเกลียดทั้งกลัว ไม่ถึงกับลงมือหยิบอุ้ม เพียงแต่ได้กลิ่นเน่าก็จะสำลักเกิดอาเจียนกินข้าวไม่ลงไปหลายวัน แม้บางคนอายุมากแล้ว ยังกลัวไม่กล้าจะดู กลัวติดหูติดตานอนสะดุ้งหวาดกลัว นอนไม่หลับไปหลายวัน ข้าพเจ้าจึงอยากทราบว่ามีสิ่งศักดิ์สิทธิ์อันใดที่ดลใจให้หญิงสาวมีจิตใจเข้มแข็ง ทำสิ่งที่ตรงกันข้ามกับสาวอื่น

คุณบ๊วยบอกว่า อยากจะพาข้าพเจ้าไปแนะนำให้รู้จักกับเพื่อนของเธอ แต่เวลาของเราจำกัดมีน้อยเกรงว่าจะไม่พอ คิดว่าที่คุณบ๊วยเล่าให้ฟังนั้นก็คงจะไม่ผิดแปลกอะไรมากนักคุณ

บ๊วยก็บอกว่าเพื่อนเล่าถึงความรู้สึกก่อนที่จะเข้าอาสาสมัครให้ฟังมาแล้ว คุณบ๊วยก็บอกว่าครั้งแรกเมื่อเห็นเพื่อนอายุคราวเดียวกันปฏิบัติในการขุดศพล้างป่าช้าโดยไม่รู้สึกเกลียดกลัว ทำได้เหมือนงานปกติ และเป็นงานได้บุญได้กุศลมาก เราก็ควรจะทำได้เหมือนเขา ใจก็เกิดศรัทธาขึ้นมาอยากลองดู เขาทำได้เราก็ทำได้

เมื่อเข้าอาสาสมัครแล้ว เวลาจะเริ่มเดินทางไปขุดศพที่ไหน เขาก็เริ่มกินเจแต่บัดนี้ (ไม่กินเนื้อสัตว์) กินแต่พวกผัก เมื่อทางเซียนเขาตั้งพิธี แล้วแจกฮู้หรือผ้ายันต์สีแดงคนละแผ่นเท่าฝ่ามือเก็บติดตัวไว้ แล้วก็ให้ดื่มน้ำมนต์ลูบหน้า ทำให้เกิดกำลังใจแข็งกล้าขึ้น มีความรู้สึกตัวเองสามารถจะทำได้โดยไม่เกลียดไม่กลัวในสิ่งที่ปกติธรรมดามีความเกลียดความกลัวเป็นนิสัย พร้อมที่จะช่วยหยิบโกยศพขึ้นมาได้ ต่อมาก็เห็นเป็นเรื่องธรรมดาและถือว่าศพยิ่งขึ้นอืดก็ยิ่งชอบ เพราะได้บุญกุศลแรง หากขุดศพที่แห้งเหลือแต่เศษกระดูกผุก็รู้สึกว่าไม่เพลิดเพลินรู้สึกกร่อย ๆ ไม่คึกคัก

ข้าพเจ้าถามถึงเรื่องกลิ่นศพ ซึ่งคนธรรมดาส่วนมากทนไม่ไหวนั้น ทำไมพวกอาสาสมัครจึงทนได้ คุณบ๊วยได้กรุณาบอกว่า สำหรับผู้มียันต์ของเซียนติดตัวและได้ดื่มน้ำมนต์แล้วกลิ่นที่เหม็นจะไม่รู้สึกทำให้เดือดร้อนอะไรเลย

ข้าพเจ้าฟังแล้วคิดว่าคงจะเป็นแรงศรัทธาและอำนาจจิต และเป็นบุญกุศลยากที่จะปฏิบัติได้ทุกคน ข้าพเจ้าถามคุณบ๊วยข้อหนึ่งว่า เซียนเคยชี้ผิดขุดแล้วไม่พบอะไรเลยมีบ้างไหม คุณบ๊วยบอกว่าไม่เคยมี และเล่าให้ฟังว่าครั้งหนึ่งแปลกมาก เมื่อเซียนชี้ได้ศพขึ้นมาแล้ว เซียนกลับวิ่งมาให้ขุดอีก เมื่อขุดได้อีกศพหนึ่งก็นับว่าแปลกอยู่แล้ว แต่เซียนกลับวิ่งมาชี้อีก ขุดลงไปก็พบศพขึ้นมาเป็นศพที่สาม ข้าพเจ้าเห็นว่าได้รบกวนพอสมควรแล้ว ก็จึงได้ลาท่านเจ้าบ้านผู้มีคุณธรรมสูง ที่เราได้มาเบียดเบียนเวลาอันมีค่าของท่านไปไม่น้อย และเห็นคนที่เจ็บไข้กำลังคอยพบท่านอย่างน่าเห็นใจ

เมื่อออกจากบ้านอาจารย์สู เราก็มุ่งตรงไปตลาดบ้านบึง นับว่าเป็นโชคดีที่ได้พบกับท่านนายกสมาคม ทั้งที่เราไม่นึกว่าจะพบ ท่านได้ให้การต้อนรับเป็นอย่างดี และได้ให้เรื่องเกี่ยวกับการขุดศพล้างป่าช้าในจังหวัดต่าง ๆ ที่ผ่านมาแล้วอย่างประหลาดพิสดาร ซึ่งข้าพเจ้ารู

สึกเป็นประโยชน์แก่ผู้สนใจอีกมาก แต่คราวนี้ข้าพเจ้าต้องรีบเร่งเรื่องวิญญาณที่วัดสะแกให้เรียบร้อยทันเวลา จึงมิได้สอดแทรกเรื่องที่เป็นสาระ และท่านได้บอกว่าคราวหน้าฤดูแล้งจะมีการขุดศพทางภาคอีสาน ท่านจะได้แจ้งมาให้ข้าพเจ้าได้มีโอกาสเห็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นด้วยตนเอง ข้าพเจ้ากล่าวขอบคุณ จะหาโอกาสไปดูสิ่งที่ประหลาดมหัศจรรย์ด้วยตนเองหากไม่มีอะไรขัดข้อง เพราะอนาคตเป็นของไม่แน่นอน แล้วเราก็ได้ลากลับด้วยเวลาจำกัด กว่าจะกลับถึงพระนครก็หลัง ๒๐.๐๐ น. ในคืนนั้น

การเขียนเรื่องที่เกี่ยวกับวิญญาณที่ไม่มีหลักฐานจะพิสูจน์เหตุผล ได้แต่อาศัยเพียงหลักฐานจากผู้ประสบการณ์ต่างก็ยืนยันพอที่จะเชื่อถือได้ แต่ข้าพเจ้านึกคิดอยู่เสมอทุกครั้งว่าข้าพเจ้าไม่ได้เขียนเรื่องธรรมดา เพราะเรื่องเกี่ยวกับวิญญาณเป็นเรื่องพิเศษเข้าใจยาก แต่เห็นว่ายุคปัจจุบันนี้มนุษย์อยู่ห่างจากศีลธรรม ไกลจากศาสนา มนุษย์ทุกวันนี้ขาดความเห็นอกเห็นใจ ส่วนมากเห็นแก่ตัวไม่สนใจว่าผู้ใดจะได้รับความเดือดร้อนลำบากยากแค้น ขอแต่ให้ตนได้รับความสะดวกสบายอารมณ์ของผู้เห็นแก่ตัว ไม่เคยคิดถึงบุญกรรม บาปกรรม ดีชั่ว

ข้าพเจ้าได้เขียนเรื่อง "วิญญาณที่วัดสะแก" ขึ้นครั้งนี้ นอกจากจะเป็นเรื่องลี้ลับซับซ้อนแล้ว ก็มุ่งหวังจะยกย่องผู้ประกอบกรรมทำดี ซึ่งในยุคปัจจุบันนี้หาได้น้อย และการเขียนยกย่องความดี ก็มิได้เกินความจริง หากจะมีท่านผู้ใดมาถามว่า ที่ข้าพเจ้าเขียนนี้ บางตอนเช่น ที่มีการต่อสู้รบระหว่างวิญญาณทางวัดสะแกกับเซียน ซึ่งได้ต่อสู้กันด้วยท่าทางร่ำร่ายฝ่ายเดียว ซึ่งอีกฝ่ายหนึ่งมองไม่เห็น ซึ่งบางท่านคิดว่าพวกเซียนอยากจะแสดงเพื่อให้เกิดความตื่นเต้นก็ได้ เพราะพิสูจน์ไม่ได้ ข้าพเจ้าก็จะบอกว่า "มันเรื่องแต่ละบุคคลมีสิทธิ์ที่จะคิดจะลงความเห็นเชื่อหรือไม่เชื่อ แต่ความรู้สึกของข้าพเจ้าเมื่อได้พิจารณาอย่างถี่ถ้วน และเป็นความเห็นของตัวเอง เชื่อแน่นอนไม่มีอะไรเคลือบแฝงอยู่เบื้องหลัง หลายท่านได้เล่าให้ฟังว่า การขุดล้างป่าช้าของสมาคมนี้ มิใช่ว่าจะเริ่มขุดเป็นครั้งแรก และคณะกรรมการก็ได้บอกแล้วว่าตั้งแต่ขุดมามากมาย ยังไม่เคยพบเหตุการณ์ที่วิญญาณดุมาก ไม่เคยเกิดต่อสู้เช่นนี้ ทั้งเวลาที่เกิดต่อสู้กันพวกกรรมการก็ตกใจ เพราะไม่เคยประสบเหตุการณ์มาก่อน เซียนผู้ใหญ่ชั้นอาจารย์ก็มิได้มาเข้าในร่างทรงที่นุ่งขาวห่มขาว มาเข้าผู้ที่ไม่รู้เรื่องเลย ทั้งข้าพเจ้าไม่เคยสนใจค้นคว้า

ความจริงในเรื่องการเข้าทรงมานานแล้ว ข้าพเจ้าเคยพบเรื่องการเข้าทรงวิญญาณต่าง ๆ มาไม่น้อย จึงรู้ว่าส่วนมากแอบแฝงอ้างอิงถึงวิญญาณโน้นวิญญาณนี้เพื่อหาประโยชน์ใส่ตัว พบแต่สิ่งที่ปลอมเพื่อหลอกลวงชาวบ้านเป็นส่วนมาก เมื่อท่านพบแต่ของปลอมเหมือนเล่นกลหาความจริงไม่ได้ ไม่เคยพบของจริงก็ท้อใจเป็นธรรมดา หมดศรัทธาที่จะเชื่อถือว่าจริงต่อไป ข้าพเจ้าได้เคยพบทั้งของจริงของปลอม สิ่งใดมีจริงสิ่งนั้นก็ย่อมมีของปลอม สิ่งใดมีปลอมสิ่งนั้นก็ย่อมมีของจริง แต่ของจริงย่อมหายากเป็นธรรมดาและข้าพเจ้าอยากรู้อยากศึกษาว่า

คนเราตายแล้วเกิดหรือตายแล้วสูญ ซึ่งข้าพเจ้าคิดว่าทุกคนก็อยากทราบอยากรู้อยู่ในความสนใจของมนุษย์ทุกชาติทุกภาษาทั่วโลก มาตั้งแต่สมัยโบราณดึกดำบรรพ์ถึงปัจจุบันนี้ ฉะนั้นปัญหาตายแล้วเกิดจึงมีอยู่ทุกยุคทุกสมัยตลอดมา แต่เมื่อเราได้พูดถึงเรื่องวิญญาณเป็นส่วนหนึ่งในความรู้สึกของร่างกาย เมื่อร่างแตกดับหมดลมแล้ววิญญาณก็ล่องลอยไปตามกฎแห่งกรรมสุดแต่ความดีความชั่วจะนำไป แต่ก็มีไม่น้อยที่ไม่เชื่อกรรม

เมื่อมาเปรียบเทียบกับหลักธรรมของพระพุทธเจ้า ที่ว่าเราเกิดมาเพราะกรรมหนุนนำต้องเวียนว่ายตายเกิดไม่รู้สิ้นสุด ฉะนั้นเรื่องของวิญญาณจะต้องลอยไปตามผลกรรมดีหรือชั่วนี่ก็พอจะเห็นได้ว่าวิญญาณนั้นมีจริง การตายแล้วเกิดก็ไม่มีปัญหาอะไร ฉะนั้น องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ท่านจึงทรงสอนให้ผู้ปฏิบัติเพื่อให้หลุดพ้น "กฎแห่งกรรม" อยู่เหนือเกิด แก่ เจ็บ ตาย ไม่ต้องกลับมารับทุกข์ใช้กรรมต่อไป

เมื่อได้พิจารณาทางพระพุทธศาสนาประกอบด้วยแล้ว ก็ไม่มีข้อสงสัยอะไรอีกที่พระพุทธเจ้าสอนให้ ดับทุกข์ ดับภพ ดับชาติ ไม่ต้องมาเวียนว่ายตายเกิดดับ จมอยู่ในกองกิเลสไม่รู้จักสิ้นสุด ถ้าได้ใช้ความคิดใช้สติปัญญาก็จะเห็นแจ่มแจ้งว่า เรื่องวิญญาณมีจริง เรื่องเกิดดับเป็นจริง ถ้าเข้าใจว่าตายแล้วสูญ วิญญาณไม่มี ทำกรรมดีหรือกรรมชั่วก็ไม่ต้องชดใช้หนี้กรรม ถ้าเช่นนี้พระพุทธศาสนาก็คงจะไม่เกิดขึ้นแน่

การที่ข้าพเจ้าได้พยายามค้นคว้านำเรื่องวิญญาณมาเขียน ก็เพราะจะแก้มนุษย์ที่หลงเข้าใจผิด ทำดีไม่ได้ดี ทำชั่วได้ดี บุญบาปศีลธรรมไม่มี ชาติหน้าไม่มี จิตและวิญญาณไม่มีชีวิตและร่างกายเป็นเพียงวัตถุ เมื่อหมดลมหายใจชีวิตก็ดับ สังขารร่างกายเนื้อหนังก็เปื่อยเน่า

ไปตามธรรมชาติ ชีวิตและวิญญาณเมื่อตายแล้วก็สูญสิ้นไปไม่มีอะไรเหลือ นรกและสวรรค์ไม่มี นับแต่ทางวิทยาศาสตร์เจริญก้าวหน้าเรื่องนี้ ทางชีววิทยา ทางฟิสิกส์ เมื่อก่อนถือว่าตายแล้วไม่มีอะไรเหลือ วิญญาณไม่มี นอกจากเหลือแต่วัตถุ แต่บัดนี้ต่อไปไม่กี่ปีนักวิทยาศาสตร์แผนกจิตวิทยาได้ค้นคว้าทดลองได้พิสูจน์ว่าจิตวิญญาณนั้นมีจริง ดวงวิญญาณนั้นเป็นอิสระมิได้ขึ้นต่อส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกาย ฉะนั้น การเชื่อว่าตายแล้วสูญนั้น จึงทำให้ชาวตะวันตกผู้เจริญทางวิทยาศาสตร์ปัญญาชนกลับหันมาเชื่อว่า วิญญาณและจิตความรู้สึกนั้นมีจริง ตายแล้วไม่สูญดังเข้าใจแต่เดิม เวลานี้ทางต่างประเทศกำลังค้นคว้าทดสอบหาทางติดต่อระหว่างโลกมนุษย์กับโลกวิญญาณ ยังสามารถที่จะถ่ายภาพวิญญาณได้ บางวิญญาณยังสามารถรักษาบางโรคให้หายได้ แล้วการเกิดดับ เกิดดับวนเวียนนั้นก็ไม่มีข้อสงสัย เรื่องบุญบาปนั้นย่อมมีอย่างแน่นอนเป็นกฎแห่งกรรม สร้างกรรมดีก็จะไปเกิดในสถานที่สูงพร้อมด้วยทรัพย์อำนาจ สร้างกรรมชั่วก็ชักนำเราไปเกิดในที่ต่ำยากจนเข็ญใจ กรรมดีกรรมชั่วตามสนองเป็นอัตโนมัติ เมื่อข้าพเจ้ากำลังเขียนเรื่องวิญญาณที่วัดสะแกจะเป็นด้วยเหตุบังเอิญ ได้รับจดหมายจากคหบดีท่านหนึ่ง อยู่ที่ ๔๑ ซอยสิปะน้อย บนเกาะสมุย ได้กรุณาเล่าเรื่องของท่านให้ฟังเป็นเรื่องแปลกประหลาดน่าคิด เพราะเข้าได้กับเรื่องที่กำลังเขียนอยู่ ข้าพเจ้าจึงได้จดหมายไปขออนุญาต เพื่อนำมาประกอบท้ายเรื่อง ท่านเจ้าของเรื่องก็อนุญาตด้วยความยินดี ใจความตอนหนึ่งท่านได้กรุณาเล่าว่า

ที่บ้านผมได้เลี้ยงสุนัขไว้ตัวหนึ่ง เป็นสุนัขที่แสนรู้ ทั้งรูปร่างและการรู้ภาษามนุษย์ของมัน ทำให้คนในบ้านมีความรักความเอ็นดูมาก สำหรับผมให้ความรู้สึกอยากจะพูดว่าร่างมันเป็นสุนัขปากมันพูดภาษามนุษย์ไม่ได้เท่านั้น นอกนั้นมันมีความรู้สึกเข้าใจเหมือนมนุษย์แทบทุกอย่าง ผมจึงมีความรู้สึกเหมือนมันเป็นสมาชิกในครอบครัวชีวิตหนึ่ง ผมให้ความรักใคร่เอ็นดูมันมาก และเพื่อนบ้านใกล้เคียงทุกคนให้ความรักมันและสงสารมัน และพวกเพื่อนของผมได้มาที่บ้าน เมื่อเห็นต่างก็อดเอ็นดูมันไม่ได้ เพราะความรู้ภาษามนุษย์ของมัน

วันหนึ่งในต้นเดือนมิถุนายน พ.ศ. ๒๕๑๑ ผมมีกิจออกจากบ้านไปหลายเวลา ครั้นกลับมายังไม่ทันถึงหน้าบ้าน ผมก็เห็นมันวิ่งมาตะเกียกตะกายกระโดดวิ่งสกัดข้างหน้าข้างหลัง

ด้วยความดีใจที่มันเคยแสดงเมื่อผมไปไหนนานวัน เมื่อกลับบ้านมันก็แสดงดีใจเช่นเดียวกัน ผมเพียงแต่คิดว่าคราวนี้มันออกมาต้อนรับไกลจากบ้าน แล้วก็คิดเลยไปว่าคงเป็นสัญชาตญาณและเป็นนิสัยของมันที่มีความจงรักภักดีต่อเจ้าของ และความกตัญญูของมัน

แต่เมื่อผมเข้าถึงบ้านแล้ว เมื่อถึงเวลาอาหารเราได้กินอาหารพร้อมหน้ากัน แต่ผมมองหน้าคนในบ้านต่างก็แสดงความไม่สบายใจ สีหน้าเศร้าหมองเหมือนมีทุกข์หนักผิดปรกติ ผมก็เกิดความสงสัย แต่เห็นว่าเป็นเวลากินข้าวยังไม่อยากถามอะไร ตั้งใจว่าเมื่ออิ่มกันหมดแล้วจึงจะถามสาเหตุของความเศร้า แต่เมื่อไม่เห็นสุนัขตัวโปรดของผมเข้ามานั่งอยู่ในบ้าน ตามปรกติมันเป็นสุนัขที่แสนรู้ เวลากินก็ไม่เคยมายุ่ง เพียงแต่นั่งใกล้ประตูคอยดูคนจะเข้าออก นอกจากนั้นผู้อื่นที่ไม่ใช่คนในบ้านจะให้อะไรมันจะไม่ยอมกินเป็นอันขาด

ครั้นผมถามถึงสุนัข คนในบ้านต่างก็สะดุ้งหันไปมองดูตากัน หลบสายตาจากผม ก้มหน้าเพราะทุกคนรู้ว่าผมรักสุนัขตัวนี้เท่าชีวิตจิตใจ แล้วพูดเสียงเครือ ๆ อย่างไม่เต็มปาก อ้อม ๆ แอ้ม ๆ ว่า "มันได้ตายไปแล้ว"

ผมได้ยินคำว่า "มันตายเสียแล้ว" ผมสะดุ้งตกใจอย่างไม่รู้ตัว คอหอยตื้นตันขึ้นมา ความรักความอาลัยเสียดายไม่รู้จะพูดอะไรถูก อิ่มข้าวทันทีทั้ง ๆ ที่เพิ่งจะลงมือกิน มันกินต่อไปไม่ลง มันเป็นไปได้หรือที่ยังเห็นออกไปต้อนรับอย่างดีอกดีใจ เมื่อเห็นผมกลับบ้าน แต่ทุกอย่างเป็นไปแล้ว ผมไม่ได้หลับไม่ได้ฝันไม่เมา สติผมยังดีทุกอย่าง ผมกำลังเดินมาบ้าน ผมงงหมด ผมคิดแล้วน้ำตาไหลออกมาอย่างไม่รู้ตัว สุดจะกลั้นไว้ได้ และทุกคนในที่นั้นพูดถึงสุนัขนี้ก็น้ำตาไหลไปตามกัน

ต่อมาผมก็รู้ว่าหลังจากผมออกจากบ้านไปไม่นานนัก สุนัขตัวโปรดของผมก็ถูกสุนัขนอกบ้านรุมกันกัดจนตาย และคนในบ้านต่างก็ร้องไห้เสียดายมาแล้ว ซากได้ฝังไว้ในเขตบ้านแล้ว เรื่องนี้ผมเห็นประหลาด เมื่อผมได้เคยอ่านเรื่องเกี่ยวกับวิญญาณในชุดกฎแห่งกรรมของคุณแล้วก็เพียงคิดว่าเป็นเรื่องแปลกประหลาด เท่าที่ศรัทธาก็ยังเชื่อไม่เต็มที่ ครั้นผมได้ประสบกับตนเองในเรื่องวิญญาณสุนัขของผม บัดนี้ผมเชื่อแน่ในเรื่องวิญญาณมีจริงเป็นเรื่องจริง แม้แต่วิญญาณของสัตว์ไม่เชื่อว่าจะมีก็ยังมี แล้ววิญญาณของมนุษย์ก็ไม่มีอะไรสงสัยอีกแล้ว

ข้าพเจ้าขอให้ท่านที่ได้อ่านเรื่องนี้จงได้พิจารณาด้วยปัญญาตามหลักธรรมขององค์พระศาสดา ไม่ได้ให้เชื่อสิ่งใดง่าย ๆ ก่อนที่จะได้พิจารณาหาเหตุผลรู้แน่ชัดเสียก่อน แน่ใจในเหตุผลแล้วจึงเชื่อ หากมนุษย์ในยุคนี้เห็นชัดเจนว่า ตายแล้วย่อมจะเกิดมา ใช้วิญญาณเป็นสิ่งที่ไม่ตายเวียนว่ายอยู่ตลอดไป นอกจากบรรลุถึงอรหันต์ดับกิเลสชาติ ดับภพสูญสิ้น ความรู้สึกบริสุทธิ์จึงว่างเปล่า ไม่เหลือทั้งบุญทั้งบาป ไม่เหลือทั้งทุกข์ทั้งสุข เมื่อนั้นก็ถึงพระนิพพานหลุดพ้นไปได้

หากมนุษย์เรามีที่ยึดเหนี่ยวในหลักธรรม เชื่อแน่ว่ากรรมมี ทำดีย่อมจะเกิดกรรมดีหรือกรรมชั่วย่อมจะเกิดความชั่วสนองทั้งชาตินี้และชาติหน้า นรกมี สวรรค์มี ไม่มีใครหนีพ้นกรรมดี กรรมชั่วที่ตนสร้างเองได้ ไม่มีพระเจ้าองค์ใดสาปแช่งลงโทษหรือบันดาลให้ความสุขความสบายได้ ทุกอย่างเกิดจากตัวเราเอง ให้พิจารณาดูตัวเรา

ถ้ามนุษย์เชื่อ "กฎแห่งกรรม" ก็จะทำให้มนุษย์เราเกิดเกรงกลัวไม่ยอมทำชั่วสร้างบาปสร้างกรรม กลัวที่จะต้องใช้หนี้กรรมต่อไป จะทำอย่างไรก็ย่อมระวังกลัวผิดศีลธรรม กลัวบาปและกรรมตามสนอง ก็จะเป็นผู้ไม่ประมาทมีสติยั้งคิด และก็จะมีศีลธรรมเกิดขึ้นแก่ผู้เชื่อกรรมทั่วไป ผู้มีจิตใจเหี้ยมโหดดุร้ายก็จะคลายลง ความเป็นอยู่ของสังคมทั่วไปจะสงบเข้าสู่ความปรกติสุขเพราะมีความเห็นอกเห็นใจ ทุกคนมีศีลธรรม ปฏิบัติตนอยู่ในขอบเขต นี่เป็นที่ข้าพเจ้ามุ่งหวังความสงบในเมื่อมีผู้เชื่อเรื่องวิญญาณมีจริง กรรมดีชั่วตามสนองจริง ตายแล้วเกิดนั้นมีจริง คิดว่าท่านผู้ได้อ่านแล้วใช้สติให้เกิดปัญญาพิจารณาดูให้ถึงแก่นธรรมที่สอนให้ทำดีแล้วคงจะเห็นผลบ้างไม่มากก็น้อย

ความเป็นมาแห่งพระไตรปิฎกไทย

ของ

ทรงวิทย์ แก้วศรี*

พระไตรปิฎก เป็นคัมภีร์สำคัญทางพระพุทธศาสนา เป็นประมวลคำสอนของพระ-พุทธเจ้าและพระสาวก ตามศัพท์ ติปิฎก หรือ เตปิฎก แปลว่า คัมภีร์ ๓ คัมภีร์ หรือตะกร้า ๓ ใบ หมายถึง ปิฎก ๓ คือ

๑. **วินัยปิฎก** เป็นหมวดว่าด้วยระเบียบวินัย แบ่งออกเป็น ๕ คัมภีร์ คือ

๑) *มหาวิภังค์* ว่าด้วยข้อห้ามหรือวินัยที่เป็นหลักใหญ่ ๆ ของภิกษุ

๒) *ภิกขุณีวิภังค์* ว่าด้วยข้อห้ามหรือวินัยของนางภิกษุณี

๓) *มหาวัคค์* ว่าด้วยพุทธประวัติตอนแรก และพิธีกรรมทางพระวินัย

๔) *จุลลวัคค์* ว่าด้วยพิธีกรรมทางพระวินัย และความเป็นมาของนางภิกษุณี และประวัติการทำสังคายนา

๕) *บริวาร* ว่าด้วยข้อเบ็ดเตล็ดทางพระวินัย

๒. **สุตตันตปิฎก** เป็นหมวดว่าด้วยพระธรรมเทศนาทั่ว ๆ ไป มีประวัติและท้องเรื่องประกอบ แบ่งออกเป็น ๕ คัมภีร์ คือ

๑) *ทีฆนิกาย* ว่าด้วยพระสูตร หรือเทศนาขนาดยาว

๒) *มัชฌิมนิกาย* ว่าด้วยพระสูตร หรือเทศนาขนาดกลางไม่ยาวหรือสั้นเกินไป

๓) *สังยุตตนิกาย* ว่าด้วยพระสูตร หรือเทศนาอันประมวลธรรมะ หรือเรื่องราวไว้เป็นพวก ๆ เช่นว่าด้วยพระมหากัสสปะ เรียกว่า กัสสปสังยุต ว่าด้วยเหตุการณ์ในแคว้นโกศล เรียกโกศลสังยุต เป็นต้น

---

*บรรณารักษ์โท แผนกหนังสือตัวพิมพ์ กองหอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร

๔) *อังคุตตรนิกาย* ว่าด้วยพระสูตร หรือเทศนาเป็นข้อ ๆ ตามลำดับจำนวนเป็นธรรมะหมวด ๑ ธรรมะหมวด ๒ ธรรมะหมวด ๓ เป็นต้น

๕) *ขุททกนิกาย* ว่าด้วยพระสูตร หรือเทศนาเบ็ดเตล็ด รวมทั้งภาษิตของพระสาวก ประวัติต่าง ๆ และชาดก

๓. **อภิธรรมปิฎก** เป็นหมวดว่าด้วยข้อธรรมชั้นสูงล้วน ๆ ไม่มีประวัติและท้องเรื่องประกอบ แบ่งออกเป็น ๗ คัมภีร์ คือ

๑) *ธรรมสังคณี* ว่าด้วยธรรมะรวมเป็นหมวด เป็นกลุ่ม

๒) *วิภังค์* ว่าด้วยธรรมะแยกเป็นข้อ ๆ

๓) *ธาตุกถา* ว่าด้วยธรรมจัดระเบียบความสัมพันธ์โดยถือธาตุเป็นหลัก

๔) *ปุคคลบัญญัติ* ว่าด้วยบัญญัติ ๖ ชนิด และแสดงรายละเอียดเฉพาะบัญญัติอันเกี่ยวกับบุคคล

๕) *กถาวัตถุ* ว่าด้วยคำถามคำตอบในหลักธรรมชั้นสูง เป็นคำถาม ๕๐๐ ข้อ เพื่อถือเป็นหลักในการตัดสินพระธรรม

๖) *ยมก* ว่าด้วยธรรมะที่รวมเป็นคู่ ๆ

๗) *ปัฏฐาน* ว่าด้วยปัจจัย คือ สิ่งที่เกื้อกูลสนับสนุน ๒๔ อย่าง

การที่คำสอนของพระพุทธเจ้าได้รับการรวบรวม ประมวลเข้าเป็นหมวดหมู่ดังว่านี้ เป็นผลสืบเนื่องมาแต่การสังคายนา ในสมัยที่พระพุทธเจ้ายังทรงพระชนม์อยู่นั้น พระองค์ได้ตรัสเทศนาเป็นหัวข้อธรรมต่าง ๆ และทรงบัญญัติข้อวินัยไว้ ในโอกาสและวาระต่าง ๆ กัน เหตุการณ์และหัวข้อธรรมวินัยที่ได้ทรงแสดง มีผู้จดจำกันไว้ได้โดยมาก หากจะมีข้อสงสัยอันใดก็ทูลถามพระองค์ได้ หรือแม้แต่อริยสาวกองค์อื่น ๆ ยังไม่ได้รับการจัดประมวลเข้าไว้เป็นหมวดหมู่อย่างที่เรียกว่า พระไตรปิฎก เช่นทุกวันนี้ หลังจากพุทธปรินิพพานแล้ว จึงมีพระสาวกผู้เห็นการณ์ไกลปรารภความเสื่อมสูญอันตรธานไปแห่งพระพุทธพจน์ในอนาคต หากว่าจะมิได้จัดรวบรวมประมวลเข้าไว้เป็นหมวดหมู่ เพื่อสะดวกแก่การทรงจำ จึงได้ริเริ่มการสังคายนาขึ้น และได้กระทำสืบต่อกันมาอีกหลายยุคหลายสมัย คัมภีร์สำคัญของพระพุทธศาสนาคือพระไตรปิฎก จึงปรากฏครบถ้วนตกทอดมาถึงมือชนรุ่นหลังอย่างที่เห็นอยู่ทุกวันนี้

การสังคายนา คือการร้อยกรองพระธรรมวินัย ให้เป็นหมวดหมู่ เป็นระเบียบเรียบร้อยดีขึ้น หรือจะหมายถึงการชำระพระคัมภีร์ หรือการแปลจากภาษาหนึ่งสู่อีกภาษาหนึ่งก็ได้ เมื่อจะกล่าวถึงความเป็นมาแห่งพระไตรปิฎกไทย จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องกล่าวถึงประวัติการสังคายนาซึ่งในที่นี้จะขอจำแนกโดยอัตโนมัติกล่าวให้เป็นการง่ายเข้า โดยแบ่งออกเป็น ๓ ยุค คือ ยุคที่ ๑ กระทำในประเทศอินเดีย ยุคที่ ๒ กระทำในประเทศลังกา ซึ่ง ๒ ยุคนี้จะสังเขปกล่าวพอให้เห็นเค้า และยุคที่ ๓ กระทำในประเทศไทย ซึ่งประสงค์จะกล่าวโดยพิสดาร ให้เป็นการเฉพาะออกไปพร้อม ๆ กับปฏิบัติการพระไตรปิฎกในด้านอื่น ๆ

ยุคที่ ๑
การสังคายนาในประเทศอินเดีย
สังคายนาครั้งที่ ๑

เมื่อพระพุทธเจ้าปรินิพพานแล้วได้ ๓ เดือน การทำที่ถ้ำสัตตบรรณคูหา ข้างภูเขาเวภารบรรพต ใกล้กรุงราชคฤห์ พระมหากัสสปเถระเป็นประธาน และผู้สอบถาม พระอุบาลีเถระ เป็นผู้ตอบข้อซักถามทางวินัย พระอานนท์เป็นผู้ตอบข้อซักถามทางธรรม มีพระอรหันต์ประชุมกัน ๕๐๐ รูป กระทำอยู่ ๗ เดือน จึงสำเร็จ ได้พระเจ้าอชาตศัตรูเป็นอุปถัมภก มูลเหตุการสังคายนาก็คือ ปรารภคำกล่าวจาบจ้วงพระธรรมวินัยของพระสุภัททผู้บวชเมื่อแก่ ที่กล่าวกับภิกษุทั้งหลาย ซึ่งร้องไห้คร่ำครวญเมื่อทราบข่าวพุทธปรินิพพาน ว่าไม่ควรเศร้าโศกเสียใจอะไรอีกต่อไป พระพุทธเจ้าเสร็จปรินิพพานแล้ว พวกเราก็เป็นอิสระ จะประพฤติปฏิบัติอย่างไรก็ได้ ไม่มีใครมาว่ากล่าวตักเตือนเหมือนเมื่อพระองค์ยังทรงพระชนม์อยู่ พระมหากัสสปะปรารภความข้อนี้สลดใจว่า พระพุทธเจ้าเสด็จปรินิพพานใหม่ ๆ ภิกษุยังเป็นได้ถึงเพียงนี้ ต่อไปเบื้องหน้าพุทธบริษัทก็จะประพฤติห่างพระธรรมวินัยมากขึ้น จึงได้ยกเรื่องเข้าสู่ที่ประชุมสงฆ์และตกลงทำสังคายนา ร้อยกรองพระธรรมวินัยเข้าไว้เป็นหมวดหมู่ เป็นแบบแผน นี้เป็นครั้งแรกที่คำสอนของพระพุทธเจ้าได้ถูกประมวลขึ้นเป็นปิฎก

สังคายนาครั้งที่ ๒

เมื่อพระพุทธเจ้าปรินิพพานแล้วได้ ๑๐๐ ปี พวกภิกษุวัชชีบุตรประพฤตินอกธรรม นอกวินัย ซึ่งมีอยู่ด้วยกัน ๑๐ ข้อ มีการถือว่า ภิกษุฉันอาหารในเวลาบ่ายตะวันชายเกินเที่ยงไปแล้ว ๒ นิ้วได้ เป็นต้น เพื่อชำระวินิจฉัยแก้ข้อถือผิดเหล่านี้ จึงได้มีการทำสังคายนาขึ้นเป็นครั้งที่ ๒ กระทำที่ วาลิการาม เมืองเวสาลี ในแคว้นวัชชี พระยสกากัณฑกบุตร เป็นประธาน มีพระเถระผู้ใหญ่ร่วมอีก ๗ รูป คือ พระสัพพกามี ๑ พระสาฬหะ ๑ พระขุชช-โสภิต ๑ พระวาสภคามิกะ ๑ พระเรวตะ ๑ พระสัมภูตสาณวาสี ๑ พระสุมนะ ๑ มีพระสงฆ์ประชุมกัน ๗๐๐ รูป กระทำอยู่ ๘ เดือน จึงสำเร็จ ได้พระเจ้ากาลาโศกราชเป็นองค์อุปถัมภกอนึ่ง มีข้อสังเกตด้วยว่าจากการสังคายนาครั้งนี้เป็นต้นไป พระสงฆ์ได้แตกเป็น ๒ พวก คือ ฝ่ายเถรวาทหรือหินยาน และฝ่ายมหาสังฆิกะ หรืออาจาริยวาท หรือมหายาน

สังคายนาครั้งที่ ๓

เมื่อ พ.ศ. ๒๓๕ ปี กระทำที่อโศการาม เมืองปาฏลีบุตร มีพระโมคคัลลีบุตรติสส-เถระเป็นประธาน พระสงฆ์ประชุมกัน ๑,๐๐๐ รูป กระทำอยู่ ๙ เดือนจึงสำเร็จ ได้พระเจ้า-อโศกมหาราชเป็นองค์อุปถัมภก เหตุแห่งการสังคายนาครั้งนี้ ก็เพราะมีพวกนอกศาสนามาปลอมบวชเพื่อเห็นแก่ลาภสักการะ และสั่งสอนพระธรรมวินัยผิด ๆ พระเจ้าอโศกมหาราชทรงช่วยชำระสอบสวนกำจัดพวกเดียรถีย์ให้หมดสิ้นไปจากพระศาสนา และหลังการสังคายนาแล้ว ยังได้จัดส่งพระภิกษุออกไปประกาศพระพุทธศาสนาในนานาประเทศ พระโอรสของพระองค์ คือ พระมหินทเถระก็ได้เป็นหัวหน้าคณะสงฆ์ไปประเทศลังกา สำหรับสายที่เข้ามาเผยแพร่สุวรรณภูมิ มีพระโสณะ และพระอุตตระเป็นหัวหน้า ในประเทศไทยเรา เชื่อว่าพระพุทธศาสนาได้เข้ามาตั้งมั่นยังดินแดนอันเป็นเมืองนครปฐมบัดนี้มาตั้งแต่ครั้งกระนั้น

ยุคที่ ๒
การสังคายนาในประเทศลังกา
สังคายนาครั้งที่ ๔

เมื่อ พ.ศ. ๒๒๘ คือหลังจากการสังคายนาครั้งที่ ๓ ในประเทศอินเดียเพียง ๓–๔ ปี เมื่อพระพุทธศาสนาจากอินเดียเข้าไปหยั่งรกรากในลังกาแล้ว กระทำที่ถูปาราม เมืองอนุราธปุระ มีพระมหินทเถระเป็นประธาน ได้พระเจ้าเทวานัมปิยติสเป็นองค์อุปถัมภก เหตุแห่งการสังคายนาครั้งนี้เพื่อประดิษฐานตั้งมั่นพระพุทธศาสนาในลังกาทวีป ข้อนี้น่าให้เชื่อว่าเป็นการประกาศให้ชาวลังกาทราบอย่างเป็นทางการว่า พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ มีพระมหากษัตริย์เป็นพุทธศาสนูปถัมภก

สังคายนาครั้งที่ ๕

นับเป็นสังคายนาครั้งที่ ๒ ในลังกา เมื่อประมาณ พ.ศ. ๔๓๓ (*บางแห่งว่า ๔๕๐*) ในรัชสมัยของพระเจ้าวัฏฏคามินีอภัย กระทำที่ อาโลกเลณสถาน ในมตเลชนบท (*มลัยชนบท*) มีพระรักขิตมหาเถระเป็นประธาน เหตุการสังคายนาคือ เพื่อชำระสะสางพระธรรมวินัยให้ถูกต้อง แล้วจารึกลงในใบลานไว้เป็นหลักฐาน ด้วยเล็งเห็นการณ์ไกลข้างหน้าว่า บุคคลจะทรงจำพระไตรปิฎกไว้ไม่ได้ทั้งหมด ครั้งนี้จึงเป็นครั้งสำคัญมาก เป็นเหตุให้มีการคัดลอกพระไตรปิฎกแพร่หลายไปในหมู่พุทธบริษัทยิ่งขึ้น และเป็นที่แน่นอนว่า เมื่อมีภิกษุจาริกออกไปเผยแพร่พุทธศาสนายังถิ่นใดก็ดี การไปมาหาสู่กันระหว่างสงฆ์นานาประเทศก็ดี ย่อมจะต้องมีการคัดลอกจำลองพระไตรปิฎกนำไปยังประเทศถิ่นฐานนั้น ๆ ด้วย

สังคายนาครั้งที่ ๖

เมื่อ พ.ศ. ๙๕๖ พระพุทธโฆษาจารย์ได้เป็นประธานชุมนุมสงฆ์ แปลพระไตรปิฎกพร้อมทั้งอรรถกถาจากภาษาสิงหล ซึ่งเป็นภาษาลังกา กลับมาเป็นภาษาบาลีอีกครั้งหนึ่ง กระทำในประเทศลังกา ได้พระเจ้ามหานามเป็นองค์อุปถัมภ์ การครั้งนี้ไม่ถึงกับการสังคายนา เป็นเพียง

แต่แปลจากภาษาสิงหลลงสู่ภาษาบาลี (*มคธ*) ข้อนี้ก็น่าเชื่อว่าสังคายนาครั้งที่ ๕ ที่มีการจารึกคำสอนลงในใบลานนั้นคงจะจารึกด้วยภาษาสิงหล ไม่ใช่ภาษามคธ พระพุทธโฆษาจารย์ท่านเป็นชาวอินเดีย ได้เข้าไปอยู่ในลังกานาน เห็นว่าภาษามคธเป็นต้นติภาษา มีแบบแผน ควรแปลกลับมาเป็นภาษามคธตามเดิม เพื่อใช้เป็นภาษากลางของฝ่ายเถรวาท จึงได้ดำเนินการนี้ขึ้น อันนี้นับว่าพุทธศาสนิกเป็นหนี้บุญคุณพระพุทธโฆษาจารย์อยู่มาก เพราะหาไม่แล้ว พระไตรปิฎกก็คงจารึกอยู่ในภาษาของชนพื้นเมือง ต่อไปข้างหน้าอาจอันตรธานสาบสูญ และตีความหมายผิดได้ง่ายในการถ่ายทอดไปสู่ภาษาของชนอื่น ๆ

สังคยานาครั้งที่ ๗

เมื่อ พ.ศ. ๑๕๘๗ พระมหากัสสปเถระได้เป็นประธานชุมนุมพระสงฆ์ผู้ทรงธรรมวินัยกว่า ๑,๐๐๐ รูป ร่วมกันรจนาฎีกา คือคัมภีร์อรรถาธิบายของอรรถกถา (*อรรถกถา คือคัมภีร์อรรถาธิบายของพระไตรปิฎก*) หนังสือประเภทอธิบายคัมภีร์พระไตรปิฎกจึงได้เกิดขึ้นแพร่หลายซึ่งหากจะนับก็เริ่มแต่สมัยพระพุทธโฆษาจารย์แปลพระไตรปิฎกจากภาษาสิงหลสู่มคธเป็นต้นมา ท่านเองได้แต่งอรรถกถาเป็นภาษามคธไว้มาก

นอกจากนี้ก็มีการสังคายนาที่กระทำในประเทศพม่า ในปี พ.ศ. ๒๔๑๔ และครั้งหลังสุดเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๙๗ แต่เป็นครั้งหลังกว่าที่ทำในประเทศไทย สำหรับพระไตรปิฎกของไทยนั้นเชื่อว่าตกทอดมาจากสายลังกา เพราะความสัมพันธ์ทางสมณฑูตมีมาช้านานแล้ว นับแต่สมัยสุโขทัย เป็นต้นมา

ยุคที่ ๓
ความเป็นมาแห่งพระไตรปิฎกในประเทศไทย

ก่อนที่จะกล่าวถึงความเป็นของพระไตรปิฎกไทยให้พิสดารต่อไป ควรจะได้บรรยายถึงความเป็นมาของพระพุทธศาสนาในเมืองไทยพอให้เห็นเด่นชัด เพราะพระไตรปิฎกซึ่งถือว่าเป็นคัมภีร์สำคัญของพระพุทธศาสนาย่อมมีมาพร้อม ๆ กับการเป็นมาของพระพุทธศาสนานั่นเอง

คนไทยเรานั้นเชื่อกันว่า คงจะได้ยอมรับนับถือพระพุทธศาสนามาแต่ครั้งสมัยยังตั้งรกรากถิ่นฐานอยู่ในประเทศจีนแล้ว และพระพุทธศาสนาเป็นฝ่ายมหายานตามแบบจีนอยู่ ผสมผสานกับการนับถือบรรพบุรุษและผีสางเทวดา ต่อเมื่อไทยเข้ามาตั้งรกรากถิ่นฐานอยู่ในดินแดนแหลมทองแรกมีเมืองสุโขทัยเป็นราชธานี ต่อภายหลังจึงได้เปลี่ยนมานับถือนิกายพระพุทธศาสนาแบบหินยาน

ย้อนกล่าวถึงพระพุทธศาสนาฝ่ายหินยานแรกเข้ามาตั้งมั่นในดินแดนของไทย คงเข้ามาแต่สมัยเมื่อพระเจ้าอโศกมหาราชทรงจัดส่งพระโสณะและพระอุตตระเข้ามาประกาศพระพุทธศาสนาในดินแดนสุวรรณภูมิ ซึ่งอยู่ในตอนหนึ่งของประเทศไทย อันน่าจะได้แก่เมืองนครปฐมในบัดนี้ สายนี้เป็นแบบหินยาน หรือเถรวาทแบบดั้งเดิม

ยุคต่อมาเป็นยุคมหายาน ในระหว่าง พ.ศ. ๑๔๕๔-๑๗๒๕ ขอมมีอำนาจเข้ามาครอบงำแผ่นดินอันเป็นประเทศไทยทุกวันนี้ได้ทั้งหมด ขอมนั้นนับถือนิกายมหายานอยู่ก่อนเมื่อขอมมามีอำนาจ ทำให้อิทธิพลของมหายานครอบคลุมไปทั่ว คนไทยส่วนใหญ่คงหันไปนับถือนิกายมหายานเช่นเดียวกับขอม

ยุคต่อมา เมื่อ พ.ศ. ๑๖๐๐ พระเจ้าอนุรุทธมหาราชแห่งพม่ามีอำนาจ ทรงตั้งราชธานีอยู่ที่เมืองพุกาม ทรงแผ่ขยายอาณาเขตครอบคลุมมาถึงดินแดนตอนเหนือของไทยคือลานนา ลงมาถึงลพบุรี และทวารวดี พระพุทธศาสนาหินยานแบบพุกาม ซึ่งเป็นสายที่มาจากเมืองมคธ อินเดีย จึงครอบงำคนไทยแถบนั้นไปด้วย คนไทยจึงหันไปนับถือพระพุทธศาสนาหินยานแบบพุกามอีก แต่อย่างไรก็ดีคนไทยฝ่ายใต้ลงมาส่วนใหญ่คงนับถือฝ่ายมหายานอยู่

ครั้นต่อมาเมื่อราว พ.ศ. ๑๖๙๘ พระเจ้าปรักมพาหุแห่งประเทศลังกาได้ทรงฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในลังกา ได้อาราธนาพระมหากัสสปะชำระสะสางพระธรรมวินัย พุทธศาสนาก็กลับรุ่งเรือง มีชื่อเสียงไปไกล ประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนาใหญ่น้อยทั่วไปต่างก็สนใจพากันเดินทางไปศึกษาเล่าเรียนพระไตรปิฎก และได้รับการอุปสมบททำทัฬหิกรรมใหญ่ที่นั้นครั้นศึกษาเจนจบแล้วก็กลับบ้านของตน ๆ เฉพาะประเทศไทยเรา พระพุทธศาสนาอย่างลังกาวงศ์ครั้งนี้ได้เข้ามาตั้งมั่นอยู่ที่เมืองนครศรีธรรมราช

หลัง พ.ศ. ๑๘๐๐ เมื่อไทยเข้ามาตั้งอาณาจักรมั่นคงอยู่ที่สุโขทัยแล้ว ในสมัยพ่อขุนรามคำแหง พระองค์ทรงเลื่อมใสพระพุทธศาสนาอย่างแรงกล้า ได้ทรงทราบข่าวพระพุทธ-ศาสนาอันถ่องแท้ พระสงฆ์ก็เคร่งครัดในเมืองนครศรีธรรมราช จึงได้ทรงอาราธนาพระสงฆ์แต่เมืองนครศรีธรรมราชขึ้นไปยังสุโขทัย ทรงทำนุบำรุงพระสงฆ์ส่งเสริมการเรียนพระไตรปิฎก พระพุทธศาสนาฝ่ายมหายานมีผู้เลื่อมใสน้อยลง และในที่สุดก็มารวมเป็นนิกายเดียวกัน เหลือแต่พระพุทธศาสนาฝ่ายหินยาน ตกทอดมาถึงเราอย่างทุกวันนี้

ตกมาถึงปลายกรุงศรีอยุธยา ในรัชสมัยของพระเจ้าอยู่หัวบรมโกษฐ์ พระเจ้ากรุงลังกาแต่งทูตเข้ามาขอพระสงฆ์ไทยไปฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในลังกาทวีป พระเจ้ากรุงศรี-อยุธยาจึงทรงจัดส่งพระอุบาลีและพระอริยมุนี พร้อมด้วยพระสงฆ์คณะปูรกะไปประดิษฐานพระสงฆ์สยามวงศ์ในลังกาทวีป ในลังกาจึงเกิดมีลัทธิสยามวงศ์สืบต่อมาถึงทุกวันนี้

บัดนี้พอได้ทราบเค้าความเป็นมาของพระพุทธศาสนาในเมืองไทยพอเป็นเค้าแล้วจะได้กล่าวถึงเรื่องราวของพระไตรปิฎกเป็นการเฉพาะต่อไป

เป็นที่ทราบกันแล้วว่า พระพุทธศาสนามี ๒ นิกายใหญ่ ๆ คือ หินยาน หรือเถรวาท และมหายานหรืออาจาริยวาท ฝ่ายมหายานถือภาษาสันสกฤตเป็นภาษาพระไตรปิฎก ฝ่ายหินยานถือภาษาบาลีเป็นภาษาพระไตรปิฎก

ในชั้นแรกทีเดียวที่พระพุทธศาสนาแพร่เข้าสู่ประเทศไทย การถ่ายทอดพระไตรปิฎกคงเป็นแบบมุขปาฐะคือด้วยปากเปล่า ครั้นเมื่อมีการจารึกพระไตรปิฎกเป็นตัวอักษรแล้ว จึงมีการคัดลอกจำลอง เป็นเหตุให้พระไตรปิฎกแพร่หลายสืบไป ในสมัยสุโขทัย เราไม่ได้หลักฐานแน่ชัดว่าเรามีพระไตรปิฎกครบชุดทุกคัมภีร์หรือไม่ แต่ถึงแม้ว่าจะมีครบก็คงกระจัดกระจายอยู่ตามสถานที่ทั่ว ๆ ไป การจำลองคัดลอกก็คงไม่มีผู้ใดทำครบชุด อาจจะมีครบชุดก็คงจะเป็นของหลวงหรือมีประจำพระอารามที่พระสังฆราชประทับอยู่

อีกอย่างหนึ่ง ว่าถึงการแปลพระไตรปิฎกสู่พากย์ไทยก็คงมีการทำอยู่เรื่อย ๆ แต่คงเลือกแปลเฉพาะคัมภีร์หรือสูตรที่ตนพอใจ และปิฎกที่แพร่หลายที่สุด เพราะจำง่ายและเหมาะแก่การเทศนาสั่งสอนก็เห็นจะได้แก่พระสุตตันตปิฎก เพราะมีท้องเรื่องประกอบ ได้ทั้งความเพลิด-

เพลินและอรรถรส เมื่อคัมภีร์แพร่หลายไปในที่ต่าง ๆ ความวิปลาสคลาดเคลื่อน เป็นพวกอักษรวิบัติ หรือข้อความตกหล่นก็คงมี และก็เชื่อได้ว่า ในสมัยสุโขทัยก็ดี ในสมัยอยุธยาก็ดี คงมีการชำระพระไตรปิฎกอยู่เรื่อย ๆ เพียงแต่ไม่เป็นทางการ หรือใหญ่โตเป็นการครบถ้วนบริบูรณ์เท่านั้น อย่างน้อยก็คงมีการสอบทานชำระ เทียบเคียงฉบับต่าง ๆ ที่มีอยู่ สมัยสุโขทัยก็ดี สมัยอยุธยาก็ดี พระพุทธศาสนารุ่งเรืองมาก พระมหากษัตริย์ทุกพระองค์ก็เป็นพุทธศาสนูปถัมภกและเอาพระทัยฝักใฝ่กับพระพุทธศาสนาเสมอมา ไหนเลยจะปล่อยให้พระไตรปิฎก ซึ่งเป็นคัมภีร์หลักของพระพุทธศาสนาวิปลาสคลาดเคลื่อนอยู่ได้ และตามหอหลวง และวัดอารามที่สำคัญ ๆ ก็น่าจะมีพระไตรปิฎกครบชุดเก็บรักษาไว้อยู่ จะมากระจัดกระจายสูญหายไปโดยมากก็ตอนกรุงศรีอยุธยาเสียแก่พม่าครั้งที่ ๒ ในปี พ.ศ. ๒๓๑๐ นั้น

หลักฐานที่ปรากฏชัดว่า ได้มีการชำระสังคายนาพระไตรปิฎกเป็นการใหญ่เท่าที่มีขึ้นในเมืองไทย มี ๒ ครั้งด้วยกันคือ ครั้งแรกกระทำที่เชียงใหม่ เมื่อ พ.ศ. ๒๐๒๐ ในสมัยของพระเจ้าติโลกราช พระเจ้ากรุงเชียงใหม่ ซึ่งตรงกับรัชสมัยของพระบรมไตรโลกนาถ แห่งกรุงศรีอยุธยา และครั้งที่ ๒ กระทำที่กรุงเทพฯ เมื่อ พ.ศ. ๒๓๓๑–๒๓๓๒ ในแผ่นดินของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ในสมัยหลัง ๆ ต่อจากนั้นเป็นการจัดแปล และจัดพิมพ์ฉบับต่าง ๆ เป็นสำคัญ

การสังคายนาในประเทศไทย

สังคายนาครั้งที่ ๘

ได้กล่าวมาข้างต้นแล้วว่าลัทธิพระพุทธศาสนาหินยานแบบพุกาม ได้เข้ามามีอิทธิพลในเขตลานนาไทย ตั้งแต่ พ.ศ. ๑๖๐๐ คือ สายพระไตรปิฎกจากพม่าเข้ามาในดินแดนแถบนั้น แม้ว่าไทยฝ่ายใต้จะนับถือหินยานเถรวาทอย่างลังกา นับแต่สมัยพ่อขุนรามคำแหงมาแล้วก็ดี แต่ไทยพายัพฝ่ายเหนือคงมีประเพณีฝังแน่นอยู่กับพระพุทธศาสนาแบบพุกามอยู่ เพราะสัมพันธภาพทางลานนากับทางพม่ามีต่อกันมานาน และถ่ายทอดวัฒนธรรมโดยตรงมากกว่าที่จะรับจากทางไทยฝ่ายใต้

สมัยที่รุ่งเรืองที่สุดของพระพุทธศาสนาในลานนาไทย คือ สมัยของพระเจ้าติโลกราช พระเจ้ากรุงเชียงใหม่ พระองค์ทรงเลื่อมใส ศรัทธาปสาทะในพระพุทธศาสนามาก ได้อาราธนาพระธรรมทินเถระ ผู้เป็นอุปัชฌาย์คณาจารย์ ให้เป็นประธานและได้ทรงอาราธนาพระสงฆ์ทรงพระไตรปิฎกอีกหลายร้อยรูป ให้ชำระอักษรพระไตรปิฎก แล้วจารึกลงในใบลาน เป็นภาษาบาลีอักษรลานนาไทย สังคายนาครั้งนี้เป็นครั้งที่ ๘ นับสืบต่อมาทางลังกา และเป็นครั้งที่ ๑ ในดินแดนไทย กระทำที่วัดมหาโพธาราม เมืองเชียงใหม่ เมื่อ พ.ศ. ๒๐๒๐ ทำอยู่ ๑ ปี จึงสำเร็จ แล้วทรงทำการฉลองสมโภช ทรงสร้างพระมนเทียรในมหาโพธารามเพื่อประดิษฐานพระไตรปิฎก เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นตรงกับรัชสมัยของสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถแห่งกรุงศรีอยุธยา

อนึ่ง เป็นที่น่าสังเกตว่า พระสงฆ์ลานนาไทยสมัยนั้นมีความรู้แตกฉานในพระไตรปิฎกและภาษาบาลีดีมากหลายท่าน โดยแต่งคัมภีร์สำคัญ ๆ ไว้มาก เช่น มังคลัตถทีปนี ชินกาลมาลิปกรณ์ เป็นต้น

สังคายนาครั้งที่ ๙

สังคายนาครั้งนี้นับเป็นครั้งที่ ๒ ในประเทศไทย และเป็นสังคายนาครั้งสำคัญที่สุดในเมืองเรา คือเมืองกรุงศรีอยุธยาเสียแก่พม่าข้าศึก เมื่อปี พ.ศ. ๒๓๑๐ แล้ว ปรากฏว่าราชวังวัดวาอารามที่สำคัญถูกข้าศึกเอาไฟเผา คัมภีร์พระไตรปิฎกจึงอันตรายไปเสียเป็นอันมาก เมื่อพระเจ้าตากทรงตั้งกรุงธนบุรีขึ้นแล้ว ได้รับสั่งให้เสาะหาพระไตรปิฎก ที่ยังเหลืออยู่ตามหัวเมืองน้อยใหญ่ ตลอดจนกรุงกัมพูชา มารวบรวมคัดลอกจะสร้างพระไตรปิฎกฉบับหอหลวงไว้สำหรับพระนคร แต่พอลงมือดำเนินการไปได้ไม่เท่าไรก็สิ้นรัชกาล พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าฯ จึงทรงรับช่วงมาดำเนินการต่อไปโดยลำดับ แต่ปรากฏว่าคัมภีร์พระไตรปิฎกที่สร้างขึ้นเป็นฉบับหลวงนี้ยังวิปลาสคลาดเคลื่อนมากนัก เพราะหนังสือซึ่ง ได้มาเป็นต้นฉบับ นั้นเป็น หนังสือสร้างขึ้นตามหัวเมือง ไม่ได้ฉบับดี จึงโปรดให้เรียกประชุมปรึกษา หารือกันขึ้นในหมู่พระบรมวงศานุวงศ์และพระสงฆ์ซึ่งทรงสมณศักดิ์ มีจำนวนถึง ๑๐๐ รูป มีสมเด็จพระสังฆราชเป็นประธาน ตกลงให้จัดทำสังคายนาพระไตรปิฎกขึ้นที่วัดนิพพานาราม ซึ่งได้รับพระราชทานนามใหม่ในโอกาสนี้ว่า วัดพระศรีสรรเพชญดาราม (*ปัจจุบันคือ วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษดิ์*)

การสังคายนาครั้งนี้ได้คัดเลือกพระสงฆ์ที่ทรงคุณความรู้เล่าเรียนคันถธุระ ๒๑๘ รูป กับราชบัณฑิต ๓๒ คน รวมด้วยกันเป็น ๒๕๐ ท่าน จัดแบ่งกันเป็น ๔ กอง มีสมเด็จพระสังฆราช (*ศรี*) วัดระฆัง เป็นแม่กองชำระพระสุตตันตปิฎก พระพนรัตน์ (*สุก*) วัดพระศรีสรรเพชญ เป็นแม่กองชำระพระวินัยปิฎก พระพิมลธรรมวัดพระเชตุพน เป็นแม่กองชำระพระสัททาวิเสส และ พระพุฒาจารย์ (*เป้า*) วัดอินทาราม เป็นแม่กองชำระพระปรมัตถปิฎก โดยมีพระธรรมไตรโลก (*ชื่น*) วัดหงส์ เป็นผู้ช่วย

ทั้งสี่กองนี้ได้แยกย้ายกันตรวจชำระพระไตรปิฎกที่พระอุโบสถกองหนึ่ง พระวิหารกองหนึ่ง ได้เริ่มลงมือทำสังคายนากันเมื่อวันพุธ เดือน ๑๒ ขึ้น ๑๕ ค่ำ ปีวอก พ.ศ.๒๓๓๑ สำเร็จลงเมื่อกลางเดือน ๕ ปีระกา พ.ศ.๒๓๓๒ รวมเวลา ๕ เดือน ในการนี้พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกและสมเด็จพระอนุชาธิราช กรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาทได้เสด็จพระราชดำเนินโดยกระบวนพยุหยาตราไปยังที่ประชุมสังคายนาในวันแรก และวันต่อมาทุกวันได้เสด็จไปวันละ ๒ เวลา คือเวลาเช้าเสด็จไปประเคนอาหารบิณฑบาตเลี้ยงพระที่พระระเบียง เวลาเย็นเสด็จไปถวายเครื่องอัฐบานธูปเทียน และในงานนี้ได้ทรงกะเกณฑ์พระบรมวงศานุวงศ์ และข้าราชการทั้งวังหลวงวังหน้าและวังหลังทำสำรับคาวหวานเลี้ยงพระสงฆ์ที่ทำสังคายนาทั้งเช้าและเพลทุกวัน

เมื่อสังคายนาต้นฉบับพระไตรปิฎกเสร็จแล้ว ก็โปรดให้ช่างคัดจำลองสร้างเป็นพระไตรปิฎกฉบับหลวงขึ้น ซึ่งมีชื่อเรียกกันว่า "ฉบับทองใหญ่"(*เดิมเรียกกันว่า "ฉบับทอง" หรือ "ฉบับทองทึบ" เพราะปิดทองทั้งตัว*) รวมทั้งสิ้น ๓๕๔ คัมภีร์ ประกอบด้วย พระวินัย ๘๐ คัมภีร์ พระสูตร ๑๖๐ คัมภีร์ พระปรมัตถ ๖๑ คัมภีร์ สัททาวิเสส ๕๓ คัมภีร์ เป็นหนังสือใบลาน ๓,๖๘๖ ผูก จารึกลงไว้ในภาษามคธ เป็นตัวอักษรขอม เมื่อสร้างเสร็จแล้วก็แห่จากวัดพระศรีสรรเพชญ (*วัดมหาธาตุ*) ไปเก็บรักษาไว้ในหอพระมนเทียรธรรม วัดพระศรีรัตนศาสดาราม แล้วมีการฉลองสมโภชอย่างโหฬาร

นอกจากนี้ยังได้โปรดให้สร้างพระไตรปิฎกขึ้นอีก ๒ ฉบับด้วยกัน คือ

๑. ฉบับรองทรง (*ที่เรียกดังนี้ เพราะเป็นฉบับรองจากฉบับทองใหญ่*) หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า "ฉบับข้างลาย" เพราะมีลายเขียนข้าง ๆ พระไตรปิฎกฉบับนี้ ทรงสร้างไว้ ๓๐๕ คัมภีร์ เป็นหนังสือใบลาน ๓,๖๔๙ ผูก

๒. ฉบับทองชุบ เหตุที่เรียกดังนี้เพราะใช้เขียนชุบด้วยเส้นหมึก เป็นอักษรขอมย่อตามแบบโบราณ ฉบับนี้เป็นชุดเล็กมีเพียง ๓๕ คัมภีร์

นอกจาก ๓ ฉบับที่สร้างขึ้นสำหรับหอหลวงดังกล่าวนี้ ยังได้ทรงสร้างพระไตรปิฎกพระราชทานไปตาม พระอารามหลวงอีกทุกพระอาราม โดยวิธีสร้างจำลองไปพระราชทานอย่างหนึ่ง กับโปรดพระราชทานอนุญาตให้พระยืมหนังสือฉบับหลวงไปคัดลอกเอาเองตามวัดอีกอย่างหนึ่ง

สมัยรัชกาลที่ ๒

เนื่องจากพระไตรปิฎกฉบับต่าง ๆ ที่สร้างเก็บไว้ในหอพระมนเทียรธรรมแต่รัชกาลที่ ๑ นั้น ได้ขาดหายไปเป็นจำนวนมากด้วยกัน เพราะวัดต่าง ๆ ยืมไปคัดลอกแล้วมิได้ส่งต้นฉบับคืน ทั้งเจ้าพนักงานก็หลงลืมไม่ได้คอยติดตามเรียกคืนมาให้ครบ ถึงรัชกาลนี้จึงโปรดให้สร้างขึ้นซ่อมแซมฉบับที่ขาดหายไป กับได้สร้างขึ้นใหม่อีกจบหนึ่งในครั้งนั้นมีชื่อเรียกว่า "ฉบับรดน้ำแดง" เพราะลานใบปกเขียนลายรดน้ำพื้นแดง

สังคายนาสวดมนต์

เนื่องจากในรัชกาลนี้ได้เกิดอหิวาตกโรค ผู้คนล้มตายลงเป็นอันมาก จึงทรงพระราชดำริให้จัดงานบำเพ็ญพระราชกุศลขึ้นหลายอย่างหลายประการด้วยกัน เรื่องหนึ่งในจำนวนนี้คือ "สังคายนาสวดมนต์" ซึ่งได้รับยกย่องแต่ครั้งนั้นว่าเป็นงานสำคัญคู่กับการสังคายนาพระไตรปิฎกที่ได้ทำกันในรัชกาลที่ ๑ การสังคายนาสวดมนต์ตามที่กล่าวนี้ก็คือโปรดให้แปลพระปริตรทั้งหลายออกเป็นภาษาไทย อีกทั้งได้โปรดให้เจ้านายและข้าราชการฝ่ายในฝึกหัดสวดพระปริตรที่หอพระและพระที่นั่งไพศาลทักษิณทุกวัน สวดเหมือนอย่างที่พระสงฆ์สวดกันจนได้

ชำนาญถูกต้องทั้งอักขระ และท่วงทำนอง และสวดได้ทุก ๆ สูตรด้วย เวลากลางวันก็แบ่งกันซ้อมเป็นพวก ๆ ตกกลางคืนก็พร้อมกันเข้าไปสวดที่ท้องพระโรงใน เมื่อเสด็จออกว่าราชการแล้วก็จะเสด็จขึ้นทรงฟังเจ้านายและข้าราชการฝ่ายในสวดมนต์ถวายทุกคืน เป็นการสวดเพื่อเอาบุญและคุ้มกันภัยให้แก่บ้านเมืองและรักษาประเพณีอันดีงามของพระศาสนาไว้ด้วย

สมัยรัชกาลที่ ๓

ในรัชกาลนี้ได้มีการสร้างพระไตรปิฎกเป็นจำนวนมากฉบับยิ่งกว่ารัชกาลใด ๆ ทั้งทำกันได้ดีมีฝีมือประณีต อักขระถูกต้องครบถ้วนอีกด้วย เฉพาะฉบับที่ทรงสร้างสำหรับหอหลวงนั้นมีชื่อเรียกดังนี้

๑. **ฉบับรดน้ำเอก** ฉบับนี้มีฝีมือประณีตเป็นพิเศษกว่าพระไตรปิฎกฉบับใด ๆ ทุกฉบับ บรรจงทำกันตั้งแต่เลือกใบลาน ฝีมือจาร ฝีมือเขียน ลายรดน้ำที่ใบปก ทำกรอบคัมภีร์ ป้ายชื่อคัมภีร์ ตลอดจนเลือกผ้าห่อคัมภีร์ ล้วนเป็นของบรรจงทำด้วยฝีมืออันวิจิตรทั้งสิ้น

๒. **ฉบับรดน้ำโท** ทรงสร้างสำหรับหอหลวง ใช้ในการสอบไล่พระปริยัติธรรม สร้างลักษณะเดียวกันกับฉบับรดน้ำเอก แต่ฝีมือประณีตรองลงมา

๓. **ฉบับทองน้อย** เป็นฝีมือช่างผู้หญิงซึ่งหัดทำกันขึ้นในรัชกาลนี้ ตัวคัมภีร์ปิดทองทึบอย่างฉบับทองใหญ่ที่สร้างในรัชกาลที่ ๑ จึงเรียกว่า "**ฉบับทองน้อย**"

๔. **ฉบับชุบย่อ** ฉบับนี้เขียนชุบตัวหนังสือเป็นอักษรขอมย่ออย่างฉบับรัชกาลที่ ๑ ผิดแต่ลานเล็กกว่าและมีใบปกรดน้ำ

๕. **ฉบับอักษรรามัญ** ฉบับนี้เข้าใจว่าจำลองมาจากพระไตรปิฎกซึ่งพระมอญหาได้ในเมืองรามัญเอามาถวาย

นอกจากนี้ได้ทรงสร้างพระไตรปิฎกจบใหญ่สำหรับพระราชทานพระอารามหลวงอีก ๒ ฉบับ คือ

๑. **ฉบับเทพชุมนุม** ใบปกเขียนลายรดน้ำเป็นรูปเทพชุมนุม พระราชทานไปไว้วัดพระเชตุพน ฯ

๒. **ฉบับลายกำมะลอ** ใบปกเขียนลายกำมะลอ ได้ทรงสร้างไว้แต่เมื่อยังไม่ได้ขึ้นครองราชสมบัติ พระราชทานไว้สำหรับวัดราชโอรส

คัมภีร์พระไตรปิฎกที่สร้างขึ้นในรัชกาลที่๓ ได้รับยกย่องว่าเยี่ยมกว่าสมัยรัชกาลก่อนๆ เพราะรัชกาลที่ ๓ ทรงเอาพระทัยใส่ในการพระศาสนามาก ประกอบกับพระบาทสมเด็จพระ-จอมเกล้าฯ ยังอยู่ในระหว่างทรงผนวช ได้มีโอกาสสอบสวนขวนขวายพระไตรปิฎก คอยทูลถวายข้อแนะนำต่าง ๆ ในรัชกาลนี้ โปรดให้สมณทูตไปลังกา ๒ คราว คือเมื่อ พ.ศ. ๒๓๘๕ และ พ.ศ. ๒๓๘๗ สืบหาพระไตรปิฎกลังกาเข้ามาได้มาก ได้มีการแลกเปลี่ยนคัมภีร์กับทางลังกาด้วย อีกด้านหนึ่งก็โปรดให้พระมอญช่วยกันหาพระไตรปิฎกทางรามัญประเทศเข้ามาถวายอีกทางหนึ่ง

งานส่งเสริมพระไตรปิฎกอีกทางหนึ่งในรัชกาลนี้ก็คือ มีพระราชประสงค์จะให้แปลพระไตรปิฎกออกเป็นภาษาไทย จึงโปรดให้วางฎีกาพระสงฆ์ที่ถวายเทศน์เวร ให้เทศน์เรื่องโดยลำดับในพระไตรปิฎก โดยให้ราชบัณฑิตส่งหนังสือฉบับหลวงไปพร้อมกับฎีกา ให้พระผู้จะเทศน์แปลแต่งเป็นภาษาไทยสำหรับถวายเทศน์ โดยวิธีนี้จึงทำให้การสอบสวนค้นคว้าพระไตรปิฎกได้เป็นไปอย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น ความบกพร่องวิปลาสในต้นฉบับคัมภีร์จึงได้รับการปรับปรุงแก้ไขจนถูกต้องเป็นอันดียิ่งกว่าครั้งก่อน ๆ มา

อนึ่งในรัชกาลนี้ มีเหตุการณ์สำคัญในวงการพระศาสนาเกิดขึ้นคือการตั้งวงศ์ธรรม-ยุติกนิกาย

สมัยรัชกาลที่ ๔

ในรัชกาลนี้ได้โปรดให้ตรวจหนังสือคัมภีร์พระไตรปิฎกในหอพระมนเทียรธรรมอีก ก็ปรากฏว่าหนังสือหลวงขาดบัญชีไปจึงรับสั่งให้หามาทดแทนจนครบบริบูรณ์ กับยังได้โปรดให้สร้างคัมภีร์พระไตรปิฎกฉบับใหม่สำหรับหอหลวงขึ้นอีกฉบับหนึ่ง มีชื่อเรียกว่า "ฉบับล่องชาด" เพราะด้านข้างปิดทองสลับชาด

สมัยรัชกาลที่ ๕

ในรัชกาลนี้ได้โปรดให้สร้างพระไตรปิฎกขึ้น ๒ ฉบับ ด้วยกัน คือ

๑. ฉบับทองทึบ ที่เรียกดังนี้เป็นด้วยปิดทองทึบเหมือนกับฉบับทองใหญ่และทองน้อยที่สร้างไว้แต่รัชกาลก่อน ๆ พระไตรปิฎกฉบับนี้ทรงสร้างด้วยคัมภีร์ใบลานสำหรับหอหลวงเช่นเดียวกับที่สร้างกันมาในกาลก่อน

๒. ฉบับพิมพ์ ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๓๑ ทรงพระราชดำริว่าการสร้างหนังสือพระไตรปิฎกเป็นคัมภีร์ใบลานนั้นได้หนังสือเพิ่มเติมขึ้นแต่จบเดียว และไม่เป็นประโยชน์แพร่หลาย ถ้าพิมพ์พระไตรปิฎกลงกระดาษเย็บเป็นเล่มแบบสมัยใหม่ได้ ก็จะเป็นประโยชน์กว่ามากนักแม้ว่าจะลงทุนลงแรงมากกว่า จึงโปรดให้อาราธนาพระบรมวงศานุวงศ์ซึ่งทรงผนวช และพระราชาคณะฐานานุกรมเปรียญผู้รู้ปริยัติธรรม มีสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ครั้งดำรงพระยศเป็นกรมหมื่น และสมเด็จพระสังฆราช (*สา ปุสฺสเทว*) วัดราชประดิษฐ์แต่ยังเป็นที่สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ เป็นประธาน มาประชุมพร้อมกันในพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม มีพระราชดำรัสชี้แจงพระราชประสงค์ให้ที่ประชุมทราบ พระสงฆ์ทั้งปวงก็ถวายอนุโมทนาและรับแบ่งหน้าที่กันตรวจต้นฉบับ สอบฉบับอักษรขอม ฉบับอักษรสิงหลฉบับอักษรรามัญ ซึ่งมีอยู่ให้ถูกต้อง โปรดให้สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอเจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช เป็นแม่กองจัดการพิมพ์พระไตรปิฎกด้วยอักษรไทยจำนวน ๑,๐๐๐ จบ จบละ ๓๙ เล่ม (*เดิมกะว่าจะถึง ๔๐ เล่ม*) รวมเป็นหนังสือ ๓๙,๐๐๐ เล่ม งานสำเร็จลงในปี พ.ศ. ๒๔๓๖ แล้วได้ฉลองในงานพระราชพิธีรัชฎาภิเษก เนื่องในโอกาสที่ทรงครองราชย์มาครบ ๒๕ ปี นับเป็นครั้งแรกที่พิมพ์พระไตรปิฎกเป็นอักษรไทย

พระไตรปิฎกชุดนี้ เป็นภาษาบาลีอักษรไทย ได้พระราชทานไปไว้ตามพระอารามหลวงวัดละจบ นอกนั้นพระราชทานตอบแทนแก่พระสงฆ์ และคฤหัสถ์ที่เป็นเจ้าหน้าที่สร้างพระไตรปิฎกชุดนี้ นอกจากนี้ยังได้พระราชทานไปยังรัฐบาลต่าง ๆ และสถานศึกษาต่าง ๆ ที่ติดต่อขอมา ที่เหลือโปรดให้จำหน่ายในราคาพอสมควรเพียง ๒ ปี หลังการพิมพ์ก็หมดฉบับจำหน่าย การครั้งนี้เป็นผลให้พระไตรปิฎกฉบับของไทยแพร่หลายไปทั่วโลก

อนึ่ง มีข้อควรสังเกตคือ ในการพิมพ์ครั้งแรกนี้ พิมพ์ได้ ๓๙ เล่มชุด ยังขาดหายไปมิได้พิมพ์อีก ๖ เล่ม และได้พิมพ์เพิ่มเติมในรัชกาลที่ ๗ จนครบ ฉบับพิมพ์ในรัชกาลที่ ๗ รวม ๔๕ เล่ม จึงนับว่าสมบูรณ์เป็นการช่วยเพิ่มเติมเล่มที่ขาดหายไปคือ (๑) เล่ม ๒๖ วิมานวัตถุ เปตวัตถุ เถรคาถา เถรีคาถา (๒) เล่ม ๒๗ ชาดก (๓) เล่ม ๒๘ ชาดก (๔) เล่ม ๓๒ อปทาน (๕) เล่ม ๓๒ อปทาน พุทธวงศ์ จริยาปิฎก (๖) เล่ม ๔๑ อนุโลมปัจจนียปัฏฐาน ปัจจนียานุโลมปัฏฐาน นอกจากนั้นยังได้เพิ่มเติมท้ายเล่ม ๔๔ ที่ขาดหายไปครึ่งหนึ่ง คืออนุโลมติกติกปัฏฐาน และอนุโลมทุกทุกปัฏฐานให้สมบูรณ์ด้วย ตามจำนวนดังกล่าวนี้เมื่อคิดเป็นเล่มจึงมีหนังสือขาดหายไปต้องพิมพ์เพิ่มเติมใหม่ถึง ๗ เล่ม แต่เพราะเหตุที่ฉบับพิมพ์ในครั้งรัชกาลที่ ๕ แยกคัมภีร์ยมกแห่งอภิธรรมปิฎกออกเป็น ๓ เล่ม ส่วนในการพิมพ์ครั้งหลังรวมเป็นเพียง ๒ เล่ม จำนวนเล่มที่ขาดจึงเป็นเพียง ๖ เล่ม คือฉบับพิมพ์ในครั้งรัชกาลที่ ๕ มี ๓๙ เล่มและฉบับพิมพ์ในรัชการที่ ๗ มี ๔๕ เล่ม ด้วยประการฉะนี้

สมัยรัชกาลที่ ๗

เริ่มแรกขึ้นเสวยราชสมบัติในปี พ.ศ. ๒๔๖๘ ได้โปรดให้เตรียมการพิมพ์พระไตรปิฎกเพื่อทรงบำเพ็ญพระราชกุศลอุทิศถวายแด่สมเด็จพระบรมเชษฐาธิราช พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

ในการนี้ทรงมอบหมายให้สมเด็จพระเจ้าพี่ยาเธอ กรมพระจันทบุรีนฤนาทเป็นประธานในงานนี้ และให้กราบทูลอาราธนาพระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหลวงชินวรสิริวัฒน์ สมเด็จพระสังฆราชเจ้า ทรงเป็นประธานในการตรวจสอบทานชำระต้นฉบับพระไตรปิฎกในการพิมพ์ครั้งนี้ สำหรับทุนนั้นพระราชทานทรัพย์ส่วนพระองค์ ๒๐๐,๐๐๐ บาท และมีผู้โดยเสด็จพระราชกุศลอีก ๖๐๐,๐๐๐ บาท มากกว่าทุนที่คิดไว้เดิมถึง ๒ เท่า ซึ่งทุนที่เหลือนี้โปรดให้เก็บไว้สำหรับพิมพ์คัมภีร์อรรถกถาและฎีกาต่อไป

ครั้งนี้นับเป็นครั้งแรกที่ได้มีการจัดพิมพ์พระไตรปิฎกฉบับอักษรไทยจบบริบูรณ์ ได้ขนานนามพระไตรปิฎกชุดนี้ว่า "พระไตรปิฎกฉบับสยามรัฐ" มีตราช้างเป็นเครื่องหมายพระไตรปิฎกชุดนี้มีจำนวนจบหนึ่ง ๔๕ เล่มด้วยกัน เท่ากับจำนวนพรรษาที่ทรงบำเพ็ญพุทธกิจใน

การพิมพ์ขึ้นครั้งนี้มีจำนวนหนังสือ ๑,๕๐๐ จบ และโปรดให้จัดงานฉลองขึ้นเมื่อวันที่ ๒๕-๒๖-๒๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๗๓ ได้พระราชทานในพระราชอาณาจักร ๒๐๐ จบ พระราชทานในนานาประเทศ ๔๕๐ จบ เหลืออีก ๘๕๐ จบ พระราชทานแก่ผู้บริจาคทรัพย์ขอรับหนังสือพระไตรบีฎก

การพิมพ์พระไตรบีฎกในครั้งนี้นับว่าได้เพิ่มเติมส่วนที่ยังขาดให้สมบูรณ์ โดยใช้ฉบับลานของหลวง ซึ่งสืบเนื่องมาแต่ครั้งรัชกาลที่ ๑ เป็นหลัก คัดลอกแล้วพิมพ์เพิ่มเติมจากส่วนที่ยังขาดอยู่

มีข้อควรสังเกตคือ ในการพิมพ์ครั้งนี้ได้ใช้เครื่องหมายและอักขรวิธีตามแบบของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ซึ่งทรงคิดขึ้นใหม่ เป็นพระไตรบีฎกอักษรไทยฉบับพิมพ์ที่ครบถ้วนบริบูรณ์

สมัยรัชกาลที่ ๘

สมัยรัชกาลนี้เป็นยุคทองของพระไตรบีฎกโดยแท้ นั้นคือพระไตรบีฎกได้รับการถ่ายทอดแปลสู่ภาษาไทย เป็นผลให้ประเทศไทยมีพระไตรบีฎกประจำชาติที่สมบูรณ์ขึ้นมาอีกชุดหนึ่ง และโดยเฉพาะการจัดพิมพ์สำเร็จบริบูรณ์ทันงานฉลอง ๒๕ พุทธศตวรรษ ในประเทศไทยเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๐

ความจริงการแปลพระไตรบีฎกภาษาบาลีเป็นภาษาไทย ได้กระทำกันมาช้านานตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยายังเป็นราชธานี จนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ในรัชกาลที่ ๓ ก็โปรดเกล้าฯ ให้แปลไว้มาก ในรัชกาลต่อ ๆ มาการแปลก็มีเป็นครั้งคราว แต่การแปลคงมีเฉพาะพระสุตตันตบีฎกเป็นพื้น พระวินัยบีฎกและพระอภิธรรมบีฎกมีน้อย การแปลก็แล้วแต่ผู้แปลจะเลือก และสำนวนการแปลก็แตกต่างกันตามความนิยมและตามยุคตามสมัย

ต่อมาในรัชกาลที่ ๘ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๓ สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช (*แพ ติสฺสเทว*) วัดสุทัศนเทพวราราม ทรงปรารภว่า ประเทศไทยควรจะได้มีพระไตรบีกฎไทย แปลเป็นภาษาไทยที่ครบถ้วนสมบูรณ์ สมกับเป็นเมืองพระพุทธศาสนา และทั้ง

จะเป็นการเฉลิมพระเกียรติพระมหากษัตราธิราชเจ้า และเป็นที่เชิดชูเกียรติของรัฐบาลในระบอบประชาธิปไตย ให้ปรากฏไพศาลไปตลอดถึงนานาประเทศ แต่การนี้เป็นการใหญ่ เห็นควรนำเสนอเพื่อกราบทูลพระกรุณาทรงทราบขอพระราชทานพระบรมราชูปถัมภ์ อาศัยพระปรารภนี้จึงโปรดให้ประธานคณะบัญชาการคณะสงฆ์แทนพระองค์สมเด็จพระสังฆราชแจ้งไปยังกระทรวงธรรมการ (*ในขณะนั้น ปัจจุบันคือ กระทรวงศึกษาธิการ*) ต่อไป

กระทรวงธรรมการพิจารณาเห็นสมควร และรายงานเสนอนายกรัฐมนตรี นำความกราบบังคมทูลพระกรุณาทรงพระราชดำริเห็นชอบด้วย จึงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้รับการจัดแปลพระไตรปิฎกเป็นภาษาไทยไว้ในพระบรมราชูปถัมภ์ ถวายให้สมเด็จพระ-สังฆราชทรงเป็นประธานในการนี้ พระราชทานพระบรมราชานุมัติให้ทรงแต่งตั้งพระเถรานุเถระเป็นกรรมการจัดแปลได้ตามสมควร และมอบให้กรมธรรมการเป็นผู้อำนวยการฝ่ายคฤหัสถ์จัดพิมพ์พระไตรปิฎกเป็นสมุดตีพิมพ์และลงในใบลาน เพื่อเผยแพร่แก่พุทธบริษัทสืบไป

เมื่อได้รับพระบรมราชานุมัติดังกล่าวแล้ว สมเด็จพระสังฆราชจึงโปรดให้กำหนดหน้าที่ในการปฏิบัติงานออกเป็นส่วน ๆ และทรงแต่งตั้งกรรมการแปลพระไตรปิฎกเป็นภาษา-ไทยขึ้นคณะหนึ่งประกอบด้วย

๑. **คณะกรรมาธิการพิจารณาการแปล** คือ

พระพรหมมุนี (ปลด กิตฺติโสภโณ) วัดเบญจมบพิตร ประธาณคณะกรรมาธิการ

พระอุบาลีคุณูปมาจารย์ (เผื่อน ติสฺสทตฺโต) วัดพระเชตุพน กรรมาธิการฝ่ายพระวินัยปิฎก

พระพรหมมุนี (ปลด กิตฺติโสภโณ) วัดเบญจมมพิตร กรรมาธิการฝ่ายพระสุตตันตปิฎก

พระธรรมไตรโลกาจารย์ (ช้อย ฐานทตฺโต) วัดมหาธาตุ กรรมาธิการฝ่ายพระอภิธรรมปิฎก

๒. **กรรมการกองแปล** จำนวน ๒๙ รูป มีพระสุธีวรคุณ (ธีร์ ปุณฺณโก) วัดจักรวรรดิราชาวาส เป็นหัวหน้ากอง แบ่งงานออกเป็นแผนกคือ

ก. *แผนกตรวจสำนวนคำแปล* มีพระศรีสุธรรมมุนี (อาจ อาสโภ) วัดสุวรรณดารารามเป็นหัวหน้าแผนก

ข. *แผนกแปลพระวินัยปิฎก* มีพระวิสุทธิสมโพธิ (เจีย เขมโก) วัดพระเชตุพนเป็นหัวหน้าแผนก

ค. *แผนกแปลพระสุตตันตปิฎก* มีพระปริยัติโศภน (พื้น ชุตินฺธโร) วัดสามพระยาเป็นหัวหน้าแผนก

ง. *แผนกแปลพระอภิธรรมปิฎก* มีพระเมธีวรคณาจารย์ (พาว เมธิโก) วัดวิเศษการ เป็นหัวหน้าแผนก

นอกจากนี้ยังมีกรรมการฝ่ายคฤหัสถ์ช่วยเหลือในการตรวจสำนวนคำแปลอีก ๔ คน

๓. **กรรมการกองธุรการ** จำนวน ๕ คน มีอธิบดีกรมธรรมการเป็นหัวหน้ากอง

คณะกรรมการแปลพระไตรปิฎกเป็นภาษาไทย ได้เริ่มดำเนินการแปลพระไตรปิฎกมาตั้งแต่ปลายปี พ.ศ. ๒๔๘๓ (สมัยรัชกาลที่ ๘) โดยแบ่งการแปลออกเป็น ๒ ประเภท คือ

๑. แปลโดยอรรถตามความในบาลีพระไตรปิฎกฉบับสยามรัฐ สำหรับพิมพ์เป็นเล่มสมุดเรียกว่า **"พระไตรปิฎกภาษาไทย"**

๒. แปลโดยสำนวนเทศนา สำหรับพิมพ์ลงใบลานเป็นคัมภีร์เทศนา เรียกว่า **"พระไตรปิฎกเทศนาฉบับหลวง"**

เมื่อคณะกรรมการได้จัดแปลและทำต้นฉบับพระไตรปิฎกภาษาไทยเสร็จแล้วบางส่วน กรมการศาสนาจึงจัดพิมพ์ขึ้นทูลเกล้า ฯ ถวายเป็นปฐมฤกษ์ เนื่องในงานพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา พ.ศ. ๒๔๘๔ สำเร็จปิฎกละ ๑ เล่ม รวม ๓ เล่ม พร้อมด้วยตำนานพระไตรปิฎกอีก ๑ เล่ม แล้วจัดพิมพ์ต่อไปอีก บังเอิญประเทศอยู่ในภาวะสงคราม งานพิมพ์จึงชะงักชั่วคราว แต่งานแปลและการตรวจสำนวนคำแปล คงดำเนินต่อไปโดยลำดับ

พระไตรปิฎกเทศนาฉบับหลวง

สำหรับพระไตรปิฎกเทศนาฉบับหลวง คณะกรรมการได้จัดการเรียบร้อยเป็นสำนวนเทศนาตามเค้าความในพระบาลีแบ่งเป็น ๑๒๕๐ กัณฑ์ โดยถือเกณฑ์จำนวนพระอรหันต์พุทธสาวก ๑๒๕๐ รูป เมื่อคราวจาตุรงคสันนิบาตในสมัยพุทธกาล คือพระวินัยปิฎก ๑๘๒ กัณฑ์ พระสุตตันตปิฎก ๑๐๕๔ กัณฑ์ พระอภิธรรมปิฎก ๑๔ กัณฑ์ กรมการศาสนาได้เริ่มจัดพิมพ์ลงใบลานตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๘๒ และเสร็จเรียบร้อยเป็นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๒

พระไตรปิฎกภาษาไทย

ใน พ.ศ. ๒๔๙๒ เมื่อคณะกรรมการดำเนินการในส่วนพระไตรปิฎกเทศนาฉบับหลวงใกล้จะเสร็จเรียบร้อย จึงได้ดำเนินการในส่วนพระไตรปิฎกภาษาไทยที่ค้างอยู่นั้นต่อไปอีก สมเด็จพระสังฆราช จึงได้ทรงแต่งตั้งกรรมาธิการแทนตำแหน่งที่ว่างลง และสับเปลี่ยนหน้าที่ใหม่ดังนี้

๑. พระวิสุทธิสมโพธิ (เจีย เขมโก) วัดพระเชตุพน เป็นกรรมาธิการฝ่ายพระวินัยปิฎก

๒. พระเทพเวที (ฟื้น ชุตินฺธโร) วัดสามพระยา เป็นกรรมาธิการฝ่ายพระสุตตันตปิฎก

๓. พระธรรมไตรโลกาจารย์ (อาจ อาสโภ) วัดมหาธาตุ เป็นกรรมาธิการฝ่ายพระอภิธรรมปิฎก

ครั้นงานแปลพระไตรปิฎกจากภาษาบาลีเป็นภาษาไทยเสร็จลงแล้ว ยังเหลือแต่งานตรวจสำนวนคำแปล สมเด็จพระสังฆราชจึงได้ทรงแต่งตั้งกรรมการในแผนกตรวจสำนวนคำแปลเพิ่มเติมขึ้นใหม่ ดังนี้ คือ

๑. กรรมการตรวจสำนวนคำแปลพระวินัยปิฎก จำนวน ๕ รูป มีพระวิสุทธิสมโพธิ (เจีย เกมโก) วัดพระเชตุพน เป็นหัวหน้า

๒. กรรมการตรวจสำนวนคำแปลพระสุตตันตปิฎก จำนวน ๙ รูป มีพระเทพเวที (ฟื้น ชุตินฺธโร) วัดสามพระยา เป็นหัวหน้า

๓. กรรมการตรวจสำนวนคำแปลพระอภิธรรมปิฎก จำนวน ๑๖ รูป มีพระธรรมไตรโลกาจารย์ (อาจ อาสโภ) วัดมหาธาตุ เป็นหัวหน้า

คณะกรรมการแผนกตรวจสำนวนคำแปลพระไตรปิฎกทั้ง ๓ ฝ่าย ได้แยกกันดำเนินงานมาโดยลำดับ ตั้งแต่ปี พ. ศ. ๒๔๙๒ ทุนดำเนินการนั้นอาศัยเงินทุนพระไตรปิฎก ซึ่งได้มาจากผู้บริจาคบ้าง จากการจำหน่ายพระไตรปิฎกเทศนาฉบับหลวงบ้าง แต่ก็ยังไม่เพียงพอ เพราะในการที่จะจัดพิมพ์พระไตรปิฎกภาษาไทยครั้งนี้ หนังสือชุดมีหลายเล่มมาก คือ พระวินัยปิฎก ๑๓ เล่ม พระสุตตันตปิฎก ๔๒ เล่ม และ พระอภิธรรมปิฎก ๒๕ เล่ม รวมทั้งหมดมีจำนวนถึง ๘๐ เล่ม ซึ่งคณะกรรมการได้จัดแบ่งโดยนิยมเท่าจำนวนพระชนมายุของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

ต่อมาเมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๕ รัฐบาลดำริจะจัดงานฉลอง ๒๕ พุทธศตวรรษในปี พ.ศ. ๒๕๐๐ คณะสังฆมนตรีพิจารณาเห็นสมควรจัดสร้างพระไตรปิฎกภาษาไทย ขึ้นเป็นอนุสรณ์เนื่องในงานนี้ สังฆนายกจึงขอความอุปถัมภ์ไปยังกระทรวงวัฒนธรรม เพื่อพิจารณาหาทุนในการจัดพิมพ์พระไตรปิฎกภาษาไทยนั้นต่อไป กระทรวงวัฒนธรรมจึงรายงานเสนอนายกรัฐมนตรีเพื่อนำเสนอคณะรัฐมนตรี ซึ่งคณะรัฐมนตรีลงมติเห็นชอบ และอนุมัติให้ดำเนินการต่อไป โดยได้อนุมัติเงินงบประมาณเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อการนี้ถึง ๓,๐๐๐,๐๐๐ บาท

เมื่อได้รับอุปถัมภ์จากรัฐบาลเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายในการจัดพิมพ์ดังกล่าวแล้ว การดำเนินการจัดพิมพ์พระไตรปิฎกก็ได้เริ่มขึ้น โดยมีประธานกรรมาธิการแปลพระไตรปิฎกเป็นประธานหัวหน้าแผนกตรวจสำนวนคำแปลพระไตรปิฎกทั้ง ๓ แผนก อธิบดีกรมการศาสนา ผู้จัดการโรงพิมพ์การศาสนา และหัวหน้ากองศาสนาศึกษา เป็นกรรมการ การจัดพิมพ์สำเร็จเรียบร้อยบริบูรณ์เป็นหนังสือ ๘๐ เล่ม ๆ ละ ๒๕๐๐ จบ ภายในปี พ.ศ. ๒๔๙๙ ทันงานฉลอง ๒๕ พุทธศตวรรษในปี พ.ศ. ๒๕๐๐ พระไตรปิฎกฉบับนี้กรมการศาสนาเป็นผู้รับช่วงดำเนินการ เปิดจำหน่ายทั่วไปทั้งชุด หรือเฉพาะบางเล่ม เล่มใดหมดก็จัดพิมพ์เพิ่มเติมเป็นคราว ๆ ไป

พระไตรปิฎกฉบับเอกชนจัดพิมพ์

นอกจากพระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี และฉบับภาษาไทย ซึ่งจัดทำขึ้นเป็นทางการในฐานะเป็นงานของพระมหากษัตริย์ ของรัฐบาล และคณะสงฆ์ โดยส่วนรวมแล้ว ยังมีพระไตรปิฎกฉบับต่าง ๆ ทั้งโดยพิสดาร และโดยย่อ ที่เอกชนจัดทำและพิมพ์ขึ้นอีกหลายฉบับ คือ

๑. ฉบับแปลเป็นไทยอย่างพิสดาร (คัมภีร์ใบลาน) มี ๒๕๐๐ ผูก สำนักงาน ส. ธรรมภักดี จัดพิมพ์ พ.ศ. ๒๔๘๑–๒๔๘๗

๒. ฉบับแปลเป็นไทยอย่างพิสดาร มี ๑๐๐ เล่ม สำนักงาน ส. ธรรมภักดี จัดพิมพ์ พ.ศ. ๒๕๐๐

๓. ฉบับแปลเป็นภาษาไทยสำหรับเทศนา (คัมภีร์ใบลาน) มี ๗๐๐ ผูก สำนักงาน ส. ธรรมภักดี จัดพิมพ์ พ.ศ. ๒๔๘๔

๔. ฉบับแปลเป็นไทยอย่างย่อ (คัมภีร์ใบลาน) มี ๙๐ ผูก ใช้สำหรับเทศน์ในเวลาเข้าพรรษา สำนักงาน ส. ธรรมภักดี จัดพิมพ์ พ.ศ. ๒๔๗๙

๕. ฉบับแปลเป็นไทยอย่างย่อโดยได้ใจความสำคัญ มี ๕ เล่ม แปลและเรียบเรียงโดย นายสุชีพ ปุญญานุภาพ สำนักพิมพ์บรรณาคาร จัดพิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. ๒๕๐๑–๒๕๐๒

๖. ฉบับแปลภาษาไทยอย่างย่อ แนะให้รู้พระปิฎกทั้งสาม มี ๑ เล่ม พระอมรมุนี (จัน ฐิตธมฺโม) วัดโสมนัสวิหาร แปลและเรียบเรียง มหามกุฏราชวิทยาลัย จัดพิมพ์ครั้งแรก เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๓

พระไตรปิฎกฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

คณะกรรมการมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ อันเป็นสถาบันการศึกษาพระปริยัติธรรมชั้นสูงแห่งหนึ่งในประเทศไทย ได้พิจารณาเห็นว่า พระไตรปิฎกบาลีอันเป็นต้นฉบับที่จารึกคำสั่งสอนของพระพุทธองค์สืบมา แต่โบราณกาลนั้น สำหรับในเมืองไทยได้มีการตรวจชำระกันมาเป็นคราว ๆ ในสมัยอยุธยาและต้นสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ได้มีการจาร

พระไตรปิฎกไว้ในใบลาน ต่อมาได้มีการชำระและตีพิมพ์เป็นเล่มสมุด ด้วยอักษรไทย ๒ ครั้ง คือ ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๑ ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ครั้งที่ ๒ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๙ ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ตั้งแต่นั้นมาปรากฏว่ามีผู้สนใจที่จะศึกษาพระไตรปิฎกบาลีมากขึ้นโดยลำดับ ทางมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยจึงเห็นสมควรที่จะดำเนินการจัดพิมพ์ขึ้นอีกครั้งหนึ่ง เพื่อให้มีพระไตรปิฎกใช้พอเพียงแก่ความต้องการ ในการนี้ได้ตั้งคณะกรรมการเพื่อสอบทานพระไตรปิฎกที่มีอยู่กับพระไตรปิฎกฉบับต่างประเทศ เช่น ฉบับลังกา พม่า และโรมันเป็นต้น ทั้งดำริที่จะปรับปรุงตัวอักษร จัดวรรคตอน ย่อหน้าให้งดงาม อ่านง่าย และจัดทำปทานุกรมท้ายเล่มให้สะดวกแก่การค้นคว้า ในการนี้สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราชองค์ปัจจุบัน ทรงเป็นประธานคณะกรรมการดำเนินงานจัดทำพระไตรปิฎก

ในปี พ.ศ. ๒๕๐๐ อันเป็นสมัยที่ครบรอบศตวรรษที่ ๒๕ แห่งพระพุทธศาสนา มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้เริ่มวางโครงการตรวจชำระ และตีพิมพ์พระไตรปิฎกบาลีอักษรไทยขึ้น โดยให้ชื่อว่า *"มหาจุฬาเตปิฏกํ"* หรือเรียกในภาษาไทยว่า *"พระไตรปิฎกฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย"* เพื่อเป็นพุทธบูชา และเป็นอนุสรณ์ในปีอันเป็นมงมลนั้น และเพื่อเฉลิมฉลองพระเกียรติของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวผู้พระราชทานกำเนิดมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยอีกประการหนึ่งด้วย พระไตรปิฎกฉบับนี้กำหนดพิมพ์ ๒๕๐๐ จบ (*ชุด*) จบหนึ่งจัดเป็นเล่มสมุด จำนวน ๔๕ เล่ม หนังสือที่จะพิมพ์ทั้งหมดคงเป็นจำนวน ๑๑๒,๕๐๐ เล่ม ค่าชำระและตีพิมพ์พระไตรปิฎก ๑ เล่ม จำนวน ๒๕๐๐ ฉบับ ประมาณ ๗๐,๐๐๐ บาท ประมาณการใช้จ่ายทั้งสิ้น ๔,๐๐๐,๐๐๐ บาท

ขณะนี้ (*ในเวลาที่เขียนนี้*) งานตรวจชำระได้เสร็จสิ้นไปแล้ว และได้จัดพิมพ์ใกล้จะเสร็จถึงเล่มที่ ๑๓ แล้ว

สำหรับเล่มที่พิมพ์แล้ว ลำดับที่หนึ่ง (พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑ มหาวิภังค์ คัมภีร์แรกแห่งพระวินัยปิฎก) พิมพ์ด้วยทุนพระราชทานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว องค์ปัจจุบัน ลำดับที่สอง (*เล่มที่ ๙ สีลักขันธวรรค คัมภีร์แรกแห่งพระสุตตันตปิฎก*) โดยทุนพระราช-

ทานของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ลำดับที่ ๓ (*เล่มที่ ๒๔ ธัมมสังคณี คัมภีร์แรกแห่งพระอภิธรรมปิฎก*) โดยทุนพระราชทานของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ลำดับที่ ๔ (*เล่ม ๑๐ มหาวัคค์*) พิมพ์เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระสังฆราช ญาโณทยมหาเถระแห่งวัดสระเกศ ลำดับที่ ๕ (*เล่มที่ ๑๑ ปาฏิกวัคค์*) โดยทุนบริจาคของ ฯ พณ ฯ จอมพลถนอม กิตติขจร และท่านผู้หญิง ลำดับที่ ๖ เป็นต้นไป โดยทุนร่วมกันของประชาชน

พระไตรปิฎกบาลีฉบับนี้มีข้อสังเกตแตกต่างจากฉบับพิมพ์ในสมัยครั้งที่เจ็ด และก่อนหน้านั้นก็คือ ได้มีการสอบทานตรวจชำระเทียบเคียงกับฉบับอื่น ๆ ของต่างประเทศ คือ ฉบับลังกา พม่า และฉบับอักษรโรมัน ของสมาคมบาลีปกรณ์ ประเทศอังกฤษ จึงน่าจะได้ชื่อว่าเป็นฉบับล่าสุดของเมืองไทยที่สมบูรณ์ที่สุด ประกอบกับได้มีการพิถีพิถันจัดย่อหน้า วรรคตอน และชำระตัวอักษรให้สะดวกแก่การอ่าน และจัดทำปทานุกรมท้ายเล่มเพื่อสะดวกแก่การค้นคว้า การจัดพิมพ์จัดทำอย่างปราณีต พิมพ์ด้วยกระดาษดีเป็นพิเศษ

การบรรยายพระไตรปิฎก

เป็นที่น่ายินดีว่าในปัจจุบันมีพุทธศาสนิกทั่วไปสนใจศึกษาพระไตรปิฎกกันมาก มีหน่วยงานและองค์การทางพระพุทธศาสนาจัดให้มีการบรรยายความในพระไตรปิฎกเป็นประจำ และมีการรวบรวมประมวลจัดพิมพ์เป็นเล่มออกมาเป็นตอน ๆ เพื่อเผยแพร่อย่างกว้างขวาง หน่วยงานและองค์การเหล่านั้นที่ควรแก่การนำมากล่าวชื่อในที่นี้ คือ

๑. พุทธสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ถนนพระอาทิตย์ กรุงเทพมหานคร

๒. สำนักธรรมวิจัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วัดมหาธาตุ ท่าพระจันทร์

๓. ศูนย์ค้นคว้าทางพระพุทธศาสนา วัดสระเกศ

๔. มูลนิธิอภิธรรมมหาธาตุวิทยาลัย สำนักสมเด็จวัดมหาธาตุ ท่าพระจันทร์ อำนวยการโดย ท่านกิตฺติวุฑฺโฒ ภิกฺขุ แห่งจิตตภาวันวิทยาลัย อำเภอบางละมุง ชลบุรี

บทส่งท้าย

พระไตรปิฎกเป็นคัมภีร์สำคัญของพระพุทธศาสนา บันทึกคำสอนของพระพุทธเจ้าไว้ครบถ้วนกระบวนธรรม เป็นหลักยึดถือประพฤติปฏิบัติของพุทธศาสนิกชน เปรียบเสมือนองค์แทนพระพุทธเจ้า ประเทศไทยได้นับถือพระพุทธศาสนามาแต่โบราณกาล พระมหากษัตริย์เจ้าทุกพระองค์เป็นเอกอัครพุทธศาสนูปถัมภก ทรงเล็งเห็นความสำคัญของพระไตรปิฎก ทรงดำเนินการเพื่อความถูกต้องผ่องแผ้วแห่งพระไตรปิฎกเสมอมา พุทธศาสนิกไทยเชื่อกันมาแต่โบราณว่า สร้างอักษรพระไตรปิฎกตัวหนึ่งก็ได้บุญมีอานิสงส์เท่ากับสร้างพระพุทธรูปองค์หนึ่ง จึงชื่อว่าเราทั้งหลายเป็นหนี้พระคุณของพระมหากษัตริย์และบูรพาจารย์ในกาลก่อน ที่ได้รักษาพระไตรปิฎกให้เป็นสมบัติตกทอดถึงเราในทุกวันนี้

"จิรํ ติฏฺฐตุ เตปิฏกํ ขอพระไตรปิฎกจงตั้งอยู่ชั่วกาลนาน"

หนังสืออ้างอิง

๑. จำนงค์ ทองประเสริฐ. **ประวัติศาสตร์พุทธศาสนาในเอเชียอาคเนย์.** พระนคร อภิธรรมมูลนิธิมหาธาตุวิทยาลัย, ๒๕๑๔.

๒. ประพัฒน์ ตรีณรงค์. **ความเป็นมาของพุทธศาสนาในเมืองไทย,** พระนคร: คลังวิทยา, ๒๕๐๐.

๓. มหาธาตุยุวราชรังสฤษดิ์, วัด. **อนุสรณ์ ๒๕ พุทธศตวรรษ** วัดมหาธาตุ. ๒๕๐๐.

๔. สุชีพ ปุญญานุภาพ. **พระไตรปิฎกฉบับสำหรับประชาชน.** พระนคร : บรรณาคาร, ๒๕๐๑

๕. เสฐียร ศุภโสภณ. **พระพุทธศาสนากับพระมหากษัตริย์ไทย.** พระนคร: คลังวิทยา, ๒๕๐๕.

๖. **ศาสนวงศ์หรือประวัติศาสนา** ฉบับแปลโดย ร.ต.ท. แสง มนวิทูร พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ สมเด็จพระพุฒาจารย์ (โสม ฉนฺโน) วัดสุทัศนเทพวราราม พ.ศ. ๒๕๐๖

๗. สังคีติยวงศ์ พงศาวดารเรื่องสังคายนาพระธรรมวินัย สมเด็จพระวันรัตวัด พระเชตุพน ในรัชกาลที่ ๑ แต่งภาษามคธ พระยาปริยัติธรรมธาดา (แพ ตาละลักษมณ์) เปรียญ แปลเป็นภาษาไทย พิมพ์ในงานพระศพสมเด็จพระเจ้า-น้องยาเธอ เจ้าฟ้าจุฑาธุชธราดิลก กรมขุนเพชรบูรณ์อินทราชัย ณ เมรุท้อง-สนามหลวง พ.ศ. ๒๔๖๖.

๘. พระไตรปิฎกภาษาไทย อนุสรณ์งานฉลอง ๒๕ พุทธศตวรรษ พุทธศักราช ๒๕๐๐. โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๔๙๙.

๙. เอกสารประกอบการแสดงสัปดาห์แห่งพระไตรปิฎก ครั้งที่ ๓ ของสภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย. ๒๕๐๗.

๑๐. เรื่องการสร้างพระไตรปิฎกบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๐๗

๑๑. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. หลักสูตร และกิจการสังเขป พ.ศ. ๒๕๑๑.

๑๒. ทรงวิทย์ แก้วศรี. เรียงความเรื่องความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมระหว่างไทย-อินเดีย ฉบับชนะการประกวดได้รับรางวัลที่ ๑ ของ อาศรมวัฒนธรรมไทย-ภารต. ๒๕๑๖.

กุศลนำพา

วันพระแรม ๘ ค่ำ เดือน ๙ (๒๓ ส.ค. ๐๕) ตอนเช้าข้าพเจ้าไปรักษาอุโบสถที่วัดมหาธาตุ พระนคร (ไปทุกแห่งไม่ติดวัด) พบ พ.อ. หลวงสวัสดิสงคราม (เชียร สวัสดิสงคราม) ไม่ได้พูดอะไรกันมาก วันนั้นตอนบ่ายข้าพเจ้าไปวัดราชประดิษฐ์พบคุณหลวงอีก กำลังออกจากพระอุโบสถ (ทราบว่าไปทำกรรมฐานทุกวันพระ) สนทนากันเล็กน้อย แล้วคุณหลวงเอ่ยขึ้นว่า พบหนังสือธรรม ๒ เล่มคือ หนังสือ จตุรารักข์ ของสมเด็จพระวันรัต (พุทธสิริ–ทับ) วัดโสมนัส และคู่มืออุบาสก อุบาสิกา ทำวัตร เช้า–เย็น ได้รับแจกจากท่านปัญญานันทะ ดีเหลือเกิน อ่านแล้วถูกใจมาก อยากจะให้ผู้อื่นได้อ่านบ้างคุณหลวงเกิดศรัทธาให้ข้าพเจ้าจัดพิมพ์ขึ้น ๒ อย่าง รวม ๑๕๐๐ เล่ม เพื่อเป็นธรรมทาน และจะไม่เขียนคำนำใด ๆ ทั้งสิ้น

ประมาณ ๓๕ ปีมาแล้ว (พ.ศ. ๒๔๗๑) ข้าพเจ้าเป็นผู้บังคับหมวด ๑ กองร้อยที่ ๑ พัน ช. ๒ อยุธยา ขณะนั้นคุณหลวงสวัสดิสงครามมียศเป็นพันตรี เป็นนายทหารเสนาธิการประจำกองทัพ ๒ อยู่อยุธยา เราเป็นทหารเหล่าเดียวกันแต่ไม่คุ้นเคยและไม่เคยสนทนากันเลย และเราทั้งสองก็ไม่เคยเกี่ยวข้องกับขบถสมัยท่านบวรเดช เมื่อข้าพเจ้าถูกปลดกองหนุนตามพระราชบัญญัติแล้ว ก็ไม่เคยพบคุณหลวงสวัสดิ์อีกเลย (ถึงพบก็จำไม่ได้)

เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๐ ณ พุทธสมาคม ฯ คุณหลวงได้ถามข้าพเจ้าว่าเคยอยู่อยุธยาใช่ไหม ต่อจากนั้นก็ใกล้ชิดกันมากขึ้นโดยสื่อแห่งธรรมนำพา ทุกวันพระข้าพเจ้าต้องไปรักษาอุโบสถ เคยพบคุณหลวงกับคุณนายสองสามียายดำเนินชีวิตอย่างเดียวกัน เห็นคราวไรทำให้ใจเกิดรักนับถือเป็นทวีคูณ เพราะท่านทำอย่างชาวพุทธจริง ๆ จะมีน้อยรายที่ทำได้อย่างนี้ ท่านทั้งสองศรัทธาธรรมอย่างมั่นคง จังหวัดใกล้ไกลถ้ามีการปฏิบัติธรรมขั้นสูง ท่านทั้งสองยอมสละความสุขไปอบรมจิตใจเสมอ แม้สวนปวิเวการามก็ไปหลายครั้ง ท่านจะหาความสุขหลงสุขอย่างชาวโลกในชาตินี้คงไม่เดือดร้อนเลย เพราะบุตรธิดาทุกคนล้วนแต่ดี ๆ เป็นชั้นนายพลก็มี ท่านอยู่ในขั้นปัญญาชน ไม่หลงโลกอย่างชาวโลกทั่วไป ท่านที่เคยรู้จักท่านทั้งสองนี้คงจะมีความเห็นว่าที่กล่าวนี้ไม่เกินความจริง

โดยที่ท่านเป็นคนดีที่น่าเคารพในคุณธรรม ถ้าจะไม่พูดความจริงบ้างก็จะขาดความเป็นธรรมไป คุณหลวงสวัสดิสงคราม ท่านรู้จักใช้ปัญญาสร้างทานบารมี ไม่ใช่แต่สร้างหนังสือนี้แต่อย่างเดียว แม้วัดในจังหวัดไกล ๆ ก็พบชื่อของท่านทำบุญมาก ๆ และที่สำคัญยิ่ง ท่านทั้งสองรักษาศีลได้สม่ำเสมอยังพอใจทำกรรมฐาน ครบองค์แห่งการเป็นชาวพุทธทั้งภายในและภายนอก ท่านได้สร้างอริยทรัพย์ในปัจจุบันทันตาเห็น ความสุขใจในโลกปัจจุบันเป็นของท่านแล้ว มหาโจรชนิดไหนก็แย่งของท่านไปไม่ได้ส่วนอนาคตของท่านไม่ต้องสงสัย ไม่ต้องขอพรจากใคร อำนาจบารมีแห่งการบำเพ็ญดีนั้น มีกำลังแรงอันมหาศาลยิ่งกว่าเอาเงินทุ่มเทสร้างวัตถุอย่างงมงาย น่าจะเป็นตัวอย่างที่ข้าพเจ้าจะจดจำและทำตาม

ด้วยแรงศรัทธา ที่หนังสือนี้ดลใจมาพิมพ์ที่โรงพิมพ์ข้าพเจ้าโดยกุศลนำมา ถ้าให้ผู้จ้างพิมพ์ได้ตรวจทานอ่านข้อความที่เขียนนี้ ท่านคงไม่ยอมให้ลงแน่ ๆ เพราะท่านไม่ชอบให้ใครยกยอท่าน หากการกระทำนี้ไม่ถูกความประสงค์ ขอได้โปรดให้อภัยแก่ข้าพเจ้าที่ล่วงเกินนี้ด้วยเถิด เพราะหนังสือที่ไม่มีคำนำจะดูว่างไปสักหน่อย

ส่วนอักษรพยัญชนะ ของเก่าเป็นอย่างนี้ เพื่อให้อนุชนรุ่นหลังไว้พิจารณาดู.

ส. พยุงพงศ์
๕๒๙ สี่พระยา พระนคร

"จตุรารักข์" นิพนธ์ของสมเด็จพระวันรัต (พุทธสิริ–ทับ) วัดโสมนัสวิหารนี้ พันเอก เชียร สวัสดิสงคราม และครอบครัว ได้เคยพิมพ์แจกเป็นธรรมทาน เมื่อวันที่ ๖ กันยายน ๒๕๐๕ (ขึ้น ๘ ค่ำ เดือน ๑๐ ปีขาล จ.ศ. ๑๓๒๔) คณะเจ้าภาพเห็นว่าเป็นหนังสือที่อ่านแล้วมีประโยชน์อย่างยิ่ง โดยเฉพาะในด้านจิตใจ ผู้ใดได้อ่านอย่างถี่ถ้วนแล้วจะรู้สึกสบายใจหายกังวลเกี่ยวกับชีวิต จึงได้นำมาจัดพิมพ์ซ้ำเพื่อเป็นที่ระลึกในงานพระราชทานเพลิงศพ พันเอก เชียร สวัสดิสงคราม

จตุรารักษ์

วิธีบูชาดอกไม้ธูปเทียน

นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมา สัมพุทธัสสะ ข้าพเจ้าขอนอบน้อมแด่พระผู้มีพระภาคคือบุญ เปนองค์พระอะระหรรต์ ตรัสรู้ชอบแล้วเอง ซึ่งเปนที่พึ่งของข้าพเจ้าพระองค์นั้น.

ยะมะหัง สัมมาสัมพุทธัง ภะคะวันตัง สะระณัง คะโต (ชายว่า) / คะตา (หญิงว่า) พระผู้มีพระภาคพระองค์ตรัสรู้ดีแล้วเองโดยชอบพระองค์ใดแนะ ข้าพเจ้าถึงแล้วว่าเปนที่พึ่งกำจัดไภยจริง อิมินา สักกาเรนะ ตังภะคะวันตังอภิปูชะยามิ ข้าพเจ้าบูชาพระผู้มีพระภาคพระองค์นั้น ด้วยเครื่องสักการะอันนี้ ยะมะหัง สาวกขาตังภะคะวะตาธัมฺมัง สะระณัง คะโต (ชายว่า) / คะตา (หญิงว่า) พระธรรมที่พระผู้มีพระภาค ตรัสแล้วดีเหล่าใดแนะ ข้าพเจ้าถึงแล้วว่าเปนที่พึ่งกำจัดไภยจริง อิมินา สักกาเรนะ ตัง ธัมมัง อะภิปูชะยามิ ข้าพเจ้าบูชาพระธรรมนั้น ด้วยเครื่องสักการะอันนี้ ยะมะหังสุปะฏิปันนัง สังฆังสะระณัง คะโต (ชายว่า) / คะตา (หญิงว่า) พระสงฆ์ที่ท่านปฏิบัติดีแล้วหมู่ใดแนะ ข้าพเจ้าถึงแล้วว่าเปนที่พึ่งกำจัดไภยจริง อิมินา สักกาเรนะ ตัง สังฆัง อภิปูชะยามิ ข้าพเจ้าบูชาพระสงฆ์หมู่นั้น ด้วยเครื่องสักการะอันนี้.

วิธีไหว้พระ

ยะมะหัง สัมมาสัมพุทธัง ภะคะวันตัง สะระณัง คะโต (ชายว่า) / คะตา (หญิงว่า) พระผู้มีพระภาคพระองค์ตรัสดีแล้วเองโดยชอบพระองค์ใดแนะ ข้าพเจ้าถึงแล้วว่าเปนที่พึ่งกำจัดไภยจริง ตังภะคะวันตัง อภิวาเทมิ ข้าพเจ้าไหว้พระผู้มีพระภาคพระองค์นั้น ฯ กราบลง ฯ

ยะมะหัง สวากขาตัง ภะคะวะตา ธัมมัง สะระณัง คะโต } ชายว่า / คะตา } หญิงว่า พระธรรม

ที่พระผู้มีพระภาค ตรัสแล้วดีเหล่าใดแนะ ข้าพเจ้าถึงแล้วว่าเปนที่พึ่งกำจัดไภยจริง ตัง ธัมมัง นะมัสสามิ ข้าพเจ้าไหว้พระธรรมนั้น ๆ กราบลง ๆ

ยะมะหัง สุปฏิปันนัง สังฆัง สะระณัง คะโต } ชายว่า / คะตา } หญิงว่า พระสงฆ์ที่ท่านปฏิบัติดีแล้ว

หมู่ใดแนะ ข้าพเจ้าถึงแล้วว่าเปนที่พึ่งกำจัดไภยจริง ตัง สังฆัง วันทามิ ข้าพเจ้าไหว้พระสงฆ์หมู่นั้น ๆ กราบลง

วิธีรักษาศีลห้าแลอุโบสถ

สุภะมัตถุ อนึ่งขอความงามความดีจงมีแก่ท่านสัปรุษทั้งหลาย เมื่อท่านจะถือศีลรับศีลจงมีสะติคิดเว้นจริง ๆ ทุกสิกขาบทไปให้ครบทั้งห้าให้ได้ ถ้าเผลอไปไม่ได้คิดเว้นในสิกขาบทใด สิกขาบทนั้นเปนอันไม่ได้รับไม่ได้ถือ ก็ขาดองค์ไปหาครบทั้งห้าไม่ ผู้ถือศีลไม่ครบทั้งห้าเปนผู้ทุศีลว่ามีศีลชั่วเหตุนั้นเมื่อจะรับศีลให้มีสติตั้งจิตรคิดเว้นจริง ๆ ทุกสิกขาบทไปให้ครบทั้งห้าให้ได้ จงตั้งจิตรคิดเว้นจริง ๆ ดังนี้ว่า

เราจักไม่แกล้งทำสัตว์ให้ตาย ที่ ๑

เราจักไม่ฉ้อลักของ ๆ เขา ที่ ๒

ถ้าชายให้คิดเว้นว่า เราจักไม่คบสัตรีอื่นด้วยล่วงประเวณี ถ้าหญิงให้คิดเว้นว่า เราจักไม่คบบุรุษอื่นด้วยล่วงประเวณี ที่ ๓

เราจักไม่ล่อลวงปดผู้ใดผู้หนึ่ง ที่ ๔

เราจักไม่กินเหล้าเครื่องดองของเมาต่าง ๆ ที่ ๕

ตั้งจิตรคิดเว้นครบทั้งห้าได้ดังว่ามานี้แล้วอย่างนี้ท่านกล่าวว่าถือศีลรับศีลด้วยดีนั้นทีเดียว ครั้นรับศีลตั้งจิตรคิดเว้นครบทั้งห้าดังว่ามานี้แล้ว จงรักษาเจตนาที่คิดเว้นทั้งห้านั้น ๆ ไว้ให้ดี ให้เปนนิตย์อย่าให้ขาดได้ อย่างนี้ท่านกล่าวว่ารักษาศีลห้าด้วยดีเปนผู้มีศีลห้านั้นเทียว ถ้าล่วงสิกขาบทใดด้วยกายฤๅด้วยวาจา สิกขาบทนั้นก็แตกไป ท่านกล่าวว่าศีลขาดเปนคนทุศีล

ทีเดียว ถึงในอุโบสถก็ปฏิบัติเหมือนกัน เมื่อจะ สมาทาน ถือ จงมีสะติ คิดเว้นทุก ๆ สิกขาบทไปให้ครบทั้งแปดให้ได้ทีเดียว ถ้าเผลอไปเสียไม่ได้คิดเว้นในสิกขาบทใด สิกขาบทนั้นก็เปนอันไม่ได้ สมาทาน ถือ ขาดองค์แปดไป หาเปนอุโบสถไม่ เพราะอุโบสถพร้อมด้วยองค์แปด ขาดเสียไม่ได้ ไม่เปนอุโบสถ เหตุนั้นเมื่อจะ สมาทาน ถือ อุโบสถ จงตั้งจิตรคิดเว้นทุก ๆ องค์ไปให้ครบทั้งแปดให้ได้ดังนี้ว่า

เราจักไม่แกล้งให้สัตว์ตาย ที่ ๑

เราจักไม่ฉ้อลักเข้าของ ๆ เขา ที่ ๒

เราจักไม่เสพย์เมถุนเปนข้าศึกแก่พรหมจรรย์ ที่ ๓

เราจักไม่พ่อลวงปดผู้ใดผู้หนึ่ง ที่ ๔

เราจักไม่กินเหล้าเครื่องดองของเมาต่าง ๆ ที่ ๕

เราจักไม่กินโภชนาหารในเวลาวิกาลตั้งแต่เที่ยงแล้วไป ที่ ๖

เราจักไม่ฟ้อนรำเอง ดูเขาฟ้อนรำ ขับร้องเอง ฟังเขาขับร้อง ไม่ดูการเล่นอันเปนข้าศึกแก่บุญแก่กุศล ไม่ตกแต่งร่างกาย ด้วยระเบียบดอกไม้ของหอมทำกายให้วิจิตรงามด้วยเครื่องประดับต่าง ๆ ที่ ๗

เราจักไม่นั่งนอนเตียง ตั้งม้าที่มีเท้าสูงเกินประมาณ และฟูกเบาะใส่นุ่นแลสำลี แลเครื่องปูลาดวิจิตรงามด้วยเงินแลทองต่าง ๆ ที่ ๘

ถ้าสมาทานตั้งจิตรคิดเว้นทุก ๆ สิกขาบท ให้ครบทั้ง ๘ ดังว่ามานี้แล้ว อย่างนี้และจึงเป็นอัน

สมาทาน ถือ อุโบสถด้วยดี ครั้นสมาทานดังว่ามานี้แล้ว ก็จงรักษาเจตนาที่คิดเว้นทั้ง ๘ นั้น ๆ ไว้ให้ดีอย่าให้ขาดได้ ตลอดคืนหนึ่งวันหนึ่งอย่างนี้ ท่านกล่าวว่ารักษาอุโบสถด้วยดี ถ้าล่วงสิกขาบทใดด้วยกาย ฤาด้วยวาจา สิกขาบทนั้นก็ขาดไปไม่เป็นอุโบสถ เพราะอุโบสถพร้อม

องค์แปดนั้นนั่นและ เหตุนั้นเมื่อจะรับศีลห้า เมื่อจะสมาทานอุโบสถ อย่าเผลอไป จงตั้งจิตรคิดเว้นทุก ๆ สิกขาบท ให้ครบองค์ห้าแลให้ครบองค์แปดด้วยดีให้ได้เถิด แล้วจงรักษาเจตนาที่คิดเว้นนั้น ๆ ไว้ให้ดีให้ได้ทีเดียวทั้งในศีลห้าแลอุโบสถที่พร้อมด้วยองค์ ๘ นั้น อย่าล่วงด้วยกายฤาด้วยวาจาดังว่ามานี้เทอญ

อนึ่ง ศีลวิบัติไม่บริสุทธิ์นี้ พระพุทธเจ้าทรงแสดงอาทีนพโทษไว้ ๕ อย่าง โทษ ๕ อย่างนั้นคือ

ผู้ที่มีศีลวิบัติเป็นคนทุศีล ย่อมถึงซึ่งความฉิบหายแห่งสมบัติใหญ่ เพราะเหตุประมาทในศีลเป็นโทษที่ ๑

อนึ่งผู้ที่มีศีลวิบัติอันวิญญูชนรู้แล้ว ย่อมติเตียนกฤติศรับท์ข้างชั่วย่อมปรากฏทั่วไป ได้ซึ่งความร้อนใจ เป็นโทษที่ ๒

อนึ่งผู้ที่มีศีลวิบัติ เมื่อเข้าไปใกล้บริสัทใด ๆ ย่อมเกรงกลัวครั่นคร้ามหวาดหวั่นไป เป็นโทษที่ ๓

อนึ่งผู้ที่มีศีลวิบัติ เมื่อจะตายไม่ได้สะติหลงใหลตายไป เป็นโทษที่ ๔

อนึ่งผู้ที่มีศีลวิบัติ ตายแล้วย่อมไปเกิดในคะติอันชั่ว คืออะบายทั้ง ๔ เป็นโทษที่ครบ ๕

อนึ่งผู้ที่มาเกิดในมนุษย์นี้ มีอายุน้อยสั้นตายเร็วพลัน นี้เป็นเสศผลของปาณาติบาต อนึ่งผู้ที่มาเกิดในมนุษย์นี้ มีโภคะน้อยยากจนไร้ทรัพย์สมบัติไป นี้เป็นเสศผลของอะทินนาทาน อนึ่งผู้ที่มาเกิดในมนุษย์นี้ มีสัตรูคิดประทุษฐร้ายมาก หาความศุขยากนี้เป็นเสศผลของกามะมิจฉาจาร อนึ่งผู้ที่มาเกิดในมนุษย์นี้อยู่ดี ๆ มีผู้มากล่าวตู่ใส่โทษซัดความเอาเปล่า ๆ ต้องเสียทรัพย์บ้าง ต้องติดจำทำโทษบ้าง นี้เป็นเสศผลของมุสาวาท อนึ่งผู้ที่มาเกิดในมนุษย์นี้ เป็นบ้าเสียจริตคลั่งไคล้เสียคนไปนี้ เป็นเสศผลของดื่มกินสุราเมไรย เมื่อประสงค์จะใคร่พ้นจากโทษทุศีลต่าง ๆ ดังว่ามานี้แล้ว ก็จงอุส่าห์ปฏิบัติให้ดีในศีลห้านี้เถิด

ก็ศีลห้านี้พระพุทธเจ้าทรงแสดงอานิสงษ์ไว้ห้า อานิสงษ์ ๕ อย่างนั้น คือ

ผู้ที่มีศีลได้ซึ่งทรัพย์สมบัติมาก เพราะเหตุไม่ประมาทในศีล เป็นอานิสงษ์ที่ ๑

อนึ่งผู้ที่มีศีลอันวิญญูชนมักสรรเสริญ กฤติศรับท์ย่อมภาชาปรากฏทั่วไป ได้ซึ่งความบันเทิงใจ เป็นอานิสงษ์ที่ ๒

อนึ่งผู้ที่มีศีล เมื่อเข้าไปใกล้บริสัทใด ๆ ย่อมเป็นผู้กล้าหาญไม่กลัวไม่ครั่นคร้าม เป็นอานิสงษ์ที่ ๓

อนึ่งผู้ที่มีศีล เมื่อจะตายย่อมเป็นผู้มีสะติไม่พั่นเพือน ไม่หลงตาย เป็นอานิสงษ์ที่ ๔

อนึ่งผู้ที่มีศีล ตายแล้วย่อมไปเกิดในสุคะติ คือมนุษย์แลโลกย์สวรรค์ เป็นอานิสงษ์ที่ ๕

อนึ่งศีลนี้มีอันไม่วิปฏิสาระเดือดร้อนใจเปนคุณเป็นอานิสงษ์ เปนทรัพย์อันประเสริฐให้สำเร็จความปรารถนาของตนตามประสงค์ด้วย เปนเหตุเปนปัจจัยแก่อันบันลุมรรคผลแลทำให้แจ้งซึ่งพระนฤพานด้วย อนึ่งอุโบสถที่พร้อมด้วยองค์ ๘ อันนรชาติ หญิงชายรักษาตลอดคืนหนึ่งวันหนึ่งด้วยดีนี้ พระพุทธเจ้าทรงตรัสสรรเสริญไว้ว่า มีผลอานิสงษ์ยิ่งใหญ่ มีความสว่างรุ่งเรืองแผ่ไพศาลมากยิ่งนัก ถ้าจะเปรียบด้วยสมบัติในมนุษย์โลกย์แล้ว ก็ให้แบ่งออกเป็นสิบหกส่วน สิบหกเสี้ยว สิบหกหน ส่วนเสี้ยวที่สุดครบสิบหกนั้น ก็เลิศประเสริฐวิเศษยิ่งกว่าสมบัติของพระเจ้าจักรพรรดิ์ แลกระษัตริย์หมดทั้งสิ้นในมนุษย์โลกย์นี้ เพราะอุโบสถนั้นให้ผลเป็นทิพย์ เหตุนั้นเราทั้งหลายจงอย่าประมาทเลย อุส่าห์ปฏิบัติในศีลห้าแลอุโบสถนี้ให้ดีเถิด จะได้ประสบผลที่เลิศเปนอันไม่เสียทีเกิดเปนมนุษย์พบพระพุทธศาสนานี้เทอญ.

วิธีระฦกถึงคุณพระรัตนไตรย

อนึ่ง เมื่อจะระฦกถึงคุณพระรัตนไตรย พึงระฦกดังนี้ก็ได้ว่า เพลิงกิเลสเพลิงทุกข์ลุกโพลงรุ่งเรืองไหม้สัตว์เผาสัตว์ ให้รุ่มร้อนอยู่เปนนิตย์ในภพทั้งสาม เพลิงกิเลสนั้นคือราคะความกำหนัดยินดี แลโทสะความเคืองคิดประทุษฐร้าย แลโมหะความหลงไม่รู้จริง ราคะ โทสะ โมหะ ทั้งสามนี้ ท่านกล่าวว่าเป็นเพลิง เพราะเปนเครื่องร้อนรนกระวนกระวายของสัตว์ เพลิงทุกข์นั้นคือชาติความเกิด คือขันธ์แลอายะตะนะ แลนามรูปที่ปรากฏขึ้น แลชราความแก่ทรุดโทรมคร่ำคร่า แลมระณะความตาย คือ ชีวิตรขาด กายแตก วิญญาณดับ แลโศกความเหือดแห้ง

ใจเศร้าใจ แลปริเทวะ ความบ่นเพ้อคร่ำครวญร่ำไร แลทุกข์ทนยากเจ็บปวดเกิดขึ้นในกาย แลโทมนัศ ความเปนผู้มีใจชั่วเสียใจ แลอุปายาศ ความคับแค้นอัดอั้นใจ ทุกข์มีชาติเปนต้น เหล่านี้ท่านกล่าวว่าเปนเพลิง เพราะเปนทุกข์ให้เกิดความร้อนรนกระวนกระวายต่างๆ แก่สัตว์ เพลิงกิเลสเพลิงทุกข์เหล่านี้ ยกพระพุทธเจ้าเสียแล้วไม่มีผู้ { ใด / หนึ่ง } ในโลกย์ดับได้ แต่ผู้ที่จะรู้ว่าเปนเพลิงเครื่องร้อนเท่านั้นก็หายากเสียแล้ว ผู้ที่จะดับเพลิงนั้นจะได้มาแต่ไหนเล่า ก็ในโลกย์หมดทั้งสิ้นไม่มีผู้ { ใด / หนึ่ง } ดับได้ จึงพากันร้อนรนกระวนกระวายอยู่ด้วยเพลิงหมดทั้งโลกย์ ก็ไม่รู้สึกตัวว่าเพลิงมันไหม้มันเผาเอาให้เร่าร้อนอยู่เปนนิตย์เพราะอวิชชาความหลงไม่รู้จริง สัมมาสัมพุทธโธภะคะวาพระผู้มีพระภาคย์ที่เปนที่พึ่งของเรา พระองค์ตรัสรู้ชอบตรัสรู้ดีแล้วเอง ตรัสรู้จริงเห็นจริงดับเพลิงกิเลสเพลิงทุกข์ของพระองค์ได้แล้ว คือทำให้แจ้งซึ่งกิเลสนฤพานแลขันธ์นฤพานได้แล้วทรงสั่งสอนสัตว์ให้รู้ตามเห็นตาม ดับเพลิงกิเลสเพลิงทุกข์ทำให้แจ้งซึ่งพระนฤพานได้ด้วย พระองค์นั้นจึงเปนผู้เลิศกว่าสัตว์ประเสริฐกว่าสัตว์ เปนผู้อัศจรรย์ใหญ่ยิ่งนัก ควรเลื่อมใสจริง ๆ สะวากขาโตภะคะวะตาธัมโม พระธรรมที่เปนที่พึ่งของเรา ที่พระผู้มีพระภาคตรัสแล้วดีทรงคุณคือดับเพลิงกิเลส เพลิงทุกข์ของสัตว์ผู้ปฏิบัติชอบ ช่วยให้พ้นจากทุกข์ไภยทั้งสิ้นได้ คือศีล สมาธิปัญญา มรรค ผล นฤพาน พระธรรมนั้นท่านทรงคุณ คือ ดับเพลิงกิเลสเพลิงทุกข์ได้อย่างนี้จึงเปนอัศจรรย์ใหญ่ยิ่งนักควรเลื่อมใสจริง ๆ สุปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ พระสงฆ์ผู้สาวกของพระผู้มีพระภาคที่เปนที่พึ่งของเรา ท่านปฏิบัติดีแล้วทำให้บริบูรณ์ในศีลสมาธิปัญญาบันลุมรรคผลทำให้แจ้งซึ่งพระนฤพาน ดับเพลิงกิเลสเพลิงทุกข์ของตนได้แล้ว สั่งสอนผู้อื่นให้รู้ตามเหนตามดับเพลิงกิเลสเพลิงทุกข์ได้ด้วย แลเปนเขตรให้เกิดบุญเกิดกุศล แก่เทวดาแลมนุษย์มากนัก พระสงฆ์นั้นท่านปฏิบัติดีอย่างนี้ จึงเปนอัศจรรย์ใหญ่ยิ่งนัก ควรเลื่อมใสจริง ๆ เมื่อนึกถึงคุณพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ สามรัตนนี้ ตฤกตรองด้วยปัญญา ครั้นเหนจริงเกิดความเลื่อมใสขึ้นแล้ว จะนึกแต่ในใจฤๅเปล่งวาจาว่า อะโห พุทโธ พระพุทธเจ้าที่เปนที่พึ่งของเรา พระองค์ตรัสรู้จริงเหนจริง สำเร็จประโยชน์ตน สำเร็จประโยชน์ผู้อื่นได้แล้ว ควรซึ่ง

ทักขิณาอันเลิศเปนผู้ประเสริฐกว่าสัตว์หมดทั้งสิ้นเป็นอัศจรรย์น่าเลื่อมใสจริง อะโห ธัมโม พระธรรมที่เปนที่พึ่งของเรา ท่านทรงคุณคือดับกิเลศเครื่องร้อนใจของสัตว์ได้ นำสัตว์ออกจากทุกข์ได้ เปนอัศจรรย์น่าเลื่อมใสจริง อะโห สังโฆ พระสงฆ์ที่เปนที่พึ่งของเรา ท่านปฏิบัติดีแล้วเปนเขตรบุญอันเลิศ หาเขตรบุญอื่นยิ่งกว่าไม่มี เปนอัศจรรย์น่าเลื่อมใสจริง ภาวนาดังนี้ก็ได้ดีทีเดียว

เมื่อถึงพระพุทธพระธรรมพระสงฆ์ สามรัตนนี้เปนที่พึ่งของตนจริง ๆ เสมอด้วยชีวิตแล้วท่านกล่าวว่าถึงสรณะแล้ว มีผลอานิสงษ์ใหญ่ยิ่งกว่าทานหมดทั้งสิ้น อนึ่งผู้ใดได้ความเชื่อความเลื่อมใสในพระพุทธพระธรรมพระสงฆ์สามรัตนนี้แล้ว ผู้นั้นได้ชื่อว่าเลื่อมใสแล้วในที่อันเลิศผลที่สุดวิเสศ เลิศใหญ่ยิ่งกว่าผลแห่งกุศลอื่น ๆ ทั้งสิ้น ย่อมมีแก่ผู้ที่เลื่อมใสในรัตนทั้งสามนั้น อนึ่งพระพุทธพระธรรมพระสงฆ์นี้เปนรัตนอันเลิศยิ่งกว่ารัตนอื่น ๆ หมดทั้งสิ้นย่อมให้สำเร็จความปราถนาแก่สัตว์ ผู้ที่เลื่อมใสได้ทุกประการ เหตุนั้นเราทั้งหลายจงอุส่าห์นึกถึงคุณพระพุทธพระธรรมพระสงฆ์ ให้เกิดความเลื่อมใสทุก ๆ วันเถิด จะได้ไม่เสียทีประสบพบพระพุทธศาสนานี้.

วิธีเจริญเมตตา

อนึ่งเมื่อจะเจริญเมตตา พึงเจริญดังนี้ก็ได้ว่า สัพเพสัตตา สัตว์ทั้งหลายที่เปนเพื่อนทุกข์เกิดแก่เจ็บตายด้วยกันหมดทั้งสิ้น อะเวรา จงเปนศุข ๆ เถิดอย่าได้มีเวรแก่กันแลกันเลย สัพเพสัตตา สัตว์ทั้งหลายที่เปนเพื่อนทุกข์ เกิดแก่เจ็บตายด้วยกันหมดทั้งสิ้น อะพะยาปัชฌา จงเปนศุข ๆ เถิดอย่าได้มีความเจ็บไข้ลำบากกายลำบากใจเลย สัพเพสัตตา สัตว์ทั้งหลายที่เปนเพื่อนทุกข์ เกิดแก่เจ็บตายด้วยกันหมดทั้งสิ้น อะนีฆา จงเปนศุข ๆ เถิด อย่าได้มีความทุกข์กายทุกข์ใจเลย สัพเพสัตตา สัตว์ทั้งหลายที่เปนเพื่อนทุกข์ เกิดแก่เจ็บตายด้วยกันหมดทั้งสิ้น สุขีอัตตานังปะริหะรันตุ จงมีความศุขกายศุขใจ รักษาตนพ้นจากทุกข์ไภยทั้งสิ้นเถิด

เมตตาภาวนานี้ เปนข้าศึกแก่พยาบาทโดยตรง เมื่อเจริญเมตตานี้ย่อมละพยาบาทเสียได้ด้วยดี เมตตานี้ชื่อว่าเจโตวิมุตติ เพราะเปนเครื่องหลุดจากพยาบาทของใจ มีผลอานิสงษ์ยิ่งใหญ่กว่าทานแลศีลหมดทั้งสิ้น อนึ่งเมตตานี้ พระพุทธเจ้าทรงตรัสไว้ว่ามีอานิสงษ์ ๑๑ ประการ อานิสงษ์ ๑๑ ประการนั้นคือ

ผู้ที่เจริญเมตตานี้หลับก็เปนศุขที่ ๑

ตื่นก็เปนศุขที่ ๒

ฝันเหนก็เปนมงคลไม่ลามกที่ ๓

เปนที่รักของมนุษย์ที่ ๔

เปนที่รักของอมนุษย์ที่ ๕

เทวดาย่อมรักใคร่รักษาไว้ให้พ้นไภยที่ ๖

ไฟก็ไม่ไหม้ทำให้ร้อนได้แลพิศม์ต่าง ๆ แลสาตราวุธก็ไม่ประทุษฐร้ายอันทำอันตรายแก่ชีวิตได้ที่ ๗

จิตรกลับตั้งมั่นได้โดยเร็วพลันที่ ๘

มีผิวหน้างามผ่องใสที่ ๙

เปนผู้มีสะติไม่หลงตายที่ ๑๐

ตายแล้วไปเกิดในพรหมโลกย์ด้วยเมตตาฌานนี้ที่ ๑๑

เมตตามีอนิสงษ์วิเสศมากต่าง ๆ ดังว่ามานี้ เหตุนั้นเราทั้งหลายจงอย่าได้ประมาท ในเมตตาภาวนานี้เลย อุส่าห์เจริญเถิด จะได้ประสบอานิสงษ์วิเสศต่าง ๆ ซึ่งว่ามานี้เทอญ.

วิธีเจริญอะศุภ

อนึ่งเมื่อเจริญอะศุภ พึงเจริญดังนี้ก็ได้ว่า อัตถิ อิมัสมิงกาเย ของไม่งามเปนของปฏิกูลน่าเกลียดมีอยู่ในกายนี้ เกสาโลมานะขาทันตา ตะโจ คือ ผม ขน เล็บ ฟัน หนัง มังสังนะหารู อัฏฐีอัฏฐิมิญชังวักกัง คือ เนื้อเอ็นกระดูกเยื่อในกระดูกม้าม หะทะยังยะกะนัง กิโลมะกังปิหะกังปัปผาสัง คือเนื้อหัวใจตับพังผืดไตปอด อันตังอันตะคุณังอุทะริยังกะรีสัง คือไส้ใหญ่สายเหนี่ยวไส้รากขี้ ปิตตังเสมหังปุพโลหิตตังเสโทเมโท คือน้ำดีน้ำเสมหะ น้ำเหลืองน้ำหนองน้ำเลือดน้ำเหื่อน้ำมันข้น อัสสุวะสาเขโฬสิงฆานิกาละสิกามุตตัง คือน้ำตาน้ำมันเปลวน้ำลาย น้ำมูก น้ำไขข้อ น้ำเยี่ยว

ผมนั้นงอกอยู่ตามหนังศีศะ ดำบ้างขาวบ้าง ขนนั้นงอกอยู่ตามขุมขนทั่วกาย เว้นไว้แต่ฝ่ามือฝ่าเท้า เล็บนั้นงอกอยู่ตามปลายมือปลายเท้า ฟันนั้นงอกอยู่ตามกระดูกคางข้างบน

ข้างล่าง สำหรับบดเคี้ยวอาหารชุ่มอยู่ด้วยน้ำลายเปนนิตย์ หนังนั้นหุ้มทั่วกายเอาผิวนอกออกเสียแล้วเปนสีขาว เนื้อนั้นมีสีแดงเหมือนกระชิ้นเนื้อสัตว์ เอ็นนั้น รึงรัดรวบโครงกระดูกไว้มีสีขาว กระดูกนั้นเป็นร่างโครง ค้ำแขงอยู่ในกายมีสีขาว เยื่อในกระดูกนั้นมีสีขาว เหมือนกระยอดหวายที่เผาไฟอ่อนแล้วใส่ไว้ในกระบอกไม้ฉนั้น เยื่อใยขมองศีศะนั้น เป็นยวง ๆ เหมือนกระเยื่อในหอยจุ๊บแจง ม้ามนั้น คือแผ่นเนื้อมีสีแดงคล้ำ ๆ สองแผ่น มีขั้วอันเดียวกันเหมือนกับผลมะม่วงสองผล มีขั้วอันเดียวฉนั้น อยู่ข้างซ้ายเคียงกับหัวใจ เนื้อหัวใจนั้นมีสีแดง สัณฐานดังดอกบัวตูมตั้งอยู่ท่ามกลางอก ตับนั้นคือแผ่นเนื้อสองแผ่นสีแดงคล้ำ ๆ ตั้งอยู่ข้างขวาเคียงเนื้อหัวใจ พังผืดนั้น มีสีขาว เหนี่ยวหนังกับเนื้อ เอ็นกับเนื้อ กระดูกกับเอ็น ติดกันไว้บ้าง ไตนั้น เปนชิ้นเนื้อสีดำคล้ำเหมือนกะลิ้นโคดำ อยู่ชายโครงข้างซ้าย ปอดนั้นเปนแผ่นเนื้อสีแดงคล้ำ ชายเปนแฉกปกเนื้อหัวใจอยู่ท่ามกลางอก ไส้ใหญ่นั้นปลายข้างหนึ่งอยู่คอหอยปลายข้างหนึ่งอยู่ทวารทบไปทบมามีสีขาว ชุ่มอยู่ด้วยเลือดในท้อง สายเหนี่ยวไส้ใหญ่ไว้ มีสีขาว รากนั้น คือของที่กลืนกินแล้วสำรอกออกมาเสียฉนั้น คูธนั้น คือของที่กินขังอยู่ในท้องแล้วถ่ายออกมาฉนั้น น้ำดีนั้นมีสีเขียวคล้ำ ๆ ที่เปนฝักตั้งอยู่ท่ามกลางอก ที่ไม่เปนฝักซึมทราบอยู่ในกาย น้ำเสมหะนั้น มีสีขาวคล้ำ ๆ เป็นมวก ๆ ติดอยู่กับพื้นไส้ข้างใน น้ำเหลืองน้ำหนองนั้นมีอยู่ในที่สะรีระมีบาดแผลเปนต้น น้ำเลือดนั้น มีอยู่ตามขุมในกายแลซึมทราบอยู่ในกาย น้ำเหื่อนั้น สร้านออกตามขุมขนในกาลเมื่อร้อน ฤากินของเผ็ด น้ำมันข้นนั้น มีสีเหลืองติดอยู่กับหนังต่อเนื้อ น้ำตานั้น ไหลออกจากตาในกาลเมื่อไม่สบาย น้ำมันเปลวนั้น เปนเปลวอยู่ในพุงเหมือนกับเปลวสุกร น้ำลายนั้นใสบ้าง ข้นบ้าง น้ำมูกนั้นเหลวบ้าง ข้นบ้าง เปนยวงออกจากนาสิก น้ำไขข้อนั้นติดอยู่ตามข้อกระดูก น้ำเยี่ยวนั้น เกรอะออกจากรากแลคูธ

อะยะเมวะกาโย การประชุมส่วนเปนของปฏิกูลน่าเกลียดนี้นั้นและ อุทธังปาทะตะลา เบื้องบนแต่พื้นเท้าขึ้นมา อะโธเกสะ มัตถะกา เบื้องต่ำตั้งแต่ปลายผมลงไป ตะจะปะริยันโต มันมีหนังหุ้มอยู่ที่สุดรอบ ปูโรนานัปปะการัสสะ อสุจิโน มันเต็มไปด้วยของไม่สอาด มีประการต่าง ๆ มีผม ขนเล็บฟันหนังเป็นต้น เชคุจโฉปะฏิกุโล แต่ล้วนเปนของไม่งามมีกลิ่นเหม็นปฏิกูลน่าเกลียดหมดทั้งสิ้น

อะศุภะ	กรรมฐาน สัญญา	นี้เป็นข้าศึกแก่ราคะ ความกำหนัดยินดีโดยตรง ผู้ใดมาเจริญ

อะศุภเหนเปนของไม่งามในกาย เหนกายเปนของไม่งามปฏิกูลน่าเกลียด จนเกิดความเบื่อหน่าย ไม่กำหนัดยินดี ดับราคะ โทสะ โมหะ เสียได้ ผู้นั้นได้ชื่อว่าดื่มกินซึ่งรศ คือ พระนฤพาน เปนศุขอย่างยิ่ง เหตุนั้นพระพุทธเจ้าจึงได้ตรัสสรรเสริญ กายะคะตาสะติอะศุภะกรรมฐานนี้ ว่าผู้ใดได้เจริญกายะคะตาสะตินี้ ผู้นั้นได้ชื่อว่าบริโภค ซึ่งรศคือนฤพานเปนธรรม มีผู้ตายไม่มีดังนี้ นฤพานนั้นก็ดับราคะ โทสะ โมหะ นั้นเอง เหตุนั้นเราทั้งหลายจงอย่าได้ประมาทในกายะคะตาสะตินี้เลย อุส่าห์เจริญเถิด จะได้ประสบพบพระนฤพานเปนศุขอย่างยิ่งเลิศกว่าธรรมหมดทั้งสิ้น.

วิธีเจริญมะระณะสะติ

อนึ่งเมื่อจะเจริญมะระณะสะติ พึงเจริญดังนี้ก็ได้ว่า

มะระณะ	ธัมโมมหิมะระณังอนตีโต	ชายว่า
	ธัมมามหิมะระณังอนตีตา	หญิงว่า

แปลว่า เรามีความตายเปนธรรมดา ล่วงความตายไปไม่ได้แล้ว ความตายนั้น คือสิ้นลมหายใจ กายแตก วิญญาณดับ

อนึ่งพึงเจริญดังนี้ก็ได้ว่า อะธุวังชีวิตัง ชีวิตรของเรามันไม่ยั่งยืน ธุวังมะระณัง ความตายของเรามันยั่งยืน อวัสสังมะยามะริตัพพัง เราคงจะตายเปนแน่ มะระณะปะริโยสานังเมชีวิตัง ชีวิตรของเรามีความตายเปนที่สุด ชีวิตังเมอะนิยะตัง ชีวิตรของเรามันไม่เที่ยง มะระณังเมนิยะตัง ความตายของเรามันเที่ยงแล้ว

อนึ่งพึงเจริญดังนี้ก็ได้ว่า สัพเพสัตตามะรันติจะ สัตว์ที่ตายอยู่เดี๋ยวนี้ก็ดี มะริสุจะมะริสสะเร ที่ตายดับสูญไปแล้วก็ดี จักตายต่อไปข้างน่าก็ดี ตะเทวะหังมะริสสามิ เราก็จะตายดับสูญไปเช่นนั้นเหมือนกันนั่นแหละ นัตถิเมเอตถะสังสะโย ความสงไสยในความตายนี้ไม่มีแก่เรา เราไม่สงไสยในความตายนี้แล้ว เหตุนั้นเราจงเร่งขวนขวายก่อสร้างบุญกุศล ซึ่งเปนที่พึ่งของตนเสียให้ได้ทันเปนมีชีวิตรอยู่นี้เถิด อย่าให้ทันความตามมาถึงเข้า ถ้าความตายมาถึงเข้าแล้ว จะเสียทีที่ได้มาเกิดเปนมนุษย์พบพระพุทธศาสนานี้ทีเดียว

ผู้ใดได้เจริญมะระณะสะติ นึกถึงความตายได้เหนจริงจนเกิดความสังเวชได้ ผู้นั้นย่อมไม่เมาในชีวิตร ละอาไลยในชีวิตรเสียได้ เปนผู้ไม่ประมาทรีบร้อนปฏิบัติละบาปบำเพ็ญบุญกุศล ชำระตนให้เปนผู้บริสุทธิ์โดยเร็วพลัน เพราะเหตุนั้น พระพุทธเจ้าจึงตรัสสรรเสริญมะระณะสะติที่บุคคลเจริญทำให้มากนี้ ว่ามีผลานิสงษ์ใหญ่ยิ่งมากนัก นับเข้าในพระนฤพานเปนธรรมมีผู้ตายไม่มีดังนี้ มะระณะสะติมีผลานิสงษ์มากอย่างนี้ อนึ่งพระพุทธเจ้าก็ตรัสสั่งสอนไว้ให้คิดถึงความตายให้ได้ทุกวัน ๆ มาในอะภิณหะปัจจเวก เหตุนั้นเราทั้งหลายจงอุส่าห์เจริญมะระณะสะติ คิดถึงความตายให้เหนจริงจนเกิดความสังเวชให้ได้ทุกๆ วันเถิด จะได้ประสบผลอานิสงษ์ที่วิเสศ เปนเหตุอันไม่ประมาทในการก่อสร้างบุญกุศล ซึ่งเปนที่พึ่งของตน

ที่นึกถึงคุณพระรัตนไตรย แลเจริญเมตตาและอะศุภแลมะระณะสะติ ทั้งสี่อย่างซึ่งว่ามานี้ ท่านกล่าวว่าจตุรารักษ์ เพราะเปนธรรมป้องกันปกครองรักษาผู้ที่เจริญนั้น ให้พ้นจากทุกข์ไภยอันตรายวิบัติทั้งสิ้นได้ แลเปนทางสวรรค์แลนฤพานด้วย เหตุนั้นเราทั้งหลายจงอุตส่ห์เจริญให้ได้ทุกวัน ๆ เถิดอย่าให้ขาดได้เลย จะได้เปนความดีความชอบอย่างยิ่งของเรา ที่ได้มาเกิดเปนมนุษย์พบพระพุทธศาสนานี้เทอญ

นี่วิธีเจริญจตุรารักษ์

วิธีเจริญวิปัสสนา

เมื่อเจ็บไข้ฤาเมื่อจะตาย พึงศึกษาธรรมไว้ในใจดังนี้ว่า อาตุระกายยัสสะเมสะโต เมื่อกายของเราอาดูรกระวนกระวายอยู่ด้วยทุกขเวทนา จิตตังอะนาตุรังภะวิสสะติ จิตรของเราจักไม่อาดูรเดือดร้อนไปตามกาย ภิทุรายังกาโย กายนี้นั้นจักแตก วิราคะธัมมังวิญญาณัง วิญญาณจิตรผู้รู้แจ้งนี้มันจักดับไปเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ไม่ใช่ของเร้า ไม่ใช่เราไม่ใช่ตัวไม่ใช่ตนชั่งมันเถิด อะนิจจาสังขารา เพราะสังขารคือร่างกายจิตรใจนี้มันไม่เที่ยง เกิดขึ้นแล้วแตกดับไปเป็นธรรมดาของมันอย่างนั้นเอง ตังกุเตตถะลัพภา ความเที่ยงยั่งยืนอยู่นั้นจะพึงได้มาแต่ไหน ในสังขารคือร่างกายจิตรใจเหล่านี้เล่า อนึ่งพึงเห็นจริงแจ้งชัดด้วยปัญญาดังนี้ว่าเปล่าไม่มีใครเกิดไม่มีใครตาย รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ขันธ์ห้ามันเกิด ขันธ์ห้ามันแตกไปต่างหาก ไม่ใช่ของเรา ไม่ใช่เรา ไม่ใช่ตัว ไม่ใช่ตน ขันธ์ห้าต่างหากชั่งมันเถิด เปล่า

ไม่มีใครเกิดไม่มีใครตาย จักขุโสตรฆาน ชิวหากายใจอายะตะนะหกมันเกิดขึ้น อายะตะนะหกมันดับไปต่างหาก ไม่ใช่ของเราไม่ใช่เราไม่ใช่ตัวไม่ใช่ตน อายะตะนะหกต่างหากซั่งมันเถิด เปล่าไม่มีใครเกิดไม่มีใครตาย ดินน้ำลมไฟลมอากาศวิญญาณ ธาตุหกมันเกิดขึ้น ธาตุหกมันแตกไปต่างหาก ไม่ใช่ของเราไม่ใช่เราไม่ใช่ตัวไม่ใช่ตน ธาตุหกต่างหากซั่งมันเถิด เปล่าไม่มีใครเกิดไม่มีใครตาย นามรูปมันเกิดขึ้น นามดับรูปแตกไปต่างหาก ไม่ใช่ของเราไม่ใช่เราไม่ใช่ตัวไม่ใช่ตน นามรูปต่างหากซั่งมันเถิด อนึ่งเมื่อเกิดก็ไม่ได้เอาอะไรมา เมื่อตายก็ไม่ได้เอาอะไรไป เข้าของที่มีวิญญาณแลไม่มีวิญญาณหมดทั้งสิ้น เป็นของกลางสำหรับแผ่นดิน ไม่ใช่ของใครซั่งมันเถิด เมื่อพิจารณาด้วยปัญญา เห็นจริงแจ้งชัดอย่างว่ามานี้แล้ว จิตรก็ไม่อาดูรเดือดร้อนไปตามกาย ที่กระวนกระวายอยู่ด้วยทุกขเวทนา อนึ่งก็ไม่อาไลยพัวพันติดข้องอยู่ในเข้าของเหล่านั้นหมดทั้งสิ้น ด้วยความที่เหนจริงแจ้งชัดดังนี้ เมื่อปฏิบัติใจทำได้อย่างนี้ ขณะหนึ่งครู่หนึ่งนั้นก็ดี ก็ได้ชื่อว่าดื่มกินซึ่งรศคือพระนฤพานเป็นธรรมมีผู้ตายไม่มี เปนอันได้ประสบพระสัมมาสัมพุทธเจ้าด้วยน้ำใจในขณะหนึ่งนั้น ครู่หนึ่งนั้น เพราะพระองค์ทรงตรัสไว้ว่า ผู้ใดเหนธรรมผู้นั้นเหนเราผู้ตะถาคตดังนี้ อนึ่งพึงพิจารณาด้วยปัญญาให้เหนจริงแจ้งชัดดังนี้ว่า รูปังอะนิจจัง รูปเปนของทรุดโทรมไม่เที่ยง เกิดขึ้นแล้วแตกทำลายไป ดังฟองก้อนใหญ่ตั้งขึ้นแล้วแตกละลายเปนน้ำไปฉนั้น เวทนาอะนิจจา ความสบายแลไม่สบายแลเฉย ๆ อยู่ที่วิญญาณรู้แจ้ง มันไม่เที่ยงเกิดขึ้นแล้วดับไป ดังบ่อมน้ำตั้งขึ้นใส ๆ แล้วแตกไปโดยเร็วฉนั้น สัญญาอะนิจจา ความสำคัญจำหมายไว้มันไม่เที่ยง ปรากฏขึ้นแล้วหายไป ดังพยับแดดเข้าใกล้แล้วหายไปหมดไม่ปรากฏฉนั้น สังขารา อะนิจจา ความคิดเป็นเครื่องตกแต่งจิตรที่เป็นบุญแลเป็นบาป มันไม่เที่ยงเกิดขึ้นแล้วดับสูญไป ไม่มีแก่นสารอันใดดังต้นกล้วยฉนั้น วิญญาณังอะนิจจัง จิตรผู้รู้แจ้งอารมณ์มันไม่เที่ยง เกิดขึ้นหลอกลวงให้สัตว์ลุ่มหลงว่าของเราว่าเราว่าตัวว่าตนแล้วดับไป ดังมารยาหลอกลวงให้ลุ่มหลงเหมือนกะเล่นกลฉนั้น รูปังอนัตตา รูปเป็นของทรุดโทรมไม่ใช่ตัวไม่ใช่ตน เวทนาอะนัตตา ศุขทุกข์อุเบกขาเฉย ๆ ที่วิญญาณรู้แจ้งไม่ใช่ตัวไม่ใช่ตน สัญญาอะนัตตา ความสำคัญจำหมายไว้ไม่ใช่ตัวไม่ใช่ตน สังขารา อะนัตตา เจตนาเป็นเครื่องตกแต่งจิตรที่เป็นบุญแลเป็นบาปไม่ใช่ตัวไม่ใช่ตน วิญญาณังอะนัตตา จิตรผู้รู้

แจ้งอารมณ์ไม่ใช่ตัวไม่ใช่ตน สัพเพสังขาราอะนิจจา ธรรมที่ปัจจัยตกแต่งสร้างขึ้น คือรูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ หมดทั้งสิ้น มันไม่เที่ยงเกิดขึ้นแล้วแปรปรวนแตกดับไป สัพเพธัมมาอะนัตตา ธรรมทั้งสิ้นไม่ใช่ตัวไม่ใช่ตน ไม่ใช่สัตว์ไม่ใช่บุคคลไม่ใช่เราไม่ใช่ของเรา เพราะว่าตัวตนสัตว์บุคคลไม่มี มีแต่รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ เป็นตัวทุกข์ แลมีทุกข์ดับหมดคือพระนฤพาน แลมีสะภาวะธรรมอย่างหนึ่งอย่างหนึ่งไปต่างหาก ไม่มีใคร ผู้ใดผู้หนึ่ง เมื่อพิจารณาด้วยปัญญาเห็นจริงแจ้งชัดว่า เราเขาสัตว์บุคคลตัวตนไม่มีดังนี้แล้ว ก็ปล่อยวางเสียได้ ไม่ถือว่าเขา ว่าเราว่าตัวตน ละสักกายะทิฐิได้ในขณะหนึ่ง ครู่หนึ่งนั้นก็ดี ก็ได้ชื่อว่าดื่มกินซึ่งรสคือพระนฤพาน เป็นธรรมมีผู้ตายไม่มี แลได้ประสบพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ด้วยน้ำใจ ในขณะหนึ่งนั้นครู่หนึ่งนั้น เพราะพระองค์ทรงตรัสไว้ว่า ผู้ใดเหนธรรมผู้นั้น เห็นเราผู้ตถาคตดังนี้ อนึ่งเมื่อพิจารณาด้วยปัญญาเหนจริงแจ้งชัดว่า เราเขาสัตว์บุคคลตัวตน ไม่มีดังนี้แล้ว ใจก็บริสุทธิ์เป็นสุขใหญ่ยิ่ง ทุกข์โทมนัสคับแค้นเครื่องร้อนใจก็ดับเสียได้ คุณ คือใจบริสุทธิ์ของพระพุทธจ้า แลคุณพระธรรมที่ดับเพลิงเครื่องร้อนใจได้ แลคุณพระสงฆ์ที่ ปฏิบัติดี คือละกิเลสเครื่องเศร้าหมองเสียได้ก็ย่อมปรากฏขึ้นในใจของตน เป็นผู้มีความเชื่อ ความเลื่อมใส หยั่งลงมั่นในคุณพระรัตนไตรยเป็นอันได้ถึงสรณะทั้งสามนี้ เป็นที่พึ่งของตน ด้วยดี ด้วยปัญญาที่มาพิจารณาเห็น ซึ่งสะภาวะธรรมทั้งสิ้นเป็นอะนัตตาดังว่ามานี้.

ก็วิปัสสนานี้มีผลอานิสงษ์ใหญ่ยิ่งกว่าทาน ศีล พรหมวิหาร ภาวนา ย่อมทำให้ผู้ที่เจริญนั้นให้มีสะติไม่หลงทำกาลกิริยา มีสุคติภพ คือมนุษย์แลโลกย์สวรรค์เป็นที่ไปในเบื้องน่า นี้ว่าโดยยังไม่บรรลุมรรคผลทำให้แจ้งซึ่งพระนฤพาน ถ้าอุปนิไสยมรรคผลมีก็ย่อมทำผู้นั้นให้บันลุมรรคผลทำให้แจ้งพระนฤพานได้ ในชาตินี้นั่นเทียว

อนึ่งเมื่อเกิดก็ไม่ได้เอาอะไรมา เมื่อตายก็ไม่ได้เอาอะไรไป ทรัพย์สมบัติเข้าของ เงินทองหมดทั้งสิ้น ไม่ใช่ของเราเป็นของกลางสำหรับแผ่นดิน ตายแล้วทิ้งเสียหมดเอาไปก็ไม่ได้ อย่าหลงมัวเมาไปเลย แต่ความแก่ความเจ็บความตายนี้เป็นของ ๆ เราแท้หนีไม่พ้น เหตุนั้น เราจงอุสาหะรีบเร่งการก่อสร้างบุญกุศลซึ่งเป็นที่พึ่งของตน จงอุสาห์บำเพ็ญศีลแลเจริญจตุรารักษ์ แลวิปัสสนา ซึ่งว่ามานี้เป็นทางสวรรค์แลนฤพานเถิด ดีกว่าประกอบกิจอื่น ๆ ที่ไม่

เปนประโยชน์แก่ตน เกรียมตัวไว้ทำความตายเถิดดีกว่า เพราะเราจะต้องตายเป็นแน่ แต่ไม่รู้ว่าเมื่อไร

อนึ่งยากนักที่จะได้เกิดเปนมนุษย์ เพราะต้องตั้งอยู่ในธรรมของมนุษย์ คือศีลห้าและกุศลกรรมบถ ๑๐ จึงจะได้เกิดมาเปนมนุษย์ได้ ชีวิตรที่เปนมานี้ก็ได้ด้วยยากยิ่งนัก เพราะอันตรายของชีวิตรทั้งภายในภายนอกกาย มีมากต่าง ๆ กาลที่ได้ฟังธรรมของสัปรุษ คือพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ก็ได้ด้วยยากยิ่งนัก เพราะกาลที่เปล่าว่างอยู่ไม่มีพระพุทธเจ้าเกิดขึ้นในโลกย์ยืดยาวนัก บางคาบบางไสมยจึงจะมีพระพุทธเจ้าเกิดขึ้นในโลกย์ สักครั้งสักคราวหนึ่ง เหตุนั้นเราทั้งหลายพึงอยู่ด้วยความไม่ประมาทเถิด อย่าให้เสียทีที่ได้เกิดมาเป็นมนุษย์พบพระพุทธ-ศาสนานี้เลย

ขอท่านผู้สัปรุษที่ได้รับหนังสือนี้ไป จงอ่านให้ได้ทุก ๆ วันเถิด เมื่ออ่านจงตรองตามไปให้ได้ความเหนจริง เมื่อได้ความเหนจริงแล้วก็เปนอันได้ประสบพระสัมมาสัมพุทธเจ้าด้วยน้ำใจ

อนึ่งก็เปนอันได้เจริญภาวนามัยกุศล มีผลใหญ่เลิศเกิดขึ้นแก่ตนด้วย เพราะทำเหนจริงให้เกิดขึ้นในจิตรได้นี้ จึงเป็นภาวนามัยกุศลมีผลเลิศ ถ้ากิจการมีมากไม่มีโอกาสที่จะอ่านแล้ว เมื่อจะนอนพึงอ่านเสียก่อนจบหนึ่งแล้วจึงนอน ก็จะได้เป็นนิพัทธกุศลมีผลเลิศเกิดแก่ตนทุก ๆ วัน เพราะภาวนามัยกุศลนี้ พระพุทธเจ้า ทรงตรัสสรรเสริญว่ามีผลใหญ่ กว่าทานแลศีลในสูตรมีเวลาสูตรเป็นตัวอย่าง เหตุนั้นควรที่เราทั้งหลายจะพึงไม่ประมาทในภาวนามัยกุศลนี้ อุส่าห์เจริญให้ได้ทุก ๆ วันเทอญ.

ปกิระณกะถาซึ่งเปนสุภาสิต

ว่าด้วยคนที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสติเตียนไว้ มีอยู่ ๔ จำพวก

๑. พวกหนึ่งเปนอยู่เหมือนกะคนตายเสียแล้ว พวกนี้อาไศรยคนที่ประมาทปล่อยสะติเสียไม่คิดถึงแก่ถึงเจ็บถึงตาย ทิ้งบุญทิ้งกุศลเสียหมด

๒. พวกหนึ่งมีตาดีอยู่เหมือนกะคนตาบอดเสียแล้ว พวกนี้อาไศรยตาคือปัญญา ที่รู้จริงเหนจริงไม่มี หลงไปตามสมมุติที่ไม่จริง

๓. พวกหนึ่งมีเงินทองทรัพย์สมบัติมาก ก็เหมือนกะคนจน พวกนี้อาไศรยอะริยะทรัพย์เจ็ดมีศรัทธาแลศีลเปนต้น ไม่มีเปนคนจนในธรรมวินัยนี้

๔. พวกหนึ่งปฏิบัติอยู่ในศาสนานี้ กลับกลายเปนคนนอกศาสนานี้ไปเสียไม่รู้ตัว พวกนี้อาไศรยปฏิบัติผิดจากสาศนาคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า

เมื่อรู้อยู่อย่างนี้แล้ว จงปฏิบัติให้ดีเถิด อย่าให้เหมือนกะคน ๔ จำพวกที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสติเตียนไว้อย่างว่ามานี้เลย จะได้ไม่เสียทีเกิดมาเปนมนุษย์พบพระพุทธสาศนานี้

คนโง่คนหลงมี ๔ จำพวก

พวกหนึ่งตัวของตัวไม่รัก ไปหลงรักคนอื่นมากกว่าตัว นี้ก็เปนคนโง่คนหลง ไม่รู้ตัวของตัวเปนที่พึ่งแก่ตัว

พวกหนึ่งสิ่งของที่จะนำไปได้ไม่ขวนขวายหา หลงขวนขวายหาแต่ของที่ตายแล้วทิ้งเสียหมดเอาไปไม่ได้ นี้ก็เปนคนโง่คนหลง

พวกหนึ่งหาเข้าของที่เอาไปได้ แต่ไม่เลือกหา ขนเอาแต่ของที่ชั่ว คือบาปอกุศลติดตนไปเสวยทุกข์ภายน่า นี้ก็เปนคนโง่คนหลง

พวกหนึ่งอยากได้ความศุขสำราญ ทางเตียน ๆ ที่จะเดินไปได้ความศุขมีอยู่ไม่เดิน หลงไปเดินทางรกกลับได้ทุกข์ ไม่ได้ศุขตามประสงค์ นี้ก็เปนคนโง่คนหลง

ทางเตียน นั้น คือกุศลกรรมบท ๑๐ กุศลกรรมบท ๑๐ นั้น คือ บริสุทธิ์กาย ๓ ไม่เบียดเบียนสัตว์ฆ่าสัตว์ที่ ๑ ไม่ฉ้อลักเข้าของ ๆ เขาที่ ๒ ไม่ประพฤติผิดในกาม คือ ล่วงประเวณี ฤาเว้นเมถุนเสียที่ ๓ แลความบริบูรณ์วาจา ๔ คือ พูดจริงไม่ปดใครที่ ๑ ไม่พูดส่อเสียดยุยงให้เขาแตกร้าวที่ ๒ ไม่พูดหยาบช้าด่าว่าผู้ใดที่ ๓ พูดเปนประโยชน์เปนธรรมเปนวินัยที่ ๔ แลบริสุทธิ์ใจ ๓ ไม่เพ่งมุ่งเอาของ ๆ ใครที่ ๑ ไม่คิดประทุษฐร้ายใครที่ ๒ เหนชอบไม่ผิดจากจริงที่ ๓ นี้เปนกุศลกรรมบท ๑๐ เปนทางเตียนไปยังสุคะติคือ มนุษย์โลกย์สวรรค์

ทางรก นั้น คือ อะกุศลกรรมบท ๑๐ อะกุศลกรรมบท ๑๐ นั้น คือ ความไม่บริสุทธิ์กาย ๓ ไม่บริสุทธิ์วาจา ๔ ไม่บริสุทธิ์ใจ ๓ นี้เปนอะกุศลกรรมบท ๑๐ เปนทางรกไปยังทุคะติ คือ อะบาย ๔ เมื่อรู้อยู่อย่างนี้แล้ว ก็อย่าพึงปฏิบัติให้เหมือนกะคนโง่คนหลง ๔ จำพวกอย่างนี้ว่ามาเลย จะได้ไม่เสียทีประสบพบพระพุทธสาศนานี้

พึงรู้จักคนดีคนชั่ว

อนึ่งเกิดเปนคนให้พึงรู้จักคนดีคนชั่ว ถ้าไม่รู้จักแล้ว ยากอยู่ที่จะได้ศุขกลับจะได้ทุกข์เดือดร้อนภายหลังเสียอีก ด้วยความโง่ที่ไม่รู้จักคนดีคนชั่วนั้นนั่นแหละ เพราะพระพุทธเจ้าพระองค์ทรงตรัสไว้ว่า เหตุที่จะไปอะบายของสัตว์ที่โง่ไม่รู้จักคนดีคนชั่ว มีอยู่ ๔ จำพวก

จำพวก ๑ คนดี ๆ มีคุณควรสรรเสริญ กลับไปติเตียนเขา

พวก ๑ คนชั่วไม่ดี ควรติเตียน กลับไปสรรเสริญเขา

พวก ๑ คนที่มีคุณควรเลื่อมใส ไม่เลื่อมใส

พวก ๑ คนที่มีโทษทุจริตปฏิบัติผิด ไม่ควรเลื่อมใส ไปหลงเลื่อมใส

ทั้งนี้ก็เพราะเหตุหลงเปนคนโง่ ไม่รู้จักคนดีคนชั่ว จึงจะไม่พ้นจากทุกข์ในอะบาย เพราะมาประกอบเหตุที่จะไปอะบาย ๔ อย่าง ที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสไว้อย่างว่ามานี้

พึงรู้จักที่พึ่ง

อนึ่งเกิดมาให้พึงรู้จักที่พึ่งที่อาไศรยของตน ถ้าไม่รู้จักที่อาไศรยของตนแล้ว ไม่พ้นทุกข์ไม่ได้ศุขเกษมเลย ที่พึ่งที่อาไศรยของตนนั้นไม่ใช่สิ่งอื่น คือ บุญกุศลสุจริตความชอบนั้นเองจำไว้เถิด อย่าประมาทเลย จงอุส่าห์ก่อการสร้างบุญกุศลสุจริตนั้นให้เกิดให้มีขึ้นในสันดานของตนเถิดจะได้ความศุขพ้นจากทุกข์ไภย สมดังความหวังของตน

พึงตั้งตนไว้ชอบ

อนึ่งเกิดเปนคนให้พึงตั้งตนไว้ชอบ อย่าพึงตั้งตนไว้ผิด ถ้าตั้งตนไว้ผิดประพฤติทุจริตความชั่วอยู่แล้ว ไม่แคล้วอะบายไปได้ความศุขไม่พ้นจากทุกข์ได้เลย เสียทีที่ได้เกิดมาเปนมนุษย์พบพระพุทธสาศนานี้ทีเดียว ตั้งตนไว้ชอบนั้น คือทำตนให้ประกอบด้วยศรัทธา ศีล สุตะ จาคะ ปัญญา จึงจะได้ความศุข พ้นจากทุกข์สมดังความหวังของตนได้นั่นและ

ธรรมของมนุษย์

อนึ่งเกิดมาเปนมนุษย์ด้วยอำนาจธรรม ของมนุษย์ที่ตนได้สร้างสมมาแล้ว ถ้าไม่ตั้งอยู่ในธรรมของมนุษย์ได้แล้ว ยากอยู่ที่จะได้มาเกิดเปนมนุษย์อีกในภายน่า ก็ธรรมของมนุษย์

นั้นอย่างน้อยคือศีลห้า อย่างใหญ่ คือ กุศลกรรมบถ ๑๐ นี้เปนธรรมของมนุษย์แท้จำไว้เถิด จงอุส่าห์ปฏิบัติให้ดีทำให้บริบูรณ์ ในศีลห้าแลกุศลกรรมบถ ๑๐ เถิด จะได้มาเกิดเปนมนุษย์ แลได้สุคะติโลกย์สวรรค์เสวยความศุขเกษมสำราญ

อย่าหลงลมปาก

อนึ่งเกิดเปนคนเมื่อต้องการศุขประโยชน์แก่ตนแล้วพึงมีสะติระวังไว้ให้ดี อย่าหลงไปตามลมปากพูดของคน เพราะว่าลมปากพูดนั้น มันล่อลวงให้ลุ่มหลงเสียคนวุ่นวายไป เขาก็ย่อมว่าอยู่ว่าลมแรงมันไม่แรงเหมือนลมปากพูด

อย่าหลงสมมุติ

อนึ่งเมื่อจะใคร่พบพระพุทธเจ้าแล้ว จงตฤกตรองค้นหาของจริงให้ได้เถิด อย่างหลงไปตามสมมุติของโลกย์ที่ไม่จริง ถ้าหลงไปตามสมมุติของโลกย์ที่ไม่จริงแล้ว ไม่ได้พบพระพุทธ-เจ้าเลย พระพุทธเจ้าไม่อยู่ที่ไหน อยู่ที่รู้เหนซึ่งธรรมเปนของจริงในใจนั่นเอง เพราะพระองค์ทรงตรัสไว้ว่าผู้ใดเหนธรรมของจริง ผู้นั้นเหนเราผู้ตถาคตดังนี้

อย่าหลงสังขาร

อนึ่งเมื่อปราถนาจะออกจากทุกข์ทำให้แจ้งซึ่งพระนฤพานแล้ว ก็จงทำให้บริบูรณ์ในศีลแลสมาธิ แลเจริญวิปัสสนา พิจารณาสังขารให้เหนจริงตามลักษณะที่ไม่เที่ยงเปนทุกข์เปนอะนัตตาเถิด ถ้าไม่รู้เท่าต่อสังขาร หลงไปตามสังขารแล้ว ไม่พ้นทุกข์ทำให้แจ้งซึ่งพระนฤพานได้เลย เพราะสังขารเหล่านั้นมันหลอกลวงให้ลุ่มหลงอยู่เปนนิตย์ สัตว์ที่ลุ่มหลงอยู่เหล่านั้นจึงมีแต่ความรักความชังรุ่มร้อนอยู่ด้วยเพลิงกิเลศภายเดียวเท่านั้น

ความหลง ๔ อย่าง

อนึ่งความหลงของสัตว์มีอีกสี่อย่าง คือหลงรัก หลงชัง หลงถือตัวถือตน หลงกลัวไภยต่าง ๆ ความหลงสี่อย่างนี้ คือ ตัวอวิชชา ความหลงที่ไม่รู้แจ้งเหนจริงในสังขาร ที่ไม่เที่ยงเปนทุกข์ เปนอนัตตา

วิบัติ ๖

อนึ่งวิบัติมีอยู่ ๖ อย่างคือ วิบัติคะติแลวิบัติกาล แลวิบัติประเทศ แลวิบัติตระกูล แลวิบัติอุปธิ คือ ร่างกาย แลวิบัติทิฐิความเหนผิด พระพุทธเจ้าเกิดขึ้นในโลกย์ แสดงธรรม นำสัตว์อยกจากทุกข์ได้ ไปเกิดเสียในอะบายมีเดียรฉานกำเนิดเปนต้น อย่างนี้วิบัติคะติมาเกิด ในมนุษย์โลกย์นี้แล้ว ไม่มีพระพุทธสาศนาเปนกาลว่างเปล่า พระพุทธเจ้าไม่เกิดในโลกย์ โลกย์มืดอย่างนี้วิบัติกาล พระพุทธเจ้าเกิดขึ้นในโลกย์แล้ว พระพุทธสาศนาไม่แผ่ไปในประเทศ ทั้งสิ้น ประเทศในแผ่นดินมีมากนัก ประเทศใดที่ไม่มีพระพุทธสาศนา ไปเกิดในประเทศนั้น อย่างนี้วิบัติประเทศ มาเกิดในประเทศที่มีพระพุทธสาศนาแล้ว ประเทศนั้นมีตระกูลมากที่เปน สัมมาทิฐิก็มี ไปเกิดในตระกูลที่เปนมิจฉาทิฐิเสีย อย่างนี้วิบัติตระกูล เกิดในตระกูลที่เปน สัมมาทิฐิแล้ว เปนคนหูหนวกตาบอด เปนง่อยเปนเปลี้ยเปนบ้าเปนใบ้เสียจริตไป อย่างนี้วิบัติ อุปธิ คือร่างกาย เกิดในตระกูลที่เปนสัมมาทิฐิแล้ว บริบูรณ์ด้วยอุปธิร่างกายไม่เปนคนหูหนวก ตาบอด ไม่เปนง่อยไม่เปนเปลี้ย ไม่เปนบ้า ไม่เปนใบ้ บริบูรณ์ด้วยอุปธิร่างกายแล้ว ไป ส้องเสพย์คบคนที่เปนมิจฉาทิฐิก็กลายเป็นมิจฉาทิฐิไปเสีย อย่างนี้วิบัติทิฐิเหนผิด เราทั้งหลาย พ้นจากวิบัติ ๖ ประการดังว่ามานี้เปนลาภของเราแล้ว ความเปนมนุษย์อันเราได้ด้วยดีแล้ว เพราะบุญกุศลของเรามีได้ก่อสร้างไว้ในชาติก่อนแล้ว จึงได้พ้นจากวิบัติ ๖ ประการนี้ ควรเรา ทั้งหลายจะพึงยังกุศลสุจริตความชอบที่เปนที่พึ่งของตน ให้ถึงให้พร้อมบริบูรณ์ด้วยดีเถิด

อนึ่ง สมบัติเข้าของเงินทองหมดทั้งสิ้น เปนของกลางสำหรับแผ่นดิน ไม่ใช่ของใคร ไม่มีผู้ใดเปนเจ้าของ ใครคิดได้อย่างนี้ ผู้นั้นคล้ายกับพระโสดา คิดไม่ได้ให้ไปดูที่ป่าช้าเถิด อะไร ๆ ทั้งสิ้นเสียหมดเอาไปไม่ได้สูญเปล่า เหลืออยู่แต่กระดูกอย่างเดียวเท่านั้น นี้เปนของแท้ จริงจำไว้เถิด เราทั้งหลายเกิดมามีกรรมอย่างเดียวนั้นและเปนของ ๆ ตัว อย่ามัวเมาหลงหาบาป กรรมความชั่วเพราะสมบัติเข้าของเงินทองที่ตายแล้วทิ้งเสียเอาไปไม่ได้ แต่บาปกรรมความชั่ว ที่ทำไว้นั้น ย่อมติดตัวไปให้ผลได้ทุกข์ภายหน้าอย่างนี้ ไม่ดีเลยแก่เราทั้งหลาย เสียทีที่ได้เกิด เปนมนุษย์พบพระพุทธสาศนานี้ทีเดียว นี้เปนสุภาสิตสั่งสอนไว้ด้วยกรุณา หวังจะให้ปฏิบัติให้ ได้สุขพ้นจากทุกข์อย่างเดียว พระพุทธสาศนานี้หายาก จะได้ประสบด้วยยากยิ่งนัก เหตุนั้นเรา

ทั้งหลายจงมีสะติอุสาห์ก่อสร้างบุญกุศลสุจริตความชอบ ซึ่งเปนที่พึ่งของตนให้ถึงพร้อมให้บริบูรณ์ด้วยดีด้วยความไม่ประมาทเถิด.

จบ จตุรารักษ์ แต่เท่านี้

หนังสือพิมพ์เล่มนี้ นานมี
ชื่อว่าธรรมเจดีย์ ดั่งอ้าง
หวยชนทั่วคฤหัฐชี เชิญอ่าน จำแฮ
เปนกุศลสืบสร้าง ล่วงพ้นบาปไภษย
พึงทำในจิตรไว้ นิตย์กาล
สำหรับเมื่ออวสาน ป่วยไข้
อารมณ์เนื่องชำนาญ จนตลอด ตายแฮ
เปนที่พึ่งตนได้ ดั่งนี้อย่าฉงน

ถ้อยแถลง

กายบริหารแกว่งแขนบำบัดโรคนี้ มีผู้ได้ปฏิบัติตามเคล็ดลับ ๑๖ ประการทุกวัน ในตอนแรก ๆ แกว่งแขนได้ ๕๐๐ ครั้งใช้เวลาประมาณ ๑๐ นาที ต่อมาพยายามแกว่งให้มากขึ้นถึง ๑๐๐๐ ครั้งโดยใช้เวลาประมาณ ๒๐ นาที บางคราวก็แกว่งได้ถึง ๒๐๐๐ ครั้ง ได้ทำการแกว่งแขนตอนตื่นนอนเช้า และกลางคืนก่อนเข้านอน พยายามทำทุกวันโดยสม่ำเสมอ เมื่อปฏิบัติได้ ๓ เดือนเศษ ก็บังเกิดผลดีแก่ผู้ปฏิบัติ คือ หมอตรวจแล้วว่าเป็นหัวใจโต เมื่อทำการแกว่งแขนแล้วหายได้ผลดี ข้อเท้า หัวใจ เข่า ที่เคยปวดและเจ็บ เดินไม่ถนัดมาแต่ก่อนนั้นได้หายไปและเดินได้คล่องแคล่วขึ้น นอกจากนี้ที่เคยเป็นผีคัณฑสูตรที่ขอบทวารหนักมานานกว่า ๑๕ ปี ซึ่งรักษายังไม่หายขาด โดยมีหนองซึมและเจ็บเมื่อเกิดอักเสบขึ้น หลังจากที่ได้ปฏิบัติเพียง ๑ เดือนเศษ อาการดังกล่าวก็ค่อย ๆ ดีขึ้นเรื่อย ๆ และบัดนี้ผู้ปฏิบัติท่านนั้นก็ได้หายเป็นปกติแล้วอย่างน่าอัศจรรย์

ผู้ปฏิบัติเห็นว่า กายบริหารแกว่งแขนนี้เป็นการออกกำลังกายอย่างง่าย ๆ ที่ทำให้เกิดผลดีแก่สุขภาพร่างกายของเรา จึงเชื่อว่าผู้ที่ตั้งใจปฏิบัติจริงโดยสม่ำเสมอแล้วก็คงได้ผลเช่นเดียวกัน

ยาแก้ฝีคัณฑสูตร

ผู้ที่เป็นฝีคัณฑสูตรในทวารหนัก จะมีอาการคันก่อน แล้วปวด และมีไข้ เวลาปัสสาวะหรืออุจจาระ จะปวดแทบทนไม่ไหว ให้นำต้นไมยราบ ลักษณะเหมือนผักกระเฉด เมื่อเอามือแตะใบจะหุบ (เมื่อหลายปีก่อน ไปเก็บจากริมทางรถไฟ แถวสะพานพระราม ๖) มาล้างให้สะอาด สับแล้วโขลกให้ละเอียด (ถ้าไม่ละเอียด เวลาคั้นหนามจะตำมือ) ละลายในน้ำอุ่นแล้วเทลงในผ้ากรอง ขยำและคั้นนอกผ้ากรองให้น้ำยาออกมา เริ่มแต่ค่นจนจางก็พอ เวลารับประทาน เติมเหล้าโรงครึ่งต่อครึ่ง ผสมแล้วประมาณครึ่งหรือค่อนถ้วยแก้วตามกำลัง (ถ้ารับประทานเหล้าไม่ได้ ใช้น้ำร้อนแทน แต่ได้ผลช้ากว่า) ถ้าเพิ่งเริ่มเป็นหัวฝีจะยุบ ถ้าเป็นมากอาการปวดจะบรรเทาลงทันที ต่อมาหัวฝีจะแตกออก ให้ค่อย ๆ เค้น แล้วเช็ดหนองออกรับประทานสัก ๓–๔ วัน ฝีคัณฑสูตรก็จะหาย

เมื่อหายแล้วให้ใส่บาตร ๓ องค์ อุทิศกุศลให้เจ้าของยา (เป็นยาผีบอก)

ยานี้นายพันเอก (ไม่ประสงค์ออกนาม) ท่านหนึ่ง ได้รักษาหายจากการทรมานมาแล้ว จึงได้บอกกล่าวกันต่อไปเป็นการกุศล และได้หายจากโรคนี้หลายรายแล้ว

ยานี้ รักษาโรคมุตกิตขาวก็หาย

ยาแก้เบาหวาน (ได้ผลดีมาก)

สะตอ ฝักยาว ๆ ที่มีเม็ด ๑๕ – ๑๖ เม็ด ๑ ฝัก แกะเอาทั้งเม็ดและเปลือกที่หุ้มเม็ดเอามาตำกับยอดฝรั่ง ๙ ยอด ตำให้ละเอียด ผสมกับน้ำสะอาดคั้นให้ได้ ๑ แก้ว แล้วนำมาเคี่ยวให้เหลือครึ่งถ้วย วางกลางแจ้ง จุดธูป ๙ ดอก อธิษฐานถึงเจ้าของยา นำยามารับประทานให้หมดภายในกำหนดก่อนธูปหมด ๑ ดอก

รับประทาน ๓ ครั้งก็หาย เมื่อหายแล้ว ทำบุญตรวจน้ำให้เจ้าของยา

ตำรายาวิเศษ

ตำรายานี้ได้มาแต่เมืองพิษณุโลก มีใจความว่าพระมหาฤาษีแสดงไว้ให้เป็นทานแก่สมณพราหมณ์และชายหญิงเพื่อจะได้บำบัดโรค ถ้าผู้ใดได้รับตำรายานี้ไว้ให้บอกกันต่อ ๆ ไป จะได้อานิสงส์หกกัลป์ ถ้าเอาตำรายานี้ไว้ไม่เชื่อถือแล้วจะตกไปนรก

ตำรายานี้ ชื่อว่า ต้นเหงือกปลาหมอ ถ้าเห็นงอกขึ้นกลางทางหรืออยู่ที่ใด อย่าเดินเหยียบย่ำข้ามเลย ต้นเหงือกปลาหมอนี้มีคุณหลายอย่าง คือ

๑. ถ้าเจ็บตา ตาแดง ให้เอาต้นเหงือกปลาหมอ ต้มกับขิงเอาน้ำหยอดตาหายแล

๒. ถ้าเป็นเหน็บชาเท้ามือแลทั้งตัว ให้เอาต้นเหงือกปลาหมอมาตำทาที่ตรงเจ็บหายแล

๓. ถ้างูกัด ให้เอาต้นเหงือกปลาหมอมากินด้วย ทาด้วยหายแล

๔. ถ้าเป็นผีบวมขึ้น ให้เอาต้นเหงือกปลาหมอกับขมิ้นอ้อยมาตำปนกันแล้วทาหายแล

๕. ถ้าเป็นริดสีดวงงอกให้เอาต้นเหงือกปลาหมอ กับขมิ้นอ้อยตำปนกับน้ำมันหรือน้ำมูตทาหายแล

๖. ถ้าเป็นไข้หนาวสั่นทั้งตัว ให้เอาต้นเหงือกปลาหมอกับขิงต้มปนกันแล้วกินหายแล

๗. ถ้าเป็นหูหนาตาโต ให้เอาต้นเหงือกปลาหมอตำเข้ากับน้ำกิน แล้วเอาใบส้มป่อยต้มอาบหายแล

๘. ถ้าเจ็บหลังเจ็บบั้นเอวให้เอาต้นเหงือกปลาหมอกับชะเอมเทศทำเป็นผงละลายน้ำผึ้งกินหายแล

๙. ถ้าเป็นริดสีดวงแห้ง หรือผีในท้อง และซูบผอมเหลืองทั้งตัว ให้เอาต้นเหงือกปลาหมอตำเป็นผงละลายน้ำผึ้งกินทุกวันหายแล

๑๐. ถ้าเป็นริดสีดวงตีนมือตายให้ร้อนทั้งตัว และให้เวียนศีรษะตามืดเจ็บทั่วตัว และตัวนั้นให้แห้ง ชื่อว่าลมเพชรฆาต ๓๘ จำพวก ให้เอาต้นเหงือกปลาหมอ กับเปลือกมะรุม

เสมอกัน เอาเกลือนิดหนึ่ง หมาก ๓ คำ เบี้ย ๓ ตัว วางบนปากหม้อ เอาฟืน ๓๐ ดุ้นต้ม ถ้าเดือดแล้วให้อึดใจยกลง เวลากินให้อึดใจกินหายแล

๑๑. ถ้าจะให้เจริญอายุ ให้เอาต้นเหงือกปลาหมอ ๒ ส่วน พริกไทย ๑ ส่วน ตำเป็นผงละลายน้ำผึ้งกินทุกวัน ถ้ากินได้เดือนหนึ่งโรคไม่มีและมีสติปัญญา ถ้ากินสองเดือนคนชอบมาก ถ้ากินได้หนึ่งเดือนถึงสองเดือนริดสีดวงสิบสองจำพวกไม่มีเลย ถ้ากินได้สี่เดือนลมสิบสองจำพวกไม่มีเลย แลตาแดงดังครุฑ หูได้ยินเสียงราชสีห์ ถ้ากินถึงห้าเดือนโรคในกายไม่มีเลย ถ้ากินถึงหกเดือน เดินได้วันละโยชน์ไม่เหน็ดเหนื่อย ถ้ากินถึงเจ็ดเดือนสีเนื้อเลือดดี ถ้ากินถึงแปดเดือนเสียงเหมือนนกการะเวก ถ้ากินถึงเก้าเดือนคมหอกดาบแทงฟันไม่เข้าเลย ต้นเหงือกปลาหมอนี้มีคุณหนักหนา เปรียบเหมือนยาทิพย์ก็ว่าได้ ถ้ากินอาหารและสิ่งใด ๆ เข้าไม่มีโทษเลย

๑๒. ถ้าเป็นมะเร็งทั่วตัว ให้เอาต้นเหงือกปลาหมอพริกไทยหนึ่ง ดีปรีหนึ่ง ตำปนกันละลายน้ำร้อนกินหายแล

๑๓. ถ้าเจ็บทั่วสรรพางค์กาย ให้เอาต้นเหงือกปลาหมอตำเอาน้ำทาหายแล

๑๔. ถ้าช้างแทง กระบือชน แลตกจากที่สูง หรือต้องคมอาวุธทั้งหลายก็ดี ให้เอาต้นเหงือกปลาหมอตำทาที่แผลหายแล

๑๕. ถ้าเป็นผีรักแร้และลำคอก็ดี ให้เอาต้นเหงือกปลาหมอขมิ้นอ้อยหนึ่ง แล้วเอาน้ำมันงากับมูตเคล้ากับยาทาหายแล

๑๖. ถ้าเป็นผื่นแดงคันขึ้นมาเกาจนไม่รู้ตัวเจ็บ หรือเป็นหูหนาตาโต ให้เอาต้นเหงือกปลาหมอมาตำกินแล้ว เอาน้ำมาต้มกับใบส้มป่อยอาบหายแล

๑๗. ถ้าหญิงระดูขาดหรือโลหิตแห้ง ตั้งแต่หนึ่งเดือนถึงสองเดือนก็ดี แลให้เจ็บผอมเหลืองสรรพางค์กาย ให้เอาต้นเหงือกปลาหมอตำเป็นผงละลายน้ำมันงาหรือน้ำผึ้งก็ได้กินทุกวันไป โรคนั้นหายแล

๑๘. ถ้าเป็นลมจับ ให้เอาเหงือกปลาหมอหนึ่งส่วนพริกไทยสองส่วน ตำเป็นผงละลายน้ำร้อนกิน แล้วลมแปดจำพวกหายแล

๑๙. ถ้าเป็นมะเร็งกับท้องให้ลงจนตัวเหลือง ให้เอาต้นเหงือกปลาหมอหนึ่ง กระชายหนึ่ง มะคำไก่หนึ่ง สมอทั้งสองหนึ่ง ต้มกินหายแล

๒๐. ถ้าหน้ามืดตามัว ให้เอาต้นเหงือกปลาหมอหนึ่ง กระเพราทั้งสองหนึ่ง แสมสานหนึ่ง ใบทองหลางใบมนหนึ่ง บรเพ็ดหนึ่ง เจตมูลเพลิงหนึ่ง ยานี้เอาเสมอภาค ตำบีด กระหม่อมแล้วเอาเหล็กเผาไฟร้อนมาวางทับเหนือยาที่บีดนั้นหายแล

หมายเหตุ– ต้นเหงือกปลาหมอเอาทั้งห้าคือ รากโคน ทั้งต้น ทั้งใบลูกดอกนำมาล้างน้ำให้สะอาด แล้วจึงใช้

คาถาสูนย์ผี หรือต่อมไทรอยด์ หายหุกราย

ตั้งนโม ๓ จบแล้วว่าดังนี้

นโมพุทธายะ	นะสูนย์ ผีเป็นมูลสูนย์ด้วย		นะ
	โม	”	โม
	พุทธ	”	พุทธ
	ธา	”	ธา
	ยะ	”	ยะ

อิติปิโสภะคะวา อะนัตตา สูนย์แล้ว นะสูนย์ โม สูนย์ พุทธ สูนย์ ธา สูนย์ ยะ สูนย์ ผีเป็นมูล สูนย์ด้วย ยะ ธา พุทธ โม นะ

ถ้าเป็นอื่นเช่นต่อมไทรอยด์ก็ออกชื่อต่อมไทรอยด์ ใช้น้ำลายใต้ลิ้น ตอนจบต้องขย้ที่หัวด้วยจึงจะสูนย์ไป

เสกคาถาล้างหน้าทุกวันไม่เป็นตาแดง

ตั้งนะโม ๓ จบก่อน

“พุทธังล้างหน้า ธัมมังล้างทุกข์ สังฆังเป็นสุข สุขด้วย นะโมพุทธายะ สะหัสสะเนตโต เทวินโท ทิพพะจักขุง วิโสทะยิ” ๓ จบ

ยารักษาบาทยักษ์

โกฏทั้ง ๕ เทียนทั้ง ๕ สะค้าน หนักสิ่งละ ๑ บาท ต้มรับประทาน ฯ....

ยาพอกแก้บาทยักษ์

ใบมะเกลือ ๑ กำมือ เถาวัลย์ด้วน ๑ กำมือ ปูนแดงเท่าหัวแม่มือตำให้ละเอียด พอกแผลด้วยน้ำส้มสายชู

วิธีพอกแผลนั้น

จงใช้ผ้าบาง ๆ รองปากแผล แล้วจึงใช้ยาพอก คอยเอาน้ำส้มสายชูหยดอย่าให้ยาที่พอกนั้นแห้งได้

ยาขนานนี้วิเศษนัก ได้ทดลองรักษา หายมามากแล้ว

เมื่อหายแล้ว

จงเอาข้าวสุก ๑ ถ้วย ไข่ต้ม ๑ ฟอง กล้วย ๑ หวี ขนมต้มแดงต้มขาว ขนมตะกริม ๑ หม้อ ทำบุญอุทิศไปให้เจ้าของยา ฯ

ยาแก้ไข้รากสาด

๑. รากหมาก ๒. รากมะพร้าว ๓. รากตาล ๔. รากพักข้าว ๕. รากหญ้านาง ๖. รากมะเดื่อชุมพร ๗. รากคันทรง ๘. รากขัดมอน ๙. หญ้าพันงูแดง หนักสิ่งละ ๑ บาท ต้มรับประทานชงัดนักแล .... ฯ

ในคราวประชุมเจ้าคณะจังหวัดและเจ้าคณะอำเภอทั่วพระราชอาณาจักร

ณ วัดสามพระยา

วันที่ ๑๔–๒๐ พฤษภาคม ๒๕๐๗

ข้อปฏิบัติเรื่องฟันผุ เหงือกเลือดออก ปากมีกลิ่นเหม็น เหงือกบวม ปวดฟัน ควรปฏิบัติดังนี้ !

๑. ให้ใช้แปรงทากับเกลือเวลาแปรงฟัน ให้แปรงทั่วเหงือกด้วย ทั้งเช้าและเย็น แปรงเสร็จให้อมทิ้งไว้ ๕ นาที ฟันก็จะหาย

๒. ถ้าปากมีกลิ่นเหม็น ให้ใช้เหล้าโรง ผสมกับเกลือ และกาลาบูน แล้วอมทิ้งไว้ประมาณ ๕ นาที ปากก็จะไม่มีกลิ่นเหม็น

กายบริหารแกว่งแขน บำบัดโรค

กายบริหารแกว่งแขนบำบัดโรค ได้เริ่มต้นปฏิบัติกันมาในนครเซี่ยงไฮ้ประเทศจีน การออกกำลังด้วยวิธีแกว่งแขนนี้ นับว่าปรงเสริฐมากและได้ผลเกินคาด ควรปฏิบัติอย่างยิ่ง เพราะมีแต่ผลดี ไม่บังเกิดผลเสีย ประการใด ข้อสำคัญต้องมีความอดทน ต้องยืนหยัดพยายาม ทำอย่างสม่ำเสมอ จึงจะบรรลุผลตามปรารถนา ถ้าจะกล่าวกันไปแล้ว การบริหารร่างกายแบบนี้ ก็มีเหตุผลและหลักวิชา พอเชื่อถือได้อยู่เหมือนกัน หาได้เป็นสิ่งที่ทำไปโดยหลงงมงายไร้เหตุผลไม่

กายบริหารแกว่งแขน เพื่อรักษาโรค
การปฏิบัติและประวัติความเป็นมา

กายบริหารแกว่งแขนนี้ นับว่าเป็นการออกกำลังกายเพื่อบริหารร่างกายที่มีประโยชน์มากวิธีหนึ่ง หลังจากได้ทำการค้นพบและเผยแพร่ตำรานี้ออกมา ที่นครเซี่ยงไฮ้มีผู้นิยมทำกายบริหารแบบนี้เพิ่มจำนวนมากขึ้นทุก ๆ ที โรคที่ไม่มีทางรักษาให้หายได้โดยการแพทย์แผนปัจจุบัน ก็สามารถใช้การบริหารแบบง่าย ๆ นี้รักษาให้หายขาดได้ ซึ่งมีสิทธิภาพเป็นที่น่าอัศจรรย์ใจยิ่งนัก ซึ่งเป็นเรื่องที่ไม่น่าเชื่อจริง ๆ กายบริหารแกว่งแขนนี้ ทำง่าย หัดง่าย และเป็นเร็ว นอกจากนี้ยังมีประสิทธิภาพในการบำบัดโรคได้รวดเร็วอีกด้วย โรคเรื้อรังทุกชนิดส่วนมากก็รักษาให้หายขาดได้โดยวิธีทำกายบริหารแบบนี้ อันที่จริงการเจ็บป่วยไม่ว่าจะป่วยเป็นโรคชนิดใด หาใช่ว่าจะเป็นเรื้อรังอยู่เช่นนั้น โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงก็หาไม่ ข้อสำคัญอยู่ที่ว่า เราจะต่อสู้กับโรคชนิดนั้นหรือไม่ หากเราตั้งใจแน่วแน่ว่า จะต้องต่อสู้กับโรคร้ายที่เกาะกินเราจนถึงที่สุดแล้ว เชื่อแน่เหลือเกินว่า เราจะต้องประสพชัยชนะ

กายบริหารแกว่งแขนนี้ เดิมทีเดียวมีชื่อว่า "ตะหมออี้จินจิน" แปลว่าคำภีร์แก้ไขเลือดลมของอาจารย์โพธิธรรม ("ตะหมอ" เป็นชื่อจีนของพระภิกษุอาวุโสรูปหนึ่งซึ่งมีนามว่า

โพธิธรรม แปลว่าผู้รู้ธรรม) เป็นหนังสือตำราโบราณ นับว่าเป็นมรดกทางด้านวัฒนธรรมของชาติจีนอันหาค่ามิได้ชิ้นหนึ่ง แต่เป็นที่น่าเสียดายที่ในปัจจุบันยังไม่เป็นที่รู้จักและเข้าใจของคนทั่วไป

การทำกายบริหารแกว่งแขน เวลาฝึกต้องยืนตรง ขาทั้งสองข้างยืดตรง เข่าอย่าให้งอ ต้องให้ปลายนิ้วเท้าทั้งสองข้างออกแรงจิกยึดอยู่กับพื้น ให้เท้าทั้งสองข้างมีระยะห่างกันเท่ากับความกว้างของช่วงไหล่ แล้วแกว่งแขนทั้งสองข้างไปข้างหน้าและข้างหลังให้ออกแรงมากหน่อย ส่วนแกว่งไปข้างหน้าไม่ต้องออกแรง คือใช้แรงเหวี่ยงกลับไปเอง ให้แขนทั้ง ๒ ข้างเหยียดตรง จะงอไม่ได้ สายตามองตรงไปข้างหน้า ทำจิตใจให้เป็นสมาธิ อย่าว่อกแว่ก ตั้งใจนับหนึ่ง....สอง....สามอยู่อย่างเดียว เริ่มแรกทีเดียว ที่ทำกายบริหารควรเริ่มทำตั้งแต่ ๒๐๐-๓๐๐ ครั้งก่อนแล้วค่อย ๆ เพิ่มจำนวนครั้งขึ้นตามลำดับ จนกระทั่งถึง ๑,๐๐๐-๒,๐๐๐ ครั้ง ใช้เวลาในการบริหารประมาณครั้งละครึ่งชั่วโมง คือเช้า กลางวัน และค่ำ (*แกว่ง ๕๐๐ ครั้ง ใช้เวลาประมาณ ๑๐ นาที*)

ข้อพิเศษของกายบริหารแกว่งแขนคือ ส่วนบนว่างและเบา แต่ส่วนล่างแน่นและหนัก การเคลื่อนไหวอ่อนโยนละมุนละไม ตั้งจิตให้เป็นสมาธิ แล้วแกว่งแขนทั้งสองข้างนี่แหละที่สามารถจะช่วยให้ท่านที่มีร่างกายอ่อนแอ ที่ส่วนบนแข็งแรง แต่ส่วนล่างอ่อนแอ ให้เปลี่ยนไปเป็นผู้ที่มีส่วนล่างแข็งแกร่งและส่วนบนกระชุ่มกระชวย โรคภัยทั้งหลายก็จะถูกขจัดให้หายขาดไปเอง

เคล็ดลับ ๑๖ ประการ
ของกายบริหารแกว่งแขน

๑. ส่วนบนควรจะปล่อยให้ว่าง

๒. ส่วนล่างควรจะให้แน่น

๓. ศีรษะควรให้แขวนลอย (มองตรงไม่ก้มไม่เงยหน้า)

๔. ปากควรปล่อยให้เงียบสงบตามปกติ

๕. ทรวงอกเหมือนปุยฝ้ายปล่อยตามสบาย ไม่เกร็ง
๖. หลังควรยืดตรงให้ตระหง่าน
๗. บั้นเอวควรตั้งตรงเป็นแกนเพลา
๘. ลำแขนควรแกว่งไกว
๙. ข้อศอกควรปล่อยให้ลดต่ำลงตามธรรมชาติ
๑๐. ข้อมือควรจะปล่อยให้หนักหน่วง
๑๑. สองมือนั้นควรพายไปตามจังหวะแกว่งแขน
๑๒. ช่วงท้องควรปล่อยตามสบาย
๑๓. ช่วงขาควรผ่อนคลายยืนตรงตามธรรมชาติ
๑๔. บั้นท้าย (ก้น) ควรจะให้งอนขึ้นเล็กน้อย
๑๕. ส้นเท้าควรจะยืนถ่วงน้ำหนักเหมือนก้อนหิน
๑๖. ปลายนิ้วทั้ง ๒ ข้างงอจิกแน่นกับพื้น

คำอธิบายเคล็ดลับ ๑๖ ประการ
ของกายบริหารแกว่งแขน

๑. **ส่วนบนควรจะปล่อยให้ว่าง** หมายถึงส่วนบนของร่างกายคือศีรษะควรปล่อยให้ว่างเปล่า อย่าคิดฟุ้งซ่าน ควรทำอย่างตั้งอกตั้งใจ มีสมาธิแน่วแน่

๒. **ส่วนล่างควรจะให้แน่น** หมายถึงส่วนล่างของร่างกาย ใต้บั้นเอวลงไปต้องให้ลมปราณเดินให้สะดวก เพื่อให้เกิดพลังสมบูรณ์ ฉะนั้นคำว่า "ส่วนบนว่างส่วนล่างแน่น" ซึ่งเป็นตัวสำคัญอย่างยิ่งในการบริหารแกว่งแขน หากเวลาทำกายบริหารไม่สามารถเข้าถึงจุดนี้ได้แล้ว ก็จะทำให้ได้ผลน้อยลงไปมากทีเดียว

๓. **ศีรษะควรแขวนลอย** หมายถึงศีรษะของท่านจะต้องปล่อยสบาย ๆ ประหนึ่งแขวนลอยไว้ในอากาศ กล้ามเนื้อคอจะต้องปล่อยให้ผ่อนคลาย ไม่เกร็งไม่ควรโน้ม ไปข้างหน้าหงายไปข้างหลังหรือเอียงไปข้าง ๆ

๕. **ปากควรปล่อยให้เงียบสงบตามปกติ** หมายถึงไม่ควรหุบปาก หรืออ้าปากไปตามจังหวะที่ออกแรงแกว่งแขน ไม่ควรให้ปากอ้าตามใจชอบ ควรผ่อนคลายกล้ามเนื้อ และหุบปากเพียงเล็กน้อย คือ ไม่เม้มริมฝีปากจนแน่น

๕. **ทรวงอกเหมือนปุยฝ้าย** คือกล้ามเนื้อทุกส่วนบนทรวงอก ต้องให้ผ่อนคลายแบบธรรมชาติ เมื่อกล้ามเนื้อไม่เกร็ง ก็จะอ่อนนุ่มเหมือนปุยฝ้าย

๖. **หลังควรยืดตรงให้ตระหง่าน** หมายความว่าไม่แอ่นหน้าแอ่นหลัง หรือก้มตัวจนหลังโก่ง ต้องปล่อยแผ่นหลังให้ยืดตรงตามธรรมชาติ

๗. **บั้นเอวควรตั้งตรงเป็นแกนเพลา** หมายถึงบนเอวต้องให้เหมือนเพลารถต้องให้อยู่ในลักษณะตั้งตรง

๘. **ลำแขนควรแกว่งไกว** หมายถึงแกว่งแขนทั้งสองข้างไปมา

๙. **ข้อศอกควรปล่อยให้ลดต่ำตามธรรมชาติ** หมายถึงขณะที่แกว่งแขนทั้ง ๒ ข้างไปข้างหน้าและข้างหลังนั้นอย่าให้แขนแข็งทื่อ ควรให้งอข้อศอกเล็กน้อยตามธรรมชาติ

๑๐. **ข้อมือควรจะปล่อยให้หนักหน่วง** หมายถึงขณะที่แกว่งแขนทั้งสองนั้นควรผ่อนคลายกล้ามเนื้อที่ข้อมือ เมื่อไม่เกร็งแล้ว จะรู้สึกคล้ายมือหนักเหมือนลูกตุ้มถ่วงอยู่ปลายแขน

๑๑. **สองมือนั้นควรพายไปตามจังหวะแกว่งแขน** หมายถึงขณะที่แกว่งแขนนั้นทำคล้ายกับท่าพายเรือ

๑๒. **ช่วงท้องควรปล่อยตามสบาย** หมายถึงเมื่อกล้ามเนื้อท้องถูกปล่อยให้ผ่อนคลายแล้วจะรู้สึกว่าแข็งแรงขึ้น

๑๓. **ช่วงขาควรผ่อนคลาย** หมายถึงขณะที่ยืนให้เท้าทั้งสองแยกห่างกันนั้นควรผ่อนกล้ามเนื้อที่ช่วงขา

๑๔. **บั้นท้าย (ก้น) ควรจะให้งอนขึ้นเล็กน้อย** ระหว่างท่ากายบริหารนั้น ต้องหดก้น (ขมิบ) คล้ายยกสูงให้หดหายไปในลำไส้

๑๕. **ส้นเท้าควรยืนถ่วงน้ำหนักเสมือนก้อนหิน** หมายถึงการยืนด้วยส้นเท้าที่มั่นคงยึดแน่นเหมือนก้อนหินไม่มีการสั่นคลอน

๑๖. ปลายนิ้วเท้าควรจิกแน่นกับพื้น หมายถึงขณะที่ยืนนั้น ปลายนิ้วเท้าทั้ง ๒ ข้างต้องงอจิกแน่นกับพื้นเพื่อยึดให้มั่นคง

หลักสำคัญของกายบริหารแกว่งแขน

๑. ยืนตรง เท้าทั้งสองข้าง แยกออกจากกันให้มีระยะห่างเท่ากับช่วงไหล่

๒. ปล่อยมือทั้ง ๒ ข้างลงตามธรรมชาติ อย่าเกร็ง ให้นิ้วมือชิดกัน หันอุ้งมือไปข้างหลัง

๓. ท้องน้อยหดเข้า เอวตั้งตรง เหยียดหลังผ่อนคลายกระดูกลำคอ ศีรษะและปากควรปล่อยไปตามสภาพธรรมชาติ

๔. จิกปลายนิ้วเท้า ยึดเกาะพื้น ส่วนส้นเท้าก็ให้ออกแรงเหยียบลงบนพื้นให้แน่นให้แรงจนรู้สึกว่ากล้ามเนื้อที่โคนเท้าและท้องตึง ๆ เป็นใช้ได้

๕. สายตาทั้ง ๒ ข้าง ควรมองตรงไปยังจุดใดจุดหนึ่ง แล้วมองอยู่เป้าหมายจุดนั้นจุดเดียว สลัดความกังวล หรือความนึกคิดฟุ้งซ่านต่าง ๆ ออกให้หมด ให้จุดสนใจมารวมอยู่ที่เท้าเท่านั้น

๖. การแกว่งแขน ยกมือแกว่งไปข้างหน้าอย่างเบา ๆ หรือใช้คำว่าว่างและเบา แกว่งแขนไม่ต้องออกแรง ความสูงของแขนที่แกว่งไปพยายามให้อยู่ในระดับที่เป็นไปตามธรรมชาติ ไม่ต้องฝืนให้สูงเกินไป คือให้ทำมุมกับลำตัวประมาณ ๓๐ องศา แล้วตั้งสมาธินับหนึ่ง สอง สาม ไปเรื่อย ๆ ในขณะเดียวกันก็ต้องระวังอย่าลืมออกแรงส้นเท้าและลำขาด้วย เมื่อมือห้อยตรงแล้ว ก็แกว่งขึ้นไปข้างหลัง ต้องออกแรงหน่อย ตรงกับคำว่าแน่นหรือหนัก แกว่งจนรู้สึกว่ากล้ามเนื้อไม่ยอมให้มือสูงไปกว่านั้นอีก ก็ให้แกว่งแขนกลับ ความสูงของแขนถึงลำตัวประมาณ ๖๐ องศา

การแกว่งแขนต้องอาศัยความอดทน การแกว่งแขนแต่ละครั้งจะมากหรือน้อยย่อมขึ้นอยู่กับร่างกายของแต่ละคนว่าอ่อนแอหรือแข็งแรงเพียงใด อย่าใจร้อน อย่าฝืน แต่ก็ไม่ใช่ทำตามสบาย เพราะหากปล่อยตามใจชอบแล้ว ก็จะขาดความเชื่อมั่นต่อการออกกำลังกาย และ

จะไม่บังเกิดผล เมื่อเริ่มปฏิบัติ อย่าออกแรงหักโหมมากเกินไป แกว่งไปตามปกติ ทำอย่างนิ่มนวล ไม่ใช่แกว่งอย่างเอาเป็นเอาตาย ควรทำจิตใจให้เป็นสมาธิ อย่าฟุ้งซ่าน ถ้าหากไม่มีสมาธิแล้ว เลือดลมก็จะหมุนเวียนสับสนไม่เป็นระเบียบ

เหตุใดการบริหารแกว่งแขนจึงบำบัดโรคได้

สิ่งที่เป็นปัญหา เกิดขัดแย้งกันภายในร่างกายของคนเราจนก่อให้เกิดความไม่สบายให้แก่ร่างกายนั้น แพทย์จีนแผนโบราณ กล่าวว่า เกิดจาก "เลือดลม" เป็นต้นเหตุ หากเลือดลมภายในร่างกายเราผิดปกติมีปัญหา โรคต่าง ๆ มากมายก็จะเกิดขึ้นกับเราทันที เริ่มแรกจะทำให้เรารับประทานอาหารได้น้อยลง นอนหลับน้อยลง ต่อไปก็จะกระทบกระเทือนถึงสภาพของร่างกาย คือทำให้ซูบผอมอ่อนแอเป็นต้น เมื่อเราทำให้เลือดลมเดินสะดวกไม่ติดขัดแล้ว โรคร้ายทั้งปวงก็จะหายไปเองโดยอาศัยหลักดังกล่าวนี้ การบริหารแกว่งแขนก็สามารถเปลี่ยนแปลงเลือดลม แก้ไขสภาพของร่างกาย โดยแก้ให้ถูกตรงจุดสำคัญที่ขัดแย้งกัน ปัญหาอื่นๆ ก็แก้ได้อย่างสบาย

บน สาม ล่าง เจ็ด

หมายถึง ส่วนบนว่าง (เบา) ส่วนล่างแน่น (หนัก) และกำหนดไว้อย่างแน่ชัดว่า ว่าง (เบา) ขนาดไหน แน่น (หนัก) ขนาดไหน เพื่อเป็นอัตราส่วนเปรียบเทียบ การออกแรงมากหรือน้อยด้วย

บนสาม คือส่วนบนสามส่วน ล่างเจ็ด คือส่วนล่างเจ็ดส่วน บนหมายถึงมือ ล่างหมายถึงเท้า อีกประการหนึ่งก็เปรียบเทียบได้เหมือนกับว่า เวลาแกว่งแขนขึ้นข้างบน ใช้แรงเพียงสามส่วน เวลาแกว่งลงต่ำ (ล่าง) ใช้แรงเจ็ดส่วน

ถ้าจะนับกันทั้งตัว การออกแรงก็มีอัตราส่วนเปรียบเทียบบนกับล่างเท่ากับสามต่อเจ็ด คือแกว่งมือไปข้างหน้านั้นจะเบาหรือแรงก็ได้ แต่มือจะต้องให้ได้ส่วนกับเท้า ๓ ต่อ ๗ อยู่ตลอดเวลา แกว่งมือแรงเท้าก็ต้องออกแรงยิ่งกว่านั้น นี่คือความหมายที่กล่าวไว้ว่า "ส่วนบน

ว่าง ส่วนล่างแน่น" หรือบนสามล่างเจ็ด เมื่อแขนออกแรง เท้าไม่ออกแรงก็ทำได้ไม่สมบูรณ์แบบ คือรู้จักใช้แต่แขนลืมใช้เท้า การที่ไม่ต้องการให้ออกแรง มิใช่ว่าจะปล่อยเลยทีเดียว การที่ให้ออกแรงก็มิใช่ว่าให้ออกแรงจนสุดแรงเกิด การปล่อยให้ผ่อนคลายทั้งร่างโดยไม่ออกแรงเลยจนนิดเดียวก็จะไม่ได้ผล เพราะผิดหลัก ผิดอยู่ที่อัตราส่วน การออกแรงที่เท้าน้อยไป คือเท้ากับส่วนบนนั่นเอง หรือหากแขนจะออกแรงมากไปสักหน่อย ก็จะหลับตาละบัตรก็จะกลายเป็นว่าส่วนล่างว่าง ส่วนบนแน่นไป การแกว่งแขน ข้อสำคัญต้องระวังที่แขนให้มาก เมื่อต้องการให้ออกแรงก็มักจะคิดแต่การออกแรงที่แขน ลืมไปว่ายังมีเท้า ยังมีเอวที่จะต้องมีส่วนช่วยการเคลื่อนไหวเหมือนกัน การเคลื่อนไหวออกแรงของเท้าและเอวนี้สำคัญมากกว่าแขนเสียอีก การที่กล่าวเช่นนี้ บางท่านอาจไม่เข้าใจ หากเคยฝึกมวยจีนไท้เก๊กหรือหลักจิตแพทย์จีนสมัยโบราณ เกี่ยวกับเส้นเอ็น หรือชีพจรแล้วก็จะเข้าใจได้ไม่ยากนัก แขนที่แกว่งนั้นจะแกว่งไปจากเอวของเรา แต่รากฐานของเอวอยู่ที่เท้า เมื่อเป็นเช่นนี้หากส่วนบน (แขน) ออกแรงแกว่งสะบัด แต่ส่วนล่าง (เท้า) ไม่ออกแรงยึดเกาะพื้นไว้ให้มั่นคง เราก็จะเสียการทรงตัวขาดการสมดุลย์กัน ส่วนมากคนเราจะทราบว่า เวลาเราขึ้นรถหรือลงเรือ และเสียหลักเซล้มลง เนื่องมาจากเสียการทรงตัว ขาดการสมดุลย์กัน ผู้ที่ป่วยเป็นโรคเรื้อรังจำนวนไม่น้อย ก็เพราะการขาดการสมดุลย์ เป็นอัมพาตก็เพราะขาดการสมดุลย์ ความดีเด่นของการแกว่งแขน เท่าที่ปรากฏออกมาให้เห็นชัดก็คือสามารถช่วยแก้ไขและปรับการไม่สมดุลย์ต่าง ๆ เมื่อเราจะแก้ไขและปรับการสมดุลย์ของร่างกายแล้ว ทำไมจะต้องออกกำลังเท้าด้วย ก็เพราะว่าที่เท้ามีจุด ซึ่งทางจีนเรียกว่าจุดน้ำพุ จุดนี้ติดต่อไปถึงไต หากหัวใจเต้นแรง หรือนอนไม่หลับ ถ้ามีการบีบนวดตรงจุดน้ำพุจุดนี้ ก็สามารถทำให้ประสาทสงบ แก้โรคนอนไม่หลับได้ ตามตำรายังกล่าวไว้ว่าที่เท้ามีจุดอีกหลายจุดเกี่ยวโยงไปถึงอวัยวะภายในของคนเรา เมื่อเราทราบตำแหน่งของจุดนั้น ๆ แล้วก็สามารถรักษาโรค ซึ่งเกิดกับอวัยวะอันนั้นได้เช่นกัน การออกกำลังก็คือการปรับให้สมดุลย์ ก็เท่ากับการรักษานั่นเอง

การที่มีบางท่านกล่าวว่า โรคร้อยแปด อาจรักษาให้หายได้ด้วยเข็มเพียงเล่มเดียวออกจะเป็นการอวดอ้างเกินความจริง แต่การรักษาโรคโดยการฝังเข็มและประกอบด้วยการบีบ

นวดนั้น ไม่ใช่รักษาโรคได้ร้อยแปด ฉะนั้นการที่จะกล่าวว่า การแกว่งแขนสามารถรักษาโรคได้ร้อยแปดนั้น คงคิดว่าไม่ใช่เป็นการอวดอ้างเกินความจริงแน่ เพราะกายบริหารแกว่งแขนก็เป็นสิ่งมหัศจรรย์ในตัวเองอยู่แล้ว

แกว่งแขนเพื่อพิชิตโรคมะเร็ง

๑. นายจู อายุ ๗๖ ปี ป่วยเป็นโรคเนื้องอกในสมองและมะเร็งที่ปอด เขาจึงตัดสินใจแน่วแน่ว่าจะทำกายบริหารแกว่งแขนเพื่อบำบัดโรคภัยนี้ เขาได้ทำกายบริหารแกว่งแขนตอนเช้า ๒๐๐๐ ครั้ง และเย็นหรือกลางคืนอีก ๒๐๐๐ ครั้ง ก็ได้ผลที่เห็นชัด ทำอยู่ ๕ เดือน โรคร้ายก็หายขาด

๒. นายปั้ง อายุ ๔๘ ปี เป็นช่างไม้อยู่ในโรงงานแห่งหนึ่ง ป่วยเป็นโรคไขข้ออักเสบและอุจจาระเป็นเลือดอยู่ประมาณ ๑ ปี ขณะเดียวกันก็เป็นมะเร็งที่กระเพาะอาหาร เมื่อทำกายบริหารแกว่งแขน โรคทั้งสองก็หายขาด ส่วนโรคมะเร็งก็กระเตื้องดีขึ้นเรื่อย ๆ

สมุฏฐานของโรคมะเร็งคืออะไร

มะเร็งและเนื้องอกเป็นผลจากการรวมตัวเกาะเป็นก้อนของเลือดลม และเส้นชีพจรติดขัด ระบบการขับถ่ายของเสียไม่ทำงาน การหมุนเวียนของโลหิตไม่สะดวกและโลหิตไหลช้าลง น้ำเหลือง น้ำดี น้ำเมือก ซึ่งเกิดจากการเปลี่ยนแปลงผิดปกติเมื่อเกิดการหมุนเวียนของโลหิตขาดประสิทธิภาพ ทำงานไม่เต็มที่ พลังงานหรือความร้อนไม่เพียงพอ จึงทำให้ระบบขับถ่ายและระบบย่อยไม่ทำงาน เมื่อทำการบริหารแกว่งแขนแล้วก็จะเจริญอาหาร เม็ดเลือดเพิ่มมากขึ้น กล้ามเนื้อที่ไหล่ทั้ง ๒ ข้างได้รับการออกกำลัง อาการเกร็งซึ่งแบกรับน้ำหนักอยู่ตลอดเวลาก็จะหายไป เยื่อบุช่องท้องจะได้รับการบริหารขึ้น ๆ ลง ๆ ตื่นตัวอยู่เสมอ ก็จะทำให้บังเกิดลมเคลื่อนไหว ในระหว่างกระเพาะและลำไส้และมีปฏิกิริยากระตุ้นและบีบบังคับลมเหลื่อนไหวระหว่างไต เมื่อโลหิตสามารถผลิตความร้อน ก็จะเกิดพลังในการรับของใหม่เข้าถ่ายของเก่าออก มีประโยชน์ทางบำรุงเลือดลมด้วย

กายบริหารแกว่งแขนเพื่อรักษาโรคอัมพาต

โรคอัมพาต หรืออาการที่ตายไปครึ่งตัว เป็นลม ความดันเลือดสูง ไขข้ออักเสบ ส่วนมากโรคเหล่านี้มักจะเกี่ยวเนื่องกัน เกิดขึ้นเพราะเลือดลมภายในร่างกายขาดความสมดุลย์ ซึ่งกระทบกระเทือนการไหลเวียนแจกจ่ายของเลือดลม และทำให้ชีพจร กล้ามเนื้อ และกระดูก ไขข้อ เกิดการแปรปรวนขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อปรากฏว่า ชีพจรทั้งสองข้างเต้นไม่เท่ากัน คือข้างหนึ่งเต้นเร็ว อีกข้างหนึ่งเต้นช้า การเต้นของชีพจรบางครั้งต่างกัน ๑๐–๒๐ ครั้ง เมื่อเป็นเช่นนี้ ก็จะเกิดปฏิกิริยาโดยมือเท้าข้างใดข้างหนึ่ง รู้สึกปวดเมื่อย หรือชา ขาดความรู้สึก ที่จริงส่วนบนกับส่วนล่างก็มักมีปัญหาเช่นกัน เช่น ส่วนบนเลือดคั่ง แต่ส่วนล่างเลือดกลับเดินไม่ถึง เช่นนี้เป็นต้น

เหตุใดการออกกำลังโดยการแกว่งแขนจึงสามารถรักษาโรคเหล่านี้ได้อย่างชะงัด การออกกำลังแบบนี้ มิเพียงสามารถรักษาโรคเหล่านี้ได้ซ้ำยังสามารถป้องกันการเป็นลมได้อีกด้วย การที่คนเราเกิดเป็นลมขึ้นมา ก็เพราะการไหลเวียนของโลหิตทั้งสองของร่างกายขัดแย้งกัน ดังนั้นชีพจรจึงแสดงการไม่สมดุลย์กันออกมาให้ปรากฏ

แพทย์จีนแผนโบราณให้คำอธิบายไว้ว่า ชีพจรนั้นได้เริ่มจากส้นเท้า การที่กายบริหารแกว่งแขนมีประโยชน์ก็เพราะหลังจากแกว่งแขนแล้ว ชีพจรจะเกิดการเปลี่ยนแปลงกลับคืนสู่สภาพปกติ ชีพจรจะถือว่าเป็นตัวแทนของอวัยวะภายในร่างกายของคนเรา โรคอัมพาตก็คือศีรษะหนัก เท้าเบา ก็เท่ากับส่วนบนหนัก ส่วนล่างว่าง ซึ่งเป็นการผิดปกติวิสัย

แกว่งแขนรักษาโรคตับ

กายบริหารแกว่งแขน สามารถรักษาโรคตับแข็ง และโรคท้องมานให้หายขาดได้ ถ้าเป็นตับอักเสบก็จะยิ่งไม่ต้องกล่าวถึง เพราะว่าตัวที่ทำให้เกิดปัญหาก็คือ เลือดลมเช่นกัน เลือดลมผิดปกติก็จะทำให้ตับเกิดปฏิกิริยา เกิดมีน้ำขังและไม่สามารถขับถ่ายออกได้ เมื่อเป็นเช่นนี้ ท่านจะรู้สึกจุกแน่น อึดอัดกระทบกระเทือนไปถึงกระเพาะ ม้าม และดีด้วย เมื่อเรา

ทำกายบริหารแกว่งแขน ก็อาจขจัดปัญหาเหล่านี้ไปได้ เป็นต้นว่า เมื่อลงมือทำการแกว่งแขน จะมีอาการเรอ สะอึก ผายลม อาการเหล่านี้เป็นสิ่งดีเกิดผลทางการรักษาโรค เพราะอะไร หรือ เพราะว่าเข้าหลักตามตำราจีนแผนโบราณว่า ผ่านตลอดทั้งสามจุด จุดสามจุดตามตำราแพทย์จีนโบราณหมายถึง ทางข้าว ทางน้ำ และเนินที่เริ่มต้น และสิ้นสุดของลม จุดบนอยู่ที่ปากกระเพาะด้านบน มีหน้าที่รับเข้าไม่ขับออก จุดล่างคือภายในส่วนกลางของกระเพาะ มีระดับไม่สูงไม่ต่ำ มีหน้าที่ย่อยข้าวน้ำ จุดต่ำ อยู่เหนือกระเพาะปัสสาวะ มีหน้าที่แบ่งแยกสิ่งสะอาดและสิ่งสกปรกออกจากกัน และมีหน้าที่ขับถ่าย

เมื่อตับมีสภาพแข็ง ส่วนที่แข็งต้องตายไป อาการแข็งเป็นเรื่องของวัตถุธาตุ แต่ความจริงแล้วก็คือสมรรถภาพเสื่อมถอย ไม่มีชีวิตชีวาและยังมีสิ่งขัดแย้งเป็นปัญหาอีกก็คือเลือดที่เสียคั่งค้างไม่เดิน เพราะแรงขับดันเคลื่อนไหวไม่พอ เมื่อทำกายบริหารแกว่งแขนก็จะกระตุ้นให้เลือด ลมตื่นตัว หมุนเวียนเร็วขึ้นและก็จะทำให้เจริญอาหาร เพิ่มเม็ดเลือด เปิดทวารทั้งเก้าและรูขน ตับที่อยู่ในสภาพเกาะติดจนแข็ง ก็เริ่มจะฟื้นตัวมีชีวิตใหม่เพิ่มขึ้นตามลำดับ ไม่มีทั้งแข็งและอ่อน ที่แข็งก็จะกลายเป็นอ่อน ที่อ่อนก็จะกลายเป็นแข็ง นั้นเป็นการเปลี่ยนสภาพอย่างหนึ่ง เมื่อเรากล่าวถึงสภาพการแข็งตัว ก็คือการต่อสู้ระหว่างพลังใหม่กับพลังเก่า จากผลของการต่อสู้พลังเก่าได้ชัยชนะโรคก็จะกำเริบหนักขึ้น ในทางตรงกันข้าม หากพลังใหม่เหนือพลังเก่า สิ่งที่อยู่ในสภาพแข็งตัวจะค่อย ๆ อ่อนลง การแกว่งแขนให้คุณประโยชน์ทางเสริมสร้างพลังใหม่ ให้สามารถต่อสู้กับสภาพการแข็งตัวของตับได้ ซึ่งสิ่งเหล่านี้นับว่าเป็นอัฉริยะชิ้นโบว์แดงของแพทย์จีน ที่สามารถคิดค้นมาได้

ตัวอย่างคนไข้โดยสังเขป

๑. นายกู้ อายุ ๔๒ ปี ทำงานอยู่ในบริษัทขนส่ง เมื่อสิบปีก่อนเริ่มเป็นโรคตับอักเสบอาการของโรคเริ่มกำเริบอีกเป็นครั้งที่สองเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ศกนี้ นายแพทย์ได้ตรวจวินิจฉัยแล้วปรากฏว่าเป็นโรคตับแข็ง เขาก็ตัดสินใจอย่างเด็ดเดี่ยวว่า จะต้องทำกายบริหารแกว่งแขน โดยไม่แตะต้องยา เขาได้ทำอยู่อย่างสม่ำเสมอ และถูกต้องตามกฎเกณฑ์ ปรากฏว่า

ได้ผลหลังจากการทำกายบริหารแกว่งแขนผ่านไปหนึ่งเดือน นายแพทย์ถึงกับงงต่อเหตุการณ์ไม่น่าเชื่อนี้ หลังจากนั้นอีกสองเดือน นายแพทย์ได้ทำการตรวจเลือดดู ก็พบว่าทุกสิ่งทุกอย่างเป็นปกติ ภายหลังตัวนายแพทย์เองก็เริ่มทำกายบริหารแกว่งแขนบ้าง เพราะเขาก็ป่วยเป็นโรคตับเหมือนกัน

๒. นายแต้ อายุ ๗๕ ปี เป็นกรรมกรที่ปลดเกษียณอายุของบริษัทรถรางเซี่ยงไฮ้ แต่ก่อนเป็นโรคความดันเลือดสูงมานาน ๔๐ ปี และต้องใส่แว่นตาตลอดมา เดี๋ยวนี้ความดันเลือดเป็นปกติ และไม่ต้องใส่แว่นตาด้วย เขาคนหนึ่งที่ได้ออกกำลังด้วยการแกว่งแขน

๓. นางโต๋วอาม้อ อายุ ๖๔ ปี ตาเป็นต้อหิน มองเห็นเป็นเงาลาง ๆ นางคิดว่าเมื่อเป็นมานานหลายปีเช่นนี้ คงจะหายขาดได้ยาก จึงเริ่มทดลองฝึกกายบริหารแกว่งแขน ตอนเช้า ๒๐๐๐ ครั้ง ตอนเย็น ๑๐๐๐ ครั้ง ทำอยู่ประมาณหนึ่งเดือนเศษ ตาก็สามารถมองเห็นอย่างเดิม

๔. นายอื้อ ตามองไม่ค่อยเห็น และเป็นริดสีดวงตา เป็นตาบอดสี บนหนังตามีตุ่มเล็กสองตุ่ม หลังจากได้ทำการกายบริหารแกว่งแขน ตุ่มเล็ก ๆ ก็หายไป ริดสีดวงตาก็หายไปเช่นกัน ร่างกายแข็งแรงขึ้นน้ำหนักตัวก็เพิ่มขึ้น เบ้าตาที่ดูลึกดำ เพราะเลือดลมไม่ดี ก็ดีขึ้นเรื่อย ๆ

การทำกายบริหารแกว่งแขน มีคุณประโยชน์ต่อผู้ป่วยเป็นโรคตามาก มีบางท่านใช้แว่นสายตาหนาเตอะ ถึง ๓๕๐ องศา เมื่อทำกายบริหารแกว่งแขนก็ไม่ต้องใช้แว่นอีกต่อไปมีบางคนอ่านหนังสือหรือหนังสือพิมพ์รู้สึกลำบากไม่ค่อยจะเห็น อ่านแต่ละตัว ต้องเพ่งแล้วเพ่งอีก หนังสือ "เน่ยจิง" คัมภีร์แพทย์เล่มแรกของจีนกล่าวไว้ว่าตาเมื่อได้รับเลือดหล่อเลี้ยงจึงสามารถมองเห็น แสดงว่าข้อสำคัญอยู่ที่เลือดตัวเดียว ที่เป็นตัวปัญหาเมื่อเลือดเดินไปไม่ทั่วถึงทุกส่วนของร่างกายก็จะเกิดโรคต่าง ๆ อย่างแน่นอน ส่วนต่าง ๆ ของร่างกายเราทั่วร่าง ต่างก็มีส่วนสัมพันธ์กันทุกส่วน ไม่ว่าจะเป็นชีพจร เส้นเลือด ทางลม หากเลือดหมุนเวียนทั่วทุกส่วนเราก็จะรู้สึกสบาย ไม่เจ็บป่วย ถ้าใครคิดว่า ดวงตานั้นมีระบบอยู่อย่างเอกเทศตัดขาดจากกล้ามเนื้อส่วนอื่น ๆ ของร่างกายนั้น ก็เป็นเรื่องของอภิปรัชญาอีก อย่างไรก็ตามเมื่อเราได้ทำกายบริหารแกว่งแขนทั่ว ๆ ไป จะรู้สึกเจริญอาหาร เดินกระฉับกระเฉง นอนหลับสบาย

ท้องก็ไม่ผูก เป็นข้อสันนิษฐานว่า ระบบการเผาผลาญอาหารในร่างกาย (Metabolism) นั้นทำงานดีขึ้น

การแกว่งแขนกับการเปลี่ยนแปลงของชีพจร

การจับชีพจรเพื่อวินิจฉัยโรคต่างๆ ซึ่งชาวจีนเรียกว่า "แมะ" นั้นเป็นการค้นพบที่สำคัญอย่างยิ่งของแพทย์จีนแผนโบราณ แพทย์ในสมัยโบราณได้ศึกษาเกี่ยวกับหลักการเดินของชีพจรไว้อย่างละเอียดถี่ถ้วน และมีผลงานเป็นเกียรติประวัติเป็นที่แพร่หลายจากการสังเกต การเปลี่ยนแปลงของชีพจร สามารถรู้ถึงกิริยาภายในว่ามีการเปลี่ยนแปลงหรือผิดปกติอย่างไรบ้าง สามารถรู้ถึงสภาพของร่างกายว่าแข็งแรง หรืออ่อนแอประการใด เหตุที่การแกว่งแขนสามารถรักษาโรคได้ก็เพราะการแกว่งแขน สามารถเปลี่ยนแปลงแก้ไขสภาพของร่างกาย เมื่อแก้ไขสภาพของร่างกายได้ ผลสะท้อนก็จะแสดงออกไปยังชีพจรด้วย

๑. โรคหัวใจ ความดันเลือดสูง โดยทั่วไปชีพจรจะลอยสูง เต้นเร็วเกินไป ความดันเลือดยิ่งสูง ชีพจรก็ยิ่งเต้นเร็วขึ้นเป็นเงาตามตัว ดังนั้น โรคหัวใจกับความดันเลือดสูงซึ่งเกี่ยวพันกันอย่างใกล้ชิด ชีพจรปกติอยู่ระหว่าง ๖๐–๘๐ ครั้งต่อนาที การเต้นเป็นจังหวะสม่ำเสมอ เต้นอย่างลึกๆ และอย่างมีแรง ผู้ที่ป่วยเป็นโรคหัวใจ ผู้สูงอายุ และผู้มีร่างกายอ่อนแอ การเต้นของชีพจรอยู่ในระหว่าง ๖๐ ครั้ง แต่เต้นอ่อน ผู้ป่วยเป็นโรคความดันเลือดต่ำ การเต้นของชีพจรก็จะมีกำลังอ่อนเช่นกัน

๒. โรคประสาท โรคจิตเภท โรคไต ชีพจรเต้นเร็ว ชีพจรเต้นช้า โรคเหล่านี้ล้วนสามารถรักษาให้หายได้ โดยการบริหารแกว่งแขนทั้งสิ้น

๓. โรคเกี่ยวกับเลือด เกี่ยวกับน้ำเหลือง ชีพจรเต้นช้าแรงอ่อนมาก จนกระทั่งบางรายคลำดูรู้สึกว่าเต้น บางรายชีพจรทางซ้ายกับขวาเต้นไม่เหมือนกัน เมื่อชีพจรทางซ้ายและขวาขัดกันเช่นนี้ การหมุนเวียนของโลหิตก็ติดขัด

๔. โรคอัมพาต คนที่เป็นลม มักมีชีพจรทั้ง ๒ ข้าง ต่างกัน บางรายการเต้นของชีพจร แต่ละข้างต่างกันถึง ๒๐ ครั้งต่อนาที ซึ่งเกี่ยวโยงกับโรค ไขข้ออักเสบเหมือนกัน เมื่อด้านหนึ่งทางเดินของเลือดลมติดขัดไม่สะดวก อีกด้านหนึ่งก็จะมีกำลังกดดันมากขึ้น

เหตุที่กายบริหารแกว่งแขนจะบำบัดโรคได้

โรคชีพจรเต้นเร็ว ชีพจรเต้นเร็วก็เพราะเลือดในร่างกายเราไม่สามารถบังคับและควบคุมลมได้ เมื่อบังคับและควบคุมไม่ได้ลมก็เสีย ต้นเหตุก็คือปริมาณเลือดไม่เพียงพอเมื่อทำการบริหารแกว่งแขนก็สามารถเสริมสร้างบำรุงเลือดได้ และทำให้บังเกิดผลในการบังคับควบคุมลมให้เหมือนกัน การออกกำลังด้วยการบริหารแบบนี้ สามารถบำรุงและเสริมสร้างโลหิตได้ก็เพราะเมื่อกระเพาะและลำไส้ได้รับการออกกำลัง เสมือนกับการได้รับการนวดเฟ้นก็จะเพิ่มการเคลื่อนไหวเพิ่มมากขึ้นและสามารถรับเอาอาหารไปบำรุงร่างกายได้อย่างเต็มที่สำหรับผู้ที่มีชีพจรเต้นช้ากว่าปกติ ก็เพราะการหมุนเวียนของเลือดติดขัดและปริมาณของเลือดไม่เพียงพอ การบริหารแกว่งแขนทำให้มือและเท้าได้รับการบริหาร หลังก็พลอยได้รับการเคลื่อนไหวด้วยสิ่งกีดขวางทางเดินของเลือดลมในทรวงอก ช่องท้องถูกขจัดไป เลือดที่คั่งก็จะหายคั่ง และชีพจรก็จะเต้นเป็นปกติ ชีพจรแก้ไขให้ดีได้ก็เพราะถือหลักของแพทย์จีนแผนโบราณที่ได้กล่าวไว้แล้วข้างต้นว่าชีพจรขึ้นมาจากส้นเท้า เวลาทำกายบริหารแกว่งแขน น้ำหนักการทรงตัวทั้งหมดอยู่ที่เท้า เมื่อเท้าได้รับการออกแรงก็เปรียบเหมือนต้นไม้ที่ใช้รากยึดเกาะอยู่ถึงพื้นดิน และคล้ายกับการตอกเสาเข็ม ตอกลงไป ๆ ทำให้เกิดมีอาการบีบนวดเลือดลมที่บริเวณเท้า แล้วส่งกระจายออกไปทั้งร่างกาย เมื่อเป็นเช่นนี้ กล้ามเนื้อ ผิวหนัง กระดูก ไขข้อ ก็ไม่ยากที่จะแก้ไขได้ สรุปแล้วกายบริหารแกว่งแขนจึงมีประสิทธิผลในการบำบัดโรคเรื้อรังดังกล่าวข้างต้น ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การบริหารกล้ามเนื้อหน้าท้อง

ปรากฏว่าบุคคลที่มีอายุตั้งแต่ ๔๕ ปีขึ้นไปส่วนมากมักจะละเลยต่อการบริหารร่างกายทำให้มีน้ำหนักตัวเพิ่มมากเกินควร เกิดไขมันหน้าท้องทำให้ท้องใหญ่พุงยื่นออกมา (ลงพุง) ไม่น่าดูและอุ้ยอ้ายอึดอัดมาก จึงใคร่ขอแนะนำวิธีลดไขมันหน้าท้องโดยวิธีง่าย ๆ และไม่เสียเวลาในการปฏิบัติ คือ

๑. ให้แบมือทั้ง ๒ ยกขึ้นถูกันไปมาใช้เวลาพอสมควรเพื่อให้เกิดความร้อนในฝ่ามือทั้ง ๒

๒. เมื่อฝ่ามือร้อนแล้วให้ใช้ฝ่ามือทั้ง ๒ ลูบถูกหน้าท้องวนเวียนไปมาให้ทั่วประมาณครั้งละ ๑๐ ถึง ๑๕ นาที

๓. การปฏิบัติตามข้อ ๑ และข้อ ๒ ควรทำอย่างน้อยวันละ ๒ เวลา คือ ตื่นนอนเวลาเช้า และ ก่อนนอนเวลาค่ำ ควรปฏิบัติให้สม่ำเสมอเป็นปกติทุก ๆ วัน ซึ่งปรากฏว่าได้ผลทำให้ไขมันหน้าท้องยุบลงเห็นทันตาในเวลาอันสมควร

พระคาถาชินบัญชร

ชยาสรากะตา พุทธา เชตวามารัง สะวาหะนัง
จะตุสัจจาสะภัง ระสัง เย บีวิงสุ นะราสะภา
ตัณหังกะราทะโย พุทธา อัฏฐะวีสะตินายะกา
สัพเพ ปะติฏฐิตา มัยหัง มัตถะเก เต มุนิสสะรา
สีเล ปะติฏฐิโต มัยหัง พุทโธ ธัมโม ทวิโลจะเน
สังโฆ ปะติฏฐิโต มัยหัง อุเร สัพพะคุณากะโร
หะทะเย เม อะนุรุทโธ สารีปุตโต จะ ทักขิเณ
โกญทัญโญ บีฏฐิภาคัสมิง โมคคัลลาโน จะ วามะเก
ทักขิเณ สะวะเน มัยหัง อาสุง อานันทะราลุโล
กัสสะโป จะ มะหานาโม อุภาสุง วามาโสตตะเก
เกเสนเต บีฏฐิภาคัสมิง สุริโยวะ ปะภังกะโร
นิสินโน สิริสัมปันโน โสภิโต มุนิปุงคะโว
กุมาระกัสสะโป เถโร มะเหสี จิตตะวาทะโก
โส มัยหัง วะทะเน นิจจัง ปะติฏฐาสิ คุณากะโร
ปุณโณ อังคุลิมาโล จะ อุปาลี นันทะสีวะลี
เถรา บัญจะ อิเม ชาตา นะลาเต ติละกา มะมะ
เสสาสีติ มะหาเถรา วิชิตา ชินะสาวะคา
เอเตสีติ มหาเถรา ชิตะวันโต ชิโนระสา
ชะวันตา สีละเตเชนะ อังคะมังเคสุ สัณฐิตา
ระตะนัง ปุระโต อาสิ ทักขิเน เมตตะสุตตะกัง
ธะชัคคัง ปัจฉะโต อาสิ วาเม อังคุลิมาละกัง
ขันธะโมระปะริตตัญจะ อาฏานาฏิยะสุตตะกัง

อากาเส ฉะทะนัง อาสิ | เสสา ปาการะสัณฐิตา
ชินา นานา วะระสังยุตตา | สัตตัปปาการะลังกะตา
วาตะปิตตาทิสัญชาตา | พาหิรัชฌัตตุปัททะวา
อะเสสา วินะยัง ยันตุ | อะนันตะชินะเตชะสา
วะสะโต เม สะกิจเจนะ | สะทา สัมพุทธะปัญชะเร
ชินะปัญชะระมัชเฌมหิ | วิหะรันตัง มะหีตะเล
สะทา ปาเลนตุ มัง สัพเพ | เต มะหาปุริสา สะภา

อิจเจวะ มันโต สุคุตโต สุรักโข
ชินานุภาเวนะ ชิตุปัททะโว
ธัมมานุภาเวนะ ชิตาริสังโฆ
สังฆานุภาเวนะ ชิตันตะราโย
สัทธัมมานุภาวะปาลิโต
จะรามิ ชินะปัญชะเรติ

คำแปลชินปญฺชรคาถา

ขอให้พระพุทธนราสภาจอมมุนีนายกทั้ง ๒๘ พระองค์ มีพระพุทธเจ้าพระนามว่าตัณหังกร เป็นอาทิ บรรดาที่ประทับนั่งเหนืออาสนชัย ทรงชำนะมารพร้อมด้วยพาหนะ ได้ดื่มรส คือ จตุสัจจธรรมอันประเสริฐ จงมาประดิษฐานอยู่ ณ เบื้องกระหม่อมของข้าพเจ้า

ขอให้พระพุทธ จงมาประดิษฐานอยู่เหนือเศียรเกล้าแห่งข้าพเจ้า

ขอให้พระธรรม จงมาประดิษฐานอยู่ที่ตาทั้งสองของข้าพเจ้า

ขอให้พระสงฆ์องค์บ่อเกิดแห่งคุณความดีทั้งปวง จงมาประดิษฐานอยู่ที่อุระแห่งข้าพเจ้า

ขอให้พระอนุรุทธเถระ จงมาประดิษฐานอยู่ที่ดวงหทัยแห่งข้าพเจ้า พระสารีบุตร จงมาประดิษฐานอยู่ ณ เบื้องขวา พระโกณฑัญญะจงอยู่ ณ เบื้องหลัง และพระโมคคัลลานะจงมาอยู่ ณ ส่วนเบื้องซ้าย

ขอให้พระอานนท์ และพระราหุล จงอยู่ ณ โสตเบื้องขวา พระกัสสปและพระมหา-นามทั้งสองพระองค์ จงอยู่ ณ โสตเบื้องซ้าย

ขอให้พระพุทธโสภิตจอมมุนี ทรงสมบูรณ์ด้วยศิริความสว่าง (แก่ประชาชน) ประดุจดวงอาทิตย์ จงสถิตนั่ง ณ ส่วนเบื้องหลังตั้งแต่ริมผมขึ้นไป (แห่งข้าพเจ้า)

ขอให้พระกุมารกัสสปเถร ผู้มีวาทะอันไพจิตร เป็นบ่อเกิดแห่งคุณความดีอันยิ่งใหญ่ จงมาประดิษฐานอยู่ที่ปาก (วทเน) แห่งข้าพเจ้าเป็นเนืองนิจ

ขอให้พระเถระ คือ พระปุณณะ พระองคุลิมาล พระอุบาลี พระนันทะและพระ-สิวลี ๕ องค์นี้ จงเกิดเป็นประดุจต่อมไฝหรือรอยเจิมที่นลาต (หน้าผาก) แห่งข้าพเจ้า

ขอให้พระอสีติมหาเถระชินสาวก ชิโนรส ผู้พิชิตชำนะมาร รุ่งโรจน์อยู่ด้วยเดชแห่งศีลนอกจากนั้นจงมาสถิตอยู่ที่อวัยวะน้อยใหญ่ (แห่งข้าพเจ้า)

ขอพระรัตนสูตรจงอยู่ข้างหน้า เมตตสูตรจงอยู่ข้างขวา ธชัคคสูตรจงอยู่ข้างหลัง อังคุลิมาลสูตรจงอยู่ข้างซ้าย ขันธปริตรโมรปริตรและอาฏานาฏิยสูตร จงเป็นเพดานกางกั้นในอากาศ ขอบรรดาพระสูตรอันประเสริฐต่าง ๆ ของพระชินะนอกจากนั้น จงตั้งเป็นประดุจกำแพงล้อมไว้ ๗ ชั้น ฯลฯ

คำชี้แจงวิธีใช้พระคาถา

๑. ผู้ประสงค์จะเจริญพระคาถา "ชินบัญชร" ควรเริ่มต้นในวันพฤหัสบดี โดยหาดอกไม้ธูปเทียนมาสักการะบูชา ตั้งจิตระลึกถึงเจ้าพระคุณสมเด็จ ฯ เพื่อขออนุญาตใช้พระคาถา และขอให้ช่วยประสิทธิ์ประสาทให้ต่อไป

๒. ถ้าจะให้พระคาถานี้ขึ้นและขลัง ต้องปฏิบัติดังนี้

ก. ต้องถือศีล ๕ และพยายามรักษาศีลให้บริสุทธิ์อยู่เสมอ

ข. มีความซื่อสัตย์กตัญญูกตเวที ต่อผู้มีพระคุณทุกท่าน

ค. มีความเมตตากรุณาช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ตามความเหมาะสม

๓. พระคาถาชินบัญชรของเจ้าพระคุณสมเด็จ ฯ มีคุณานุภาพมากมาย ผู้ใดได้จำเริญภาวนาไว้เสมอจะเจริญด้วยลาภยศ เจริญชนมายุยืนยาวปราศจากภัยอันตรายทั้งปวง ใช้เสกน้ำมนต์รดแก้สรรพทุกข์โศกโรคภัย ไม่ว่าจะถูกกระทำคุณไสย คุณผี คุณคน ทั้งปวงแก้หายได้สิ้น รดแก้ไข้เรื้อรัง แก้โรควิกลจริต แก้อวมงคลนิมิตได้ทุกประการ ตามแต่จะปรารถนาใช้ได้ทั้งนั้น ใช้ปลุกเสกพระเครื่องและเครื่องรางของขลัง เพิ่มอิทธิฤทธิปาฏิหาริย์ขึ้นได้

๔. ผู้ที่อยากได้ "พระสมเด็จ ฯ" อย่างแท้ไว้บูชา จงปฏิบัติตามคำแนะนำดังกล่าว แล้วถวายบูชารูปพระคุณเจ้าสมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต) ด้วยดอกมะลิ และสวดพระคาถาชินบัญชรนี้ทุกคืนก่อนนอน แล้วตั้งจิตปรารถนาอาราธนาขอพระเครื่องของสมเด็จที่พระองค์ท่านทำเองไว้บูชาเพื่อคุ้มครองตัวก็จะได้สมประสงค์

คาถาพระบัจเจกโพธิ์

พุทธัสสะ มะอะอุ นะโมพุทธายะ ยะธาพุทโมนะ ฯ
วิระทะโย วิระโคนายัง วิระหิงสา วิระทาสี วิระทาสา วิระอิตถีโย ฯ
พุทธัสสะ มานีมามะ พุทธัสสะ สะวาโหม ฯ

คาถาพระบัจเจกโพธิ์นี้ เป็นของวิเศษมาก หลวงพ่อปานวัดบางนมโคได้เรียนมาจากครูผึ้ง เมื่อจะใส่บาตรให้จับขันข้าวแล้วว่าคาถานี้ ๑ จบ ใส่แล้วให้ระลึกถึงพระพุทธคุณ พระธรรมคุณ พระสังฆคุณ และพระบัจเจกโพธิ์ ครูผึ้ง จนถึงหลวงพ่อปานวัดบางนมโคเป็นที่สุด ขอให้ท่านมาโปรด ก่อนนอนทุกคืนให้สวดคาถานี้คืนละ ๗ จบอย่าได้ขาด ถ้าใครทำได้เป็นนิจจะบังเกิดลาภและความสุขความเจริญ เพราะท่านเจ้าของตำราตั้งใจโปรดบุคคลทั่วไปที่ยากจนขัดสน เพื่อจะได้พ้นทุกข์จากความอดอยาก ถ้าใครปฏิบัติตามจะเห็นคุณในไม่ช้า เพียง ๖ เดือนก็เห็นผล ถ้าผู้ใดปฏิบัติมาเป็นเวลานานปี ก็จะมีความสุขความเจริญยิ่ง ๆ ขึ้นไปทั้งชาตินี้และชาติหน้า

เมื่อใช้คาถาพระบจเจกโพธิ์นี้ ให้กระทำและสังเกตดังนี้ :–

ก่อนที่จะเริ่มหว่านข้าวอันไหน ให้ว่าพระคาถานี้เสียก่อน ๓ เที่ยว และเมื่อหว่านข้าวหมดอันแล้ว ก็ให้ว่าคาถานี้อีก ๓ เที่ยว กระทำดังนี้ทุก ๆ อันไป ข้าวปลูกก็จะไม่ค่อยเปลือง ทำให้บังเกิดผลดี และเมื่อจะเกี่ยวอันไหน หรือเมื่อกำจะแล้วอันไหน ก็ให้ว่าคาถานี้ ๓ เที่ยว จะได้ข้าวเพิ่มมากขึ้นอีก

เมื่อจะขนข้าวเปลือกขึ้นยุ้ง ก่อนที่จะตวงทีแรกให้ว่าคาถานี้ ๓ เที่ยว และเมื่อจะเลิกตวงทีสุดท้ายก็ให้ว่าคาถานี้อีก ๓ เที่ยว ให้สังเกตดูตอนขนข้าวออกจากยุ้ง จะรู้สึกว่าข้าวนั้นเพิ่มปริมาณขึ้นอีก

ผู้ที่ทำการค้าขาย ผู้ที่รับราชการ หรือผู้ที่ประกอบสัมมาชีพอื่นใด ตลอดจนแม่ครัวที่ทำหน้าที่หุงข้าวต้มแกงเป็นที่สุด ก่อนจะซื้อ ก่อนจะขาย หรือก่อนจะลงมือทำการใด ๆ ให้ว่าคาถานี้ ๓ เที่ยว และให้ทำเสมออย่าให้ขาดได้ จะเห็นสรรพคุณ โดยจะบังเกิดความเจริญและมีลาภมากขึ้น แม้จะมีสิ่งของสิ่งใดอยู่ก็จะใช้ไม่หมดเปลืองมากนัก มีแต่จะเพิ่มพูนขึ้นเรื่อยๆ

เมื่อได้ใช้คาถานี้เป็นประจำแล้ว ให้อธิษฐานถามดูว่า การที่กระทำไปนั้นจะบังเกิดผลดีหรือไม่ โดยให้ว่าคาถานี้ก่อนแล้วให้เอาไม้มาวัดคืบดู ได้แค่คืบเท่าไหนให้หักไม้ไว้ แล้วอธิษฐานว่า ถ้าสิ่งใดที่กระทำไปแล้วนั้นจะบังเกิดผลดี ให้ไม้นั้นยาวออกไป ถ้าจะไม่บังเกิดผลดี ให้ไม้นั้นสั้นเข้ามา เสร็จแล้วเอาไม้ที่หักไว้นั้น มาลองวัดคืบสอบดูอีกที ก็จะปรากฏผลให้เห็นสรรพคุณ

หลวงพ่อปานวัดบางนมโคผู้ประสิทธิ์ประสาทคาถานี้ ได้บอกไว้ว่าด้วยการปฏิบัติตามวิธีดังกล่าวได้เห็นผลมามากแล้ว และได้สอนให้ผู้อื่นไปลองกระทำดู ต่างก็เห็นสรรพคุณมาแล้วทั้งนั้น แต่มีข้อแม้ว่าอย่าประพฤติชั่ว และให้นำไปใช้ในทางสุจริตเท่านั้น ห้ามนำไปใช้ในทางที่ไม่สมควร เช่น ใช้ในการเล่นการพนัน ใช้ในทางลักขโมยหรือปล้นเป็นอันขาด หากผู้ใดปฏิบัติตนอยู่ในสัมมาชีพแล้วจะบังเกิดลาภผลสมความปรารถนาในไม่ช้า

พระคาถานี้ ควรจะให้คนในครอบครัวท่องบ่นเสียให้ได้ทุก ๆ คน แล้วผลัดกันใส่บาตรโดยปฏิบัติตามที่กล่าวมาแล้ว หากใส่บาตรไม่ทันก็ให้จบเสีย แล้วนำไปถวายพระตอนเช้าหรือเพลก็ได้ ครอบครัวนั้นก็จะเจริญด้วยลาภและสมบูรณ์พูนสุขตลอดไป.

คาถาพระสีวลี

สีวลี จ มหาเถโร เทวตานรปูชิโต โส รโห ปจฺจยาทิมฺหิ สีวลี จ มหาเถโร ยกฺขาเทวาภิปูชิโต โห รโห ปจฺจยาทิมฺหิ อหิ วนฺทามิ ตํ สทา สีวลี เถรสฺส เอตํ คุณํ สวสฺติลาภํ ภวนฺตุ เม ฯ

ภาวนาเป็นนิจได้ลาภผลแล

คำอธิษฐาน

การอธิษฐาน คือความตั้งใจสำรวมใจให้แน่วแน่ ให้มีอารมณ์เป็นอันหนึ่งอันเดียว ไม่ให้จิตใจฟุ้งซ่าน เพื่อให้เกิดพลังจิตมุ่งไปยังผู้ที่เราจะอุทิศส่วนบุญให้พร้อมกับกล่าวคำอธิษฐาน ผลบุญก็จะสำเร็จแก่ผู้นั้นสมประสงค์

ปัจจุบันนี้ ยังมีผู้ไม่เข้าใจวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับพิธีบุญต่าง ๆ อยู่มาก อาทิ เช่น เมื่อทำบุญตักบาตรในตอนเช้าแล้ว ไม่ทราบว่าจะใช้คำอธิษฐานว่าอย่างไร จึงได้รวบรวมคำอธิษฐานสำหรับใช้ประกอบการทำบุญในวาระต่าง ๆ เท่าที่จำเป็นไว้ เพื่อเป็นแนวทางสำหรับพุทธศาสนิกชนใช้ปฏิบัติ

(ก่อนอธิษฐานสิ่งใด ควรเริ่มต้นภาวนา)

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมา สมฺพุทฺธสฺส (๓ จบ)

คำอธิษฐานเวลาทำบุญ ตักบาตร

สุทินนัง วาตะ เม ทานัง อาสะวักขยาวะหัง โหตุ

ขอทานที่ข้าพเจ้าถวายดีแล้วนี้ จงเป็นเหตุให้ข้าพเจ้าหมดความเศร้าหมองใจเถิด

คำถวายผ้าพระกฐิน แบบธรรมยุต

อิมัง ภันเต สะปะริวารัง กะฐินะทุสสัง สังฆัสสะ โอโณชะยามะ สาธุ โน ภันเต สังโฆ อิมัง สะปะริวารัง กะฐินะทุสสัง ปะฏิคคัณหาตุ ปะฏิคคเหตะวา จะ อิมินา ทุสเสนะ กะฐินัง อัตถะระตุ อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ

ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลายถวายผ้ากฐิน กับทั้งบริวารนี้ แด่สงฆ์ ขอสงฆ์จงรับผ้ากฐิน กับทั้งบริวารนี้ ของข้าพเจ้าทั้งหลาย รับแล้วจงกราลด้วยผ้านี้ เพื่อประโยชน์และความสุขแก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย สิ้นกาลนาน เทอญ.

คำถวายผ้าพระกฐิน (มหานิกาย)

อิมัง สะปะริวารัง นะฐิกะ จีวระทุสสัง สังฆัสสะ โอโณชะยามะ (๓ หน)

ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายผ้าจีวรเพื่อกฐิน กับทั้งบริวารนี้ แด่พระสงฆ์ (ว่า ๓ หน)

ถวายสังฆทาน

อิมานิ มะยัง ภันเต ภัตตานิ สะปะริวารานิ ภิกขุสังฆัสสะ โอโณชะยามะ สาธุโน ภันเต ภิกขุสังโฆ อิมานิ ภัตตานิ สะปะริวารานิ ปะฏิคคัณหาตุ อัมหากัง ฑีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ

ข้าแต่พระภิกษุสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายภัตตาหาร กับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้ แด่พระภิกษุสงฆ์ ขอพระภิกษุสงฆ์ จงรับภัตตาหาร กับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้ เพื่อประโยชน์และความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย สิ้นกาลนาน เทอญ.

คำถวายสังฆทานอุทิศผู้ตาย

อิมานิ มะยัง ภันเต ภัตตานิ สะปะริวารานิ ภิกขุสังฆัสสะ โอโณชะยามะ สาธุ โนภันเต ภิกขุสังโฆ อิมานิ ภัตตานิ สะปะริวารานิ ปะฏิคคันหาตุ อัมหากัญเจวะ มาตาปิตุอาทีนัญจะ ญาตะกานัง หิตายะ สุขายะ.

ข้าแต่พระภิกษุสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวาย ภัตตาหาร กับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้ แด่พระภิกษุสงฆ์ ขอพระภิกษุสงฆ์จงรับภัตตาหาร กับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้ของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์และความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลายด้วย แก่ญาติทั้งหลาย มีมารดาเป็นต้นด้วย (ที่ละโลกนี้ไป) ตลอดกาลนาน เทอญ.

คำถวายข้าวบูชาพระพุทธ

อิมัง สูปะพยัญชะนะสัมปันนัง สาลีนัง โภชะนัง อุทะกัง วะรัง พุทธัสสะ ปูเชมิ ข้าพเจ้าขอบูชาข้าวสาลี พร้อมทั้งแกงและกับ และน้ำอันประเสริฐนี้ แด่พระพุทธเจ้า

คำลาข้าวพระพุทธ

เสสัง มังคะลัง ยาจามิ

คำถวายผ้าป่า

เอตานิ มะยัง ภันเต จีวะรานิ ภิกขุสังฆัสสะ โอโณชะยามะ สาธุ โน ภันเต ภิกขุ สังโฆ เอตานิ จีวะรานิ ปะฏิคัณหาตุ อัมหากัง ฑีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายจีวรเหล่านั้น แด่พระภิกษุสงฆ์ ขอพระภิกษุสงฆ์จงรับจีวรเหล่านั้น เพื่อประโยชน์และความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลายสิ้นกาลนานเทอญ

คำกรวดน้ำแผ่ส่วนกุศล (ภาษาบาลี)

อิทํ เม ญาตีนํ โหตุ สุขิตาโหนฺตุ ญาตโย ฯ

คำกรวดน้ำแผ่ส่วนกุศล (ภาษาไทย)

ขอบุญกุศลนี้ จงสำเร็จแก่มารดาบิดาและญาติทั้งหลายของข้าพเจ้าเถิด ขอให้มารดาบิดาของข้าพเจ้าจงเป็นสุขเถิด ฯ

สัพเพ สัตตา อเวรา

สัพเพ สัตตา อัพยาปัชฌา

สัพเพ สัตตา อะนีฆา

สัพเพ สัตตา สุขี อัตตานัง ปะริหะรันตุ

ขอสรรพสัตว์ จงเป็นผู้ไม่มีเวร จงไม่เบียดเบียนกัน จงเป็นสุข ๆ รักษาตนให้พ้นจากทุกข์ทั้งสิ้นเถิด

คำภาวนาเวลารดน้ำศพ

ทินัง มะตะกะสะรีรัง อุทะกัง วิยะ สิญจิตัง อะโหสิกัมมัง

ขอศพนี้ จงให้อโหสิกรรม เหมือนน้ำที่ข้าพเจ้าได้รดแล้วนี้เถิด

คำภาวนาเวลาไปเยี่ยมศพ

อะวัสสัง มะยา มะริตัพพัง

เราก็จะต้องตายแน่ทีเดียว

คำภาวนาเวลาทอดผ้าศพให้พระบังสุกุล

นามะรูปัง อะนิจจัง นามะรูปัง ทุกขัง นามะรูปัง อะนัตตา

นามรูป ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ ไม่ใช่ตัวตน

คำภาวนาเวลาเผาศพ

อะยัมปิ โข เม กาโย เอวัง ภาวี เอวัง ธัมโม เอวัง อะนะตีโต

กายของเรานี้ ต้องเป็นอย่างนี้เหมือนกัน มีอย่างนี้เป็นธรรมดา ไม่ล่วงพ้นความเป็นอย่างนี้ไปได้

บทกรวดน้ำอุทิศส่วนกุศลภายหลังตักบาตรทุก ๆ เวลาเช้า

อิมินา ปุญญะกัมเมนะ ข้าพเจ้าขอหลั่งน้ำเหนือปฐพีดล อุทิศกุศลให้แก่บิดาและมารดา คุณครูอุปชฌาย์อาจารย์ บัณฑิต ญาติกาอันเป็นที่รักทั้งหลาย ทั้งปู่ย่า ตาและยาย

ฤาษีพิลาลัย ตาวัว ตาไฟ นารายณ์ นารอท ผู้เป็นใหญ่ สมณะชีพราหมณ์สามเณร ทั่วกันดารกาสพิภพจบอนันตจักรวาฬ พระอินทรวิลาส จตุสดมภ์ ท้าวมหาพรหมอันเรืองฤทธิ์ ทั้งพระอาทิตย์ พระจันทร์ พระอังคาร พระพุธ พระพฤหัส พระศุกร์ พระเสาร์ พระราหู พระเกตุ เทพธิดา ทั้งโสฬศมาร พรหมและเทพบุตร พญานาค พญาครุฑ เจตภูติทั้งสี่ พระภูมิเจ้าที่ เจ้ากรุงพาลี เจ้ากรุงสญชิชัย พระชัยมงคล หลวงปู่เดินหน แม่พระเพลิง แม่พระพาย แม่พระโพสพ แม่พระธรณี แม่พระคงคา ท้าววิรุฬหก ท้าววิรูปักษ์ ท้าวธตรฐ ทั้งอสูรและยักษ์แปดหมื่นสี่พัน ท้าวพญายมราช ท้าววิษณุกรรม์ ท้าวพรหมโลกอันเป็นเจ้าขันธ์ ท้าวเวสสุวรรณผู้เป็นเจ้าของทรัพย์แผ่นดินโลกานี้ อีกทั้งบูรพกษัตริย์ไทยอันมีพระเจ้าพรหมมหาราช อาณาจักรเชียงแสนเป็นปฐม ตลอดจนกระทั่ง พระมหาราชของไทยประเทศทุกพระองค์ อีกทั้งอดีตบูรพกษัตริย์ผู้มีพระมหากรุณาธิคุณแก่พสกนิกรชน แห่งขอบขัณฑสีมาสยามประเทศทั้งหมด รวมทั้งโอปปาติกะผู้สถิต ณ ภาคพื้น แห่งข้าพเจ้าที่อาศัยเป็นอยู่ตลอดจนเจ้าเวรนายกรรม ซึ่งมีชีวิตอยู่หรือไม่มีก็ตาม ขอให้ท่านจงเป็นสุข ๆ เถิด อย่าได้จองเวรซึ่งกันและกันเลย

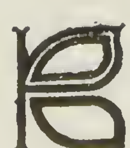
ข้าพเจ้าขอถวายและแผ่กุศลไปให้ทั่วถึง โดยรอบครอบจักรวาล ขอบุญญฤทธิ์ อิทธิฤทธิ์จงดลบันดาลให้ข้าพเจ้าและครอบครัวถึงพร้อมด้วยสุขสวัสดิสถาพร เคหะสถานและฐานะแห่งข้าพเจ้า จงบังเกิดเป็นมหามงคล มหาโภคผล มหาโภคสมบัติ กำแพงแก้วเจ็ดชั้น บังเกิดวงเป็นกงล้อมข้าพเจ้า ณ กาลบัดนี้ ปรมังสุขัง ปัจจะโย โหตุ ประสิทธิเม ประสิทธิเม.

หมายเหตุ น้ำที่กรวดแล้วนี้ ให้นำไปเทในที่กลางแจ้งหรือโคนต้นไม้ที่ห่างจากคนเหยียบย่ำ ห้ามเทลงในที่อันไม่สมควร เช่น ในกระโถนหรือใต้ถุนบ้าน บนกองขยะมูลฝอย หรือที่มีสิ่งปฏิกูลอื่น ๆ เป็นอันขาด ทั้งนี้เพราะน้ำนี้เป็นน้ำอุทิศผลเพื่อให้แม่พระธรณีรับรู้แจ้งอนุโมทนาผลกุศลของท่าน เป็นของบริสุทธิ์ของสูงที่จะส่งผลให้ตามคำอธิษฐานเมื่อเราได้ทำบุญกุศลในพระพุทธศาสนานี้

อนึ่ง เมื่อกรวดน้ำต่อหน้าพระสงฆ์ ให้หลั่งน้ำเริ่มแต่ตอนที่พระท่านว่า ยะถา วารีวะหา ฯ พอพระสวด สัพพี ฯ ต้องหยุดกรวดแล้วพนมมือทันที เป็นการรับพรจากพระท่าน ดังนี้จึงสมบูรณ์.

พิมพ์ที่ บริษัท บพิธการพิมพ์ จำกัด ๗๐ ถนนราชบพิธ กรุงเทพมหานคร
นายยอดยิ่ง โสภณ ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา ๒๕๒๑ โทร. ๒๒๑๘๗๘๑-๒๒๒๕๕๕๕